

نور محمد الرحمن لکھنوی

تہ فیسری رھوان

بۆ تیگہ یشتنی قورئان

بەرگی [۱۱]

نووسیناس

مەلا مەحموودى گەلاڵەیی

جزمى [۲۲]

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

تەفسیری رەوان

بۆتۈگە ياشىتى قورئان

نوسىنى

مەلا محمودى گەلآلەيى

بەرگى يازدەھەم

جزمى (۲۲)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

✦ ته فسیری رهوان بو تیگه یشتنی قورئان

✦ نویسنی : مهلا مهحمودی گه لالهیی

✦ چاپی یه کهم

✦ چاپخانه ی تیشک

✦ تیراژ (۵۰۰) دانه

✦ ژماره ی سپاردن (۳۵۹) ی سالی ۲۰۰۴

✦ مافی چاپکردنی پاریزراوه و تهنها هی نوسهره

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاییه تمه ندی خانه واده ی پیغه مبه ر

وَمَنْ يَقْنُتْ مِنْكُمْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُؤْتِهَا
 أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾ يَنْسَاءُ النَّبِيُّ
 لَسْتَنْ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنْ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ
 فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٣٢﴾ وَقَرْنَ
 فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ
 الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا
 يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ
 تَطْهِيرًا ﴿٣٣﴾ وَأَذْكُرَنَّ مَا يَتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ
 آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ﴿٣٤﴾

له وه پیش له کوتایی جزمی (۲۱) دا نه وهی راگیانند: که تاوانی
 خیزانه کانی پیغمبهر ﷺ سزایان دوو چه ندانه یه، هه لبه ته عه داله تکاری خودا
 داخوازی نه وه یه: که پاداشی چاکو نیحسانیشیان دوچه ندانه بی، بویه دوا
 به دوا ی راگیانندی نه وه: که خیزانه کانی پیغمبهر ﷺ نه گهر تاوانیان لی
 روبدا سزایان دووقات ده بی، باسی تاییه تمندیسه کی تریشیان ده کا، که بریتییه
 له پاداشی دووچه ندانه بویان له سر کرده وهی باش، ههروه ها ناماده کردنی
 رزقو رژی باش بویان له به هه شتدا، هه روا جوداوازیان له هه موو نافرته تانی
 سه رپوی زه وی، له هه مان کاتدا فرمانیان پی ده کا: که قسه کردنیان له گه
 پیواندا به شیویه کی وانه بی دهرون نه خوشان ته ماعیان لی پیدا بکن،
 گوشتو گویان به جزیک نه بی پیوانی دهرون نه خوش و بزانت نه وه بونی
 ناماده باشی و خویه دهسته وه دانی تیدایه! تاییه تمندیسه کی تریان نه وه یه:
 فرمانیان پی ده کا: که له مالی خویاندا دانیشن و خویان دهرنه خه ن بویاوی
 بیگانه، هه روا داواشیان لی ده کا: که بهرده وام بن له سر طاعت و
 خودا په رستی و زه کاتدان و پابه ند بوون به فرمانی خودا و پیغمبهری خودا وه،
 له هه موو فرمان و جله وگیری لیکردن دا نه مجار فرمانیان پی ده کا: که
 ناموس و که سایه تی خویان پاریزن، به تاوان و سه ریچیکردن له که داری نه کهن،
 خویان به ته قواو خودا په رستی برازیننه وه.

نه مجار فرمانیان پی ده کا: که قورشان و حه دیت قیری کهسانی دی بکن و
 یادی نیعمه تی خودا بکنه وه.

یه کهم ده رباره ی پاداشی دووچه ندانه ده فرموی: ﴿وَمَنْ يَقْنَسْ مِنْكَ لَّهُ
 وَرَسُولُهُ وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُفْهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ﴾ هه که سی له تیوه فرمانبهرداری
 فرمانی خودا و پیغمبهری خودا بی و کرده وهی باش نه نجام بدا، نه ندای

جەستەى ديار دەى لەخوداترسانيان پتوھ ديار بى، ئەوھ پاداشيان دووچەندانە دەدەينەوھ، چونكە لەخانەوادەى پتغەمبەرايەتىن و لەخانويكەدان نيگا و سروشى تيدا نازل دەبى. ﴿واعتدنا لها رزقاً كريماً﴾ ئامادەمان كەردوھ لەقيامەتدا بۆ ئەو ئافرەتە خوداپەرستە گوپرايەتە رزق و رۆزى پاك و خاوين و بى عەيب، ئەويش بەھەشتى جوان و رازاوھيە، بى عەيب و كەم و كورپيە، بى مەنەتەو ھەموو كات بەيدەستە،!

دووھ جوداوازييان لەھەموو ئافرەتەنى تر ئەوھيە: كە دەفەرموى: ﴿يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ﴾ ئەى ھاوسەرانى پتغەمبەر! وىنەى ئتوھ لەرەتەدارى و شكۆمەندىدا، لەشەرەفو كەرامەتدا لەناو ژنانى جىھاندا نيە، چونكە ئتوھ دايكى موسولمانانن، ھاوسەرى گەورەترين پتغەمبەرن، قورئان لەمالى ئتوھدا نازل دەبى.

سەيەم: جەلوگيرييان لى دەكا لەوھ قسەى نەرم لەگەل پياوانى بىگانەدا بکەن. دەفەرموى: ﴿إِنْ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا﴾ ئەگەر ئتوھ تەقواكارن و دەتانەوئ خۆتان لەسزای سەختى دۆزەخ بپارەزن و ناتانەوئ سەرپىچى فەرمانى خودا و پتغەمبەر بکەن كە ئاخاوتن لەگەل پياواندا دەكەن، قسەتان نەرم نەبى، باگوفت و گۆتان لەگەلئياندا توندو تۆل و جىدى و رەنگ ژنانەبى، نەوھكوو ئەوانەى دەرونيان نەخۆشەو لەفيسق و داوين پيسى دەگەرپن تەماعتان لى پەيدا بکەن، قسەتان لەگەلئياندا ئاسايى و عادەتى بى، نازو نوز مەكەن و دەنگى خۆتان ناسك مەكەنەوھ.

نەم جەلوگيريەى قورئان لەھاوسەرانى پتغەمبەر ﷺ ئەوھ ناگەيەنى: كە لەسەر حالەتەىكى وەھا بوون داخوازی ئەوھ بووھ بەم جۆرە جەلوگيرييان لى بکرى، بەلكووو مەبەستى ئەوھيە: كە ھەلئيان بنى بۆ خۆئارايەشدا بەجوانترين

ره‌وشت و به‌رزترین هه‌لس و کهوت. جا: که له‌وه‌پیش جله‌وگیری لی کردن له
کاری فاحیشه و تاوان، جله‌وگیری لی کردن له‌پئ خوش‌کردن و
پیشه‌کیه‌کانیشی: که بریتین له‌ئاخوتن له‌گه‌ل پیای بیگانه‌دا به‌شیوه‌یه‌کی وا
گومان و ته‌ماع بخاته ناو دل و ده‌روونی نه‌خوشه‌وه.

ناشکراشه نهم فەرمان و جله‌وگیری به‌نافره‌تانی موسولمانی تریش
ده‌گریته‌وه و پیوسته‌ خۆیان له‌و جۆره‌ ئاخوتنه‌ پپاریزن، به‌کورتی نابئ قسه‌و
گوفت و گۆیان له‌گه‌ل بیگانه‌دا وه‌کوو گوفت و گۆیان بی له‌گه‌ل می‌رده‌کانیان‌دا.

رسته‌ی ﴿ان اتقی﴾ ده‌گونجی په‌یوه‌ست بی به‌پیشه‌وه‌ی، مانا‌کی به‌م
جۆره‌ بی ﴿لستن كأحد ان اتقی﴾ تیوه‌ نه‌گه‌ر ته‌قواکار بن کهس له‌نافره‌تان
ناگاته‌ پله‌و پایه‌ی تیوه‌.

ده‌شگونجی په‌یوه‌ست بی به‌دوو‌اوه‌ی وه‌کوو نهم ته‌فسیرمان کردوه، واته‌:
عیبار ته‌که به‌م جۆره‌ بی ﴿ان اتقی فلا تخضع﴾ ویده‌چی مانای (اتقی)
(استقبلن) بی، له‌روی زمانه‌وانییه‌وه (اتقی) به‌مانا (استقبل) هاتوه، نه‌وه‌تا
(الناغة) ده‌لی: (سقط النصف ولم ترد اسقاطه - فتناولته واتقتنا بالید) واته‌:
(استقبلتنا بالید).

نه‌بو حه‌ییان ده‌لی: نهم مانایه‌ به‌لیغ تره‌ لوسه‌لمانندی په‌سنی هاوسه‌رانی
پیغه‌مبه‌ر ﷺ چونکه‌ فاضل و ریزیان په‌یوه‌ست نا‌کا به‌ته‌قواکارییه‌وه، هه‌روه‌ها
جله‌وگیری له‌قسه‌نه‌رمی و ده‌نگ ناسکی په‌یوه‌ست نا‌کا به‌ته‌قواکارییه‌وه.
چونکه‌ نه‌وان بۆ خۆیان ته‌قواکارن، نه‌گه‌ری ته‌قوا به‌روالت نه‌وه‌ ده‌گه‌یه‌نی:
که نه‌وان ره‌وشتی ته‌قوایان تیدا نه‌بی. بۆیه‌ نه‌و رایه‌ی که ده‌لی: (اتقی)
به‌مانا (استقبل) به‌په‌سنده‌.

چاره‌م: فەرمانیان پی ده‌کا به‌وه که له‌ماله‌وه‌دا دابنیشن و وه‌کوو ئافره‌تانی سه‌رده‌می نه‌زانی جوانی خۆیان ده‌رنه‌خه‌ن ده‌فه‌رموی: ﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ، وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾ له‌ماله‌وه دابنیشن و به‌بی کاری پتویست ده‌رمه‌چن، که بۆ کاریکی پتویست و به‌ناچاری چونه ده‌ره‌وه جوانی خۆتان بۆ پیاوان ده‌رمه‌خه‌ن، په‌چه له‌سه‌ر خۆتان لامه‌به‌ن، مه‌هیلن سینگو به‌رۆک و گه‌ردن و سه‌رو قۆتان ده‌ریکه‌وی و پیاوی بیگانه بیینن.

تیرمی‌زی و (البزار) له‌عه‌بدوئلا‌ی کوپی مه‌سه‌عو ده‌ه ریوایه‌ت ده‌که‌ن، ده‌لێ: پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: (ان المراء عورة، فإذا خرجت استشرفها الشيطان، وأقرب ما تكون بروحة برحمة ربها وهي في قعر بيتها). ئافره‌ت عه‌وره‌ته‌و هه‌ر له‌گه‌ل له‌مال چووه ده‌ر شه‌یتان بۆی له‌که‌لێن دایه‌و ده‌یه‌وی له‌خشته‌ی به‌ری، کاتی‌ک له‌ژێر ره‌حه‌تی خودا دایه‌ که له‌ماله‌وه‌بی.

ئهبو داود له‌پێغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ فه‌رمو ده‌یه‌کی ریوایه‌ت کردوه ده‌فه‌رموی: (صلاة المراء في مخدعها افضل من صلاتها في بيتها، وصلاتها في بيتها افضل من صلاتها في حجرتها). چوونه ده‌ره‌وه بۆ مزگه‌وت بۆ ئافره‌تی به‌سال‌چوو گه‌راوه، دروسته‌ چونکه پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمو یه‌تی: (لا تمنعوا اماء الله مساجد الله، وليخرجن تفلات).

پێنجه‌م: به‌رده‌وام بوونیان له‌سه‌ر طاعه‌تی خودا و شوێنکه‌وتنی پێغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی: ﴿وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ نوێره‌کانتان به‌رێک و پێکی و به‌خوشوع و خوزوعه‌وه ئه‌نجام به‌دن، زه‌کات له‌مال و سامانی خۆتان ده‌ر بکه‌ن، گوێپایه‌لی خودا و پێغه‌مبه‌رین له‌هه‌موو فه‌رمان و جله‌و گیرییه‌ک‌دا، فه‌رمانی کرد به‌نوێر چونکه نوێر کۆله‌که‌ی نایینه‌،

پاک‌کهره‌وی دَلّو ده‌روونه، فرمانیشی کرد به‌زه‌کاتدان، چونکه پاک‌کهره‌وی مالّو سامانه‌و چه‌کی به‌ره‌نگاری‌بوونه‌وی هه‌ژاریسه، نه‌بجار: که ده‌فرموی: ﴿وَأَطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ نه‌وه عه‌طفی عامه بۆ سه‌ر خاص.

شه‌شم: ده‌سته‌به‌ر کردنی ناو و شوّره‌تی باش و په‌سند ده‌فرموی: ﴿إِنَّمَا يَرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾ شه‌م هه‌موو فرمان و جله‌و‌گیرییانه‌ی ئاراسته‌ی ئیوه کران هۆیه‌که‌ی نه‌وه‌یه خودا ده‌یه‌وی تاوان له‌ئیه‌وه دوور بخاته‌وه، له‌چلکی گونا‌ه پاکتان بکاته‌وه، دلتان به‌نووری تیمان روژن بکاته‌وه، شیایو نه‌وه بن هاوسه‌ری پیغه‌مبه‌ری بن.

مه‌به‌ست به‌(اهل البيت) هه‌موو نه‌وانه‌ن که له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا بوون له‌هاوسه‌رو خزم و که‌سو کاری. ئاراسته‌کردنی فرمان به‌تایبه‌تی بۆ نه‌وان له‌به‌ر نه‌وه‌یه نه‌وان نمونه‌و قودوه‌ن بۆ ئومه‌تی ئیسلام.

حه‌وته‌م: فرمانیان پێ ده‌کا به‌فی‌ربوونی قورئان و فرموده‌ی پیغه‌مبه‌رو یادکردنی نیعمه‌ته‌کانی خودا به‌سه‌ریان‌ه‌وه: ده‌فرموی: ﴿وَاذْكُرْ نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكَ إِذْ يُخْرِجُكَ مِنَ الْبَيْتِ وَنَحْنُ نَحْنُ الْغَالِبُونَ﴾ واذ‌کرن مایه‌تی علی‌کن من آیات الله والحکمة، ان الله کان لطیفاً خبیراً، یادنی نیعمه‌تی خودا بکه‌نه‌وه: که پێی به‌خشیون. ماله‌کانی کردون به‌شوینی نازل‌بوونی نیگا و سروش، قورئان فی‌ر ببن و له‌بیرتان نه‌چیته‌وه، شه‌حکام و یاسای شه‌رع فی‌ر بین و کاری پێ بکه‌ن و به‌که‌سانی دیکه‌ی رابگه‌یه‌نن و بۆ خۆتان له‌بیرتان نه‌چیته‌وه. بێگومان خودا خاوه‌ن لوطف و خاوه‌ن زانیاریسه، ده‌زانێ چی به‌که‌لکی ئیه‌وه دێ و له‌به‌رژه‌وه‌ندی ئیه‌وه‌دایه بۆ دین و دونیاتان.

شه‌مه‌ حه‌وت ئاداب و ره‌وشتی به‌زو جوانن په‌روه‌ردگار فرمانی به‌هاوسه‌ره‌کانی پیغه‌مبه‌ر کرد: که پێیان‌ه‌وه پابه‌ند بن، زوریه‌ی شه‌و فرمان و جله‌و‌گیری و ئاداب و ره‌وشتانه‌ ئافره‌تی موسولمانی تریش ده‌گرێته‌وه، پێویسته

نه‌وانیش پییانوه پابه‌ند بن. یه‌کئی له‌و فه‌رمان و جله‌وگیریانه شه‌وه بوو، خودا فه‌رمانی به‌هاوسه‌ره‌کانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ کرد: که به‌بئی کاری پی‌ویست له‌مالا ده‌رنه‌چن، جله‌وگیری نه‌وه‌شی لئی کردن: که جوانی خو‌یان ده‌ربخه‌ن، جا هه‌رچه‌نده خیطابه‌که ناراسته‌ی خیزانه‌کانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ کراوه وه‌لئی هه‌موو نافه‌تانی موسولمان ده‌گریته‌وه، چونکه چهند جاری تر فه‌رمان به‌وه: که نافه‌ت به‌بئی کاری پی‌ویست نابئی له‌مالا ده‌ربچی له‌شه‌ریعه‌ت‌دا دووباره‌بوته‌وه. که لی‌ره‌دا به‌تایبه‌تی خیطابه‌که ناراسته‌ی هاوسه‌ره‌کانی پیغه‌مبه‌ر کراوه، شه‌وه بو زی‌ده ری‌زو ته‌قدیره، بو شه‌ویه ببنه نمونه‌و قودوه بو نافه‌تانی تر.

لی‌ره‌دا پرسیاریک دیته پی‌شه‌وه، ده‌گوتری: نه‌دی بوچی خاتو عایشه (دایکی موسولمانان) بو شه‌ری (الجمل) چوه‌ده‌ره؟ له‌وه‌لام‌دا ده‌گوتری: چونه ده‌ره‌وه‌که‌ی بو شه‌ر نه‌بوو، به‌لکوو که جه‌نگه‌که له‌نیوان یاریده‌ده‌رانی ئیمامی عه‌لی و هه‌واخواهانی طه‌له‌و زوبه‌یردا به‌رپابوو، موسولمانان زوریان تکه‌او ره‌جا له‌به‌ردا کرد: که بچی بو ناو بژی و خو‌ین وه‌ستانی نی‌وان موسولمانان، پی‌یان وابوو که شه‌و بچی بو ناو بژی هه‌ردوولا شه‌رمی لئی ده‌که‌ن و واز له‌شه‌رو کوشتارو خو‌ین رشتنی یه‌کتری دینن. شه‌و ساله بریاری دابوو بچی بو جه‌ج، به‌لام که شه‌و فیتنه‌یه به‌رپا بوو وای به‌باش زانی بچی بو ناو‌بژی و ناگر کوژاندنه‌وه، ناما‌ژه به‌تایبه‌تی ﴿وان طائفتان من المؤمنین اقتتلوا فاصلحوا بینهما﴾ (الحجرات: ۹) فه‌رمان به‌ناو‌بژی کردن و ئیصلاحی نی‌وان موسولمانان هه‌موو که‌س ده‌گریته‌وه به‌ژن و پی‌اوه‌وه، به‌لام: که خاتو عایشه چوو قه‌زاو قه‌ده‌ری خودا وه‌هابوو شه‌ره‌که نه‌کوژایه‌وه به‌لکوو توند تریوو، ته‌نانه‌ت عایشه‌ش پریشکی شه‌و شه‌ره‌ی به‌رکه‌وت، شه‌وه‌بوو وشته‌که‌ی رمیکئی لئی دراو بریندار کرا، قاچی قرتینرا، عایشه که‌وته خواری، موحه‌مه‌دی کو‌ری

نه‌بو به‌کر گه‌یاندیه به‌صره‌و له‌وێوه‌و عه‌لی ناردیه‌وه‌و بۆ مه‌دینه‌ له‌ گه‌ل سی ئافره‌ت‌دا. خاتو عائیشه‌ بۆ ئه‌م چوونه‌ ده‌ره‌وه‌یه‌ی بۆ شه‌ری جه‌مه‌ل نیجته‌یه‌ادی کرد، مرجه‌هیدیش بییئیکێ یان هه‌له‌ بکا پاداشی هه‌یه‌.

یه‌کسانی نیوان پیاوو ئافره‌ت بۆ پاداشی قیامه‌ت

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَالْقَنِينَ وَالْقَنِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ
وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ
وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّامِتِينَ وَالصَّامِتَاتِ وَالْحَافِظِينَ
فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا
وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٣٥﴾

ده‌یاره‌ی سه‌به‌ب نزولی ئه‌م نایه‌ته‌ زۆر ریه‌یه‌ت هه‌ن:

۱- تیرمیزی ریه‌یه‌تی کردوه‌ له‌ (أم العماره‌ الأنصاریه‌) وه‌و به‌ جوانیشی داناوه‌،
ئه‌م ئافره‌ته‌ هاته‌ لای پیغه‌مبه‌ر ﷺ و‌تی: ئه‌وه‌ چیه‌ هه‌موو شتێک هه‌ر
بۆ پیاوه‌و قه‌ت باسی ئافره‌ت نا‌کړی؟ ئیتر نایه‌تی (إن المسلمین
والمسلمات...) نازل بوو.

۲- طه برانی له تیبنو عه بیاسوه ریوایه ده کا، ده لئ: نافرته تان هاتنه لای پیغه مبه ﷺ وتیان: نهی ره وانه کراوی خودا، شهوه بۆ هر باسی پیاوانی موسولمان ده کړئ و ناوی نافرته تانی موسولمان له کوله کوی ته پشدا نایه؟! نیت نایه تی ﴿ان المسلمین والمسلمات...﴾ نازل بوو.

۳- تیبنو سهد له قه تاهوه ریوایه ده کا: ده لئ: که قورن باسی هاوسره کانی پیغه مبه ری کرد، نافرته تان وتیان: نه گهر نیمه خیریکمان تیدا بوايه باسی نیمه شی ده کرد نیت نایه تی ﴿ان المسلمین والمسلمات...﴾ نازل بوو.

نیام نه حمدو نه سائی و تیبنو جهریر له عه بدورره حمائی کورپی شه یبه وه ریوایه ده که نه: ده لئ: له خیزانی پیغه مبه نو موسه له مدم ژنه وتی: به پیغه مبه رم وت: شهوه بۆ ناوی نیمه له قورن دا نایه؟ وه کوو باسی پیاوان ده کا بۆ باسی نافرته تان نا کا؟؟ ده لئ له وه دوا رۆژیک خه ریکی سهریه شانه کردن بوم گویم لئ بوو پیغه مبه ﷺ له سر مینبه ده نگی ده هات: منیش خیرا چومه ژوره کوی خومه وه گویم بۆ ده نگه که کلور کره بیستم پیغه مبه ﷺ ده یفرموو نهی خه لکینه! په روه دگار ده فرموئ: ﴿ان المسلمین والمسلمات والمؤمنین والمؤمنات﴾ تا کوتایی نایه ته کوی خوینده وه.

په یوه ندی هم نایه ته به پیش شهوه له م رووه وه یه: له وه پیش فرمائی به هاوسه برانی پیغه مبه ﷺ کردو رینمونی کردن بۆ خوئارايشدان به چه ند کردارو صیغه ت و رهوشتیکي به رزی وه ها شیاوی پلهو پایه یان بی. شهوه شی رون کرده وه: که چ پاداش و نازو نیعمه تیکي بۆ ناماده کردن. نه مجار لیره دا شهو لیخو شبون و پاداشه گه وره و به نرخه رون ده کاته وه: که بۆ پیاوی موسولمان و نافرته قی موسولمانی ناماده کرده له قیامه ت دا.

ده‌فه‌رموی: ﴿ان المسلمین والمسلمات المؤمنین والمؤمنات والقانتین والقانتات والصادقین والصادقات والصابرین والصابرات والخاصمین والخاصات والمتصدقین والمتصدقات والصائمین والصائمات والحافظین فروجهن والحافظات والذاکرین الله کثیراً والذاکرات أعد الله لهن مغفراً﴾
 وأجرأ عظیماً ﴿ثم نایه‌ته به‌رزه پیروزه واده‌ی خیرو خوشی تیدایه بۆ پیایو
 موسولمانو نافرته‌تی موسولمان، بۆ نه‌وانه‌ی گەردنکه‌چی فه‌رمانی خودانو
 خۆیان به‌و ره‌شتانه‌ی نارایش ده‌ده‌ن که نایه‌ته‌که ناماژه‌یان پی ده‌کا: که (ده)
 ره‌وشتی به‌رزو و پیوسته له‌هه‌موو موسولمانیکدا هه‌بن به‌پیایو نافرته‌تیانه‌وه:

۱- ئیسلامو گەردنکه‌چی بۆ فه‌رمانی خوداو شوێنکه‌وتنی ئه‌حکامی ئاین
 به‌کردارو گوشتاره‌وه.

۲- ئیمان و باوه‌ری دڵ به‌ته‌واوی به‌هه‌موو ئه‌ه‌والو ئه‌حکامو یاسایانه‌ی
 له‌خوداوه‌ هاتوون... به‌م جوژه‌ ده‌رده‌که‌وی: که ئیمان و ئیسلام جواوازییان
 هه‌یه‌ چونکه ئیمان بریتییه له‌باوه‌ر هێنان به‌دڵو ده‌رپرینی به‌زوبانو
 کرده‌وه‌ی چاک، وه‌لسی ئیسلام بریتییه له‌گەردنکه‌چی به‌قسه‌و به‌کرده‌وه،
 پروای دڵ ناگرێته‌وه. بۆیه: قورئان ده‌فه‌رموی: ﴿قالت الأعراب آمنا قل
 لم تؤمنوا ولكن قولوا أسلمنا ولما یدخل الإیمان فی قلوبکم﴾ (المجرات: ۱۴)
 که‌وابی (هه‌موو موئمینیک موسلیمه، وه‌لسی هه‌موو موسلیمیک موئمین
 نیه).

۳- ﴿القانتین والقنات﴾ قنوت، واته: به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر کرده‌وه‌ی باشو
 خودا‌په‌رستی به‌له‌سه‌ره‌خۆیی و هێدیانه‌ه. وه‌ک‌وو له‌نایه‌تیکی تردا
 ده‌فه‌رموی: ﴿امن هو قانت أنا﴾ اللیل ساجداً وقائماً یحذر الآخرة
 ویرجو رحمة ربّه ﴿(الزمر: ۹)﴾ یان ده‌فه‌رموی: ﴿یا‌مریم اقنئی لربک
 واسجدي وارکعی مع الراکعین﴾ (آل عمران: ۴۳).

تییینی ده‌کری: که (قنوت) له‌ناکامی نیسلام و نیمانه‌وه په‌یدا ده‌بی. نیسلام په‌یره‌وی کردنی نایینه به‌روالته شایه‌تومان بیئی و نه‌رکه‌کانی نیسلام که نویژو روژو زه‌کاتدان و حه‌جکردنه نه‌گه‌ر ده‌سه‌لاتی بوو به‌جییان بیئی نیمانیش پله‌کی به‌رزتره و بریتییه له‌باوه‌ری دل به‌خوداو به‌فریشته‌کانی به‌نامه ناسمانی و پیغه‌مبه‌رانی، به‌روژ قیامت و به‌قه‌زاو قه‌ده‌ر به‌خیرو شه‌ریه‌وه، نه‌جار له‌ناکامی هه‌ردوکیان (واته: نیسلام و نیمان) قنوت ده‌سته‌به‌ر ده‌بی: که بریتییه له‌نارامی و هی‌دییه‌تی و ترسان له‌خودا له‌عیباده‌ت و خودا په‌رسی‌دا. واته: طاعت و به‌ندایه‌تیکردن بۆ خودا به‌خوشوع و خضوعه‌وه نه‌وه ده‌بیته (قنوت).

۴- راستگویی له‌کردارو گوفتاردا، نه‌مه‌ش ره‌وشتیکی په‌سه‌ندو نیشانه‌ی بیروباوه‌ری دامه‌زراوه. هه‌روه‌کوو چۆن درۆزنی نیشانه‌ی دوو‌پوویی و بی باوه‌رییه.

فه‌رموده‌یه‌کی صحیح هه‌یه نیمام نه‌حه‌ده و بوخاری و موسلیم و تیرمیزی له‌ئیبنو عه‌بباسه‌وه ریوایه‌تیان کردوه ده‌فه‌رموی: (علیکم بالصدق فان الصدق یهدی إلى البر، وان البر یهدی إلى الجنة، وما یزال الرجل یصدق ویتحری الصدق حتی یکتب عند الله صدیقاً، وإیاکم والكذب فان الکذب یهدی إلى الفجور وان الفجور یهدی إلى النار وما یزال الرجل یکذب ویتحری الکذب حتی یکتب عند الله کذاباً).

۵- ﴿والصابرین والصابرات﴾ صه‌ر گرتن له‌سه‌ر به‌لا و موصیبه‌ت و خۆراگری له‌به‌رامبه‌ر نه‌رکی قورسو نه‌نجامدانی عیباده‌ت و وازه‌نیان له‌تاوان دل‌نیابوون به‌وه هه‌رچی خودا ته‌قدیری کردبئی دیتسه جی و گه‌رانه‌وه‌ی نیه، روبه‌پووبونه‌وه‌ی هه‌موو کاره‌سات و نه‌رکی قورسو گران له‌سه‌ر شان به‌صه‌برو پشوو درێژییه‌وه، هه‌لبه‌ته صه‌بری زۆر په‌سه‌ندو نمونه‌یی نه‌ویه: که له‌گه‌ل په‌یدا‌بوونی کاره‌ساته‌که وجودی هه‌بی و روژی خۆی بنوئیی، پیغه‌مبه‌ر ﷺ

فهرموویه‌تی: (انما الصبر عند الصدمة الأولى) صبر نه‌ویه: له‌سهره‌تای به‌لاکوه هه‌بی و رۆژی خۆی بنویستی. ئەم جووره صه‌بره په‌سه‌نده ره‌وشتی به‌نده خودا په‌رسته دل دامه‌زراوه‌کانه.

۶- ﴿والخاشعين والخاشعات﴾ خوشوع: بریتییه له‌نارامی و دنیایی و یقارو خۆیه که مزانین له‌به‌رامبه‌ر په‌روه‌ردگادا، به‌جوړیک ئەو دنیایی و یقارو ته‌واضوعه له‌ناخه‌وه هه‌لقولئ و له‌هه‌لس و کهوت‌دا ره‌نگ بداته‌وه، ترسی خودای له‌دل‌دا جیگیر بی و وابزانی چاوی له‌خودایه، یان: که هیچکه نه‌بی دنیای بی له‌وه‌ی: که خودا چاوی له‌ته‌وه، وه‌کوو له‌فهرمووه‌ی صه‌حیح‌دا هاتوه و نیمام موسلیم له‌عوهره‌وه ریوایه‌تی کردوه، ده‌فهرموئ: (ان تعبد الله کانک تراه، فان لم تکن تراه فانه یراک). ئەمەش پله‌یه‌که وه‌کوو چاو دیری‌کردن وایه به‌سەر کرده‌وه باشه‌کان‌دا ئەگەر ئاده‌میزاد کرداری باشی ئەنجام دا وێده‌چی به‌خۆی بنازی و شانازی به‌خۆیه‌وه بکا، بۆیه په‌روه‌ردگار فەرمان به‌موسولمان ده‌کا: که ره‌وشتی ته‌واضوع له‌خۆیان‌دا به‌دی بینن و جله‌وگیری نه‌فس بگرنه‌وه و نه‌هیلن سه‌رکه‌ش بی و خاوه‌نه‌کی به‌هیلک به‌رئ و کرده‌وه باشه‌کانی پوچه‌ل بکاته‌وه.

۷- ﴿والتصدقین والتصدقات﴾ مالبه‌خشین و چاکه کردن له‌گه‌ل هه‌زاران و بینه‌وایان‌دا، ره‌وشتیکه به‌روبوومی ره‌وشت و کرده‌وه باشه‌کانی شه‌ش خاله‌کانی پیشووه، مالبه‌خشین به‌ئاتا‌جان ره‌نگدانه‌وه‌ی ره‌وشته باس‌کراوه‌کانی پیشووه، هه‌ر کاتی موسولمان ئەو خالانه‌ی پیشووی تیدا به‌رجه‌سته بوون، ئیتر دلی نه‌رم ده‌بی و ده‌ستی له‌مال و سامانی خۆی به‌رده‌بی و ته‌وه به‌هی خۆی ده‌زانی: که ده‌یه‌خش و پیش خۆی ده‌ینی‌رئ بۆ قیامت. هه‌لبه‌ته مالبه‌خشین به‌ره‌نگاری‌کردنی نه‌فسه، به‌ره‌ره‌کانی نه‌فسیش ئه‌رکیکی قورس و گرانه. له‌صه‌حیه‌دین دا هاتوه یه‌کیک له‌وه‌هوت پێرانی رۆژی قیامت خودا

دہیاغختہ ژیر سیبہری عرش خویہو، کہ لہو رۆژہدا هیچ سیبہر نین جگہ
لہسیبہری عرش نەوہیہ کہ پیغەمبەر بەم جوړه پیناسی دہکاو دہفرموی:
(رجل تصدق بصدقة فأخفاها حتى لا يعلم شماله ماتنق بیمینہ) پیاوئیک
مالئیک ببہ خشی بہ نہیننی بہ جوړیک بہ دہستی راستی ببہ خشی و دہستی چہ پی
پئی نہزانی.

لہفرمودہیہ کی تر دا ہاتوہ دہفرموی: (والصدقة تطفئ الخطيئة كما
يطفئ الماء النار) خیرو صدہقہ تاوان دہکوژنیتتہو، وەکوو چۆن ئاو ناگر
دہکوژنیتتہو.

۸- ﴿والصائمين والصائمات﴾ رۆژو فەرزینی یان سوننەت، گیان بەرز
دەتات لہ مادہو مادہ پەرستی دووری دہخاتہو، نەفس رام دہکا بۆ
خود پەرستی و پەرستی بۆ کردنی، یارمەتیدەر بۆ بەر بەرەکانی شەھوہ و
تارەزۆ لغار کردنی، لہفرمودہی صەحیحی بوخاری و موسلیم دا ہاتوہ،
لہ ئیبنو مەسعودہو ریوایەت کراوہ "پیغەمبەر ﷺ فرمویہ تی: (يا معشر
الشباب من استطاع منكم الباءة فليتزوج، فإنه أغض للبصر وأحصن للفرج ومن
لم يستطع فعليه بالصوم فإنه له وجاء) ہر وہا رۆژو زەکات و پاککەرہوہی
جەستہیہ.

سەعیدی کوری جوبەر دہفرموی: کہ سییک رەمەزان بەرۆژو بی،
لەھەموو مانگیکیش دا سێ رۆژ بەرۆژو بی دہچیتتہ پیری ﴿والصائمين
والصائمات﴾ ہوہ.

۹- ﴿والحافظين فروجهم والحافظات﴾ تەو پیاوو تافرەتانہی شەرمگای
خۆیان دہپاریژن، بۆ حەلائی خۆیان نہ بی بەکاری ناھینن. وەکوو لہ نایەتیک
تردا دہفرموی: ﴿والذين هم لفروجهم حافظون إلا على أزواجهم أو ما ملكت

ایمانهم فانهم غیر ملومین فمن ابتغی وراء ذلك فأولئك هم العادون» (المؤمنون: ۵-۷). که سیّک پرکیشی زینا بکاو لهم بارهوه سنووریه زینتی لی روبدا، پیشیلکردنی هه موو سنووره کانی ترو پابه ندنه بوون به هه موو فەرمانو جله وگیریه کانی نایینی به لاهه ناسانه، که سیّک شهرمگای خوئی بیاریزی له حه رامو له حه لالا نه بی به کاری نه هیئت ده چیت پی پی پاکداوینانو هه لباردر اوانه وهو شیایو ره زامه ندی خودان.

۱۰- ﴿والذاکرین الله کثیراً والذاکرات﴾ یادکردنی خودا به زۆری و به بهرده وامی، بریتییه له ناماده کردنی گه ورهیی و شکۆمه ندیی په روه ردگار له دل و دهرووندا، به زوبانییش له هه موو که موو کوریه که به دووری بگرن، هه موو صیفه تیکی که مال و جه مالی پال بدن. یادی خودا به زۆری و زۆرکردنی یادی خودا حه له قه ی په یوه ندی نیوان جهو جۆلی ناده میزاد و به ویاوه پیه تی ده ربارهی خودا.

تیبینی نه وه ده کرئ له زۆر شوینی قورشان: که باسی (ذکر) ده کا قه یی (کثیر) ی پیوه ده نی، نه مهش ناماژهی نه وه ی تیدایه که ناده میزاد نایته (ذاکر) هه تا به رده وام نه بی له سه ر ذیکر، به راوه ستانه وه، به دانیشته وانه وه، به راکشانه وه...!

یادکردنی خودا به زۆر شیوه و شیواز نه هجام ده درئ. به نوێژ کردن، به یادکردنی خودا له کاتی نان خواردندا له کاتی ناو خواردنه وه دا به رویشته نه وه به دانیشته نه وه به راکشانه وه، به سواری به پیاده یی له هه موو شوینی و به هه موو جۆریک ده کرئ یادی خودا بکه یته وه.

نیمامی نه حه د له موعاذهی (الجهنمی) یه وه له پیغه مبه ره وه ﴿ریوایست ده کا: ده لی پیاویک پرسیاوی له پیغه مبه ر﴾ کرد وتی: نه ی ره وانه کراوی خودا چ موجه ی دیک پاداشی لای خودا زۆر تره؟ پیغه مبه ر ﴿فه رمووی:

(اکثرهم لله عزوجل ذکرا) نه‌وانه‌یان که زۆر یادی خودا ده‌کن دوا‌یی کابرا وتی: نه‌دی رۆژه‌وانان کیتی‌ان پاداشی زۆرت‌ره پی‌غه‌م‌بەر ﷺ فه‌رمو‌ی: (اکثرهم لله عزوجل ذکرا) نیتر کابرا به‌و جو‌ره با‌سی نو‌یژو زه‌کات ۱۱ جه‌جی مالی خوداو مال‌به‌خشینی کرد له‌ولامی هه‌مان‌دا پی‌غه‌م‌بەر ﷺ ده‌یفه‌رموو: (اکثرهم لله ذکرا) نه‌بو به‌کری صدیق به‌عوم‌ه‌ری فه‌رموو: ده‌ی که‌وابی یاد‌که‌ره‌وانی خودا هه‌موو خیترو فه‌رێکیان برده‌و بو‌خۆیان! پی‌غه‌م‌بەر ﷺ فه‌رمو‌ی: به‌ئێ!

نه‌جار له‌کۆتایی نایه‌ته‌که‌دا په‌روه‌ردگار پاداشی هه‌موو نه‌و خاوه‌ن ره‌وشتو هه‌لویسته به‌رزو په‌سندانه‌ی رون‌کرده‌وه‌و فه‌رمو‌ی: ﴿أَعِدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ واته: په‌روه‌ردگار بو‌ هه‌موو نه‌و که‌سانه‌ی نه‌وه ره‌وشتو هه‌لویستیان بو‌وه، لی‌خۆش‌بو‌نی زۆرو پاداشی که‌وره‌ی دانا‌وه: که نه‌ویش به‌هه‌شتی رازا‌وه‌یه..

چیرۆکی زه‌یدی کۆری حاریشه‌و زه‌ینه‌بی کچی جه‌حش

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا ﴿٣٦﴾ وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ

مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهَ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ
 مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي
 أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا
 ﴿٣٧﴾ مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي
 الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا ﴿٣٨﴾ الَّذِينَ
 يَبْلَغُونَ رِسَالَتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى
 بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٣٩﴾ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ
 رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٤٠﴾

ئەم وانهیه هەڵدانێکی تره بۆ سەرله نوێ دروستکردنهوی کۆمه لگای
 ئیسلامی و ریکخستنهوی له سەر بنه مای ته صه وری ئیسلامی، وانهیه که
 تاییه ته به هه لوه شانده و یاسای به کوپ کردن (نظام التبني) که له وه پێش
 نامه مان پێ کرد، پهروه ردگار ویستی وابوو ته کتیری هه لوه شانده و ی ئەم
 داب و نه رێته ناشیرینه پیغه مبه ر ﷺ خۆی بێ، نه که به نه ظه ری
 به لکوو به عه مه لی!

بیگومان دابو نهریتی عه‌رب تا نهو سهرده‌مه وه‌هابوو نه‌گهر که‌سیک به‌یاسای (التبني) مندالیکي بکردایه به‌کوپری خوی دواپی نهو کوپه ژنی بهینایه و ته‌لاقی بدایه، ماره‌کردنی نهو نافرته ته‌لاقدراوه له‌باوکه جه‌علیه‌که حرام بوو، وه‌کوو چون دروست نیه پیاو نافرته‌تی ته‌لاقدراوی کوپری حقیقی خوی ماره بکاته‌وه. نه‌م دابو نهریتشه‌ش نه‌ونده خوی دا‌کوتابوو به‌ناو کۆمه‌لگای عه‌ربه‌دا بلاوو قول بوبوه‌وه، پتویستی به‌وه بوو به‌عه‌مه‌لی و به‌شیوه‌یه‌کی سهره‌نچ راکیش هه‌لبوه‌شیته‌وه. په‌روه‌ردگار بۆ نه‌نجامدانی نه‌م کاره قورسه و هه‌لگرتنی نه‌م نه‌رکه گرانه و شکاندنی نهو حاجیزو له‌مپه‌رو کۆسپه ده‌رونی و کۆمه‌لایه‌تیانه پیغه‌مبه‌ری خوی ته‌کلیم کرد: که پی‌ی هه‌لسی و نه‌نجامی بدا، چونکه که‌سیک ده‌یتوانی نه‌م کاره نه‌نجام بدا: که بتوانی نه‌رکی پیغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌لگرتی! له‌مه‌به‌ولاوه بۆمان ده‌رده‌که‌وی: که جگه له‌پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌توانای که‌سی تر‌دا نه‌بوو نه‌م نه‌رکه قورسه له‌نه‌ستۆ بگرتی و روبه‌روی کۆمه‌لگا بیته‌وه به‌هه‌لوه‌شانده‌وه‌ی نه‌م دابو نهریتشه خویته‌وه‌گیراوه‌ی سه‌دان ساه‌ی له‌وه‌پیشیان، بۆیه ده‌بینین نایه‌ته‌کان: به‌دریژی ته‌عقیب له‌سه‌ر روداوه‌که ده‌که‌ن و دل و ده‌روونه‌کان په‌یوه‌ست ده‌که‌ن به‌خوداوه، په‌یوه‌ندی موسولمانان به‌خوداوه به‌پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان رون ده‌که‌نه‌وه و نه‌رکی پیغه‌مبه‌ر دیاری ده‌که‌ن هه‌موو نه‌مانه بۆ نه‌ویه کاریگه‌ری هه‌لوه‌شانده‌وه‌ی نهو یاسایه سوک بکرتی و له‌سه‌ر شانی موسولمانان قورس نه‌بی.

ریوایه‌ت کراوه: که نایه‌تی ژماره (۳۶) ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُمْسِقَةٍ...﴾ ده‌ریاره‌ی زه‌ینه‌بی کچی جه‌حش نازل بووه، کاتی پیغه‌مبه‌ر ﷺ ویستی دیواری جوداوازی چینایه‌تی که به‌میرات بۆ کۆمه‌لگای نیسلا‌می مابوه‌وه پر‌وخینتی و خه‌لکی بگیتیتته‌وه بۆ یاسای یه‌کسانی و یاسای (الناس سواسیه کانسنان المشط) و یاسای (لا‌فضل لأحد علی أحد إلا بالتقوی).

نهوانه ی کۆیله بوون دوائ نازاد کردنیان پیتیان ده گوترا (مرالی) چینی
 نه مانه هه ده چنده نازادیش کرابوون له چینی (ساده) و خاودن کۆیله کان نزم تر
 بوون، زهیدی کوری حاریشهش یه کیک بوو لهو مهوالییانهو نازاد کراوی
 پیغه مبهه بوو، نازادی کردبوو دواپی به یاسای (التبني) کردبوویه کوری خزی!
 پیغه مبهه ﷺ ویستی یه کسان یخاته نیوان نهو دوو چینه و دوو نهو جوداوازی و
 تیروانینه جاهیلی یه قه لاچۆ بکا، نه مهش به هوی مارد کردنی نافر تیکی
 نه جیب زاده و خانه دانی قوردهش و له ریزدارترین خانه واده و خزمی پیغه مبهه ﷺ
 خزیشی. بو نهوه ی به عه مه لی و له خانه واده ی خزیدا نهو له مبهرو دیواره
 پته وه، نهو داب و نه ریتته خوییه گهراوه بروخینی و قه لاچۆ بکا و
 موسر لمانانیش شوینی بکه ون بو هتا هتا یه نهو جوداوازی تیروانینه
 قیزه وه قه لاچۆ بکا.

نیبو که ئیر له م باره وه ده فرموی: (العوفی) له ئیبنو عبباسه وه ریوایه ت
 ده کا: ده ئی: نهوه بوو پیغه مبهه ﷺ چوه خوازینی زهینه بی کچی جهش بو
 کۆیله نازاد کراوه که ی: که زهیدی کوری حاریشه بوو، چوه لای زهینه ب و
 خوازینی لی کرد، زهینه ب وتی: من هه رگیزاو هه رگیز شوی پی ناکه م،
 پیغه مبهه ﷺ فرموی: (بلی فانکحیه) نه خهیر نابی به لکوو ده بی شوی پی
 بکه ی، زهینه ب وتی: نه ی پیغه مبهه ی خودا! بو شو کردنه که م به ده ست خۆم
 نه؟ فرمانه ده رباره ی خۆم؟ جا لهو کاته دا: که پیغه مبهه رو زهینه ب له گفت و
 گۆدا بوون په روه ردگار نایه تی ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُمْسِقَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ
 وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ﴾. تیر زهینه ب وتی: نه ی
 پیغه مبهه ی خودا، پی پی رازی ماره م بکا؟ پیغه مبهه ﷺ فرموی: به ئی.
 وتی: که وایی من بی نه مری تو ناکه م نه ی پیغه مبهه ی خودا! نهوا خۆم لیم مارد کرد.

ئىبنولوھديعه لىتىبو غەمرەۋە لەغەكرەمەۋە لىتىبنو غەبباسەۋە رىۋايەت دەكەن: دەلىق: كاتىك پىغەمبەر ﷺ خاۋزىننى زەينەبى كچى جەحشى كرد بۆ زەيدى كۆرى خارىشە زەينەب ناپەزامەندى دەرپىرى رازى نەبوو، وتى: من لەئەو خانەدان ترم بىنەچەو نژادم لەبنەچەو نژادى ئەو رىزدارترە، شووى پى ناكەم. (زەينەب ئافرەتىكى روسورو روھەلما راۋو قىسە لەروبوو) ئىتر خودا تايەتى ﴿وما كان لى من ولا مؤمنه...﴾ نازل كرد.

به هه مان شیوهو ریوایهت زانایانی وه کوو موجهیدو قه تادهو موقتیلی کوپی حه بیان ریوایهتیان کردوهو وتووینانه ئهم ئایه ته دهرباره ی زهینه بی کچی جهش نازل بوو، کاتیک: که پیغه مبه ر ﷺ خوازیینی کرد بو زهیدی کوپی حاریشهو زهینه ب رهتی کردهو دواپی رازی بوو.

عەبدوررەحمانی کۆری زەیدی کۆری ئەسڵەم دەلتی: ئەم ئایەتە دەربارەی
ئوموگولشومی کچی عوقبەیی کۆری ئەبو (معیط) نازل بوو، ئەم ئافەرەتە دوا
پەیمانی حودەییییە یەکەم ئافەرەت بوو هەجرەتیی کردووە بۆ مەدینە، کە
گەشتە مەدینە خۆی بە پیغەمبەر ﷺ بە خشی، پیغەمبەر ﷺ فەرمووی:
خۆبە خشینە کەم قبوڵە، ئیتەر لە زەیدی کۆری حاریشی مەرە کرد (رەنگە دوا
تەلاقانی زەینەب بووین) واللہ أعلم. ئیتەر ئوموگولشوم و براکەیی ئەمەیان زۆر
پێ ناخۆش بوو وتیان: ئیتەر کە ئوموگولشوم خۆی بە خشی مەبەستی ئەو بوو
پیغەمبەر بۆ خۆی مەرە بکا، کەچی ئیتەر لە کۆنە کۆیلە کەیی خۆی مەرە
کردووە!! ئیتەر ئایەتی ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُمْمِنَةٍ...﴾ نازل بوو.

تیمام نہ حمد دہ فہرموی: عبدوررہ زاق بڑیگیڑپاينہوہ، موعہ عمر لہ شاییتی
 (البنانی) یہوہ نہویش لہئہ نہسی کوپی مالیکہوہ ریوایت دہ کھن دہ فہرموی:
 پیغہ مہر ﷺ خوازیئنی نافرہ تیکی نہ نصاری کرد بو کؤیلہ یہ کی نازاد کراو

ناوی (جلیبیب) بوو له‌باوکی، وتی: با پرس به‌دایکی بکه‌م، پیغه‌مبه‌ر ﷺ
 فرمووی: زۆر باشه پرسى پی بکه، کابرا چوو پرسى به‌خیزانی خۆی کردو
 باسی خوازینی کردنه‌کەى پیغه‌مبه‌ری بۆ کرد، دایکی ئافره‌ته‌که وتی: (لاها
 الله) بۆ پیغه‌مبه‌ر جگه له‌جوله‌یبیب که‌سی تری ده‌ست نه‌که‌وت کچی ئیمه‌ی
 بداتی؟ ئیمه نه‌مانداوه به‌فلان و به‌فیسار، تا ئیستا چه‌ند که‌س هاتونه
 داخوازی و ره‌تمان کردونه‌وه، ئافره‌ته‌که‌ش له‌پاش په‌رده‌وه گوئی له‌م گشت و
 گۆیه‌ی دایک و باوکی بوو، نیت کابرا هه‌ستا بپروا هه‌واله‌که به‌پیغه‌مبه‌ر ﷺ
 بداته‌وه و بلی: خیزانه‌که‌م رازی نیه. نیت کچه‌که وه‌ده‌نگ هات، وتی: نه‌وه
 خه‌ریکن خوازینی پیغه‌مبه‌ر ﷺ ره‌ت بکه‌نه‌وه؟ نه‌گه‌ر ئه‌و ته‌شریفی رازییه
 جلیبیب بیته زاواتان، ئیوه کچه‌که‌تانی لی ماره بکه‌ن، به‌م جوړه به‌ریه‌رچی
 باوک و دایکی دایه‌وه، نه‌وانیش وتیان: قسه‌ته! نه‌جار باوکی هه‌ستا رۆشت بۆ
 لای پیغه‌مبه‌ر ﷺ وتی: قوربان! نه‌گه‌ر جه‌نابت رازی بی ئیمه رازین، نه‌جار
 پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرمووی: (فأنا قد رضيته) ئه‌من پیم باشه رازیم، نیت لی
 ماره کرد، دوایی ترسیک به‌ردانیشتوانی مه‌دینه که‌وت، جوله‌یبیب سوار بوو
 بۆ به‌ره‌نگاری دوژمن نازایه‌تیه‌کی که‌م وێسه‌ی نواند، دوایی موسولمانان
 دیتیان شه‌هید بووه، پیش نه‌وه‌ی شه‌هید ببی حه‌وتی له‌کافره‌کان کوشت بوو
 لاشه‌کانیان له‌ده‌وری ته‌رمه‌که‌ی لال و پال که‌وتبوون.^(۱)

په‌یه‌ندی ئه‌م کۆمه‌له نایه‌تانه به‌هی پێشه‌وه له‌و روه‌وه‌یه: که له‌وه‌پیش
 په‌روه‌ردگار فرمائی به‌پیغه‌مبه‌ر ﷺ کرد: که خیزانه‌کانی سه‌رېشك بکا
 له‌نیوان قینیات کردن به‌و ژيانه زه‌ری پیغه‌مبه‌ر ﷺ بۆخۆی هه‌لبه‌ژاردوه، یان

(۱) ته‌فسیری نبینو که‌ئێ ۱۴۸۵/۳-۱۴۸۶.

لئی جیابینه‌وه به‌شیوه‌یه‌کی ریک و یتک ته‌لاقیان بدا. بۆ شه‌وه‌ی وا گومان نه‌بری: که پیغه‌مبەر ﷺ ده‌یه‌وی زیان به‌خه‌لکی بگه‌یه‌نی، نه‌جار لیتره‌دا شه‌وه راده‌گه‌یه‌نی: که له‌هه‌موو شتیکدا شاده‌میزاد نازاد نیه، به‌لکوو هه‌ندئ شت هه‌یه شاده‌میزاد تییدا موسه‌بیره‌و ناچاره شه‌و رینگا بۆ دیاریکراوه په‌یره‌و بکاو فرمانبه‌ردار بر و ده‌کوو شه‌و شتانه‌ی په‌روه‌ردگار بریاری تییدا ده‌داو یه‌کالای ده‌کاته‌وه. هه‌ر شتێ خودا فرمانی پی کره‌ پتویسته به‌ئ سئ و دو ته‌نفیزی بکه‌ی، شه‌وه‌ی پیغه‌مبهرێ ده‌یه‌وی بکری و نه‌نجام بدری ده‌بی جئ به‌جئ بکری، هه‌ر که‌سێ پیچه‌وانه‌ی فرمانی خودا ویستی پیغه‌مبهر بچولیته‌وه شه‌وه گوما "من شیواوه. نه‌جار دیته سه‌ر باسی چیرۆکی ماره‌برینی زه‌ینه‌ب بچولیته‌وه. نه‌مه‌ش به‌پێی فرمانی خودا بۆ چه‌سپاندنی شه‌ریعه‌تیکێ تۆکه‌وه به‌رده‌وام به‌سوود. هه‌روه‌ها شه‌وه‌ش راده‌گه‌یه‌نی: که پیغه‌مبهر ﷺ له‌پیغه‌مبهرانی تر جوداوازیه، هه‌ر شتیک بۆ پیغه‌مبهرانی تر دروست بووبی بۆ شه‌مه‌ش ره‌وایه، شه‌وه‌ی خه‌دا بۆی خه‌لال کردوه له‌ژن ماره‌کردن و هاوسه‌ریکردن. په‌وه‌ی ده‌کاو یه‌کیکه له‌وه پیغه‌مبهرانه‌ی په‌یامی خودا راده‌گه‌یه‌نی و جگه له‌خودا له‌که‌سی تر ناترسی، هه‌روه‌ها شه‌وه به‌و کاره‌ی: که زه‌ینه‌بی ره‌که‌د یاسایه‌کی جیگرتوو دامه‌زراوی هه‌له‌وه‌شاندوه: که له‌وه‌پیش به‌گویره‌ی داب و نه‌پیتی عه‌ره‌ب له‌سه‌رده‌می جاهلیی داو تا شه‌و رۆژگاره‌ش پیاو بۆی دروست نه‌بوو ته‌لاقدراوی کوری جع‌لی ماره‌ بکاته‌وه.

ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ﴾ نیه بۆ هیچ پیاویکی موسولمان و ئافره‌تیکێ موسولمان نه‌گه‌ر خودا و پیغه‌مبهری خودا بریارێکیان ده‌رکرد، بۆیان نیه بریارێکی تر هه‌لبێژن! به‌لکوو پتویسته به‌بی سئ و دو ملکه‌چی بریاری خودا و پیغه‌مبهری خودا بن، خۆیان له‌سه‌ر پتوچیکردنی فرمانی خودا بپارێزن و شه‌و تاوانه نه‌نجام نه‌ده‌ن!

راگه‌یه‌نهری فرمانه‌که پیغه‌مبهره، هیتانی ناوی خودا لی‌ره‌دا بۆ گه‌وره‌کردنی بریاره‌که‌یه: که‌وابی حوکی خودا و حوکی پیغه‌مبهر ۷ یه‌ک حوکه، یه‌ک بریاره، هر کاتی پیغه‌مبهر ۷ بریارتی دا بۆ هیچ شاده‌میزادیکی تر نیه پیچه‌وانه‌ی نه‌و بریاره کار بکا یان ته‌نفیزی نه‌کا، به‌لکو ده‌بی به‌ته‌واوی و بی دواکه‌وتن په‌یره‌وی بکا، بی منجه‌منج و راپایی وهری بگری، هر کارتی خودا و پیغه‌مبهری خودا بریاران تیدا دا، نیت شاده‌میزاد ریگا هه‌لب‌واردنی پیچه‌وانه‌ی نه‌و بریاره‌ی نیه، فرمانه‌که یه‌کالا‌که‌ره‌وه و ده‌بی قبولیان بی و په‌یره‌وی بکه‌ن!

نه‌جار په‌روه‌گار به‌نده‌کانی له‌سه‌رپی‌چیکردنی فرمانه‌کانی ده‌ترسین و ده‌فرموی: ﴿ومن يعص الله ورسوله فقد ضلّ ضلالاً بعيداً﴾ که‌سیک پابه‌ندی فرمانی خودا نه‌بی و پیچه‌وانه‌ی فرمانی خودا و پیغه‌مبهری خودا هه‌لس و که‌وت بکا پرکیشی نه‌و شته بکا: که جله‌وگه‌رییان لی کرده، بیگومان نه‌وه له‌رتبازی هیدایه‌ت و سه‌رفرازی لایداوه، که‌وت ته‌زل‌کاری گرم‌پایی‌یه‌وه، دوور که‌وت ته‌وه له‌رتبازی حق و خودا په‌سند، ریگا فه‌وتان و مال‌ویرانی دونیا و قیامه‌تی گرت ته‌به‌رو خۆی به‌هیلک برده، به‌دبه‌خت و چاره‌ره‌ش بووه! وه‌کو له‌نایه‌تی‌کی تر دا ده‌فرموی: ﴿فليحذر الذين يخالفون عن امره ان تصيبهم فتنة او يصيبهم عذاب الیم﴾ (النور: ۶۳).

نیت له‌به‌رامبهر نه‌م حوکه نیلاهییه یه‌کالا‌که‌ره‌وه‌دا، له‌دوای نه‌م هه‌ره‌شه‌و ترساندن له‌سه‌رپی‌چیکردنی فرمانی خودا و پیغه‌مبهری خودا، زه‌ینه‌بی کچی جه‌ش پابه‌ندی فرمانی پیغه‌مبهری خودا بوو، به‌ناچاری شوی به‌زه‌یدی کوپی حار شه‌کرد، هه‌ره‌چنده له‌نیتوان زه‌ینه‌بو زه‌یددا به‌پیتی داب و نه‌پیتی عه‌ره‌ب له‌سه‌رده‌می جاهلیی دا جو‌دوازی چینه‌یه‌تیان هه‌بوو "زه‌ید

کۆیلەیه کی ئازاد کراوی پێغه مبهه بوو، زهینه ب له بنه ماله ی خانه دانی
قورپه ییش بوو، کچی ئومه یه ی کچی عه بدولوطه لیب بوو، کچی پوری
پێغه مبهه بوو، به لام نه یه توانی سه ره پێچی فه رمانی خودا و پێغه مبهه ی خۆی
بکا، هه ره چنده له وه پێش پێی رازی نه بوو داواکه ی ره ت کردبووه وتی:
که وای بێ گوتیی فه رمانی پێغه مبهه ناکه م و نه و خۆم لێ ماره کرد.

بێگومان به م شوپێک رنده ی زهینه ب به زهید کۆسپ و له مبهه ی جوداوازی
چینه یه تی سه رده می نه زانی شکان، ئیعلانی یه کسانی نیوان ئاده میزاد کرا
له ژێر چه تری ئیسلام دا به رزوو نزمی و چاک و خراپی ته نها به ته رازوو پێوه ی
ئیسلام ده ست نیشان ده کړی، ته ویش خودا په رستی و کرده وه ی چاکه ﴿ان
اکرمکم عند الله اتقاکم...﴾.

به لام هه ... زهینه ب به روا ته و به ناچار ی شوی به زهید کرد، وه لێ
ده سه لات ی به سه ر دلی خۆی دا نه بوو نه یه توانی بیرۆشی به دلی خۆی بداو
قه ناعه ت به ده روونی خۆی بکا، (مه یلی دل به ده ست ئاده میزاد نه) زۆر شت
هه یه ئاده میزاد ناچاره ته نجامی بداو به دلێش پێی ناخۆشه و نه فسی بۆی رام
نابێ. بۆیه هه ره چنده به روا ته زهینه ب شوی به زهید کرد به لام به دل ناخۆشی
ده وێست، خۆی له و به رزتر و خانه دانتر ده زانی، کار گه ییشه ته وه چه ند جارێک
زهید شکایه تی لێ بکا لای پێغه مبهه ﷺ هه موو جارێکیش پێغه مبهه
نامۆگاری ده کرد ده یه رموو: دان به خۆتا بگه ره له گه ل خێزانه که ت دا گو زه ران بکه.

ده فه رموی: ﴿واذ تقول للذي أنعم الله عليه وأنعمت عليه: أمسك
عليك زوجك واتق الله﴾ یادی ته وه بکه ره وه ته ی موحه مه دا که به زهید ت
ده گوت: ته و زهیده ی خودا نیعمه تی ئیسلامی پێی دا بوو ته تۆش نیعمه تی
ئازادی و به خێو کردن و کردن به کۆپی خۆت پێی به خشیبوو له خۆت نزیک

کردبوهه کردبوته کوری مالو بانگیان ده‌کره (زهیدی کوری موحه‌مه‌د). بیری نه‌وه بکهره‌وه: که ده‌هاته لای تو سکا‌لای بوو له‌ده‌ستی زهینه‌بی هاوسه‌ری نه‌توش ناموزگاریت ده‌کردو پیت ده‌گوت: پشوو دریزیه له‌گه‌لی‌دا و گوزه‌ران بکه، چاو له‌هه‌له‌کانی بی‌وشه و گوئ مه‌ده به‌فیز خویه‌زلزانی نه‌و به‌سهرت‌دا، بیر له‌ته‌لاقدانی مه‌کهره‌وه، چونکه ته‌لاق لای خودا دزیتو هەرچۆنیک بی له‌گه‌لی هه‌لبکه‌و صه‌بر له‌سه‌ر هه‌له‌کانی بگره.

به‌لێ هاوکات له‌گه‌ل نه‌م بارودۆخه‌دا، ته‌نانه‌ت پیش نه‌وه‌ش په‌روه‌ردگار به‌ئیلهام خستبویه دلی پیغه‌مبه‌ره‌وه: که زهید زهینه‌ب ته‌لاق ده‌دا، نه‌جار پیغه‌مبه‌ر ﷺ خۆی له‌به‌ر حیکمه‌تیک که خودا ده‌یزانی زهینه‌ب ماره‌ ده‌کاو داب و نه‌ریتیک دزیتی سه‌رده‌می نه‌زانی پێ له‌بیخ ده‌ردیتنی!!

په‌یوه‌ندی نیوان زهیدو زهینه‌ب رۆژ له‌دوای رۆژ به‌ره‌و نه‌مان و لیک جیابونه‌وه ده‌چوو، کار گه‌یشته نه‌وه زهید نه‌توانی ته‌حه‌مولی بکا. چهند جارێک هاته لای پیغه‌مبه‌رو سکا‌لای خۆی له‌ده‌ستی زهینه‌ب کردو نه‌وه‌ی درکاند: که ناتوانی چیدی ژبانی هاوسه‌ری له‌گه‌ل‌دا به‌سه‌ره‌ری، پیغه‌مبه‌ریش ﷺ وێپرای نازایه‌تی و چاونه‌ترسی له‌به‌رامبه‌ر گه‌له‌که‌ی‌دا ده‌رباره‌ی عه‌قیده‌و بیروباوه‌رو راگه‌یانندی شه‌ریعه‌تی خودا به‌راشکاوی، که‌چی له‌ناخی خۆی‌دا هه‌ستی به‌قورساییه‌ک ده‌کرد ده‌رباره‌ی نه‌و ئیلهامی خودا خستبویه دلی‌وه له‌باره‌ی زهینه‌به‌وه. راپابوو ده‌رباره‌ی روبه‌روبوونه‌وه‌ی گه‌له‌که‌ی و روخاندنی نه‌و دیواره‌ پته‌وه‌ی داب و نه‌ریتی عه‌ره‌ب له‌پیش نه‌و رۆژگاره‌دا هه‌لیان چنیبوو، زۆری به‌لاوه‌ قورس بوو به‌ره‌نگاری نه‌و ته‌قلیدو داب و نه‌ریت به‌یته‌وه‌و نه‌و عاده‌ته‌ به‌کرده‌وه بروخیتنی. بۆیه هه‌ر کاتی زهید ده‌هات و سکا‌لای له‌ده‌ستی زهینه‌ب ده‌کرد پیغه‌مبه‌ر ﷺ ناموزگاری ده‌کرد به‌خۆراگری و گوزه‌ران کردن

له گه ئی خدا و بیرنه کردنه وه له ته لاقدانى و پى ئى ده فەرموو: (أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ) به مەش پێغه مبهەر روبه پویونه وه کهى خۆى له گه ل نه ته وه کهى خدا: که راپابوو له درکاندن و له سەرشانى گران بوو، دوا ده خست و چاوه پوانى زه مینه بو خوشکردن بوو، چاوه پوانى ره خساندن بارودۆخى گونجاو بو بو ئیعلانکردنى. پێغه مبهەر ﷺ هه ره چنده خدا خستبريه دلیه وه: که زه يد زهینه ب ته لاق ده داو دواى خۆى ماره ی ده کا، به لام له ترسى وتى و تى خه لک پى ئى خوش بوو نه م کاره بوه غرئ و دوا بکه وئ. وه کوو قورئان نه م حاله ته نه فسییه ی پێغه مبهەر ﷺ ته صویر ده کا و ده فەرموئ: ﴿وَتَخْفَى فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ، وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ﴾ نه ی پێغه مبهەر! له دلى خۆت دا نه وه ت ده شارده وه که به ئیلهام ده تزانى: که بریتى بوو له وه: زه يد زهینه ب ته لاق ده داو دواى خۆت ماره ی ده کهى. له وه ده ترسای خه لکى لۆمه و سه رزه نشتت بکه نو بلین: موحه مه د ته لاق دراوى کوپى خۆى ماره کردۆته وه. په روه رداگار زیاتر شیاوى نه وه یه لى ئى بترسى، هه لبه ته پێغه مبهەر ﷺ به ئیلهام نه وه خرابوه دلیه وه به صه راحه ت فەرمانى پى نه کرابوو: که دواى لى ک جیاپوونه وه ی زه يدو زهینه بو به سه ر چوونى عیده ی زهینه ب، پێغه مبهەر ﷺ له خۆى ماره بکا، نه گینا هیه راپاییه کی نه ده بوو هه ولى دواکه وتنى نه وه کاره ی نه ده داو یه کسه ر ته نفیذى ده کردو به ناشکرا رای ده گه یانده و هیه ترسیشى له (رد الفعل) ی جه ماوه ر نه ده بوو، به لام پێغه مبهەر ﷺ ئیلهامیه کی خرابوه دله وه، به فەرمانى صه ریح فەرمانى پى نه کرابوو، له هه مان کات دا ترسى وتى و تى و گه زاف کیشانى خه لکیشى هه بوو، هه تا خودا ئیزنى دا به هاتنه دى کاره که و سه ر نه جام زه يد زهینه بى ته لاق دا، له دواى ته لاقدانى زهینه بیه نه پێغه مبهەر ﷺ بیری له وه کرده وه زهینه ب ماره بکا، نه زهینه ب به خه یالى ئی دا ده هات شو بکا به پێغه مبهەر ﷺ چونکه به گوێره ی دابو نه پرتى نه وه کاته زهینه ب ته لاق دراوى

کوپری موحه مدهو حه لال نیه بۆی مارهی بکا، ته نانهت پاش پووجه لکردنه وهی یاسای (التبني) یش، هیشتا هیچ حوکمیکی ناسمانیش نازل نه بویوو: که نه وه بچه سپینن پیاو بۆی رهوا بئ ته لاقدرای کوپری جه علی خۆی ماره بکاته وه. به لئ رودای ماره کردنی زهینه ب له لایهن پیغه مبه ره وه ﷺ به عه مه لی ئه و دابو نه پیتدی هه لوه شانده وه و یاسای تازه ی چه سپاند، هه رچه نده بریاره که به ده هه شهت و سه رسو پرمان وه رگیاو به نیسه بت جه ماوه ره وه مو فاجه نه بوو.

عائیشه ده فهرموی: نه گهر پیغه مبه ره ﷺ شتیکی بشاردا یه وه له و نیگایه ی بۆی هاتروه، ئه م نایه ته ی ده شارده وه، بیتگو مان دوژمنانی نیسلام له کۆن و نو ئی دا رودای ماره کردنی زهینه بیان کردوه به سه نگه ری خیانه ت و تیری ژه هراوی خۆیانی ئیوه ناراستی پیغه مبه ره و په یامه که ی ده که ن و جوړه ها نه فسانه و درۆ ده له سه دیان به ده وردا هه لبه سستوه. کلکه کانی ماسۆنیه ت و سه یۆنیه ت و چه پره و شوشیا لیزمه کان. کافرو مولیده کان، نۆکه ره و چلکا و خوړه کانی بیتگانه له م باره وه زۆریان گوتوه و زۆریان نووسیوه، زۆر چیرۆک و نه فسانه دیان هه لبه سستۆن، زۆر بئ ته ده بی و ناقولیا ن کردون، چه ندان کتیب و نامیلکه ی وه کوو (آیات شیطانیه) یان نووسیوه، زۆریان هه ول داوه و تی ده کۆشن که سایه تی پیغه مبه ره ﷺ له که دار بکه ن، به پیاویتی هه وه سه بازو شه وانی له قه له می بده ن، به لām هه وله کانیان بیتهوده بووه، سهریان له به ردی ره ق و شاخی سه رکه ش داوه و که سایه تی ئه و زاته یان بۆ نه له خشاوه و ناماقولیا ن بۆ ماوه ته وه!

نه مجار په ره و ردگار بریاری ماره کردنی زهینه بی ته لاقدرای له پیغه مبه ره ﷺ راده گه یه نن، نه مه ش دای تپه پوونی عیده ی شه رعی!

ده‌فرموی: ﴿فلما قضی زید منها وطراً﴾ جا که زهید ئیشی خۆی له‌زهینه‌ب جئ به‌جئ کردو بوونه هاوسهری یه‌کترو پیکه‌وه نه‌گوڤان، سهره‌نجام زهید زهینه‌بی ته‌لاق‌داو په‌یوه‌ندی پئوه نه‌ماو عیدده‌ی شهرعی دوا‌ی ته‌لاق‌دانه‌کی به‌سهرچوو ﴿زوجنا کها﴾ ئیمه زهینه‌بان له‌تۆ ماره کرد نه‌ی موحه‌مه‌د! کردمانه هاوسهری تۆ، ﴿لکیلا یکون علی المؤمنین حرج فی أزواج ادعیائهم إذا قضوا منهن وطراً﴾ بۆ نه‌وه‌ی حهره‌ج و سهرزه‌نشت و لۆمه نه‌بئ له‌سهر موسولمانان، ههر کاتئ ویستیان ته‌لاق‌دراوی کوره‌ جه‌علیه‌کانیان ماره بکه‌نه‌وه، نه‌و کورانه‌ی له‌سهرده‌می نه‌زانئ‌دا به‌یاسای (التبني) کردبو‌یاننه‌ کورپی خۆیان و پاشان ئایینی ئیسلام نه‌و یاسایه‌ی پووج کرده‌وه بنه‌بری کرد، ﴿وکان أمر الله مفعولاً﴾ بریارو حوکمی خودا جئ به‌جئ کراوه، نابئ نه‌یه‌ته‌جئ، حوکم و بریاری خودا له‌هه‌موو کات و شوئنی‌ک‌دا ده‌بئ په‌یره‌و بکری و ته‌نفیذ بکری. به‌شیکیش له‌ته‌حکامی خودا و بریاری چه‌سپاو له‌زانپاری نه‌زه‌لی خۆی‌دا نه‌وه بووه زهید زهینه‌ب ته‌لاق‌ب‌داو دوا‌یی پیغه‌مبهر ﷺ ماره‌ی بکاته‌وه و بیته‌ه هاوسهری.

نهم روداوه بۆ‌خۆی یه‌کێکه‌ له‌و به‌لگانه‌ی: که پیغه‌مبهر پیاوێکی شه‌هوانی نه‌بوه، نه‌گینا زهینه‌بی به‌کچی ماره ده‌کرد نه‌ک به‌بیوه‌ژنی. نیشانه‌ی نه‌وه‌یه پیغه‌مبهر ﷺ زهینه‌بی له‌به‌ر جئ به‌جئ کردنی شه‌هوه‌تی جینسی ماره نه‌کردوه، به‌لکوو بۆ دامه‌زراندنی حوکمیکی شهرعی و پوچه‌لکردنه‌وه‌ی دابو نه‌پێتیکی سهرده‌می نه‌زانئ، ناشکراشه حوکمی شهرعی به‌فیعلی پیغه‌مبهر ﷺ باشت ده‌چه‌سپێ و جیگیر ده‌بئ. مه‌به‌ست به‌م ماره‌کردنه‌ رێچه‌شکاندنه‌ بۆ موسولمانان: که ئیتر کۆ له‌وه نه‌که‌نه‌وه ته‌لاق‌دراوی کوره‌ جه‌علیه‌کانیان ماره بکه‌نه‌وه. به‌و جوژه پیغه‌مبهر توانی نه‌و دابو نه‌پێته‌ی سهرده‌می نه‌زانئ به‌عه‌مه‌لی قه‌لاچۆ بکا.

ماره کردنی زهینب له لایه ن پیغه مبهروه بهم جوړه بوو: دواى نه وهى
زهید ته لاقى داو عیددهى زهینب له زهید به سهر چوو، پیغه مبهرو ﷺ زهید:
(میرده کونه کوى زهینب) ی نارد بو لای زهینب بو خوازیتنى لى کردنى.

تیمام نه حمدو موسلیمو نه ساتى له نه نه سهوه ریوایه تیان کړدوه:
ده فهرموى: که عیددهى زهینب به سهر چوو پیغه مبهرو ﷺ به زهیدى کورى
حاریشى فهرموو: بچو بو لای زهینب و خوازیتنى لى بکه بو خوم، زهید چوو
بو لای زهینب، لهم کاته دا خه ریکى هه ویر شیلان بوو، زهید ده لى: که چومو
زهینبم بینى له پیش چاوم هیند شکومه ندبوو نه متوانى سهیرى بکهم. وتم:
پیغه مبهرو ﷺ ناوى توى هیناوه! پشتم تى کړدو توژى پاشهو پاش کشامه وه
وتم: نهى زهینب موژده ت لى بى پیغه مبهرو ﷺ منى ناردوه بو شتیکی
وه ها، ناردومى خوازیتنى له تو بکهم بوى. وتى: نه من هیچ شتىک ناکهم
تامه شوو رت به خودای خوم نه کهم، تیر هه لساو چوو بو مزگه و ته کوى، سروش
دابه زى و پیغه مبهرو ﷺ به بى نیزن وهرگرتن له وه لى نه مری زهینب چوه لای
چونکه خودا لى مړه کړد.

تیمام بوخارى له نه نه سى کورى مالیکه وه فهرموده یه ک دینى ده فهرموى:
زور جار زهینب شانازى به سهر خیزانه کانى پیغه مبهردا ده کړد“ ده یگوت:
نپوه وه لى نه مړه کانتان ماریان کړدون، نه من خودا له ژور هوت ته به قى
ناسمانده له پیغه مبهرى ماره کړدوم.

تیبسو جدریر له (الشعی) یه وه ریوایه ت ده کا“ ده لى: زهینب عهرزى
پیغه مبهرى ده کړد: ده یگوت: من به سى شپوه نازم هیه به سهر تدا، هیچ
کامى له ژنه کانى ترت نه نازه یان نیه (۱) باپوره مان یه کیکه (۲) خودا
له ناسمانده منى لى ماره کړدوى (۳) سه فو کارگوزارى نهو کاره جویرائیل بووه.

بیگومان هه‌لوه‌شانده‌وه‌ی یاسای (التبني) هه‌روا کارێکی ئاسان نه‌بوو به‌ساده‌یی وه‌رنه‌گه‌را، به‌لکو به‌نیسبته‌ کۆمه‌لگای ئیسلامیه‌وه‌ مو‌فاجه‌ته‌ بوو، دو‌رووه‌کانیش گه‌زافیان کیشا زویانیان درێژ کردو ده‌یانگوت: مو‌حه‌مه‌د ژنی کو‌ری خۆی ماره‌ کردوه‌!!

جا چونکه‌ مه‌سه‌له‌که‌ مه‌سه‌له‌ی چه‌سپاندنی یاسایه‌کی تازه‌یه‌، قورئان جه‌ختی له‌سه‌ر کرده‌وه‌و لایه‌نی غه‌رابه‌ی لی دو‌ور خسته‌وه‌و مه‌وزوعه‌که‌ی گێڕایه‌وه‌ بۆ بنه‌ما ئاساییه‌ لۆژیکیه‌ می‌ژوو‌ه‌که‌ی خۆی و ده‌فه‌رموی: ﴿ما كان على النبي من حرج فيما فرض الله له﴾ هه‌یج عه‌به‌یه‌کی تیدا نیه‌ بۆ پیغه‌مبه‌ر شتێک نه‌ه‌جام بدا: که‌ خودا بۆی هه‌ڵاڵ کرده‌وه‌ له‌سه‌ری پێویست کرده‌وه‌. بیگومان خودا فه‌رمانی پێک‌رد: که‌ زه‌ینه‌ب ماره‌ بکاو نه‌و دابو نه‌پێته‌ی له‌ناو عه‌ره‌بدا باو بوو: که‌ نابێ ئافه‌ره‌تی ته‌لاق‌دراوی کو‌ری (جه‌علی) خۆیان ماره‌ بکه‌نه‌وه‌، هه‌لی بوه‌شینیته‌وه‌ که‌وابێ له‌م کاره‌دا چ هه‌ره‌جێک له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ر نیه‌و هه‌یج لۆمه‌ی نا‌کری. ﴿سنة الله في الذين خلوا من قبل من الرسل﴾ نه‌وه‌ دابو نه‌پێتی خودایه‌ ده‌رحه‌ق به‌پیغه‌مبه‌رانی پێشوو، هه‌ر کاتێ خودا فه‌رمانی پێ کردبێ به‌ئه‌ه‌جامدانی شتێک، که‌ ئه‌ه‌جامیان دابی ﴿هه‌ره‌جێک و ته‌ه‌ریق بوونه‌وه‌یه‌کی تیدا نه‌بوه‌ بۆیان، نه‌وه‌ فه‌رمانی خودایه‌، به‌گوێزه‌ی سوننه‌تی خودا به‌پێوه‌ ده‌چێ و گوێزانی تیدا نیه‌و په‌یوه‌ندی هه‌یه‌ به‌حه‌قانیقی شته‌که‌وه‌، نه‌ک به‌و ته‌ه‌ه‌ه‌وات و ته‌ه‌ه‌ه‌وات ده‌ست‌کرده‌ پڕۆه‌چانه‌وه‌: که‌ هه‌یج بنه‌مایه‌کیان نیه‌. ﴿وكان امر الله قدراً مقسوراً﴾ نه‌و ئیشه‌ی خودا ته‌قدیری کرده‌وه‌ ده‌بێ و هه‌ر ده‌بێ بیێ و پاشگه‌زبوونه‌وه‌ی تیدا نیه‌. هه‌رچی خودا بیه‌وێ بیێ ده‌بێ بیێ، هه‌رچی بیه‌وێ نه‌بێ نابێ بیێ. هه‌رچی خودا بپاری دا بیێ، هه‌یج کۆسپ و ته‌گه‌ره‌یه‌که‌ی نه‌ه‌یه‌ به‌توانی به‌ریه‌ستی بکا، کاری

خودا نه ندازه کیش کراوه به لیزانی و دانایی نهو سهره نجامی تیدا ده سته بهر ده بی: که خودا نه خشمی بو کیشاوه، خودا ده زانی چهند پیویسته و بچی مه به سته، نه ندازه و زه مان و مه کانی ده زانی، فرمانی به پیغه مبر ﷺ کرد به ماره کرده ی زهینه بو هله و شانده ی نهو دابو نه ریتته ده ستر کرده ی عه رب: که به نه فامی به سهر خویان دا سه پانده بو، ویستی خودا و ابو نهو دابو نه ریتته له بیتخ هله کنی و تاسه واره کانی به عه مه لی قه لاچو بکاو واقیعه نه صله که بخاته وه شوینی خوئی و بیچه سپینن فرمانی خودا و ویستی خودا ره تبوونه و هیان نیه.

به لئ: نهو سوننه تی خودایه ده ر حق به پیغه مبرانی رابورد و نهوانی له پیش پیغه مبری نیسلام دا هاتوونه گۆره پانی زیانه وه و فرمانی خودایان جی به جی کرده، نهوان: که فرمانی خودایان جی به جی کرده ته ریق نه بوونه وه و حه ره جیان له سهر نه بوه.

نه مجار پهروه ردگار مه دخی پیغه مبره ریزداره کانی ده کاو ده فرمانی: ﴿الذین یبلغون رسالات الله ویخشونه ولا یخشون أحداً إلا الله﴾ واته: نهو پیغه مبره ریزدارانه ی خودا: که پهروه ردگار حه ره جی له سهر لابر دون له مبر نه نجامدانی نهو ته رکانه ی فرمانی پی کردن نه نجامی بدهن و بزیان حه لال بووه بیکن! نهو پیغه مبرانه ی ته رکی سه رشانیان گه یاندنی په یامی خودا بووه به نه ته وه کانیان و رونکرده ی شه ریه تی پهروه ردگار بووه بزیان، نهو پیغه مبرانه ته نهها له خودا تر ساون و حیسانیان بو کسی تر نه کرده لهو شتانه دا که خودا به رپرسی کردن و فرمانی پی کردن نه نجامی بدهن، ته نهها لهو خودایه تر ساون: که نهوانی ناردوه بو په یام گه یاندن و کار به شه ریه تکر دن و ته نفیذ کردنی فرمانه کانی!

﴿وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا﴾ به‌سه بۆ ئەو پێغه‌مبەرانه: که خودا یارمه‌تیده‌رو پشنتیوانیان بۆ، سەرژمێرو تۆمارکاری کردەوێه‌کانیان بۆ، خودا بۆ خۆی حیسابیان له‌گه‌ڵ ده‌کاو ئەو کردەوێه‌کانیان هه‌ڵده‌سه‌نگێنێ و کەس بۆی نیه‌ حیسابیان له‌گه‌ڵ بکاو ره‌خه‌یان لێ بگرێ.

ئەجار پەرورده‌گار رەدی ئەوانه‌ ده‌داته‌وه: که ره‌خه‌یان له‌پێغه‌مبەر ﷺ ده‌گرت و ده‌یانگوت: ژنی کوپه‌که‌ی خۆی ماره‌ کردۆته‌وه، فه‌رمووی: ﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ﴾ موحه‌مه‌د باوکی حه‌قیقی نیوه‌ نیه، هه‌یج یه‌کێ له‌پیاوانی موسوڵمان له‌پشتی موحه‌مه‌د نه‌که‌وتونه‌وه، زه‌ید کوپی موحه‌مه‌د نیه‌ کوپی حاریشه، زه‌ینه‌ب خێزانی کوپی موحه‌مه‌د نه‌بوه، خێزانی زه‌یدی کوپی حاریشه‌ بووه، که‌وابێ موحه‌مه‌د باوکی هه‌یج که‌س نیه‌ له‌پیاوانتان ﴿وَلَكِن رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ﴾ به‌لکوو پێغه‌مبهره‌و ره‌وانه‌کراوه‌ بۆ گه‌یاندنی په‌یامی خودا به‌ئێوه‌ شه‌ریعه‌تی خوداتان بۆ رون ده‌کاته‌وه، دوا پێغه‌مبهره‌و هه‌یج پێغه‌مبهری تر له‌دوا هاتنی ئەو نایه‌ت، کاروانی پێغه‌مبهران به‌ئێوه‌ کۆتایی هاته‌وه‌ سه‌ردارو خاته‌می هه‌موو فروستاده‌و پێغه‌مبهره‌کانه‌.

﴿وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ پەرورده‌گار له‌ئه‌زه‌له‌وه‌ تا ئه‌به‌د، هه‌میشه‌ زاناو ناگادارو دانایه، ده‌زانێ کێ یه‌که‌م پێغه‌مبهره‌و کێ خاته‌مه، هه‌ر بریارێکی ده‌یدا، هه‌رچی ده‌یکا له‌به‌رژه‌وه‌ندی ئێوه‌دایه‌و هه‌رچی هه‌ڵیده‌بژێرێ بۆ پێغه‌مبهرایه‌تی شیای هه‌لبژاردنه، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾ (الانعام: ۱۲۴).

له‌نیوان موحه‌مه‌دو پیاواتسان‌دا باوکایه‌تی تاییه‌تی حه‌قیقی نیه، به‌لک‌وو
 شه‌باوکی روحی هه‌موو موسولمانانه، زۆر به‌ره‌حم و شه‌فه‌قه‌ته‌ بۆیان،
 له‌خۆتان زیاتر به‌په‌رۆشه‌ بۆتان ده‌بێ نێوه‌ش له‌خۆتان پێ له‌پێشتر بێ، وه‌کوو
 ده‌فه‌رموی: ﴿النبي اولى بالمؤمنين من انفسهم﴾ (الاحزاب: ۶).

حه‌زهره‌تی موحه‌مه‌د باوکی تاییه‌تی چوار کۆپو چوار کچ بووه، (القاسم
 والطیب والطاهر)ی له‌خه‌دیعه‌ بوون به‌زارۆکی مردون، نیه‌راهیمی له‌(ماریه‌
 القبطیه‌) بووه به‌شیرخۆری مردوه‌.

چوار کچه‌کانیشی له‌خه‌دیعه‌ بوون، (زه‌ینه‌ب، روقییه‌، نومه‌کولشوم،
 فاطیمه‌) فاطمه‌ نه‌بێ کچه‌کانی له‌ژیانی خۆی‌دا کۆچی دوااییان کردوه،
 فاطیمه‌ش شه‌ش مانگ دوا پێغه‌مبه‌ر ژیاوه‌.

به‌گه‌وره‌ زانینی خوداو ته‌سبیح و یادکردنی

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اذْكُرُوْا اللّٰهَ ذِكْرًا كَثِيْرًا ﴿٤١﴾ وَسَبِّحُوْهُ بُكْرَةً
 وَّ اٰصِيْلًا ﴿٤٢﴾ هُوَ الَّذِيْ يُصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَمَلَٰئِكَتُهٗ لِيُخْرِجَكُم
 مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِيْنَ رَحِيْمًا ﴿٤٣﴾
 نَحْيَتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلٰمٌ وَّ اَعَدَّ لَهُمْ اَجْرًا كَرِيْمًا ﴿٤٤﴾

له‌وه‌پیش‌ئەو حال‌و وه‌زعە‌ی به‌یان‌کرد: که پێ‌ویسته پێغه‌مبەر په‌یره‌‌ی
 بکا به‌رام‌بەر به‌خودا له‌باره‌ی ته‌قواو ئیخلاصه‌وه، هه‌روا به‌رام‌بەر به‌خا‌و
 خێزان و خزم و که‌سو کار‌ی، پێ‌ی فه‌رموو: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ: لَأَزْوَاجَكُمْ...﴾
 به‌م سه‌رپشک‌ کردنه‌ش خێزانه‌کان‌ی پێغه‌مبەر ﷺ نازاد‌ییان بو‌ چه‌سپاو
 د‌لئارام‌ی هاوسه‌رییان بو‌ ده‌سته‌به‌ر بوو، ته‌جار په‌روه‌ردگار ئەو فه‌رمانه‌ی
 ناراسته‌ی پێغه‌مبهره‌کان‌ی کردوه ناراسته‌ک‌ تی‌ک‌رای موس‌ولمانان‌یش‌ی ده‌کا: که
 بریت‌یه‌ له‌ته‌عظیم‌ گرتنی خوداو ته‌قدیس‌و ته‌سبیحات بو‌ کردنی له‌زوربه‌ی
 کاتداو به‌جۆره‌ها شیوه‌.

به‌م جۆره‌ سیاقه‌ قورتان‌یه‌که‌ د‌له‌کان په‌یوه‌ست ده‌کا به‌خوداوه، فه‌رمان
 به‌به‌نده‌ موس‌ولمانه‌کان‌ی ده‌کا: که زۆر یاد‌ی خودا بکه‌ن بو‌ ئەوه‌ی پاداش‌ی باش
 وه‌ریگرن و له‌گوم‌رانی‌یه‌وه بکه‌ونه ناو روناکی ئیمان و خودا په‌رستی.

ده‌فه‌رموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً
 وَأَصِيلًا﴾ ئە‌ی ئەو که‌سانه‌ی ئیمانتان هێناوه و پ‌رواتان به‌تاک و ته‌نهای‌ی خوداو
 راست‌ی پێغه‌مبهرایه‌تی پێغه‌مبهره‌که‌ی هێناوه، به‌د‌ل‌و به‌زویان یاد‌ی خودا
 بکه‌ن، به‌جۆرێک ئەو ذیک‌رو یاده‌ هه‌ست و شعورتان دا‌پۆشی، به‌هه‌موو حال‌و
 وه‌زعێکتان له‌سه‌ره‌تای رۆژو ئیواره‌دا، له‌هه‌موو کات و شوێنێک‌دا ترسی
 خوداتان هه‌بێ، نوێژه‌کانتان به‌رێک‌و پێکی ته‌نجام بده‌ن. خودای مه‌زن له‌هه‌موو
 عه‌یب‌و که‌م و کو‌رییه‌ک‌ به‌دوور بگرن، که ده‌فه‌رموی: ﴿بُكْرَةً وَأَصِيلًا﴾
 به‌تایبه‌تی ناوی به‌یان‌ی و ئیواری هێناوه، چونکه ئەو دوو کاته‌ فریشته‌ی شه‌وو
 فریشته‌ی رۆژ ناماده‌ی ده‌بن، ته‌گینا هه‌موو کاته‌کان مه‌به‌ستن.

یادی خودا، بریتییه له پیوه ستببونی دل به خوداوه، مه شغول بوون به موراقه به کردنی، نهك هر زمان جولاندن و بهس! به جیهینانی نوێژ به شیكه له ذیکری خودا، به لکوه هندی ریوایت و ناشار هن تهوه ده گهیهنن: که ذیکر بریتییه له نوێژ.

تهبو داوود و نه سائی و ئیبنو ماجه له حه دیشی (الأعمش) وه له (الأغر) تهبو موسلیمه وه له تهبو سه عیدی (الحذري) و تهبو هوریه وه له پیغه مبه ره وه: که فهرموویه تی: (إذا أيقظ الرجل امراته من الليل فصليا ركعتين، كانا تلك الليلة من الذاكرين الله كثيراً والذاكرات) نه گهر پیاو شوو ژنی خوئی هه لساندو بهیه کهوه دوورکاتیان نوێژ کرد، تهوه تهوه شهوه له پیپی تهوانه ده ژمێردریتن: که زۆر یادی خودا ده کهن.

ئیمام نه حه دو تیرمینی و ئیبنو ماجه له تهبو ده پداوه ریوایت ده کهن، ده فهرمووی: پیغه مبه ره ﷺ فهرمووی: (ألا أنبئکم بخیر أعمالکم وازکاها عن ملیکم وارفعها فی درجاتکم وخیر لکم من اعطاء الذهب والورق، وخیر لکم من ان تلقوا عدوکم فتضربوا اعناقهم ویضربوا اعناقکم، قالوا وما هو یارسول الله؟ قال: ذکر الله عز وجل) واته: پیتان نه لیم باشترین کرده وه تان پاکترینی لای پهروه ردگارتان چیه؟ چ کرده وه یهك باش پلهو پایه تان بهرز ده کاته وه باشتره بوو ئیوه له زێرو زیو به خشینو له جیهاد کردن و کافر کوشتن و خو به خت کردن؟ هاوه لآن وتیان: تهوه کرده وه باشه چیه تهی رهوانه کراوی خودا؟ پیغه مبه ره فهرمووی: (یادی خودا).

جا نه گهر ذیکر عام تر بی له نوێژ، تهوه هه موو جووره ذیکرێك ده گریتیه وه: که بهنده یادی خودای پی بکاته وه دلی به خوداوه پیوه ست بکا، به زویان بیلێ یان نا، مه به ست پیوه ست بوونیکی کاریگهرو ناخ هه ژینه، به جوورێك

ره‌نگدانه‌وه‌ی له‌سه‌ر کرده‌وه‌کانی هه‌بن. هه‌رچی ده‌یکا وایزانی چاوی له‌خودایه، خۆ نه‌گه‌ر نه‌و خودا نه‌بینی، بی‌گومان نه‌و ده‌بینی.

که له‌نایه‌ته‌که‌دا ذیکرو ته‌سییحی به‌یه‌که‌وه هیناوه، ناماژه‌یه به‌وه: که پیتیسته یادکردنی خودا به‌شیوه‌یه‌که بئ ته‌عظیم ته‌نزیه‌ی خودا بگه‌یه‌نی و له‌هه‌موو عه‌یب و که‌مو کورپه‌یه‌که به‌دووری بگری. هه‌موو صیفاتیکه که‌مال و جه‌لالی بداتی و به‌ندایه‌تی بۆ نه‌و زاته بئ عه‌یبه رابگه‌یه‌نی.

﴿هو الذي يصلي عليكم وملائكته، ليخرجكم من الظلمات إلى النور وكان بالمؤمنين رحيماً﴾ نه‌و خودایه‌ی ئیوه یادی ده‌که‌ن و به‌گه‌وره‌و شکۆمه‌ندی ده‌زانن، هه‌ر نه‌وه ره‌حمتان پئ ده‌کا، نه‌و خودا به‌رزو شکۆمه‌نده وێپای گه‌وره‌یی و بئ ئاتاجی، وێپای نیعمه‌تی زۆرو زه‌به‌نده‌ی به‌سه‌ر به‌نده‌کانیه‌وه، نه‌و یادی به‌نده زه‌عیفو بئ هیزو هیچ له‌بارانه‌به‌وه‌کانی ده‌کاته‌وه، یادیان ده‌کا و ره‌حه‌تی خۆی ده‌پرتئ به‌سه‌ریان‌دا، له‌عاله‌می بالا‌دا به‌خێرو چاکه باسیان ده‌کا، فریشته‌کانی داوای لی‌خۆش‌بوون بۆ ئیوه‌ی ئاده‌میزاد ده‌که‌ن، په‌روه‌ره‌گار به‌م ره‌حه‌ت و به‌خشنده‌یی‌یه‌ی ده‌یه‌وئ ئیوه له‌تاریکایی کوفرو بی‌دینتی‌یه‌وه رزگار بکا و بتا‌غاته ناو روناکایی ئیمان و هیدایه‌ته‌وه، په‌روه‌ردگاری ئیوه هه‌موو کاتێ خاوه‌ن ره‌حه‌ت و سۆزو به‌زه‌ینی‌یه بۆ به‌نده خاوه‌ن باوه‌ره‌کانی، له‌دو‌نیا و قیامه‌ت‌دا، له‌دو‌نیا‌دا هیدایه‌تی داوون بۆ رێبازی حه‌ق و دلتارامی پئ به‌خشیون، شاره‌زای رێبازی حه‌ق و راستی کردون، له‌قیامه‌تیش‌دا تووشی ترسی گه‌وره نابن، فه‌رمان ده‌کا به‌فریشته‌کانی که پیشوازیان لئ بکه‌ن به‌مژده پیدانیان به‌به‌ه‌شت و رزگار بوونیان له‌ئاگری دۆزه‌خ. نه‌مه‌ش هه‌مووی له‌ده‌ریای ره‌حه‌ت و به‌زه‌یی خوداوه سه‌رچاوه ده‌گری.

له‌سه‌حیحی بوخاری دا فەرموو دەیه‌ك هاتوو له‌تیمامی عومەر وه
 ریاوایه‌تکراوه، ده‌یفەرموو: پێغه‌مبەر ﷺ ئافەرەتیکی رفیتندراو (سببی) ی بینی
 مندائیکی به‌به‌روه بوو به‌سنگی خۆیه‌وه گۆشی و شیرێ پێدا، ئەمجار پێغه‌مبەر
 ﷺ فەرموی: ئایا پێتان وایه ئەو ئافەرته‌ دلی بێ ئەو جگەر گۆشه‌یه‌ی خۆی
 فریئ بداته‌ ناو ئاگره‌وه؟ هاوه‌لان وتیان: نه‌خه‌یر. پێغه‌مبەر ﷺ فەرموی:
 (قوالله‌ لله ارحم بعباده‌ من هذه بولدها) سویندم به‌خودا خودا زۆر بۆ به‌نده‌کانی
 به‌رحم تره‌ له‌و ئافەرته‌ به‌جگەرگۆشه‌که‌ی.

﴿تَحْتِهِمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ: سَلامٌ، وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا﴾ سلاوی خودا بۆ ئەو
 به‌هه‌شتیانە به‌واسیته‌ی فریشته‌کانیه‌وه له‌روژی قیامه‌ت دا، سلاو و ناشتی و
 دلتیاکردنیانە. وه‌کسو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فەرموی: ﴿سَلامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ
 رَحِيمٍ﴾ (یس: ۵۸) یان ده‌فەرموی: ﴿وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ سَلامٌ
 عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ﴾ (الرعد: ۲۳-۲۴).

ناماده‌ی کردوه بۆ ئەو خودا پێداوانه‌ پاداشی باشی نه‌ه‌پراوه...
 نیعمه‌ته‌کانی، پۆشاک و خانوو باله‌خانه‌کانی نه‌وه‌نده‌ خۆش و جوان و رازاوه
 قه‌شه‌نگن، نه‌چاو بینویه‌تی، نه‌گۆی بیسته‌ویه‌تی، به‌خه‌یالیش به‌سه‌ر دلی
 که‌سدا رانه‌بردوه.

تێبینی:

سه‌لامکردنی خودا له‌موسولمانان بریتییه‌ له‌وه که‌ خودا دلتیایان ده‌کا
 له‌رزگار سوون له‌ناگری دۆزه‌خ، شه‌وه‌ش ئەو کاته‌ ده‌بێ: که‌ ده‌یاخته‌
 به‌هه‌شته‌وه، هه‌ندیک ده‌فەرموون: سه‌لاو لی کردن و دلتیاکردنه‌کیان له‌کاتی
 گیانکێشاندايه‌.

نه‌جار نایا سلاو‌کردنه‌که له‌خوداوه ده‌بی بۆیان، یان له‌ناو خۆیان خۆیان
سلاو له‌یه‌کتر ده‌که‌ن؟

ئیبینو که‌ئیر ده‌فه‌رموی: وا پێده‌چی سلاو‌کردنه‌که له‌خوداوه بی، خودا
سلاویان لی بکا، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿سَلامٌ قَوْلًا مِّن رَّبِّ
رَحِيمٍ﴾ (یس: ۵۸).

که‌تاده و ئیبینو جه‌ریرو قورطویی ده‌فه‌رموون: مه‌به‌ست نه‌وه‌یه
موسولمانه‌کان خۆیان له‌ناو خۆیان‌دا سلاو له‌یه‌کتر ده‌که‌ن، به‌لگه‌شیان له‌سه‌ر
ئهم ته‌فسیر کردنه‌یان نایه‌تیکی تره: که ده‌فه‌رموی: ﴿دَعَا هُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ
اللَّهُمَّ، وَتَحِيَّتَهُمْ فِيهَا سَلامٌ، وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ﴾ (یونس: ۱۰).

نه‌رکی سه‌ره‌شانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ و رێبازو په‌یامی

يَتَأَيَّهَا

النَّبِيِّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٤٥﴾ وَدَاعِيًا
إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُّنِيرًا ﴿٤٦﴾ وَيَشِيرُ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّهُمْ
مِّنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا ﴿٤٧﴾ وَلَا تُطِيعُ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ
وَدَعِ أَذُنَهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٤٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ
 مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَةٍ تَعُدُّوهنَّ
 فَمَتَّعُوهُنَّ وَسَرَّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٤٩﴾

ده باره ی سه بده نزولی نایه تی ژماره (۴۷) ی ئیره ئیبنو جریر
 له عی کریمه و حه سه نی به صرییه وه ریوایه ت ده که ن ده لئین: کاتی که نایه تی
 ﴿لِيُغْفَرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾ ده ی سورته تی (الفتح: ۲) نازل بوو،
 کۆمه لئینگ له موسو لمانان و تیان: موژده ت لئ بئ شه ی پیغه مبه ری خودا! شه وه
 زانیمان خودا چی له گه ل تو ده کا، به لام نازانین خودا چی له گه ل ئیمه ده کا.
 ئیتر په روه ردگار نایه تی ﴿لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٌ...﴾ (الفتح: ۴) ی
 نازل کرد، له سورته تی (الأحزاب) یش دا نایه تی ﴿وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ لَهُمْ مِنْ اللَّهِ
 فَضْلًا كَبِيرًا﴾ ی نازل کرد.

ئیمامی به یه قی له کتیبی (دلائل النبوة) دا له ره بیعی کورپی نه نه سه وه
 ریوایه ت ده کا "ده لئ: که نایه تی ﴿وَمَا أَدْرِ مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا
 بِكُمْ...﴾ (الاحقاف: ۹) نازل بوو دوا شه ویش نایه تی ﴿لِيُغْفَرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ
 ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ...﴾ (الفتح: ۲) نازل بوو هاوه لان و تیان: شه ی ره وانده کراوی خودا!
 شه وه زانیمان خودا چی له گه ل تو ده کا، وه لئ نازانین چی له گه ل ئیمه ده کا؟
 ئیتر نایه تی ﴿وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ لَهُمْ مِنْ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا﴾ نازل بوو ﴿فَضْلُ
 کبیر﴾ یش به هه شته.

په یوه نډی نهم کڅمه له نایه ته بدهی پیتشه وه لهم روه وهیه: سهره باسو
جه مسهری سوره ته که دهر باره ی نادابو نه خلای پتغه مبره ﴿جا که
له وه پتیش په روه ردگار فرمانی پی کرد: که له گڼل خودادا هلسو که وتی چوڼ
بی و پی و فرمو: ﴿یا ایها النبی اتق الله﴾ (الأحزاب: ۱) هروه ها نهو حال و
وه زعشی دیاری کرد: که پتویسته خیزانه کانی پتیه وه پابند بنو فرمووی:
﴿یا ایها النبی قل لأزواجک... الآية﴾.

نه مجار فرمانی پی کرد که هلسو که وتی له گڼل ناده میزادا چوڼ بی،
پی و فرمو: ﴿یا ایها النبی إنا أرسلناک...﴾ جا نهو پتغه مبره ی: که په یامی
خودایان پتراده گیه نی به سوننه تی عه ملی نهو شریعه ته ی لای خودا په سنده
بویان شی ده کاته وه، جا بهم بونه شه وه ناوریک له وه وظیفو ریزو شکڅمه نډی
پتغه مبره ۱۱ ده داته وه فاضلو گوره یی نهو زاته به ریزه به سهر ناده میزادا
رون ده کاته وه.

په روه ردگار لهم کڅمه له نایه ته دا حوت نهرکی سهره کی پتغه مبره ﴿
رون ده کاته وه ده فرمو: ﴿یا ایها النبی إنا أرسلناک شاهداً ومبشراً ونذیراً﴾
نه ی پتغه مبره ۱۱ نیمه تو مان ره وانه کرده شایه تی به سهر نهو مهردومگه له وه،
ناخو پروات پی ده کهن یان به دروژت ده خه نه وه؟ شوین په یامه که ت ده کهن یان
نا؟ شایه تیه که له ژیانی دنیادا هلیده گری و له قیامت دا لای خودا نهو
شایه تیه نه دا ده که ی! وه زیفی پتغه مبره: که شایه تی بی به سهر گه له که یه وه،
شایه تی راسته قینه یان لسی بدا، هیچ گورانکاری و زیادو که می تیدا نه کا.
هروه ها موژده در بی پتیا به ره همت و لیخو شیبونی خودا بویان، به نازو
نیعمه تی به هشتی ناماده کرداو بویان، وه کوو له نایه تی کی تردا ده فرمو: ﴿
لتکونوا شهداء علی الناس، ویكون الرسول علیکم شهیداً﴾ (البقرة: ۱۴۳).

ترسینه ربی بۆ بی ناگیان، بیان ترسینن لهو عه زابو و تازاره ی چاره و پوانی خراپه کاران ده کا، دابو نه پیتی خودا وه هایه، تا ترسیننر نه نیری و نهو ترسینه رانه په یامی خودا به گهل و نه ته وه کان رانه گه یه نن و نه وانیش سه پیتی نه کهن کهس سزانا دا، کهس گۆزو گومته و به بی نینذار پیتش وه خت ناگری و تووشی عه زابی دۆزه خی نا کا.

﴿وَدَاعِبَا إِلَى اللَّهِ﴾ تهرکیکی تری پیغه مبه ر ﷺ نه وه یه: بانگه وازی ئاده میزاد ده کا بۆ لای خودا بۆ په پیره و کردنی ئایینی خودا، بانگیان ده کا بۆ لای خودا نه ک بۆ لای دونیا، بۆ ده مارگیری و تابه فه گهری و ده سه لات و کۆکردنه وه ی سامان بانگیان نا کا، بانگیان ده کا بۆ لای خودا ﴿بأذنه﴾ به ئیزن و ره زامه ندی خودا، دئیابن نهو پیغه مبه ری خودایه و بیدعه چی و خۆسه پیننر نه، له خۆیه وه شت نالی و شمرع دانانی، ههرچی ده یکا و ده یلی به فدرمانی خودایه و به ئیزنی نه وه، ﴿وَسَرَّاجًا مَنِيرًا﴾ ئایین، موحه مه د ئایینیکی په سنده و لابه ری تاریکی و غهم و په ژاره یه، چرای روناکی شه وه زهنگی گومراییه، نووری هیدایه ت و کهشتی رزگاریه.

به ئی پیغه مبه ر ﷺ هیدایه تده رو موژده ده رو ترسیننر بوو، ئایینه که ی ئاشکرا و مه فهوم بوو، شیکه ره وه ی بوونه وه ره، په یوه ندی نیوان بوونه وه رو په یوه سترکردنی به به دیه پیننره وه روژی ئاده میزاد له ناو ته م جیهانه هه سستییه دا روژی په ره وه ره گار له به دیه پینان و هه لسه و پانندی دا شی ده کاته وه. ریگه و هۆکارو ئامانج و ئاکام به شیوه یه کی رون و ئاشکرا شی ده کاته وه. به بی گری و گۆل و به توه سلویتیکی ساده و ره وان خیطاب له گهل سروشتی ئاده میزاد ده کا و ده یه ژینن و ریگای ژیا نی به خته وه ری دونیا و قیامه تی نشان ده دا.

نه مجار بۆ زنده ریزو دهرختنی فهضلی خودا به سهر بهنده کانی. دا جاریکی تر نه رکی سهرشانی پیغه مبه ر ﷺ (که موژده دانه) دوپات ده کاته وه ده فهرموئ: ﴿وبشر المؤمنین بأن لهم من الله فضلاً كبيراً﴾ نهی پیغه مبه ر! موژده بده به هه موو نهو که سانهی نیمانیان به نایینی نیسلام هیناوه، پابه ندی شهریه تی ﷻ با بوون و شوین په یامی تو که وتوون، موژده یان بده ری به وهی: که فهضلو ریزیان به سهر هه موو نه ته وه کانی تر دا هه یه، پاداشی گه وره نه براهیان بی دهبه خشری نهویش به هه شتی رازاوه و پانو به رینه.

﴿ولا تطع الکفرین والمنافقین ودع أذاهم، وتوکل علی الله وکفی بالله﴾ و ﷻ سهر! هه ییچ جوړیک تو گوئ پاپه لی کافرو دوپوه کان مه که نهو کافرانه ی بپوا به په یامه که ت ناکه نو نهو دوپرووانه ی خو یان به موسولمان له قه لیم ده دن و له دل دا کافرن. گوئ مه دهره ره خنه و بیرو بچونیان دهر یاره ی بانگه وازی و په یامه که ت، هه یچ گرنگیان پی مه ده و په یامی خو ت به هه موو خه لک رابگه یه نه و بیر له وه مه که ره وه زیانیان پی بگه یه نی، چاوپوشییان لی بکه، له ﷻ رس به، خودا چیت فهرمان پی ده کا پابه ندی بهو ته نفیذی بکه. یشی خو ت به خودا بسپیتره. له هه موو کاروباریکتدا پشت به خودا ببهسته، بتمان به نه و هه بی، نهوت به سه، خودا پاریزگارو چاودیرته، هه ر کاتیکیش خودا پشتیوانی بهنده ی خو ی بکا نیتر پیویستی به که سی تر نه.

نه مجار دوا ی رونکردنه وهی نه رکی سهرشانی پیغه مبه ر ﷺ سیاقه که ده گهر پته وه بۆ سهر باسی تاییه ت به ژنو میرده وه، جا که له وه پش چیرۆکی زهینه بی گپاپیه وه، دوا ی نه وهی زهید گواستیه وه و چووه لای ته لاقی دا: که عیدده ی به سهر چو و پیغه مبه ر ﷻ ماره ی کردو کردی به هاوسه ری خو ی. نه مجار نه وه رون ده کاته وه نه گه ر نافره تیک پیش گواستنه وه و چونه په رده ی بوک و زاواییه وه ته لاق بدری، نه وه عیدده ناگری و پیویست نه.

ده فهرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمَنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ، فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَةٍ تَعْتَدُوهُنَّ، فَمَتَّعُوهُنَّ وَسَرَّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا﴾ نهی نهو که سانهی پرواتان به تاک و تهنهائی خودا هدییه، پرواتان به پدیامی پیغه مبهری خودا هدییه، نه گهر نافرته تان ماره کردن و پاشان پیش نهوهی بیانگوژنه وهو بچنه لایان ته لاقیان بدهن، نهوه عیددهیان له سهر نیه، یه کسهر ده توانن شوپکه نه وهو ببنه هاوسهری موسولمانی کی تر. وه لئی بو دلته وایی کردنی نهو جوژه نافرته تانه وا باشه موعده کی موناسیب و گونجاو له گه ل کات و شوین بدری به نافرته ته که، بهرگو پو شاکینکی شایان به پله و پایه ی خوی و بارودوخی نهو رۆژگاره ی بدریتی، ته لاقدانه که شتان بو یان به شیوه یه ک بی زینان پچ نه گا، نهو دیاری و شتانه ی پیتان داو ن لیان مه ستیننه وه، داوایان لئی مه که ن بو تان بگپرنه وه.

تیبینی:

تیبینولعه ره بی له روانگی هم نایه ته وه شه صتو جهوت ناوی بو پیغه مبهر ﷺ باس کردوه: که نه مانهن (الرسول، المرسل، النبی، الامی، الشهید، المصدق، النور، المسلم، البشیر، المبشر، النذیر، المنذر، المبین، الامین، العبد، الداعي، السراج، المنیر، الإمام، الذکر، المذکر، الهادی، المهاجر، العامل، المبارک، الرحمة، الامر، الناهی، الطیب، الکریم، الحلال، المحرم، الواضع، الرافع، المخبر، خاتم النبیین، ثانی اثنین، منصور، اذن الحیر، مصطفی، امین، مأمون، قاسم، نقیب، مزمل، مدثر، العلی، الحکیم، المؤمن، المصدق، الرؤوف، الرحیم، الصاحب، الشفیع، المشفع، المتوکل، محمد، أحمد، الماحی، الحاشر، المقفی، العاقب، نبی التوبه، نبی الرحمة، نبی الملمحه، عبد

الله، نسی الحرمین^(۱) هدلبه‌ته هر ناویکی مانایه‌کی تایبه‌تی خۆی هیه دیارده‌ی نمو مانایانه له‌پیغه‌مبه‌ردا ﷺ به‌عه‌مه‌لی ره‌نگی داوه‌ته‌وه.

فوقه‌های نیسلام له‌مانای نایه‌تی ﴿إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمَنَاتِ...﴾ زۆر حوكمو یاسایان لئ دهره‌یناوه‌و هه‌ریه‌که‌یان به‌شیوه‌یه‌که‌و له‌روانگه‌یه‌که‌وه بۆ مانای نایه‌ته‌که‌ چوووه‌و تینگه‌یشتنی خۆی دهره‌ریوه‌:

۱- هه‌موویان کۆپایان هیه: که ئافره‌تی ته‌لاق‌دراوی ده‌ست لئ نه‌دراو واته: ئافره‌تێک نه‌چویتیته‌ په‌رده‌ی بوکو و زاواییه‌وه ته‌لاق درا‌بئ عیده‌ی ناگرئ، نه‌گه‌ر چوووه‌ په‌رده‌وه‌و کاری (سه‌رجئیی) له‌گه‌ل کراو ته‌لاق درا ده‌بئ عیده‌ه بگرئ. نه‌مه‌ به‌گوێره‌ی ده‌قی قورئان و کۆپای زانایانی نیسلام.

۲- نه‌وه‌ی مه‌شه‌ورو باوه‌ له‌لای شه‌رع‌زانان نه‌وه‌یه: که عیده‌ه ته‌نها مافی ئاده‌میزاد (حق‌العباد) نیه‌ به‌لکوو (حق‌الله) شی تێدایه‌. چونکه‌ جله‌و‌گیری و به‌ریه‌ستکردنی بلا‌وبوونه‌وه‌ی فساد له‌ریگه‌ی تێکه‌لا‌وبوونی گه‌راو گه‌رچکه‌وه‌ وه‌کوو مافی ئینسانه‌ مافی خوداشه‌. که‌وابئ نه‌گه‌ر می‌ژنی ته‌لاق‌داو وتی: عیده‌ه‌شت له‌سه‌ر نه‌بئ، عیده‌ه‌که‌ی له‌سه‌ر لاناچی، چونکه‌ شه‌رع چه‌سپاندویه‌تی و (حق‌الله) و (حق‌العباد)ی تێدایه‌ نه‌گه‌ر می‌رد مافی نه‌وه‌ی هه‌بئ (حق‌العباد) لابه‌رئ مافی لابرندی (حق‌الله) نیه‌. عیده‌ه‌ نه‌و ماوه‌یه‌ یه‌ که ئافره‌تی ته‌لاق‌دراو یان می‌رد مردو چاوه‌پروانی پاک‌بوونه‌وه‌ی ره‌حمی خۆی تێدا ده‌کا.

۳- نیکاح دوو مانای هیه: (۱) ماره‌ کردن. (۲) سه‌رجئیی کردن. مانای یه‌که‌میان مه‌جازه‌و مانای دووه‌میان حه‌قیقه‌ته‌. واته: به‌حەقیقه‌ت

(۱) ته‌فسیری مرئیه‌ ج ۲۲/۵۱-۵۲ ته‌ویش له‌ (الاحکام القرآن) ئیبن‌لعمره‌یی ج ۳/۱۵۳۴ راگوێزی کردوه‌.

نیکاح بۆ جوتببون به‌کاردئو به‌مه‌جاز بۆ ماره کردن به‌کار ده‌هیندرئ. لی‌ره‌دا وشه‌ی (نکح) مانا مه‌جازی‌یه‌که‌ی مه‌به‌ستمو به‌مانا ماره‌کردنه.

کابرای شاعیر که له زه‌می به‌غدایی یه‌کاندا ده‌لئ

التارکین نساءهم علی طهر والناکحین بشطری دجلة البقرا
لی‌ره‌دا ماده‌ی (نکح) هی له‌مانای حه‌قیقی خۆی‌دا به‌کاره‌یتناوه.

۴- ته‌لاق‌دانی ئافره‌ت پێش نه‌وه‌ی بی‌گوێزیتنه‌وه‌و بجیه لای حه‌لاله. ئهم نایه‌ته‌ی ئی‌ره ته‌خصیصی نایه‌تی ﴿والمطلقات یتربصن بأنفسهن ثلاثة قروء﴾ (البقرة: ۲۲۸) ده‌کا هه‌روه‌ها ته‌خصیصی نایه‌تی ﴿واللائي ینسن من المحيض من نسائکم ان یرتقم فعدتهن ثلاثة أشهر﴾ (الطلاق: ۴) ده‌کا.

۵- که ده‌فرموئ: (المؤمنات) مه‌به‌ستی حاله‌تی عام و زوریه‌ی زۆری کاته، ئاماژه‌یه به‌وه: که موسولمانان ئافره‌تی موسولمان ماره ده‌که‌ن، نه‌گینا چ جوداوازی‌یه‌ک نیه له‌نیتوان نه‌وه‌دا ئافره‌ته‌که‌ موسولمان بئ یان نه‌هلی کیتاب بئ.

۶- جه‌ماوه‌ری زانایان له‌وانه (شافیعی و نه‌حمه‌د) له‌نایه‌تی ﴿إذا نکحتم المؤمنات ثم طلقتموهن﴾ له‌وشه‌ی (ثم) حوکمی نه‌وه‌یان وه‌رگرتوه‌وه: که ده‌بئ ته‌لاق دوا ماره کردن بئ، پێش ماره‌کردن ته‌لاق هیچ حوکمیکی نیه. واته: نه‌گهر کابرایه‌ک ئافره‌ت ته‌لاق بدا پێش ماره‌کردنی، با دیاریشی بکاو ناوی به‌رئ، ته‌لاقه‌که‌ی ناکه‌وئ. نه‌گهر کابرایه‌ک بلئ: هه‌ر ئافره‌تیکی من له‌وه‌دوا ماره‌ی ده‌که‌م ته‌لاقی که‌وتبئ، ئهم وته‌یه‌ی به‌ته‌لاق حیساب ناکرئ، نه‌گهر دوا نه‌و قسه‌یه‌ی ئافره‌تی ماره کر به‌و قسه‌یه‌ی پێش ماره‌کردنه‌که ته‌لاقی ناکه‌وئ..

نیبنو ماجه له‌عه‌لی و (المسور)ی کوپی مه‌خره‌مه‌وه (خودایان لی رازی بی) له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن: فه‌رموویه‌تی (لاطلاق قبل النکاح) ته‌لاق‌دانی پیش ماره کردن هیچ ئیعتیباریکی نیه.

ئه‌حمده و ئه‌بوداودو نیبنو ماجه له‌عه‌بدوللای کوپی عومه‌ره‌وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: (لاطلاق لابن آدم فیما لایملک) ناده‌میزاد تانه‌بیته‌ خاوه‌نی ته‌لاق، ته‌لاق‌دانی هیچ ئیعتیباریکی نیه.

ئه‌بو حه‌نیفه ده‌فه‌رمووی: به‌تایبه‌تی ناوی ئافره‌تیک بی‌نی یان به‌شیویه‌کی گشتی به‌م جوړه‌ بلی: فلان ئافره‌ت یان هه‌ر ئافره‌تیک ماره بکه‌م ته‌لاق‌ی بکه‌وئ، ته‌لاق‌ی ده‌که‌وئ.

ئیمامی مالیک ده‌فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر به‌شیویه‌کی گشتی ته‌علیقه‌که‌ی کرد به‌م جوړه‌ وتی: هه‌ر ئافره‌تیک ماره بکه‌م ته‌لاق‌ی بکه‌وئ، ته‌لاق‌ی ناکه‌وئ. چونکه ئه‌و ته‌نگی به‌خۆی هه‌ل‌چنیوه‌و هه‌موو رییازیکی له‌خۆی بریوه‌ته‌وه، هه‌ر شتی‌کیش ئاوا ته‌نگ بووه‌ فراوانی تیده‌که‌وئ. به‌لام ئه‌گه‌ر وتی: هه‌ر کاتئ فلان ئافره‌تم ماره کرد، یان هه‌ر کاتئ له‌خۆی فلان، یان له‌فلان شار ئافره‌تم ماره کرد ته‌لاق‌ی بکه‌وئ، له‌گه‌ل ماره‌ی کرد ته‌لاق‌ی ده‌که‌وئ.

۷- شه‌رع‌زانان که‌وتوونه راجیایی‌یه‌وه له‌وه‌دا ئاخۆ (خه‌لوه)^(۱) به‌بی جوتبوون حوکمی جوتبوونی هه‌یه؟

شافعی و ئه‌حمده پێیان وایه (خه‌لوه) حوکمی (جیماع)ی نیه. چونکه ظاهیری قه‌یددارکردنی نیکاح به‌ده‌س لی نه‌دان. که ده‌فه‌رمووی: ﴿مَنْ قَبْلَ أَنْ

(۱) خه‌لوه: بریتیی‌ه له‌کۆی‌نه‌وه‌ی پیاو و ئافره‌ت له‌شوێنتیکدا دوو به‌دوو بتوانن کاری سه‌رجی‌ی ته‌نجام به‌ن.

تسوهن ﴿نیشانه‌ی نهویه: که جوداوازی نیوان خه‌لوهو جیماع هه‌یه: که‌وابی نه‌وه‌ی به‌ته‌لاقی دوا جیماع پی‌ویست ده‌بی که عیدده‌یه به‌ته‌لاقی دوا خه‌لوه پی‌ویست نابی.

ه‌نه‌فیه‌کانو مالیکییه‌کان پی‌یان وایه: خه‌لوه‌ی سه‌حیح وه‌کوو جیماع نه‌گه‌ر ته‌لاقیان به‌دووا هات ده‌بنه هوی پی‌ویست بوونی عیدده‌گرتن. له‌به‌ر نه‌و فهرموده‌یه‌ی داره‌قرطنی و جه‌صصاص له‌نه‌حکامولقورنان‌دا چه‌سپاندویانه ده‌فهرموی: (من کشف خمار امرأة ونظر إليها وجب الصدق، دخل بها او لم یدخل) که‌سیک تارای بوکی خوی هه‌ل‌دایه‌وه‌و ته‌ماشای کرد، ماره‌یی له‌سه‌ر پی‌ویست ده‌بی له‌گه‌لی دروست بی‌یان نا!

له‌زوراپه‌ی کوپی نه‌بوته‌وفاه ریوایه‌تکراوه فهرمویه‌تی: چی‌نشینه به‌ریزه‌کانی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ وایان بریارداوه هه‌ر کاتی زاوا له‌گه‌ل بوک‌دا چووه ژووره‌وه په‌رده‌ی دادایه‌وه‌و ده‌رگای داخست، ماره‌یی ته‌واوی ده‌که‌ویته سه‌رو دوا نه‌وه نه‌گه‌ر ته‌لاق درا پی‌ویسته عیدده‌بگری، زاوا به‌چیتته لای یان نه‌چی!

عیدده‌به‌لای ه‌نه‌فیه‌کانه‌وه دوا‌ی خه‌لوه واجب‌ه‌شهرعه‌نو دیانه‌ته‌ن. نابی ئافره‌تی ته‌لاق‌دراو به‌بی گرتنی عیدده‌شو بکا به‌می‌ردی‌کی تر به‌مه‌رجی له‌گه‌ل می‌ردی یه‌که‌می خه‌لوه‌که‌ی ته‌واو بووبی، ته‌نانه‌ت با سه‌رجی‌ییشی نه‌کردبی. هه‌ندی له‌ه‌نه‌فیه‌کان پی‌یان وایه: نه‌گه‌ر می‌ردی یه‌که‌م له‌گه‌لی جوت نه‌بوو بی له‌روی ئایینی‌یه‌وه ده‌توانی به‌بی گرتنی عیدده‌شو بکاته‌وه، وه‌لی به‌ظاهیری شهرع نیعتیباری پی‌ناکری.

نهو نافرده تانه ی ماره کردنیان بو پیغه مبه ر ﷺ حه لال بووه

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا

أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ الَّتِي ءَاتَيْتَ أَجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ
يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عِمِكَ وَبَنَاتِ عَمَّتِكَ
الَّتِي خَالَكَ وَأَبْنَاتِ خَلَّتِكَ الَّتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً
مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا
خَالِصَةً لَكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا
عَلَيْكَ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا
يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٠﴾
﴿٥١﴾ تَرْجِي مَنْ تَشَاءُ مِنْهُنَّ وَتُعْوَِي إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ وَمَنْ أَبْغَيْتَ
مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ تَقْرَءَ عَنِهنَّ
وَلَا يَحْزَنَ وَيَرْضَيْنَ بِمَا ءَانَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ

مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا ﴿٥١﴾ لَا يَحِلُّ لَكَ
النِّسَاءُ مِنْ بَعْدُ وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ
حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا

دەربارە ی سەبەب نزولی نایەتی ژمارە (۵۰) ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ...﴾ تیرمیزی ریوایەتی کردووە بە جوانیشی داناوە هەروا حاکیم ریوایەتی کردووە بە صەحیحی لەقەڵەم داو، هەردوکیان لە ئیبنو عەبباسەو لە ئومو هانی کچی ئەبو طالیبەو دەڵێ: پێغه مەسر ﷺ خوازی ئینی کردم بیانوم هێنایەووە بیانووە کە شمی وەرگرت ئیتەر نایەتی ﴿إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ...﴾ تا دەگاتە ﴿...وَاللَّاتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ﴾ نازل بوو، چونکە من کۆچم نە کردبوو لە پێش رزگا کردنی مەککەدا، من بۆی حەلال نەبووم.

ئیبنو ئەبو حاتم لە ئومو هانی ئەو ریوایەت دەکا: کە دەڵێ: نایەتی ﴿وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ...﴾ تا دەگاتە ﴿...هَاجَرْنَ مَعَكَ﴾ دەربارە ی من نازل بوو، پێغه مەسر ﷺ ویستی مەرەم بکا جەوگیری لێ کرا لەوە چونکە من کۆچم نە کردبوو.

نایەتی ﴿وَأَمْرًاؤَ مُؤْمِنَةً...﴾ ئیبنو سەعد لە عیكریمەو ریوایەت دەکا دەفەر موی: دەربارە ی (أُم شَرِيكَ الدُّوسِيَّةِ) نازل بوو.

هەر ئیبنو سه‌عد ریوایه‌تی کردوه له‌مونی‌ری کوری عه‌بدو‌ل‌لای (الدولی) یه‌وه ده‌لێ ئومو شو‌ره‌یک (غزیه‌) ی کچی جایی‌ری کوری هه‌کیمی (الدوسیه‌) ئافره‌تیکی جوان بوو، خۆی به‌پێغه‌مبه‌ر به‌خشی و پێغه‌مبه‌ریش قبولی کرد، عایشه‌ وتی: ئافره‌ت خۆ به‌پیاو به‌خشی بێ خێرویی‌ره. ئومو شو‌ره‌یک وتی: ده‌سا من نه‌وه‌م، په‌روه‌ردگار له‌قورئان‌دا به‌ (مؤمنه‌) ناوی هێناو نایه‌تی ﴿وامرأة مؤمنة ان وهبت نفسها للنبي...﴾ نازل بوو عایشه‌ وتی: خودا زو ویسته‌کانت دینیتته‌ دی!

ده‌ریاره‌ی نایه‌تی (۵۱) ﴿ترجی من تشاء...﴾ موسلیم و بوخاری له‌خاتو عایشه‌وه فەرمووده‌یه‌کیان چه‌سپاندوه، ده‌لێن: عایشه‌ وتبوی: نه‌وه ئافره‌ت شه‌رم ناکه‌ن خۆیان ده‌به‌خشن؟ ئیتر نایه‌تی ﴿ترجی من تشاء...﴾ نازل بوو، نه‌جار عایشه‌ وتی: من وا ده‌بینم خودا به‌دلی تو ده‌کا.

ده‌ریاره‌ی نایه‌تی ژماره‌ (۵۲) ﴿لا یحل لك النساء من بعد...﴾ ئیبنو سه‌عد له‌عیكرمه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌فهرموی: کاتێ پێغه‌مبه‌ر ﷺ خێزانه‌کانی سه‌رپشک کردن و نه‌وانیش خودا و پێغه‌مبه‌ریان هه‌لبژارد، ئیتر په‌روه‌ردگار نایه‌تی ﴿لا یحل لك النساء من بعد، ولا أن تبدل بهن من أزواج﴾ نازل کرد.

ئیبنو عه‌بباس و مو‌جاهیدو (الضحاک) قه‌تاده‌و ئیبنو زه‌یدو ئیبنو جه‌ریرو هی تریش نه‌م ریوایه‌ته‌یان هێناوه‌و فەرمویانه‌: نه‌م نایه‌ته‌ به‌و پاساو دانه‌وه‌ی خێزانه‌کانی پێغه‌مبه‌ر نازل بووه‌، چونکه‌ هه‌لبژاردنه‌کیان په‌سندبوو..

په‌یه‌تدی نه‌م نایه‌تانه‌ به‌هی پێشه‌وه‌ له‌م روه‌وه‌یه‌: له‌وه‌پێش باسی چۆنیه‌تی ژن ماره‌ کردنی موسو‌لمانان و هوکمه‌کانی کرد، لێ‌ره‌دا به‌تایبه‌تی باسی نه‌و ئافره‌تانه‌ ده‌کا: که‌ به‌و پێغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌لآله‌ ماره‌یان بکا. هه‌روه‌ها

باسی چۆنیهتی هەلس و کەوتی پیڤه مەبەر ﷺ دەکا لەگەڵیاندا. بێی تاییه قەندە پیڤه مەبەر لەبارە ی ماره کردنی ئافرهتەووە کە بێی لەو تاییه قەندیانە خۆیه خشیانی ئافرهتە بە پیڤه مەبەر ﷺ بەبی مارهیی.

دەفەر موی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ اللَّاتِي آتَيْتَ اجْزَاءَهُنَّ﴾
پەروردگار لەم نایەتەدا دەست نیشانی چوار کۆمەڵ ئافرهت دەکا: کە بۆ
پیڤه مەبەر حەڵالە ماریان بکا:

یە کەم کۆمەڵ: ئەو ئافرهتەن: کە ماریان دەکا و مارییان دەداتن.
واتە: ئەو پیڤه مەبەر ئیتمە بۆ تۆمان حەڵال کردووە ئەو ئافرهتەن: کە مارییان
پیداوون، ئەو ئافرهتە ماریی پیدرابێ لەو ئافرهتە لەپیش تر: کە ماریی
وەرنەگرتبێ، ئەو ماریی تەواوی پێ درابێ باشترە ئەو ماریی تەواوی
وەرنەگرتبێ. وەلێ ئیست: کە موسولمانان مارییان کردووە بەدو جۆر (حازرو
قەرز) هەندیکێ دەدریت و هەندیکێ دەکرتە قەرز ئەو دابو نەرتیتکی تازە
داهاستوووە بەهۆی زۆری ماریی و زێدەرەویکردنە لە ماریی. داو نەتوانینی
مێردە بۆ پیدانی مارییە کە بەتەواوی سەری هەلداوە.

مارهیی پیڤه مەبەر ﷺ بۆ ژنەکانی دوانزە ئوقیه و نیو بوو، واتە: پینج
دیرەمی زیو بوو، جگە لە ئومووحەببە ی کچی ئەبو سەفیان، ئەو نەجاشی
مارهییە کە ی بۆدا: کە چوار سەد دیرەم بوو، هەروەها جگە لە (صفیه) ی
کچی حویهی، ئەمیشی لەناو ئافرهتە رفیندراوەکانی خەبەرەدا هەلبژاردو
دوایی نازادی کردو نازادکردنە کە ی بۆ کردە ماریی.

هەروەها (جویریە) ی کچی ئەلخاریشی (المصطلقیه) ئافرهتێکی (موکاتبە)
بوو، پیڤه مەبەر ﷺ قیسطەکانی کە لەسەری بوو بۆی دا بە شاییتی کوپی
قەیسێ کوپی شەمەس. نەجار ماری کرد.

کۆمه‌لی دووه‌م: له‌و ئافره‌تانه ﴿وما ملکت یمنک مما أفاء الله علیک﴾ هه‌روه‌ها هه‌لآله بۆ تۆ ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر ئه‌و ئافره‌تانه‌ی ده‌بنه ده‌ستکه‌وتی جه‌نگ و ده‌بنه به‌شی تۆ، واته: ئه‌و که‌نیزانه‌ی: که خودا داو‌نی به‌تۆ له‌ده‌ستکه‌وتی جه‌نگ که به‌پێی ده‌ستورو باوی کۆمه‌لایه‌تی سه‌رده‌می خۆت ده‌بن به‌به‌شی خۆت له‌تالانی جه‌نگ، بێگومان پێغه‌مبه‌ر ﷺ چه‌ند ئافره‌تیکی له‌ریڭای ده‌ستکه‌وتی جه‌نگه‌وه ته‌ملیک کردوه وه‌کوو (صفیه، جویریة، ره‌یحانه‌ی کچی شه‌معون، النظریة، (ماریة القبطیة) که دایکی نی‌راهیمی کورپه‌تی).

﴿وبنات عمک وبنات عماتک وبنات خالک وبنات خالاتک اللاتی هاجرن معک﴾ بۆ تۆمان هه‌لآل کردوه له‌خزمه‌کانت کچی مامه‌کانت، کچی پوره‌کانت (خوشکی باوکت) کچی خالو کچی پوره‌کانت (خۆشکی دایکت) نه‌وانه‌یان له‌مه‌که‌وه له‌گه‌لتدا کۆچیان کردوه، نه‌مه کۆمه‌لی سییه‌مه له‌و کۆمه‌له ئافره‌تانه‌ی بۆ پێغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌لآل بووه ماره‌یان بکا، به‌مه‌رجی کۆچکار بووبن، نه‌گه‌ر کۆچیان نه‌کردبێ بۆی ره‌وانه‌بوو ماره‌یان بکا. مه‌به‌ست به‌کچه مام و کچه پوری (خوشکی باوک) ئافره‌ته قوره‌یشیه‌کانن، چونکه به‌ قوره‌یشیه‌کان ده‌گوترێ مامه‌کانی پێغه‌مبه‌ر ﷺ (مه‌به‌ست به‌خالو پور (خوشکی دایک) کچه‌کانی تیره‌ی (بنی زه‌ره)ن) به‌شیوه‌یه‌کی واقعی پێغه‌مبه‌ر ﷺ شه‌ش له‌خیزانه‌کانی قوره‌یشی بوون، به‌لام هه‌یج خیزانی له‌تیره‌ی به‌نی زه‌هره نه‌بوون.

﴿وامرأة مؤمنة ان وهبت نفسها للنبي ان أراد النبي ان يستکحها خالصة لك من دون المؤمنین﴾ هه‌روه‌ها بۆ تۆ هه‌لآله ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر هاوسه‌ریه‌تی ئافره‌تیکی موسوڵمان نه‌گه‌ر خۆی به‌تۆ ببه‌خشی به‌بێ ماره‌یی،

ئەم جۆرە ئافرەتەنە بۆ پىغەمبەر ﷺ ھەلەل بوون مارەبىيان نەبوە. بەدوو مەرج
(۱) ئافرەتەكە خۆ بىخەشى بە پىغەمبەر ﷺ (۷) پىغەمبەرىش مەیلی
لە مارە کردنی بۆ و رەتی نە کاتەو.

ئەو چوار پىرە ئافرەتە (مارە پىدراو) ئەمەتە، خەزەم، خۆبەخش بەبى
مارەبى) بۆ پىغەمبەر ﷺ ھەلەل بوون، مەبەست بەم ھەلەل کردنە
رێگە پىدانىكى گشتى بوو بۆ ئىن مارە کردن.

ھەلەل بوونی ئافرەتى خۆبەخش بۆ پىغەمبەر ﷺ بەبى ئەوێ مارەبى
بکەوئ، تايبەت بوو بە پىغەمبەرەو ئەگەر ئافرەتێك خۆبەخش بە پىدانىكى
تر، مارەبى ھاوشانى (مەر المثل) دەکەوئ. چونکە کاتىك (بەرەوێ) کچى
واشيق خۆى بە پىدانىكى بەخشى و دواى پىاو کە مرد، پىغەمبەر ﷺ پىارى دا
مارەبى ھاوشانى بدرىتتى.

مارەبى ھاوشانى (مەر المثل) بەدوو چۆر پەيدا دەبى، بەگواستەنەو
سەرچى بى کردن، يان بەمردن، ھەر ئافرەتێك خۆى بەخشى بە پىدانىكى بەم دوو
مەرجە مارەبى ھاوشانى دەکەوئ. بەلام بە نىسبەت پىغەمبەرەو مارەبى ئەم
جۆرە ئافرەتەنەى لەسەر پىتويست نىە چونکە بۆ پىغەمبەر رەوا بوو ئافرەت
مارە بکا بەبى ئەوێ مارەبى بداتى، ھەرەکوو بۆى دروست بوو بەبى وەلى و
شايت ئافرەت مارە بکا لەخۆى، وەکوو لەچىزێكى زەینەبى کچى جەحشدا
دەردەکەوئ.

بەلام ئەگەر ئافرەتە خۆبەخشەكە كافىر بووبى، ئەو بۆ پىغەمبەر ھەلەل
نەبوو بەلکوو لىى ھەرام بوو.

ئیببولعه ره بی ده فرموی: نه وهی به لای منه وه راسته نه وهیه: ئافره قتی (کافره) له پیغه مبه ر ﷺ حه رام بووه، به مهش پیغه مبه ر ﷺ له باقی موسولمانان جیا ده بیته وه، چونکه هه ر شتیک لایه نی شکۆمه ندی و که رامه قتی تیدا بی، به شی پیغه مبه ر ﷺ تیدا زۆرتیه، هه ر شتیک نه نگی و عه بیی تیدا بی، پیغه مبه ر ﷺ له هه موو که س زیاتر لسی دووره په رتیه و توخی ناکه وی.

هه ر له م روانگه وه بۆ ئیمه ماره کردنی ئافره قتی جوله که و مه سیحی دروسته، وه لی بۆ پیغه مبه ر ﷺ ته نها ئافره قتی موسولمان دروست بووه، چونکه نه گه ر بۆ نه و جگه له ئافره قتی (مهاجرة) هه لال نه بووی، له به ر نه وه: ﷺ لی گۆچ کردنی تیدا نه بوه، ده بی ئافره قتی: که موسولمان نه بی و فضلی ئیسلامی نه بی زیاتر بۆی هه لال نه بووی و ماره ی بکا.

﴿قد علمنا ما فرضنا عليهم في أزواجهم وما ملكت أيمانهم﴾ نه ی پیغه مبه ر نه وهی بۆمان به یان کردی نه وه حوكم و یاسایه ك بوو تایبه ته به تۆه له گه ل خه زانه كانه، به لام یاساو حوكمی ئومه ته كه ت له گه ل ئافره ته كانیان، نه وه زانیاریان لایه و به گۆیره ی پتویست بۆیان شی ده كه ی نه وه، واته: بیگومان خودا داری چی له سه ر به نه ده كانی پتویست كرده، حوكم و مه رج و حاله ت و چۆنیه تی هه ل و كه وت کردنیان له گه ل ئافره ته موسولمانه كانیان و ته مه ته و كۆیله كانیان دا بۆی شی كرده وه به جۆریك: که حوكم و یاسای موسولمانان له گه ل هاوسه رو ته مه ته كانیان دا جوداوازه له هی پیغه مبه ر، نه وه تا بۆ باقی موسولمانان دروسته له ئافره قتی ئازاد تا چوار ژن ماره بکه ن، چه ندیکیش بۆیان بلوی له ته مه ته و چه تیوی موسولمان و کیتابی ماره بکه ن، بۆشیان هه لال نه ئافره ت خۆیان پی به خشی. هه روا بۆیان ره وایه به بی وه لی و ماره بی و شایه ت ئافره ت ماره بکه ن.

ئەي پيغەمبەر! ئېمە بۇ تۆمان ھەلەل كۆردۈە ئەو ئافرەتەنە (ئەمەتەو خزم و خۆبەخش) بەو شېۋە مەرجانەي دەست نیشان کران ﴿لکيلا يکون عليك حرج﴾ بۇ ئەوئەي ھەرەج و مەشەقەت لەسەر تۆ نەبئ، تەنگەتاو نەبئ و لىي بېرئەي بۇ راگەيانەننى پەيامەكەت و بەتەواوى ئەركى سەرشانى خۆت ئەنجام بەدەي ﴿وكان الله غفوراً رحيماً﴾ پەرورەدگار ھەمیشە لىخۆشېو لىبوردوہ بۇخۆت و ئومەتەكەت، سزاتان نادا لەسەر ئەو شتانەي ناتوانن خۆتانى لىي پيارئىزن، خاوەن رەحم و بەزەينىيە، مەشەقەت و ھەرەجیان لەسەر لادەبا، لەتواننى تۆبە لەسەر کراویان خۆش دەبئ.

ئەجار وەلامى غىرەتگرتنى ھەندئ لەخێزانەکانى پيغەمبەر دەداتەوہ، وەکوو: ئەوہ: کە خاتو عائیشە: کە غىرەي ھەبوو بەرامبەر ئەو ئافرەتەنەي خۆيان بەپيغەمبەر ﷺ دەبەخشى، دەيگوت: خێر لەو ئافرەتەدا نيە: کە خۆي دەبەخشى! دەيفەرموو: رق و بېزم لەو ژنانە دەبووہ کە دەچوون خۆيان بەپيغەمبەر دەبەخشى، دەيگوت: خۆ ئافرەت ديارى و دەسەنەو شەك نيە چۆن خۆي دەبەخشى؟! ھەروا ئەوہش رادەگەينەئ: کە پيغەمبەر ﷺ ئازادە لەوہدا لای کام لەخێزانەکانىدا دەمىنئەوہ.

دەفەرموى: ﴿ترجى من تشاء منهن، وتؤوى إليك من تشاء﴾ ئەي پيغەمبەر ئەتۆ خاتروخۆو سەرېشكى لەوہدا چۆن خۆت لەناو خێزانەکانتدا دابەش دەکەي، بەئارەزۆي خۆت دەتوانى لای کاميانت پىي خۆشە شەو بىنئەوہ و سەرچىيىيان بکەي! چ خراپەيەكت لەسەر نيە ئەگەر (قەسم) خۆبەشکردن واز لىي بىنئى و چۆنت بوئ ئاوا شەو لايان بىنئەوہ، بەنۆرە نوستن لايان پەيرەو نەکەي. دەتوانى ھەندىکيان پىش ھەندىکيان بچەي. بەلام لەگەل ئەوہشدا پيغەمبەر ﷺ بەنۆرە لای ژنەکانى دەمايەوہ و بەشېۋەيەكى عادلانە خۆي لەناوياندا دابەش کردبوو.

خاتو عانیسه ده فەرموی: لەپاش نازلیوونی ئەم نایەتە واتە نایەتی
﴿ترجی من تشاء منه﴾ کە ئەوەی تێدا یە: پێغەمبەر ﷺ خۆی خاترخۆو
سەرپشکە بۆ شەو نۆست لەلای هەر کامی لە خێزانەکانی: کە خۆی بیهوێ،
بەلام لەگەڵ ئەوەشدا پێغەمبەر ﷺ بۆ راگرتنی دلی نێمە لەروژی نۆرە
خۆماندا ئەگەر بیویستایە بچێ بۆ لای یەکیکی ترمان پرسی پێ دەکردین و
رای وەرەگرتین.

﴿ومن ابتغيت من عزلت فلا جناح عليك﴾ هەر کامی لە خێزانەکان
داوا بکە بۆ شەو لەگەڵ نۆست لەوانە وازت لێ هێناو و ئەوە پێش خۆت
لەشەو لەگەڵ نۆستیان پاراستوو، هیچ تاوان و حەرەج و رەخنە یەکت لەسەر
نێ. لەسەر ئەوە، هەروا هیچ رەخنە یەکت لەسەر نێ: کە رێجە ی ئەو
هاوسەراندەت بکە یەو: کە تەلەقت داو، بە کورتی چ خراپە یەکت لەسەر نێ
ئەگەر رێجە ی ئەو هاوسەراندەت بکە یەو: کە ئەوە پێش بەهۆی تەلەقتەو
لەخۆت دوور خستونەو.

ئەبو رەزین دەلی: پێغەمبەر ﷺ ویستی بپێ لە خێزانەکانی تەلەقت بەدا،
هاوسەرەکانی عەرزیان کرد خۆت خاترخۆیە بەئارەزووی خۆت سەرەمان بۆ
دابێ، ئێتر ئەویش لە فکەرە کە ی خۆی دابەزی، هەندیک لەوانە ی خستنیو و ژێر
بالی خۆی عانیسه و حەفصە و ئوموسە لەمەو زەینەب بوون، پێغەمبەر
بە یە کسانێ نۆرە ی شەو لەلانیست و مانەو ی خۆی لەلایان پەیرەو کرد.
هەندیکیش لەوانە ی دوا ی خست (سەودەو جوو ییریو و ئوموحەبیبەو مەیمونەو
صەفییه) بوون بۆ ئەمانە چۆنی بویستایە ئاوا سەرە ی بۆ دادەنان و شەو
لایان مایەو.

﴿ذلك﴾ نهو خاتر خۆکردنه له‌خوداوه بۆ تۆ نهی پیغه‌مبهر! یان زانینی نهوه: که تۆ خاترخۆو سه‌رپشک کراوی، بته‌وئ سهره‌و نۆره‌ی شه‌و له‌لا نوست بۆ خیزانه‌کانت داده‌نئییو بته‌وئ داینانی‌ی و خودا جه‌ره‌جی له‌سه‌ر لابرده‌ی، که‌چی وێپرای نه‌وه‌ش نه‌تۆ به‌ئیختیاری خۆت (قه‌سم) یان بۆ داده‌نئیی و به‌نۆره شه‌و لای خیزانه‌کانت ده‌می‌نیه‌وه. ئانه‌وه ﴿أدنی أن تقر أعینهن﴾ نزیک‌تره بۆ ره‌زامه‌ندی نه‌وان، چونکه خیزانه‌کانت نهی پیغه‌مبهر! نه‌گهر بزانه‌ن نه‌و خاترخۆو سه‌رپشک کردنه له‌خوداوه یه‌باشتر سه‌رده‌کیشتی بۆ ره‌زامه‌ندی نه‌وان و ده‌زانن: که تۆ مافیان پێشیل ناکه‌ی و به‌ویژدانه‌وه هه‌لس و که‌وتیان له‌گه‌ڵ ده‌که‌ی. چونکه سروشتی ئاده‌میزاد وایه: نه‌گهر بزانی مافی له‌شتی‌کدا نیه، هه‌رچی بیدریتتی پئی رازی ده‌بی، نه‌گهر بزانی مافی له‌و شته‌دا هه‌یه مافی خۆشی ب‌د‌ریتتی ته‌ماعی تری ده‌می‌نئ، که‌وابی نه‌وه‌ی خودا ره‌خساندی بۆ پیغه‌مبهری خۆی له‌وه‌دا: که خاترخۆو سه‌رپشکی کرد ده‌رباره‌ی سه‌ره‌و نۆره لامانه‌وه له‌لای خیزانه‌کانی، نزیک‌تره بۆ ده‌سته‌بهر کردنی ره‌زامه‌ندی خیزانه‌کانی و دڵ ئارامییان و قنیات کردنیان به‌و ماوه‌یه‌ی پیغه‌مبهر لایان ده‌می‌نیه‌وه، جا وه‌کوو له‌وه‌پێش ئاماژه‌مان پئی کرد، هه‌ره‌چنده پیغه‌مبهر ﷺ خاترخۆو سه‌رپشک کرا بوو، که‌چی زۆر پابه‌ندی سه‌ره‌و نۆره شه‌و مانه‌وه‌ی لای خیزانه‌کانی بوو، ده‌یه‌ویست یه‌کسانی ب‌خا له‌نیوانیاندا.. هه‌ر هاوسه‌ره‌و به‌نۆره‌ی خۆی شه‌و لای ب‌می‌نیه‌وه‌و دلیان رابگرئ و به‌رواله‌ت و به‌ظاهیر جوداوازی نه‌کا له‌گه‌لیان!

نه‌سائی و ته‌بو داوود له‌عاتیشه‌و «ریوايه‌ت ده‌که‌ن ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبهر ده‌یفه‌رمو! (اللهم هذه قدرتي فيما أملك، فلا تلمني فيما تملك ولا أملك) خودایه! نه‌مه توانای منه، هه‌ره‌ته‌وه‌نده‌م ده‌سه‌لات هه‌یه، لۆمه‌م مه‌که له‌سه‌ر

شتیک تۆ ده‌سه‌لآتت هه‌یه به‌سه‌ری‌داو من ده‌سه‌لآتم به‌سه‌ری‌دا نیه! مه‌به‌ستی مه‌یلی دلی بووه. چونکه له‌دل‌دا عایشه‌ی له‌خیزانه‌کانی تری زیاتر خوش ویستوه به‌لام به‌کرده‌وه به‌روالت له‌گه‌ل هاوسه‌ره‌کانی تری‌دا جوداوازی نه‌ده‌کرد، ته‌نانه‌ت له‌کاتی نه‌و نه‌خۆشی‌یه‌ش‌دا: که کۆچی دوا‌یی تیدا کرد به‌سه‌ر خیزانه‌کانی‌دا ده‌گه‌راو هه‌ر شه‌وه له‌مالی به‌کیکیان‌دا ده‌مایه‌وه، هه‌تا روخصه‌تی له‌خیزانه‌کانی وه‌رگرت: که نیت له‌مالی عایشه‌دا بپنیته‌وه.

بوخاری فهرمو: «یه‌کی له‌عایشه‌وه ریا‌یه‌ت کردوه، ده‌فه‌رموی: سه‌ره‌تا: که پێغه‌مبه‌ر ﷺ توشی نه‌و نه‌خۆشییه بوو، له‌مالی مه‌پوونه بوو، نیت دوا‌یی روخصه‌تی له‌خیزانه‌کانی وه‌رگرت: که له‌مالی عایشه‌دا بپنیته‌وه، نه‌وانیش نیشان‌دا، به‌نه‌خۆشی مایه‌وه تا گیانی پاکی سپارد.

﴿ولا یحزن ویرضین بما آتیهن کلهن﴾ خه‌فەت ناخۆن و رازی ده‌بن به‌و خۆدابه‌شکرده‌ی تۆ دان ده‌نن به‌چاکه‌و چاکه‌کاری تۆ به‌سه‌ریان‌داو ده‌زانن تۆ به‌ویژدانه‌وه هه‌لس و که‌وتیان له‌گه‌ل ده‌که‌ی عه‌داله‌تکاری له‌نیوانیان‌دا. نا‌ژاوه‌و دل‌ه‌راو‌کی‌یان بۆ دروست نابێ.

نه‌جار په‌روه‌ردگار خیطاب ئا‌راسته‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ و هاوسه‌ره‌کانی ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿والله یعلم ما فی قلوبکم﴾ بێگومان په‌روه‌ردگار ده‌زانێ چی له‌دل‌تان دایه، ده‌زانێ: که پێغه‌مبه‌ر مه‌یلی دلی بۆ هه‌ندی له‌هاوسه‌ره‌کانی زیاتره له‌هه‌ندیکیان، مه‌یلی دل‌یش شتیکه ده‌سه‌لآتی ئاده‌میزادی تیدا نیه و شتیکێ له‌توانابه‌ده‌ره، ده‌زانێ تا ■ ته‌ندازه‌یه‌ک هاوسه‌ره‌کانی پێغه‌مبه‌ر رازین به‌وه‌ی ده‌رحه‌قیان ب‌پ‌یار دراوه له‌خۆدابه‌شکرده‌ی پێغه‌مبه‌ر بۆیان و خاترخۆکردنی پێغه‌مبه‌رو سه‌رپشک کردنی.

﴿وَكَانَ اللَّهُ عَلِيماً حَلِيماً﴾ هه‌میشه خودا ده‌زانی دل‌ه‌كان چییان تیدایه‌و چییان ده‌شار داوه، هه‌لیم و لی‌سوردوه، په‌له له‌سزادانی تاوانباران نا‌کا، مؤله‌تیان ده‌دا بۆ نه‌وه‌ی تۆیه بکه‌ن و بگه‌رینه‌وه! نایه‌ته‌که هه‌لنانی تیدایه بۆ نه‌وه‌ی ئاده‌میزاد هه‌ول بده‌ن و له‌گه‌ل نه‌فسی خۆیان خه‌ریک بن رامی بکه‌ن و چاکی بکه‌ن، هه‌ره‌شه‌شی تیدایه بۆ نه‌وانه‌ی رازی نین به‌و نه‌خشه‌و پلانه‌ی خودا بۆی دانا‌ون و پیتیان ناخۆشه: که پیغه‌مبه‌ر خاترخۆکراوه، هانیان ده‌دا بۆ نه‌وه‌ی دلی خۆیان رام بکه‌ن.

ئه‌جار په‌روه‌ردگار باسی پاداشی هاوسه‌ره‌کانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌کا: که له‌پاداشی نه‌وه‌دا: که لایه‌نی خودایان هه‌لبژاردو به‌ژیانی زیرو کوله‌مه‌رگی و مانه‌وه‌یان له‌ژێر نیکاحی پیغه‌مبه‌ردا رازی بوون خودا جله‌وگیری له‌وه کرد: که پیغه‌مبه‌ر ته‌لاقیان بدا، یان ئافه‌رتی تریان به‌سه‌ر بی‌نی. ده‌فه‌رموی: ﴿لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاءَ مِنْ بَعْدِ﴾ یاسا‌غه له‌سه‌ر تۆ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر: که جگه له‌و هاوسه‌رانه‌ت: که ئیستا له‌ژێر نیکاحت دان ئیتر ئافه‌رتی تر ماره‌بکه‌ی، نه‌مه‌ش له‌پاداشی نه‌وه‌دا کاتی‌ک سه‌رپشک کران له‌نیتوان ژبانی نه‌رم و نۆل و به‌ناز په‌روه‌رده‌یی و جودا‌بونه‌وه‌یان له‌پیغه‌مبه‌ر ﷺ یان رازی بوون و به‌مانه‌وه‌یان له‌ژێر نیکاحی پیغه‌مبه‌رو ژبانی زیرو کوله‌مه‌رگی، نه‌بو داود و ئیبنو مه‌رده‌وه‌یه‌ی و به‌یه‌ه‌قی له‌سونه‌نه‌که‌یدا له‌نه‌سه‌وه ده‌فه‌رموی: کاتی‌ک خودا هاوسه‌ره‌کانی پیغه‌مبه‌ری ﷺ خاترخۆ کردن نه‌وانیش به‌ئیختیاری خۆیان خودا و پیغه‌مبه‌ریان هه‌لبژارد، ئیتر خودا دو حوکمی بریاردا.

یه‌که‌م: پیغه‌مبه‌ری تایبته‌ت کرد به‌وانه‌وه‌و بۆ نه‌وانی قۆرخ کردو ماره‌کردنی ئافه‌رتی تری لی قه‌ده‌غه کرد.

دو وہم: حوكم نهويه: كه ده فہرموی: ﴿ولا أن تبدل بهن من أزواج ولو أعجبك حسنهن، الا ما ملكت يمينك﴾ بۆ تۆ حەلال نیه ئەی پێغەمبەر: كه جگه لهو ئافره تانهی ئیستا له ژێر نیکاح تدان ئافره تی تر ماره بکهی، یان ئافره تی تر بجهیه شوینیان به مجۆره یه کێکیان ته لاق بدهیی و ئافره تیکی تر له جیاتای ماره بکهی. هه رچه نده جوانی ئافره ته کهی تر سه ره نجت رابکێشی، مه گهر نهو ئافره ته نه مه ته بی (کۆیله بی) نهو مولکولییه مینه و لیست قه ده غه نه کراوه. وه کوو ماریه ی قیبطیه: كه (المقوقس) به دیاری بۆی ناردو نهویش کردیه جاریه ی خۆی و کوپێکی لێ بوو ناوی نا ئیبراهیم و به شیره خۆره یی مردو پێغه مبه ر زۆری بۆ به په رۆش بوو.

رسته ی ﴿ولو أعجبك حسنهن﴾ به لگه یه له سه ر نهو دروسته پیش ماره کردن پیاو سهیری ده ستگیرانی خۆی بکا. ئەبو داود فەرمووده یه کی ریا یه ت کردوه ده لێ: پێغه مبه ر ﷺ فەرمووی: (إذا خطب أحدكم المرأة فان استطاع أن ينظر إلى ما يدعوه إلى نكاحها فليفعل) کاتێک یه کێ له ئێوه ویستی خوازی بێنی ئافره تی بکا، نه گهر ده ی توانی سهیری بکا بۆ نهو ی دلی پێدا بجۆ و هانده ری بی بۆ خواستن و ماره کردنی با سهیری بکا!

موغه یه ی کوپی شوعبه ده لێ: خوازی بێنی ئافره تی بکا کرد پێغه مبه ر ﷺ پێی فەرموم: ئایا سهیرت کردوه؟ منیش وتم: نه خهیر، پێغه مبه ر ﷺ فەرمووی: (انظر إليها فإنه أحرى أن يؤدم بينكما) بجۆ سهیری بکهو ببینه، چونکه بینین ده بیته هۆی نهو ی: كه دوا ماره کردن به یه کهوه ژیا نی ژنو می ردا یه تی درێژه پی بدهن و په یوه ندی خۆشه ویستیتان به رده وام بی.

﴿وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا﴾ هه می شه پهره ردگار ناگای له هه موو شتی که چاود تیرو زانایه به هه موو کارو قسه و هه لس و کهوتی کتان، که وایی خۆتان له سه ریچی فرمانه کانی پیاریزن، بیگومان خودا رۆژی قیامت به گویره ی کرده وه کانتان سزاو پاداشتان ده داته وه.

ئه جار زانایان راجیاییان تپدایه له وه دا چۆنی سهیر بکا و سهیری کۆئی بکا.

ئیمامی مالیک فهرمویه تی: بۆی ههیه سهیری ده ست و ده مو چاوی بکا و ده بی نافرته که ش رازی بی.

شافیعی و ته حمه د ده فهرموون: نه گهر نافرته که (مسترة) بوو که م ده بینرا و دا پۆشرا و بوو به ئیزن و بی ئیزن ده توانی سهیری بکا.

ئیمامی ته وزاعی ده فهرمو: بۆی ره وایه سهیری بکا و دیقه ته تی بداتی و به تاییه تی سهیری چیگای گوشته مه نی بکا، پروانیته نه شو ئنانه ی: که گوشت جوانی کردون.

داودی (الظاهری) ده فهرمو: بۆی ههیه پروانیته هه موو جهسته ی و دیقه تی لی بکا، به لام رای نه م له گه ل بنه مای شه ریعت دا یه ک ناکه ون چونکه سهیر کردنی شهرمگای غهیر هه رامه.

تییینی:

ژماره ی هاوسهره کانی پیغه مبه ر ﷺ نۆ شافره ت بوون، که وه فاتی کرد نۆ نافرته تی بیوه ژن کرد، ناشکرا شه نه م فره خیزانیه ی پیغه مبه ر ﷺ بۆ داخوازی و مده به ستی شه هوانی نه بوو، به لکوو بۆ مده به ستیکی پیروزی تر بوو: که نه ویش بلا و کردنه وه ی ئایینی ئیسلام بوو، خزمایه تی به ستن بوو له گه ل هۆزه

عده به کانی ده‌رو به‌ردا به‌مه به‌ستی هاندانیان بۆ نیمان هی‌نان و هاتنه ژیر
 ئالای ئیسلامه‌وه، به‌لگه‌ش له‌سه‌ر ئه‌م راستیه نه‌ویه: پیغه‌مبه‌ر ﷺ تا
 کۆتایی ته‌مه‌نی (۵۴) سالی ته‌نها یه‌ك ژنی هه‌بووه، به‌رواله‌تیش له‌م
 ته‌مه‌نه‌دا پیاو هه‌زو ئاره‌زۆی جینسی که‌م ده‌بیته‌وه.

له‌لایه‌کی ته‌روه پیغه‌مبه‌ر له‌ته‌مه‌نی (۲۵) سالی‌دا ژنی هی‌ناوه، که
 ژنیشی هی‌ناوه بی‌وه‌ژنیکی ته‌مه‌ن چل سالی ماره‌ کردوه، ئه‌ویش خاتو
 خه‌دیجیه‌ی کچی خووه‌یلید بوو، هه‌ر ئه‌ویشی هاوسه‌ر بوو، خه‌دیجیه‌ له‌ته‌مه‌نی
 (۶۵) سالی کۆچی دوایی کرد، دواي خه‌دیجیه سه‌وده‌ی کچی زه‌مه‌عی ماره‌ کرد!

ته‌نها خه‌یزانی که‌ کچ بووبی و ماره‌ی کردبی، خاتو عایشه‌ بوو، له‌به‌ر
 ریزگرتن له‌باوکی و پاساوی هه‌ول و تیکۆشانی و فیداکاری له‌ریگه‌ی ئیسلام‌دا
 نه‌وی ماره‌ کردوه.

خاتو هه‌فصه‌ی ماره‌ کرد هه‌رچه‌نده ناشیرینیش بوو له‌به‌ر خاتری باوکی
 (هه‌زهره‌تی عومه‌ر) بوو. ئومومه‌سه‌له‌مه‌ی ماره‌ کرد دایکی کۆمه‌لێك مندالی
 هه‌تیو بوو، پیره‌ژنیك بوو بۆ خۆی. ماره‌کردنی بۆ پر کردنه‌وه‌ی که‌لینی
 می‌ردمردنه‌که‌ی بوو، که‌ له‌مه‌که‌وه‌ کۆچی کرد بۆ هه‌به‌شه‌و دوايی بۆ
 مه‌دینه‌و وه‌فاتی کرد. سه‌وده‌ی کچی زه‌مه‌عی ماره‌ کرد پیره‌ژنیکی به‌سالا‌چوو
 بوو، له‌پیش^۱ خه‌یزانی (السكران)ی کوپی عه‌مر بوو، که‌ له‌پیناو ئایینی
 ئیسلام‌دا گیانی خۆی به‌خت کرد، زه‌ینه‌بی کچی جه‌حشی ماره‌ کرد بۆ
 هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ی یاسای (التبني) به‌کوپی کردنسی مندالی که‌سانی دیکه‌.
 ئومومه‌بیبه‌ی ماره‌ کرد چونکه‌ کچی ئه‌بو سه‌فیان (سه‌رۆکی قوره‌یش بوو)
 پیش باوکی کۆچی کرد بۆ هه‌به‌شه‌و نه‌ججاشی چوارسه‌د دیناری ماره‌یی بۆ
 پیغه‌مبه‌ردا به‌ئومومه‌بیبه‌، ئه‌مه‌ش له‌روانگه‌ی ریزگرتن له‌و فیداکاری و
 هه‌ول و تیکۆشانه‌یدا.

صه‌فییه‌ی کچی (حویه‌ی) کوری ته‌خطب (سه‌روکی جول‌که‌ی) بویه
 ماره کر. چونکه فریندرابوو، به‌زه‌یی پیدا هاته‌وه دله‌وایی کرد، جووه‌یرییه‌ی
 کچی (الحارث) ی سه‌روکی هۆزی (المصطلق) ی ماره کرد دوی نه‌وه‌ی له‌شه‌رو
 هه‌لمه‌تی موسولمانان‌دا فریندرابوو کرابوو کۆیله، نازادی کردو ماره‌ی کرد.
 ته‌مه‌نی نافره‌ته‌که په‌نجا سال بوو، به‌هۆی نه‌وه‌وه هۆزی (المصطلق) موسولمان
 بوون، هه‌ر نه‌وه‌ش بووه هۆی موسولمانبوونی خالیدی کوری وه‌لید.

ئانه‌مانه بریک هۆکار بوون له‌و هۆکاره تایبه‌ته‌ندیانه‌ی فره‌ژنی
 پیغه‌مبه‌ر ﷺ. هۆکار گشتیه‌کانیشی له‌وه‌دا ده‌ییندرین: که ژنو ژغوازیی و
 زاواو خه‌زوری گرن‌گرتین رۆلیان هه‌یه له‌یه‌کیه‌تی تاکه‌کانی کۆمه‌لو هاریکاری
 کردن له‌نیوانیان‌دا، بانگه‌وازی ئیسلامیش له‌سه‌رتادا پتویستی به‌یارمه‌تیده‌رو
 هاریکار هه‌بوو. له‌لایه‌کی تره‌وه موسولمانان به‌لایانه‌وه گه‌وره‌ترین شه‌ره‌فو
 ریزبوو که بینه خه‌سوو خه‌زوری پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌سه‌ریکی تره‌وه یاساو
 شه‌ریه‌تی تایبه‌ت به‌نافره‌تان پتویستی به‌وه هه‌بوو: که پیغه‌مبه‌ر هاوسه‌ری
 زیاد له‌نافره‌تیک بکا، بویه خیزانه‌کانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌م باره‌وه گه‌وره‌ترین
 مامۆستا بوون و ته‌م حوکمانه‌یان فیری موسولمانان ده‌کرد.

بیانوی فره‌ژنی بۆ غه‌یری پیغه‌مبه‌ر ﷺ زۆرن: له‌وانه:

۱- ته‌گه‌ر نافره‌ته‌که نه‌زۆک بی، یان تووشی نه‌خۆشییه‌کی وا ببی
 به‌که‌لکی سه‌رجی‌یی له‌گه‌ل کردن نه‌یه.

۲- ته‌گه‌ر وا ریکه‌وت له‌و کۆمه‌لگایه‌دا ژماره‌ی نافره‌ت له‌ژماره‌ی پیاو
 زۆرتر بی، وه‌کسوو نه‌وه زۆر جار له‌ناکامی شه‌رو جه‌نگی خویناوی‌دا ژماره‌ی
 پیاو که‌م ده‌بن و نافره‌ت زۆر ئاله‌م بارودۆخه‌دا چاره‌سه‌ری راست و دروست جگه
 له‌فره‌ژنی هیچی تر نه‌یه. ته‌گینا فساد به‌رپاده‌بی.

۳- بری پیاو ناره‌زۆو شه‌هوه‌تی جینسییان زۆر به‌هێزه به‌تاقه ژنیک قنیاات ناکه‌ن.

ناداب و چو نیه تی دیده نی کردنی مالی پیغه مبه ر ﷺ

يَتَّابُهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ
يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَظِيرٍ إِنَّهُ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ
فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَعْسِنِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ
ذَلِكَ كَانَ يُؤْذَى النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا
يَسْتَحْيِي مَنْ الْحَقَّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ
وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ
لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ
مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ﴿٥٣﴾
تَبَدُّوا شَيْئًا أَوْ تُخَفُّوهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَاتِبٌ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٥٤﴾

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَ فِيْءِ آبَائِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءَ
 إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءَ أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ
 أَيْمَانُهُنَّ وَاتَّقِينَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا

دهرباره‌ی هۆکاری نازل‌بوونی نایه تی ژماره (۵۳) ی ئیره گەلێک ریوایاتی
 جیا جیا گێژ دراونه‌وه، به‌لام جگه لهو ریوایه‌ته‌ی نه‌حه‌وه موسلیم و بوخاری و
 ترمیزی: که له‌نه‌سه‌وه ریوایه‌تیان کردوه، نه‌وانی تر هه‌موویان زه‌عیفن و
 هه‌ندیکیان مۆرکی ده‌مارگیری و مه‌ذه‌بیشیان پێوه‌یه. له‌به‌ر نه‌وه ته‌نها نه‌و
 ریوایه‌ته راگۆژی ئیره ده‌که‌ین: که به‌لامانه‌وه راسته، ریوایه‌ته‌که‌ش نه‌وه‌یه:
 ده‌فرموی: نه‌حه‌وه هه‌ردوو پیری فه‌رموده موسلیم و بوخاری و ئیبنو جه‌ریرو
 به‌یه‌قی و ئیبنو مه‌رده‌وه‌یه‌ی له‌نه‌سه‌ی کۆری مالیکه‌وه ریوایه‌تیان کردوه
 ده‌فرموی: کاتێک پێغه‌مبه‌ر ﷺ زه‌ینه‌بی کچی جه‌حشی ماره کرد داوه‌تی
 موسولمانانی کرد، هاتن و دانیه‌شتن و که‌وتنه‌ گه‌ت و گو، پێغه‌مبه‌ر ﷺ وای
 نیشان‌دا: که ده‌یه‌وی هه‌لسی بۆ نه‌وه‌ی نه‌وان هه‌لسن بپۆن، به‌لام جو‌له‌یان
 نه‌کرد، جا: که پێغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌و حاله‌ی بینێ، هه‌لسا: که هه‌لسا خه‌لکه‌که
 هه‌لسان، سی پێر مانه‌وه هه‌لنه‌سان، پێغه‌مبه‌ر ﷺ هاته‌وه بۆ نه‌وه‌ی به‌جیه‌ته
 ژووری، هیه‌شتا نه‌و کۆمه‌له هه‌ر دانیه‌شتبوون، دوا‌ی هه‌لسان رویشتن، (نه‌ه‌س
 ده‌لی): هه‌وا‌لم دا به‌پێغه‌مبه‌ر ﷺ: که رویشتن، ئیتر پێغه‌مبه‌ر ﷺ هات و

چووه ژوور، منیش ویستم بچمه ژووره وه ئیتر پهرده ی له نیوان منو خویه وه
 دادایه وه نایه تی ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بَيْتَ النَّبِيِّ... (الآية)﴾
 نازل بوو.^(۱)

نایه ته کان چهند نادابو رهوشتیکی سهرده می نه فامی عه ره به کان دیاری
 ده کا: که پی ئاشنابوون، خه لک به پی پرس ده چوونه ناو خانووی یه کتیه وه،
 بو مالی پیغه مبه ر زیاتر نه م دیارده یه ده ییندرا، به تاییه تی: که مالی
 خیزانه کانی بووونه کانگای سروش و زانیاری. جا هه ندئ له موسولمانان: که
 ده چوونه مالی پیغه مبه ر ﷺ و ده یانبینی وا مه نجه ل به سه ر ناگردانه وه یه،
 داده نیشتن و چاوپروانی پیگه ییشتنی خوارده مه نییه که بوون، بو نه وه ی به بی
 فهرموو کردن لی بخۆن، هه ندیکیان دوا ی خوارده که ش ده مانه وه، ده که وتنه
 قسه گیرانه وه و گفتم و گو. به بی نه وه هه ست به وه بکه ن: که چونیان و
 مانه وه یان به و شیوه ده بیته هوی نه زیه تدانی پیغه مبه ر ﷺ و خیزانه کانی،
 له ریوایه تیکی ترده هاتوه: که نه و سئ کۆمه له ی له مالی پیغه مبه ردا دوا ی
 ناخواردنیش مانه وه درێه یان به وت و وێژو حیکایه ت گیرانه وه دا، له کاتێکدا
 بوو: که بووکی پیغه مبه ر ﷺ زهینه بی کچی جه حش دانیشتبوو روی له دیوار
 کربوو، پیغه مبه ریش شه رمی ده کرد: که له رویان بداو پییان بفرموی:
 هه ستن برۆن و مانه وه تان ده بیته هوی دلگرانی ئیمه و نه یده یست دلی
 میوانه کانی به وه بشکینئ و نه و حه قیقه ته یان پی رابگه یه نئ. هه تا پهروه ردگار
 سروشتی نازل کردو نه و حه قیقه ته ی ناشکرا کرد.

(۱) فی ظلال القرآن ج ۶/۶-۶۰۷، ریوایه ته که ی بوخاری به شیوه یه کی تر هیناوه و تۆزی جوداوازی تیدایه.

په‌یوه‌ندی ئه‌م کۆمه‌له‌ نایه‌ته‌ به‌هی پێشه‌وه‌ له‌م روه‌وه‌یه‌: که‌ له‌وه‌پێش
 حالو وه‌زعی پێغه‌مبه‌ری له‌گه‌ڵ ئومه‌ته‌که‌ی دا رون کرده‌وه‌، ئه‌وه‌ی راگه‌یاندا:
 که‌ پێغه‌مبه‌ر موژده‌ده‌رو ترسینه‌ره‌، بانگی ئومه‌ته‌که‌ی ده‌کا بۆ لای نایینی
 خودا، نه‌جار حالو وه‌زعی موسوڵمانان له‌گه‌ڵ پێغه‌مبه‌ردا رون ده‌کاته‌وه‌.
 باسی ئه‌وه‌ ده‌کا چۆن موسوڵمان بوونیان به‌بانگه‌وازی پێغه‌مبه‌ر ده‌سته‌به‌ر
 ده‌بن، چونیشیان بۆ مالی پێغه‌مبه‌ر ده‌بن به‌ده‌عه‌وت و بانگ کردنی پێغه‌مبه‌ر
 بێ، ده‌بن ئه‌و بانگیان بکا و ده‌عه‌وتیان بکا نه‌جار بچن و که‌ چوشن نیزعاجی
 نه‌که‌ن و ئه‌وه‌نده‌ نه‌میننه‌وه‌ لییان وه‌رز بێ!

وێرای ئه‌وه‌ش ئه‌ده‌ب و نه‌خلاقێکی تریان فێر ده‌کا، ئه‌ویش بریتیه‌ له‌وه‌:
 که‌ ده‌بن هه‌ر کاتێ داوای شتێکیان له‌خێزانه‌کانی پێغه‌مبه‌ر ﷺ کرد، له‌پاش
 په‌رده‌وه‌ داویان لێ بکه‌ن و له‌نیوان ئه‌وان و هاوسه‌رانی پێغه‌مبه‌ردا ناوانێک
 ده‌بن، راسته‌وخۆ شتیان لێ داوا نه‌که‌ن!

به‌گوتری:

ئهم کۆمه‌له‌ نایه‌ته‌ کۆمه‌له‌ ئادابیکی گشتیان له‌خۆگرتوه‌، ده‌رباره‌ی
 چونیان بۆ مالی پێغه‌مبه‌رو مانه‌وه‌یان له‌وئ و هاتنه‌ ده‌ره‌وه‌یان و په‌رده‌گرتنه‌وه‌
 له‌نیوان ئه‌وان و هاوسه‌ره‌کانی پێغه‌مبه‌ردا، جله‌وگیری له‌تیکه‌لبوونی نیرو مئ،
 جله‌وگیری له‌ئه‌زه‌تدانی پێغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌روا جله‌وگیری له‌ماره‌کردنه‌وه‌ی
 هاوسه‌ره‌کانی دوا خۆی، ده‌گوتری: عومهری کوپی خه‌تتاب به‌هه‌ستی ناسک و
 تیژی هه‌میشه‌ پێشنیاری ئه‌وه‌ی بۆ پێغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌کرد: که‌ په‌رده‌ هه‌بن
 له‌نیوان موسوڵمانان و هاوسه‌ره‌کانی دا هه‌تا نایه‌تی قورئان به‌گوێره‌ی
 پێشنیاره‌که‌ی ئه‌و نازل بوو، بوخاری (به‌تیسنادی خۆی) له‌ئه‌نه‌سی کوپی

مالیکه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌فهرموی: عومهری کوپری خه‌تتاب وتی: ئهی پیغه‌مبه‌ری خودا! چاک و خراب رو له‌مالت ده‌کهن، نه‌گهر فهرمانت به‌هاوسه‌ره‌کانت بگردایه به‌په‌رده‌گرتنه‌وه، ئیتیر په‌روه‌ردگار نایه‌تی حیجایی نازل کرد.

واقیدی ر قه‌تاده ده‌فهرموون: نایه‌تی حیجاب له‌به‌یانی ئهو رۆژه‌دا نازل بووه که پیغه‌مبه‌ر ﷺ زه‌ینه‌بی کچی جه‌حشی گواسته‌وه، خودا خۆی لێی ماره کردبوو، ئه‌مه‌ش له‌مانگی ذیلقه‌عه‌دی سالی پینجه‌می کۆچیدا بوو، سه‌ره‌تا نایه‌ته‌که به‌شیکردنه‌وه‌ی نه‌خلاق و ره‌وشتیکی کۆمه‌لایه‌تی ده‌ست پێ و رهموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرِ نَظِيرِ مَا هَذَا﴾ ئهی ئهو که‌سانه‌ی بپرواتان به‌خودایه‌تی خوداو پیغه‌مبه‌رایه‌تی موحه‌مه‌د هیه، نه‌کهن به‌بێ پرس بچنه مالتیک له‌ماله‌کانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ رێگه به‌خۆتان مه‌ده‌ن هیچ کاتی‌ک بچنه ماله‌کانی پیغه‌مبه‌ر مه‌گهر ئیزن به‌بێ به‌م ره‌نگه بانگ بکرتین بۆ نان خواردن و خواردنه‌که پیش وه‌خت ناماده کراو بی، نه‌ک بچن دابنیشن و چاوه‌پوانی پێگه‌ییشتنی خوارده‌وه‌کان، هه‌ر کاتی بانگ کران و خواردنه‌که ناماده بوو بچن بیخۆن و دوا خواردنه‌که ئه‌وه‌نده مه‌مێننه‌و پیغه‌مبه‌ر وه‌رز ببی و هاوسه‌ره‌کانی جازر بکهن! وه‌کوو ده‌فهرموی: ﴿وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا﴾ وه‌لێ نه‌گهر له‌لایه‌ن پیغه‌مبه‌ره‌و بانگه‌یشت کران بۆ مالتیک له‌ماله‌کانی، ئه‌وه بچنه ئهو ماله‌ی بانگ کران بۆ ده‌عه‌وته‌که‌و ئیزنی چوونه ژوره‌وتان دراوه، ﴿فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْشَرُوا﴾ که خۆراکی ناماده کراو بانگ بۆ سه‌رکراوتان خوارد، ئیتیر بلاوه‌ی لێ بکهن ﴿وَلَا مُسْتَأْنَسِينَ﴾ دوا ناخواردنه‌که‌تان مه‌مێننه‌وه به‌مه‌به‌ستی وت و وێژو سه‌رگوزشته گیرانه‌وه بۆ یه‌کتری!

نایه ته که نادابی نهوه فیتری موسولمانان ده کا: که به بی نیزی پیغه مبه ر
 ﷺ که س نه چیتته مالی و خو به مالی دا نه کا. نه گهر ده عوه ت کران بچن، وه لئی
 نه گهر ده عوه ت نه کرابوون، نه چن پیش وه خت دابنیشن و چاوه پروانی
 دروستکردنی خواره مده نی بکه ن، نه عجار نه گهر ده عوه تیش کران و چوون، دوی
 ناخواردن به قسه کردنی دویایی و کات به سه ربردن خو یان نه هیلنه وه، پیغه مبه ر
 ﷺ لییان وه رزی و دلی تازاری پی بگا!.

بیگومان موسولمانان (تا به نه مرؤش) زور پیویستییان به پهیره وکردنی
 نه م نادابو رهوشته جوانانه هیده، زور زهروریه له خو یان دا بهرجهستیان
 بکه ن و دابو نه پیتی هاموشؤ کردنیان، دیده نی و ده عوه تکردن و ناخواردنیان
 به گویره ی رینمویی قورثانی پیوژ بی.

نه عجار پهروه ردگار بایسی نه وه دینیتته وه: که دوی ناخواردن زور
 نه میننه وه، ده فهرموی: ﴿ان ذلکم کان یؤذی النبی فیستحي منکم، ﷻ
 لایستحي من الحق﴾ بیگومان مانه وه تان دوی ناخواردن و ده ستردنتان
 به قسه و باسو چونتان بو مالی پیغه مبه ر پیش وه خت و چاوه پروان کردنتان بو
 پیگه ییشتنی خواردن، ده بنه هوی نه زیه تدانی پیغه مبه ر ﷺ نه زیه تدانی
 پیغه مبه ریش حرامه، نه م دابو نه پیت و ه لئسو که وتنه تان پیغه مبه ر چارز
 ده کاو پیی ناخوشه، چونکه زور له تیشه گرنکه کانی بو نه عجار نادرین،
 بهرنامه ی ژیا نی خو ی لئی تیکده چی، خیزانه کانی ته نگیان پیی ه لده چنری،
 پیغه مبه ریش بو خو ی شهرم ده کا لهو باره وه جله وگیریتان لئی بکا، به لام خودا
 شهرم ناکا له وه ی حق به یان بکاو فرمان به حق بکا، بویه نایه تی نازل کردو
 جله وگیری نه و عاده ت و ه لئسو که وتنه ی له موسولمانان کرد ه لته ته نه مه
 دابو رهوشتیکی گشتییه و پیویسته هه موو موسولمانان پیوه ی پابه ند بنو

پهیره ویان بکن، بهتایبه تی ته گهر مانه وهی دوا ناغواردنه کیان بیته هوی
نیز عاج کردنی خاوهن مالو خاوه خیزانی و نیش و کاریان لی تیک بدا.

نه مجار قورئان فرمان بهوه دهکا: که پهرده له نیوان خیزانه کانی
پیغه مبهرو موسولمانان دا هبئ و ده فرموی: ﴿وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا
فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ﴾ نهی موسولمانینه! وه کوو جله و گیریتان لی کرا
له وهی: که بهبئ پرسو ده عوه تکردن بچنه مالی پیغه مبهرو ﷺ و پیش وهخت
بچن دابنیشن چاوه پروانی پیگه ییشتنی خواردن بکن و دوا ناغواردنیش
به قسه ۱ باسی دونیاوه خه ریک بن، وه کوو جله و گیری نهو شتانه لی کردن،
جله و گیری نهو هشتان لی ده کم: که ته ماشای خیزانه کانی پیغه مبهرو ﷺ
بکن، هدر کاتیک ویستتان داوای قاپیک، نامیژیان لی بکن له دوا پهرده وه
داویان لی بکن، با پهرده یه هبئ له نیوان نیوه نهوان دا چاوتان به یه کتر
نه که وی. ﴿ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ﴾ نهو فرمان و جله و گیریا نهی
ناراسته کردن و پهیره وی کردنیان، نهو شهریه و یاسایه بزم داناون و
پابه ندبون پتیانه وه، پاک و خاوین تره بژ دل و دهروونتان، زیاتر توهمه و شک و
گومانتان لی دوور ده خاته وه، پتر نارامی ده خاته ناو دله کانتانه وه و
۱ سوه سه و خه یالاتی شهیتانی قه لاچر دهکا.

پاش نه وهی پهروه ردگار موسولمانانی فیری نادابی چوونه ژوره وه بژ ناو
خانوه خیزانو هاتنه دهروه لیان کردو فرمانی کرد که گوچک و چایان
له ماشا کردنی شتی حرام بیارژن، نه مجار فرمانی کی تریان ناراسته دهکا:
که له مه عنادا جهخت له سهر فرمان و جله و گیریه کان ده کاته وه و ده فرموی:
﴿وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ، وَلَا أَنْ تُنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ﴾ رهوا
نیه بژ نیوهی موسولمان: که نه زیه تی پیغه مبهرو بدهن، نابی کاریک بکن

قسه‌یهك بلّین: پیغه‌مبەر ﷺ خفه‌تی پی بخوا، وه‌کوه‌ شه‌ به‌ پی پرس بچنه مائی، یان دواى ناغواردن بکه‌ونه قسه‌و بمیننه‌وه، هه‌رچی جله‌وگیریتان لئ کراوه، نه‌گه‌ر پییه‌وه پابند نه‌بن، پیغه‌مبەر پی خفه‌تبار ده‌بی، خوی لئ بیاریزن، شتیك مه‌که‌ن بیته‌وه‌ی دلگرانی پیغه‌مبەر ﷺ شه‌و سووره‌ له‌سه‌ر ده‌سته‌به‌ر کردنی ژبانی به‌خته‌وه‌ری دونیاو قیامت بو‌تان، شه‌دی چۆن ئیه‌و ریگه‌ به‌خۆتان ده‌ده‌ن شه‌و خفه‌تبار بکه‌ن؟! به‌هیچ جو‌ری بو‌ ئیه‌و ره‌وا نیه‌ دوا خوی هاوسه‌ره‌کانی ماره‌ بکه‌نه‌وه، هاوسه‌ره‌کانی دایکی موسولمانان، دوا شه‌وه‌ی پیغه‌مبەر ﷺ لیان جیا ده‌بیته‌وه‌ به‌مردن یان به‌ته‌لاق بو‌ ئیه‌و دروست نیه‌ ماره‌یان بکه‌نه‌وه، چونکه‌ شه‌وه‌ نه‌زیه‌تدانی پیغه‌مبهری تیدایه‌و زوری پی ناخۆشه‌! ﴿ان ذلکم کان عند اللّٰه عظیماً﴾ بیگومان نه‌زیه‌تدانی پیغه‌مبهره‌و ماره‌ کردنه‌وه‌ی هاوسه‌ره‌کانی دواى خوی تاوانیکی گه‌وره‌یه‌ لای خوداو نه‌که‌ن توخنی بکه‌ون.

﴿ان تبدوا شیئاً أو تخفوه، فان الله کان بکل شیء علیماً﴾ نه‌گه‌ر شتیك له‌نه‌زیه‌تدانی پیغه‌مبەر ﷺ ده‌رخه‌ن و نه‌نجامی بده‌ن، یان هه‌ر له‌دلی خۆتاندا بیشرنه‌وه شه‌وه‌ باش بزائن: که‌ خودا زانیاریه‌کی ته‌واوی هه‌ردوو حاله‌ته‌که‌ هه‌یه‌، ده‌زانی چی له‌دلتان دایه‌و هیچی لئ گوم نابئی. وه‌کوه‌ له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿یعلم خائنة الاعین وما تخفی الصدور﴾ (غافر: ۱۹) که‌وابی هه‌ر خودا شیاوی شه‌وه‌ی هه‌یه‌ ته‌شریع دابئی، هه‌ر شه‌و زانییه‌ به‌ناشکراو په‌نامه‌کی، ناگاداری هه‌موو بیرو تیفکرین و نه‌خشه‌و پلانیکه‌، جا: که‌ نه‌زیه‌تدانی پیغه‌مبەر ﷺ به‌هه‌ر جو‌ریك بی لای خودا تاوانی گه‌وره‌ بی، ئیه‌و ناگاتان له‌خۆتان بی و خۆتان لئ بیاریزن.

نه جارج دواى نهو هه پره شه و فه رمان و جله و گيريه يانه هه ندي كه س له حوكمى
 پهرده لى گرته وه و حى جاب چهرت ده كاو ده فه رموى: ﴿ لا جناح عليهن في
 آباتهن ولا أبنائهن ولا اخوانهن ولا أبناء اخوانهن ولا أبناء أخواتهن ولا
 نسائهن ولا مملكت أيمانهن واتقين الله، ان الله كان على كل شيء شهيداً ﴾
 واته: چ خراپ يه كه نيه: كه پهرده نه گرته وه له باوك و باپيرانيان، به نه سب بن يان
 به هوى شير خواردنه وه بى، هه روه ها له كوپه كانيان به نه سب يان به شير خواردن،
 هه روه سا له برا كانيان به گشتى (براى باوك و داىكى براى باوكى براى داىكى)
 هه مديسان كوراني برا كانيان. هه روه ها پهرده گرته وه يان له سه ر پتويست نيه
 له ١٠٠٠٠ نفره ناني موسو لمان به خزم و ناخزمه وه. هه روه ها پتويست ناكا
 پهرده به گرته وه له ناست كۆيله كانيان دا به نيرو مي يانه وه چونكه پهرده گرته وه
 له م جوړه ناده ميزادانه ده بيته نه ركيكي قورسو هه ره جو نه زيه تداني تيدايه.
 به نه ينى و به ناشكرا له سزاي سه ختى خودا بترسن، چونكه خودا ناگاداري
 هه موو شتيكه و هيچ نه يتي يه كي لى گوم نابى، له سه ر هه موو كارو
 كرده. كتان پداشو سزاي بو ناماده كردون چاكه به چاكه و خراپه به خراپه.
 نه م هه پره شه يه كي توندى له خو گرته وه، ده ر حقه به نه وانه ي سه ر پتوچى
 فه رمان و جله و گيريه كاني ده كه ن!

مامۆستا سەبید دەفەرموی: نەمتوانی بەتەواوی بگەمە راستی ئەوە نایا کام لەنایەتی ئێرە: کە تاییبەتە بەخێزانەکانی پیغەمبەرەووە نایەتی سۆرەتی (نور): کە بۆ گشت ئافەرەتانی موسوڵمانە، لەپیش ئەوی تردا نازل بووە؟؟ ئەوەی پەسندو ویچوووە ئەوەیە: کە سەرەتا فەرمانە کە تاییبەت بووە بەهاوسەرەکانی پیغەمبەرەووە دواوی تەعمیم کراوە.

ریزو قه دری پیغه مبه ر ﷺ و سزای توند بو نه وانه ی نه زیه تی پیغه مبه رو موسولمانان ده دن

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٥٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا
مُهِينًا ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا ﴿٥٨﴾

نیبنو نه بو حاتم له نیبنو عه بیاسه وه ریوایت ده کا، ده فهرموئی: نایه تی
(ان الذين يؤذون الله ورسوله...) ده رباره ی که سانیک نازل بووه تانه و
تهدریان له پیغه مبه ر ﷺ ده دا کاتیک صه فییه ی کچی حویه ی کرده هاوسه ری
خوی. جو هیبر له ضحاکه وه له نیبنو عه بیاسه وه ده گپرتنه وه ده فهرموئی: نه م
نایه ته ده رباره ی عه بدوللای کوری نویه و که سانیکی دی که له گه لئ دا
بوختانیان به خاتو عایشه کرد، پیغه مبه ر ﷺ به م باسو خواسه زور ناره حه ت
بور، هه لسا وتیه کی بو موسولمانان خوینده وه فهرموئی: (من يعذرنی من
رجل يؤذینی ویجمع فی بینه من يؤذینی) نیتر نه و نایه ته نازل بوو.

له‌ریوایه‌تیکی تری ئیبنو عه‌بباس‌دا هاتوو ده‌فرموی: نایه‌تی ژماره (۵۸) ده‌بارهی عه‌بدوللای کورپی ئوبه‌یی و هاوکاره‌کانی بۆ بوختانکردن به‌عائیشه نازل بووه.

له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار فەرمانی به‌موسولمانان کرد به‌وه که بۆ چوونه ژووره‌وه‌ی مالێ پیغه‌مبەر ئیزن وهریگرن، سه‌یری ده‌مو چاوی هاوسه‌ره‌کانی نه‌که‌ن، نه‌مه‌ش بۆ ریزگرتن و شکۆمه‌ندی پیغه‌مبەر ﷺ نه‌هجار پله‌و پایه‌ی پیغه‌مبەر ﷺ له‌عالمی بالا‌دا به‌یان ده‌کاوه‌ش ده‌ست نیشان ده‌کا: که پتویسته له‌عالمی پایین‌دا ریزی لێ بگیری و هه‌لس و که‌وتیکی به‌رامبەر نه‌بێ ناره‌حەت بێ و زیانی پێ بگا تانه‌و ته‌شه‌ر له‌خۆی و مال و حی‌زان و نژادی نه‌دری.

ده‌فرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ واته: په‌روه‌ردگار ره‌حه‌ت و ره‌زامه‌ندی خۆی ده‌پێژێ به‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری خۆی‌دا، فریشته دو‌عا‌ی بۆ ده‌که‌ن به‌لی‌خۆش‌بون و پله‌و پارێ به‌رز. نه‌واته: ئیوه‌یش ته‌ی موسولمانینه دو‌عا‌و پارانه‌وه‌ی رژانی ره‌حه‌ت به‌سه‌ر پیغه‌مبەر بکه‌ن دا‌وا‌ی به‌رز‌بوونه‌وه‌ی پله‌و پایه‌و شکۆمه‌ندی بۆ بکه‌ن، نایه‌که‌ وه‌کوو عی‌لله‌ت و با‌ی‌یس وایه بۆ نایه‌تی پێشوو، واته: که له‌نایه‌تی پێش‌و‌دا فەرمو‌ی: ته‌زیه‌تی پیغه‌مبەر مه‌ده‌ن و هه‌لس و که‌وتی‌ک ته‌ه‌ج‌ام مه‌ده‌ن نه‌و پێ‌ی دل‌گران بێ چونکه پیغه‌مبەر ﷺ خودا ره‌حه‌تی به‌سه‌ردا ده‌پێژێ فریشته دا‌وا‌ی لی‌خۆش‌بون و شکۆمه‌ندی بۆ ده‌که‌ن، جا که‌وابێ نه‌و شیاوی ریزو نرخ پێ‌دان و شکۆمه‌ندی‌یه، نایه‌ته‌که به‌جوله‌ی ئیسمی ده‌ستی پێ‌کرد بۆ نه‌وه‌ی ده‌وام و ثبوت بگه‌یه‌نی، کۆتایی نایه‌ته‌که‌ش جوله‌ی (فی‌علی)‌یه تا تازهبوونه‌وه‌ی سه‌لات و سه‌لام بگه‌یه‌نی! چۆنیه‌تی صلا‌وته‌دان له‌سه‌ر پیغه‌مبەر ﷺ و سه‌لام لێ کردنی به‌فرموده‌ی جو‌راو جو‌ر چه‌سپاوه.

۱- هەردوو پیری فەرمودەو موسلیم و بوخاری، ئەحمەدو هی تریش لەکەعبی کۆری عوجرە رێوایەتیان کردووە دەلی: پیاویک وتی: ئەی پێغەمبەری خودا دەزانین سەلامەت لێ بکەین بەلام نازانین چۆن سەلاوات لەسەر بدەین؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: (قولوا: اللهم صل على محمد وعلى آل محمد كما صليت على إبراهيم انك حميد مجيد، اللهم بارك على محمد وعلى آل محمد كما باركت على إبراهيم انك حميد مجيد).

۲- ئیمامی مالیکو ئەحمەدو بوخاری و موسلیم و هی تریش لەئەبو حومەیدی (الساعدي) یەوێ رێوایەت دەکەن: دەلێن: هاوێلانی عەرزی پێغەمبەریان کرد و تیان: ئەی رەوانەکراوی خودا! چۆن چۆناهی سەلاوات لەسەر بدەین؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: (قولوا: اللهم صل على محمد وأزواجه وذريته كما صليت على آل إبراهيم، وبارك على محمد وأزواجه وذريته كما باركت على إبراهيم إنك حميد مجيد).

سەلامکردن لەپێغەمبەر ﷺ بەم شیۆیە: بلی: (السلام عليك يا رسول الله) دوورە پەرێزی و سەلامەتی لەهەموو کەمو کۆرییەکی رێزو پلەو پایە بۆ تۆ ئەی رەوانەکراوی خودا! دەریارە گەرەیی سەلات و سەلام لەسەر پێغەمبەر ﷺ زۆر رێوایەت و فەرموودە هاتوون.

۱- ئەحمەدو ئیبنو ماجە لەعامیری کۆری رەبیعهو رێوایەت دەکەن دەفەرمووی: لەپێغەمبەرم ژنەوت دەیفەرموو: (من صلى علي صلاة لم تزل الملائكة تصلي عليه ما صلى علي فلان يقبل عبداً من ذلك أو ليكثر).

۲- ئەحمەدو نەسائی لەعەبدوللای کۆری ئەبوطلحەو لەباوکی یەوێ: کە رێوایەت دەکا دەلی: پێغەمبەر ﷺ رۆژێک لەرۆژان هات بۆناومان نیشانەیی خۆشی و روگەشی پێوە دیار بوو، هاوێلان و تیان: ئەی فروستادەیی خودا، ئێمە

ته مپۆ روگه شی و دلخۆشیت پتۆه ده بینین؟ پیغه مبه ۞ له ولامدا فهرمووی:
(انه اتاني الملك فقال: يا محمد اما يرضيك أن ربك عزوجل يقول: انه لا يصلي
عليك أحد من أمتك إلا صليت عليه عشراً، ولا يسلم عليك أحد من أمتك إلا
سلمت عليه عشراً قلت بلى).

هه ره ها موسلیم و نه بو داودو تیرمیذی و نه سائی له ئه بو هه ره پیره وه
ریوایه ت ده کهن، ده ئی: پیغه مبه ۞ فهرمووی: (من صلی علی واحدة صلی
الله به علیه عشراً).

ده رباره ی سه لاواتدان و سه لامکردن له پیغه مبه ۞ ریوایات و فهرمووده
زۆرن، ئیبنو که ئیر (ره حمه تی خودای لی بی) زۆر لهو ریوایاتانه ی هیناونو
به راورد به یه کتری کردون، که سیك بیه وی له م باره وه ناگادار بی بابگه ریته وه بۆ
ئه و ته فسیره پیروژه. ^(۱) نیمامی شافعی له تیروانیی ئه و فهرمودانه
گه ییشتۆته ئه و ئاکامه: که سه لاواتدان له سه ر پیغه مبه ۞ واجبه و
له ته حیاتی نه خیری نوێژدا روکنه، که سیك نه یلی نوێژه که ی به تاله. له ته حیاتی
یه که مدا سونه ته.

زانایانی توصلو شه ر عزانان له رسته ی ﴿صلوا علیه وسلموا﴾ حوکمی
وجوبیان ده رهیناوه، فهرموویانه سه لاواتدان و سه لامکردن له پیغه مبه ۞
له ته مه ندا جارێک واجبه، که سیك له هه موو ته مه نی دا ئه و رسته یه ی به ده مدا
نه هات به موسولمان ناژمیژدری. چه ندیکیش دووباره بکریته وه سونه ته و
کارێکی په سنده خیرئاوه ره.

(۱) ته فسیری ئیبنو که ئیر ج ۳/ ۱۵۰۰-۱۵۰۹.

له‌شه‌وو رۆژی جومعه‌دا زۆر سه‌لاوه‌تدان له‌پێغه‌مبهر ﷺ سوننه‌ته. هه‌روه‌ها له‌کاتی دیدنه‌نی کردنی گۆڤی پیرۆزی، له‌دوای بانگو له‌نۆڤی مردودا.

ئیمام نه‌حمده ﷺ نه‌سانی و ئیبنو ماجه له‌ئه‌وسى (الثقفى) یه‌وه ریا‌یه‌ت ده‌که‌ن، ده‌فه‌رموی: پێغه‌مبهر ﷺ فه‌رموویه‌تی: (من أفضل أيامكم يوم الجمعة، فيه خلق آدم وفيه قبض، وفيه النفخة وفيه الصعقة فأكثروا علي من الصلاة فيه، فان صلاتكم معروضة علي).

ئیمام نه‌حمده و موسلیم و نه‌بوداودو تیرمیزى له‌عه‌بدوللای کۆری عه‌مرى کۆری (العاص) وه ریا‌یه‌ت ده‌که‌ن ده‌لێ: له‌پێغه‌مبهرم ﷺ ژنه‌وت ده‌یفه‌رموو: (إذا سمعتم مؤذنا فقولوا مثل ما يقول، ثم صلوا علي، فانه من صلى علي صلى الله عليه بها عشرا، ثم سلوا الله الوسيلة، فانها منزلة في الجنة لا تنبغي إلا لعبد من عباد الله، وأرجو أن أكون أنا هو فمن سأل لي الوسيلة حلت عليه الشفاعة).

هه‌ر کاتی گۆڤتان له‌ده‌نگی بانگبێژ بوو، شه‌و چى گوت ئێه‌ش بۆی بستی‌ننه‌وه، شه‌جار سه‌لاوه‌تم له‌سه‌ر بده‌ن، چونکه هه‌ر که‌سێ سه‌لاواتم لى بدا، خودا به‌و سه‌لاواته ده‌سه‌لاواتی لێ ده‌دا، شه‌جار داواى پله‌و پایه‌و به‌رزى قیامه‌تم بۆ بکه‌ن، بلێن: خودایه (وه‌سیله) به‌موحه‌مه‌د ببه‌خشه، بێگومان وه‌سیله پله‌و پایه‌و مه‌نزله‌گایه‌که له‌به‌هه‌شتدا ده‌درئ به‌یه‌کیك له‌به‌نده‌کانى خودا، هیوادارم من شه‌و به‌نده‌یه‌م. که‌سیك داوا بکا خودا پله‌و پایه‌ی (وه‌سیله‌م) بداتئ منیش شه‌فاعه‌تى بۆ ده‌که‌م.

نه‌سانی له‌شه‌بو نوما‌مه‌وه ریا‌یه‌ت ده‌کا، ده‌فه‌رموی: په‌یره‌وى رێبازی پێغه‌مبهر ده‌کا که‌سیك نۆڤی جه‌نازه به‌م شێه‌ نه‌تجام بدا:

(الله اکبر)ی نویت دابه ست بلی: نه عجار دواي نه لّاهو نه کبهري یه کم له بهر
خویه وه فاتحه بخوینئ، پاشان سه لاوات له سر پیغه مبه ر لی بداو به دلسوزی
دوعا بۆ مردوه که بکا، له نه لّاهو نه کبهري کان دا هیچ ناخوینئ. پاشان له بهر
خویه وه سه لام بداته وه.

شافیعی ده فرموی: سوننه ت و پهیره یی کردنی ریبازی پیغه مبه ر به م
جوړه یه. له دواي نه لّاهو نه کبهري یه کم فاتحه ده خوینئ له دواي نه لّاهو
نه کبهري دووهم سه لاوات له سر پیغه مبه ر لی بدا، له دواي نه لّاهو نه کبهري
سییم دوعا بۆ مردوه که ده کا، له دواي نه لّاهو نه کبهري چواره م ده ئی: (اللهم
لا تحرمنّا أجره ولا تفتنّا بعده).

نه بو داود ریوایه تی کرده و نه وه یی له کتیبی (الأذکار) دا به سه حیچی
داناوه، له نه بو هورپه وه ریوایه ت کراوه “ده فرموی: پیغه مبه ر ﷺ
فرموویه تی: (ما منکم من أحد یسلم علیّ إلا ردّ الله علیّ روحی حتی
أرد السلام).

تیرمیزی له نه بو هورپه وه ریوایه ت ده کا “ده فرموی: پیغه مبه ر ﷺ
فرموی: (رغم أنف رجل ذکرت عنده فلم یصل علی. ورغم أنف رجل دخل
علیه شهر رمضان، ثم انسلخ قبل أن یغفر له، ورغم أنف رجل أدرك عنده أبواه
الکبر، فلم یدخله الجنة) ده ک ملی بشکئ و ریسوا بی که سیك ناوی منی له لا
براو سه لاواتی له سر لی نه دام، داوه شی که سیك مانگی ره مه زانی به سر دا
هات و تیپه ربوو پیش نه وه یی لیخوش بوونی بۆ ده سته بهر بیی، ده ک ملی شکئ و
داوه شی که سیك باوک و دایکی له لای گه یشتنه حاله تی پیری و نه ونده
له گه لیان باش نه بوو خودا به هوئی نه وانه وه بیخاته به هه شته وه.

نه عجار دواي جلوه گيري کردن له ته زيه تدانی پيغه مبهري ﷺ ده گه پي ته وه بهر
 سهر جلوه گيري ته زيه تدانی خوداو پيغه مبهري خودا به وه که سهر پيچی
 فرمانه کانی خودا بکن، عه يبو خه وش پال پيغه مبهري بذهن، ده فرموي:
 ﴿ان الذين يؤذون الله ورسوله لعنهم الله في الدنيا والآخرة، وأعد لهم عذاباً
 مهيناً﴾ بيگومان تهوانه ي ته زيه تي خوداو پيغه مبهري خودا ددهن به وه: که
 سهر پيچی فرمانه کانين ده کن، کار تک نه نجام ددهن که ده بنه جيگای
 ناره زامه ندي تهوان، شتيک پال خودا ددهن که شياوي خودا نيه، وه کوو ته وه
 بلين: ﴿يد الله مغلوله﴾ (المائدة: ۳۰) يان ده لين: عوزه ير کوري خودايه، يان ده لين:
 عيسا کوري خودايه، يان ده لين: فريشته کچی خردان، يان ئيديعاي ته وه
 ده کن: که بته کانين هاوشانی خودان، يان دهر باره ي پيغه مبهري جوړه ها
 پروپاگنده و درو ده له سه بلاو ده که نه وه، وه کوو ته وه: که ده ميک ده يانگوت
 شاعيره، چه ليک ده يانگوت کاهين و کوله و ناتييه، وه ختيکيش بوو به شيتيان
 ده زانی، جا تهوانه ي: که به و جوړه سهر پيچی فرمانه کانی خوداو پيغه مبهري
 ده کن و ته وه کارو هلسو کهوتيانه خودا له دونياو قيامه تدا له ره مه تي خوی
 دووري خستوونه وه، سزای به نيش و ريسواکري به ثاماده کردون، ناگري
 دوزه خ چاوه روانيانه.

﴿والذين يؤذون المؤمنين والمؤمنات بغير ما اكتسبوا فقد احتملوا بهتانا
 وإثماً مبيناً﴾ هه روده ها تهوانه ي ته زيه تي پياو گه لي موسولمان و ثافره تي
 موسولمان ددهن، به کرده يان به گفتار زيان به موسولمانان ده گه يه نن،
 شتيکيان پال ددهن نه يان کرده و نه يان گوتووه، يان جوين به موسولمانان
 ده دهن، لييان ددهن، پيلانيان دژ داده پيژن. ده يان کوژن... هتد. بيگومان
 تهوانه ي ته وه کارو هه لويستيانه، بوختانی ناشکرا نه نجام ددهن، درو ده کن

تاوانی گه‌وره و سزا ئاوه‌رو ئاشکرا ده‌کهن، به‌ده‌ستی خوځیان به‌ویستی خوځیان به‌دبه‌ختی دنیاو قیامت بۆ خوځیان ده‌سته‌به‌ر ده‌کهن، مالی خوځیان ویران ده‌کهن.

نمونه‌ی ئەم نایه‌ته نایه‌تیکی تره ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا، ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدْ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا﴾ (النساء: ۱۱۲) بوه‌تان: واته: کرده‌وی ناشیرین، یان درۆی گه‌وره و ناشیرین.

ناشیرین تر نه‌زیه‌تدانی موسولمانان و گه‌وره‌ترین جو‌ری نه‌و تاوانه تانه‌لیدانه له‌هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ غه‌یبه‌تکردنه، به‌په‌وادانانی ده‌ستدریژیکردنه بۆ سه‌ر ناموسی موسولمانان.

ئیمام نه‌حمده‌و تیرمیذی له‌عه‌بدوللای کورپی (المغفل المزني) یه‌وه ریوایه‌ت ده‌کهن، ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: (الله الله في أصحابي لا تتخذوهم غرضاً بعدي فمن أحبهم فبحبي أحبهم، ومن أبغضهم فببغضي أبغضهم، ومن آذاهم فقد آذاني ومن آذاني فقد آذى الله ومن آذى الله يوشك أن يأخذه) له‌خودا بترسن له‌خودا بترسن ده‌ریاره‌ی هاوه‌لانی له‌دوا خوځ مەیانکهنه نیشانه‌ی تیری خوځتان، که‌سیک خوځی بوین به‌خوشه‌ویستی من خوځی ده‌وین، که‌سیک رقی لی ئه‌وه رقی له‌منه، به‌سۆنگه‌ی رقبوونی له‌من رقی له‌وانه، که‌سیک نه‌زیه‌تی نه‌وان بدا ئه‌وه نه‌زیه‌تی منی داوه، که‌سیکیش نه‌زیه‌تی من بدا ئه‌وه نه‌زیه‌تی خودای داوه، که‌سیکیش نه‌زیه‌تی خودا بدا، خودا ده‌یگرئ.

ئه‌بو داودو تیرمیذی له‌ئه‌بو هوپه‌په‌وه ریوایه‌ت ده‌کهن ده‌فه‌رموی: عه‌رزى پیغه‌مبه‌ر ﷺ کرا: غه‌یبه‌ت چیه؟ پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: (ذكرک أخاک بما یکره) ئه‌وه‌یه باسی برای موسولمانی خوځ بکه‌ی به‌شیوه‌یه‌ک پئی ناخوځ بئ، عه‌رزیان کرد ئه‌ی نه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی ده‌یلیم راست بئ و له‌براکه‌مدا هه‌بئ؟ پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: نه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی ده‌یلئ له‌براکه‌تدا هه‌بئ ئه‌وه غه‌یبه‌تت کردوه، نه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی تیدا نه‌بوو ئه‌وه بوختانت پئ کردوه.

نه گهر نه زیه تدانه که به حق بوو، له سهر حق بوو نهوه نه زیه تدان واجبه و
کارنکی پیو یسته، وه کوو تو له ستانده وه له بکوژ. برینسی دهستی دز،
جهلده لیدان له سهر داوین پیسی و مهی خواردنه وه، شهر کردن له گهل یاسخی بوو
هه لکه پاره کان، به به لگهی نهو فرموده یه به ته و اتور خاوه نانی شش کتیه
مه شهوره کانی فرموده له خزیان گرتووه و له نه بو هورپه یه وه ریوایه تیان کرده،
ده فرموی: پیغه مبر ﷺ فرموی: (امرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله
إلا الله، فإذا قالوها عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا بحقها) فرمانم پیکراوه شهر
له گهل ناده میزاددا بکم هتا شایه تومان ده هیئنو ده لیتن: (لا إله إلا الله) هر
کاتی نهوه یان گوت نیتر گیان و مالیان له من ده پارینن، بۆم نیه شهریان له گهل
بکم مه گهر به حق. هه زره تی نه بو به کر له فرموده یه و حالی بوو: که
زه کات حق مال و سامانه، بویه شهری له گهل زه کات نه ده ره کان کردو و تی:
(والله) نه گهر و شتریکم له و شترانه نه ده نی: که له وه پیش ده یان دا به پیغه مبر
ﷺ شهریان له گهل ده کم، هه زره تی عومهر رایه کی تری هه بوو له باره وه،
پئی و بو هر که سی شایه تومان بیتن شهری له گهل ناکری، به لام هه زره تی
نه بو به کر و شهی (إلا بحقها) ی بۆ عومهر دوباره کرده و فرموی: (إلا بحقها)
مانای خوی هیه، نیتر هه زره تی عومهر له مه وزوعه که حالی بوو رای
نه بویه کری په سه ند کرد.

باسی په‌جه‌و چارشوو بالاپوشی نافرته

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ
عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلْبَابٍ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ ۚ وَكَانَ
اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا

له‌وه‌پیش باسی نه‌وه‌ی کرد هر که‌سیک نه‌زیه‌تی موسولمانیک بدا نه‌وه
بوختان و تاوانیکی گه‌وره‌ی نه‌نجام داوه، فرمانی به‌موسولمانان کرد: که
خویشان له‌و تاوانانه بیارین، نه‌جار فرمانی به‌موسولمانان کرد: که خویشان
له‌شوینی گومانای بیارین، کاریک نه‌کن ریخ‌شکهره‌بی بۆ نه‌زیه‌تدانی
موسولمانان، نافرته‌ان خویشان بالاپوش بکه‌ن و په‌جه‌ی خویشان به‌ریک و پیکی
دابه‌نه‌وه، هه‌لس و که‌وتیان پیچه‌وانه‌ی نافرته‌انی سه‌رده‌می نه‌فامی بی: که
به‌بی پد له‌و حجاب ده‌پوشتنه‌ ده‌ره‌وه‌و پیای داوین پیس شوینیان ده‌که‌وتن.

ده‌فه‌رموی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ
عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلْبَابٍ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ری
خۆشه‌ویست! فرمان به‌هاوسه‌ره‌کانت و که‌چه‌کانت و نافرته‌انی موسولمان بکه‌و
پیشان بلێ: با په‌جه‌و چارشویه‌کانیان به‌سه‌ر خویشان‌دا بده‌ن و داییده‌نه‌وه به‌سه‌ر
ده‌م و چاوو گه‌ردن ملیان‌دا، چونکه‌ نه‌م شتیه‌ نزیک‌تره به‌وه: که نه‌وانه
بناسرین و بزاندری کین و چ که‌سن، دو‌روو شه‌قاوه‌و چاو‌برسی و داوین پیسه‌کان
تیبگه‌ن: که نه‌وانه نافرته‌انی روسورو خاوه‌ن هه‌یاو داوینپاک و خاوه‌ن رین،

لهو ئافره تانه نین سهره رتیان لی بگیری و ته ماعی بی رهوشتیان لی بکری.
 ئیتر لییان دوور ده که ونه وه ئافره ته کان به قسه ی ناشیرین و نابجی ئازار
 نادرین، ﴿وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ پهروه ردگار له که مته رخه می له وه پیشیان
 خوش ده بی: که به باشی په چه و چارشیتوی خویان دانه داوه ته وه و پاشگوئیان
 خستوه، ههروه ها لی خوشبووه بو ته وانه ی پابه ندی فهرمانی پهروه ردگارن
 ده رباره ی په چه و چارشیتو، وه لی به هله وا ری ده که وی که مته رخه می تی دا
 ده که ن، ره حمت و میهره بانی خودا واسیع و بهر فراوانه، له روانگی ته و
 ره حمت وه بهر ژه وه ندی به نده کانی بهر چا و گرتوه و شاره زای کردون بو ئاداب
 رهوشتی و جوان.

ئینو سه عد له (الطبقات الکبری) دا ده لی: نه حه دی کوری عیسا: که
 په کی که له شه ر عزانه کانی رتبازی شافعی، ده فهرموی: نه وه ی ئیستا زانایان و
 سه یید نه واده کان په پیره وی ده که ن له وده که بهرگی خویان ده گۆرن، پۆشاک و
 میزه ریان له خه لکی تر جیا به هه رچه نده زانایانی سه لف ته و عاده ته یان په پیره و
 نه کردوه. به لām ته و پۆشاک جیا یی به کارکی باشه، چونکه ته وانه به و پۆشاک
 جودایی به ده ناسرین و گوی بو قسه یان راده گیری.

هه‌ده‌شه له‌دورووه‌کان و تۆله لی ستاندنیان

﴿لَئِنْ لَّمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا﴾ ﴿٦٠﴾ مَلْعُونَتِ الْأَيَّمَا تَقَفُوا أَخَذُوا وَقَتَلُوا تَفْتِيلًا ﴿٦١﴾ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٦٢﴾

له‌وه‌پیش قورئان باسی نه‌وانه‌ی کرد: که سه‌ریچی فه‌رمانی خودا ده‌که‌نو هه‌لسر که‌وتیان به‌شیوه‌یه‌که که خودا هه‌زی پی ناکاو پیغه‌مبه‌ر پیی دلگیر ده‌بی و خه‌فته‌تی پی ده‌خوا، هه‌روه‌ها باسی نه‌وانه‌شی کرد: که به‌ناشکرا نه‌زیه‌تی موسوئلما‌نان ده‌ده‌نو درۆ بوختانی گه‌وره‌یان بو هه‌لده‌به‌ستن، نه‌جار لی‌رده‌ا موناسیب و گو‌نجاوه‌ که باسی پی‌ری سییه‌م بکا: که بریتین له‌وانه‌ی دوروون، به‌ناشکرا خۆیان به‌موسوئلما‌ن حسیب ده‌که‌نو له‌دل‌دا کافرن، ده‌فه‌رموی: ﴿لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ﴾ سو‌یندم وا بی نه‌گه‌ر دورووه‌کانی مه‌دینه‌ عه‌بدول‌لای کو‌ری نویه‌ی و هاو‌ینه‌کانی و شو‌ینکه‌وتوانی، نه‌وانیش که نه‌خۆشی کو‌فو سه‌ریچی و به‌ره‌ره‌کانی کردن له‌گه‌ل موسوئلما‌نان له‌دلیان‌دایه‌، هه‌روه‌ها نه‌وانه‌یش که هه‌مه‌و پر‌وپا‌گه‌نده‌ له‌ناو مه‌دینه‌دا بلاو ده‌که‌نه‌وه‌، نه‌گه‌ر

دهست بهردار نه بن و واز نه هیتن، تو به سهریاندا زال ده کهن و فرمانت پی
 ده کهن به شهر له گهل کردنیان و وه دهرنانیان له مه دینه ﴿ثم لا یجاورونک فیها
 إلا قلیلاً﴾ پاشان ناتوانن له گهل توذا هه لیکهن و به هاوسیی نیوه بیینه وه
 مه گهر ماوه یه کی کم نه بی!

ئهم سی رهوشته: دوو پروویی، نه خویشی دل، هممه مه بلاو کردنه وه
 هه رسیکیان له دوو پرووه کاند هه، هه که سی دوو بی ئهم سی رهوشته
 ناشیرینه تیذا بهرجه سته! هه ریه کی له رهوشتانه خه ترن له سهر کۆمه لگای
 ئیسلامی، هه کۆمه لگایه که ناده میزادی وای تیذا بوو بهروالت موسولمان و
 به دل کافر، هه کۆمه لگایه که فیسق و فوجوری تیذا بلاو بووه، دهست دریتی
 تیذا کرابه سهر نافرته و تنگی پی هه لچنرا و توانج و قسه ی ناشیرینی ناراسته
 کرا و کرده وه ی ناشیرینی تیذا له گهل نه نجام درا. درۆ ده له سه و بوختان و چاو و
 راوی تیذا با و بوو، ناشوب و هه را و هوریای تیذا بلاو کرایه وه، کۆمه لگایه کی
 نایسلامی و داوه شاو و لیک هه لوه شاهه.

ئه بچار پهروهردگار سزاو تو لمی نهوانه له دونیا و قیامه تدا دیاری ده کا و
 ده فهرموئ: ﴿ملعونین اینما ماتقفوا أخذوا وقتلوا تقتیلاً﴾ واته: نهوانه
 مانه و هیان له نا و مه دینه دا کاتیکی که مه و ده بریتیه وه، له هه مان کاتدا
 له ره جمه تی خودا دوو خراونه وه و قیزه و نن و له هه شوئینیک دهست بکه و ن
 ده گیرین و شه پریان له گهل ده کری و دیل ده کری و ده کوژرین و کهس نیه په ناگا و
 پشتیوانیان بی.

نایه ته که به لگایه له سهر به دیل گرتنیان و فرمان به کوشتنیان نه گهر
 بهرده وام بن له سهر کوفرو دوو پروویی خویان!

ده گوتری: ئهم حوکه له تاخرو ئۆخری ژبانی پیغه مبهردا نازل بووه..

﴿سنة الله في الذين خلوا من قبل ولن تجد لسنة الله تبديلاً﴾ ئەو حوكمو
 بریاره: که بریتییه له‌نه‌فرینکردن له‌دوو‌پووه‌کانو دیل کردنیان و کوشتنیان و
 زالبوونی موسولمانان به‌سه‌ریان‌دا، دابو نه‌پیتی خودایسه له‌بوونه‌وه‌ردا
 له‌هموو چه‌رخ و رۆژگارێکدا.. ئە‌گەر به‌رده‌وام بن له‌سه‌ر دوو‌پوویی خۆیان و
 تۆبه نه‌که‌ن و از نه‌هینن، دابو نه‌پیتی خوداش گۆپانی به‌سه‌ردا نایه، چونکه
 دابو نه‌پیتی خودا له‌سه‌ر حەق دامه‌زراوه و حکمه‌ت و به‌رژه‌وه‌ندی
 کۆمه‌لی تێدایه.

وه‌لێ ئەم سزادان و تۆڵه‌ستانده‌یان ده‌ست به‌جێ نیه و مه‌رج نیه خێرا
 نه‌حوکمانه‌یان به‌سه‌ردا ته‌نفیذ بکری. چونکه ئەوه‌تا مونا‌فیقه‌کان له‌گه‌ڵ
 پیغه‌مبه‌ردا له‌کۆمه‌لگای مه‌دینه‌دا ده‌ژیان، تا پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌دو‌نیا ده‌رچوو،
 هه‌موو ئەو حوکمانه‌یان له‌سه‌ر ته‌نفیذ نه‌کران، به‌فیعلیش سزادانی
 مونا‌فیقه‌کان دواکه‌وت تا ئاخروئۆخری ژيانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ ئەوه‌ بسوو: که
 سوره‌تی (براءة) نازل بسوو، مونا‌فیقه‌کان کۆکرانه‌وه‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ یه‌که‌ یه‌که
 ناوی ده‌هینان و ده‌یفه‌رموو: ئە‌ی فلان هه‌سته‌ بپۆ ده‌ره‌وه‌ ئە‌توو دو‌پووی، هه‌ل‌سه
 فلان بپۆ ده‌ره‌وه‌. ئیتر موسولمانه‌کان له‌پیلیان رۆهاتن و له‌مزگه‌وت وه‌ده‌ریان
 نان.

هه‌ره‌شه‌کردن له‌دوو‌رووه‌کان به‌نزی‌کبوونه‌وه‌ی قیامت ۥ ده‌ست نیشان‌کردنی جو‌ری

سزاکه‌یان

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ
لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٦٣﴾ إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ
لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٦٤﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا
﴿٦٥﴾ يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَلَيْتَنَّا أَطَعْنَا اللَّهَ
وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ ﴿٦٦﴾ وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا
فَاضْلَلُونَا السَّبِيلَ ﴿٦٧﴾ رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ
وَالْعَنَهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا ﴿٦٨﴾

په‌یه‌ندی نهم کۆمه‌له‌ نایه‌ته‌ به‌هی پێشه‌وه‌ لهم روه‌وه‌یه: له‌وه‌پێش‌ حال‌ و
وه‌زعی هه‌رسێ تا‌مه‌که‌ی به‌یان کر ۥ (هاوه‌لدانه‌ران، نه‌وانه‌ی کارێک نه‌نجام
ده‌ده‌ن خودا و پێغه‌مبه‌ری خودا پێیان ناخۆشه‌، ده‌م پیس و جینی‌فروژ‌ و
برختان‌که‌ران، دو‌رووی به‌رواله‌ت موسو‌لمان و به‌دل‌ کافر) نه‌مانه‌ هه‌ر
هه‌موویان نه‌فرین لی‌کراو و بێ نر‌خ و بێ رێزن، نه‌ج‌ار لی‌هه‌دا وه‌زعو‌ حال‌ی
قیامه‌تیان به‌یان ده‌کا و هه‌ره‌شه‌ی نه‌وه‌یان لی ده‌کا که نزی‌که قیامت رابی‌ی و

تووشی سزای سه‌ختی خۆیان بینه‌وه. ده‌فه‌رموی: ﴿يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيباً﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر! خه‌لکی پرسپارت لی ده‌که‌ن ده‌رباره‌ی قیامت و ده‌لین: که‌ی راده‌بی، کافره‌کان پرسپاره‌که به‌گالتسه‌و شیتسه‌و قه‌شمه‌ریسه‌وه ناپاسته ده‌که‌ن، دو‌پرووه‌کان به‌شیتسه‌و به‌ریسه‌ره‌کانی و ته‌عه‌ننوتسه‌وه پرسپار ده‌که‌ن، جوله‌که‌کانیش بۆ تاقیکردنسه‌وه پرسپاره‌که ناپاسته ده‌که‌ن، ئیتیر پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌سه‌ر رۆشنایی نیگا و سروش و لامیان ده‌داته‌وه و ده‌فه‌رموی: زانیاری له‌و باره‌وه تایبه‌ته به‌خودا و هیچ که‌سی تر ته‌نانه‌ت پیغه‌مبه‌ران و فریشته‌کانیش نه‌و زانیارییه‌یان نه‌در! ﴿يَوْمَ يُدْعَىٰ لِلْعَالَمِينَ﴾ لعل الساعه تكون قریباً! تۆ چوزانی له‌نایینه‌دا چی ده‌بی و پی راده‌دا، له‌وانه‌یه هاتنی قیامت نزیک بی و به‌م زوانه رابی. وه‌کو له‌نایه‌تیکی تر ده‌فه‌رموی: ﴿اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ﴾ (القمر: ۱) یان ده‌فه‌رموی: ﴿وَاقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ﴾ (الانبیاء: ۱)

پیغه‌مبه‌ریش ﷺ ده‌فه‌رموی: (بعثت أنا والساعة كهاتين) من کراوم به‌پیغه‌مبه‌رو راده‌که‌راوم له‌گه‌ل قیامت‌دا ئاوا، قامکی شایه‌تومان و قامی ناوه‌راستی پیکه‌وه جوت کردبون.

﴿إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعيراً﴾ بیگومان خودا نه‌فرینی له‌کافره‌کان کردوه، له‌ره‌حه‌تی خۆی دووری خستونه‌وه، له‌قیامه‌تیش ئاگریکی بلیسه‌داری بۆ ناماده‌کردون، ﴿خَالِدِينَ فِيهَا أَبَداً﴾ له‌نا و نه‌و عه‌زابه سه‌خته‌دا بۆ هه‌تا هه‌تایه ده‌مینه‌وه، هیچ هیوایه‌کی رزگار یونیان نیه ﴿وَلَا يَجِدُونَ وَلِياً وَلَا نَصِيراً﴾ هیچ دۆست و یار مه‌تیده‌ریکیان ده‌ست ناکه‌وی، که‌س نیه شه‌فاعه‌تکار و پشتیوانیان بی، نه‌جار وه‌صفی عه‌زابه‌که‌یان ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿يَوْمَ تَقْلُبُ أَوْجُهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ: يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ﴾ له‌و

روژه دا که له سەر رویان به ناو ئاگر دا راده کیشرتن، له ناو ئاگر دا ئهم دیو و نهو دیو ده کرین، جا لهو کاتانه دا ئاواته خوازنو ده لێن: خۆزگه ئیمه له ژیا نی دنیا مان دا گوێرایه ئی فه رمانی خودا بوینایه و شوێن پێغه مبه ر بکه وتینایه، بپروا مان به پهیامه که ی بکر دایه، وه کوو له نایه تیک ی تر دا ده فه رموی: ﴿و یوم یعض الظالم علی یدی ه یقول: یالیتنی اتخذت مع الرسول سبیلاً﴾ (الفرقان: ۲۷)

ئه بچار عوزر ده هیننه وه ﴿وقالوا: ربنا انا اطعنا سادتنا وکبراءنا فاضلونا السیلاً﴾ لهو کاته دا: که له ناو ئاگر دان، ده لێن: پهروه ردگارا! بێگومان ئیمه گوێرایه ئی فه رمان و ئامۆزگاری گه وه ره و پیاو ما قولانی خۆمان بوین، نه وان ده رزیان داداوین، له ریگه یان لاداوین، گو مپریان کردین و به م ده رده یان بر دین ﴿ربنا آتبه م ضعفین من العذاب ولعنهم لعناً کبیراً﴾ پهروه ردگارا! ده ی دوقاتی ئیمه سزایان بده و تۆ له یان لێ بسینه، قاتیک له به ر کوفری خۆیان و قاتیکیش له به ر نه وه: که بوون به هۆی گو مپابوونی ئیمه. له عه تی گه وه ره و به تینیان لێ بکه. به ته وای له ره جه تی خۆت دووریان بجه ره وه!

هه موو نه زیه تدانیک جه رمه، با نه زیه تدانه که نه گاته راده ی کوفر

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ
 ءَاذَوْا مُوسَى فَبَرَّاهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهاً
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيداً ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ

لَكُمْ أَعْمَلَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
فَقَدْ فَاَزَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾

دوای شهوی په‌روه‌دگار له‌وه‌پیش جله‌وگیری کرد له‌شه‌تدانی خوداو
پیغه‌مبه‌ری خوداو شهوی راگه‌یاند هر که‌سی کاری وا شه‌نجام بدا نه‌فرین
لیکراوه‌و حیسابی کوفری بۆ ده‌کری، شه‌مجار موسولمانان ناگادار ده‌کاته‌وه
له‌وه‌ی: که پیوسته موسولمانان خویان له‌و شه‌زیه‌ت و کرده‌وانه‌ش بیاریزن که
تاوانن ساگه‌نه راده‌ی کوفر.

ده‌فهرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَىٰ فَبَرَأَ اللَّهُ
قَالُوا، وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا﴾ شه‌ی شه‌و که‌سانه‌ی پرواتان به‌خوداو به
پیغه‌مبه‌ر هدی، به‌گرفتارو کرده‌وه شه‌زیه‌تی پیغه‌مبه‌ر مه‌ده‌ن، شتیک مه‌که‌ن
پیغه‌مبه‌ر دلی پتی نارچه‌ت بیو خفه‌تی پی بخوا، نه‌چن وه‌کوو شه‌و که‌سانه
بن: که موسایان شه‌زیه‌ت دا، به‌درۆ عه‌یبی جه‌سته‌بیان وه‌پال دا، یان داوایان
لی کرد خودایان نیشان بدا، یان وتیان برۆ تۆو خوداکه‌ت شه‌ر بکه‌ن ئیمه
لی‌ره‌دا داده‌نیشین، یان وتیان: ئیمه به‌و خواره‌مه‌نییه رازی نین و ده‌مانه‌وی
خواردنی ترمان بۆ ده‌سته‌به‌ر بکه‌ی. ئیتر خودا ده‌ری‌خست که له‌و عه‌بیانه
به‌رییه، شه‌و شتانه‌ی شه‌وان به‌درۆ بوختان پالیان دابوو بی بناغه‌و له‌راستییه‌وه
دوریوون هه‌زره‌تی موسا لای خودا خاوه‌ن پله‌و پایه‌و ریژو نرخ بوو.

حه‌سه‌نی به‌صری ده‌فهرموی: هه‌زرت موسا دوعای قبول و وه‌رگیراو بوو.

هه‌ندئ له‌زانایانی سه‌له‌ف ده‌فهرموون: هه‌زره‌تی موسا هر شتیکی داوا
کردبی خودا بۆ هیئاوه‌ته دی جگه له‌و داوایه‌ی: که وتی: خودایه خۆتم نیشان

بده. خودا له بهر حیکمه تیک: که خوی دهیزانی، بوی نه هینایه دی. هندی
له دیاردهی نه زیه تدانی پیغه مبه ﷺ نهویه: که بوخاری و موسلیم و نه حمد
له عه بدوللای کسوری مه سعو دهوه ریوایه تیان کردوه ده فرموی: رۆژێک
پیغه مبه ﷺ ده سکه وتیکی جهنگی به سهر هاوه لانی دا دابهش کرد، پساو یکی
نه نصاری وتی: سویندم وابی ئەم دابهش کردنه لایه نی خودای تیدا بهر چاو
نه گیراوه، ئیتر پیغه مبه ﷺ رهنگی سوور هه لگراو تورپه بوونی پتوه دیاربوو،
پاشان فرموی: رهجه تی خودا له موسا بی بیگومان زۆر له مه زیاتر نه زیه
دراو خوی گرت.

دووباره نیمام نه حمد له ئینو مه سعو دهوه ریوایهت دهکا، ده لی:
پیغه مبه به هاوه لانی فرموی: (لایبلغنی احد عن احد من اصحابي شيئا فاني
احب ان اخرج اليكم وانا سليم الصدر) بالهیه کینکتانموه قسهیه کی ناشیرین
دهرحق به من کراوم پی نه گاتهوه، یه کینکتان قسهیه کی ناشیرین دهرحق به من
نه کاو یه کیکی ترتان بۆم بگپرتیهوه، چونکه من ده مهوی بیمه ناوتان دلم
دهرحق به ئیوه بیگهرد بی و رقم له هیچتان نه بیتیهوه.

ئه جار ره هه نو مایی موسو لمانان دهکا: که هه لسو کهوتیان دهرحق
به پیغه مبه چۆن بی و ده فرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا
سَدِيدًا﴾ ئه ئه که سانهی: که ئیمان تان هیه به خودا به پیغه مبه، له هه موو
شتیکدا خۆتان له ناره زامه ندی و سزای خودا پیا ریزن، هه رچی جله و گیری لی
کردون خۆتانی لی دوور به نه وه، پابه ندی فره مانه کانی بسن و راستالانه
په رستشی بۆ نه عجام بدهن، و هه عیبا ده تی بۆ بکه ن و بزانت ئیوه خودا ده بینن
خۆ نه گه ر ئیوه نه و نابینن بزانت نه و ئیوه ده بینن. له هه موو شتیکدا قسه ی
راست و حق بکه ن، شتیک بلین سودی هه بی، ذیکر یادی خودا بی، یان

به رژه وهندی کۆمه‌لی تیدابن، جا نه‌گه‌ر ئیوه قسه‌ی راست بکه‌ن و له‌سه‌ر
وتاری به‌سوود برۆن ﴿یصلح لکم أعمالکم، ویغفر لکم ذنوبکم﴾ خودای
خاوه‌ن به‌زه‌یی کرده‌وه کانتان بۆ باش ده‌کا، لیتان قبول ده‌کا، پاداشی باشتان
ده‌داته‌وه، چونکه راستی، مرۆ ده‌خاته سه‌ر نه‌جامدانی کرده‌وه‌ی باش،
کرده‌وه‌ی باشیش مرۆ ده‌با بۆ به‌هشت ﴿ومن یطع الله ورسوله فقد فاز فوزاً
عظیماً﴾ که‌سیک ئیطاعه‌ی خودا بکاو شوین په‌یامی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی بکه‌وئ،
خۆی له‌خراپه‌کاری و سه‌رپیچیکردنی فرمانه‌کانی خودا بیاریزی ئه‌وه له‌ناگری
دۆزه‌خ رزگاری بووه‌و به‌به‌هشت شاد ده‌بن، سه‌رفرازی ته‌واوی بۆ ده‌سته‌به‌ر ده‌بن!

پابه‌ندبوون به‌جی به‌جیکردنی نه‌رکه شه‌رعییه‌کان

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا

الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾ لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ

وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ

عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٣﴾

له‌وه‌پیش ئه‌وه‌ی راگه‌یانده: که‌هر که‌سیک ئیطاعه‌ی خوداو پیغه‌مبه‌ری
خودا بکا به‌مراز ده‌گاوه سه‌رفرازی ده‌ست ده‌که‌وئ. نه‌جار لیته‌دا ئه‌و هۆکارانه
به‌یان ده‌کا: که ئیطاعه‌یان پی ده‌سته‌به‌ر ده‌بن، ئه‌ویش بریتییه

له‌جی به‌جی‌کردنی ئه‌رکه شه‌رعییه‌کان و ده‌فهرموی: ﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ، إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾ ئیمه ئه‌رکه شه‌رعییه‌کاغان به‌سه‌ر ئاسمانه‌کان و زه‌وی و کێوه‌کان‌دا رانواندو پێمان گوتن ده‌توانن ئهو ئه‌رکه شه‌رعییه‌یه‌ هه‌لب‌گرن و به‌رێک و پێکی ئه‌نجامیان به‌ده‌ن؟؟ نه‌یان‌توانی خۆیان بکه‌نه به‌رپرس و ئهو ئه‌رکه‌ به‌نه سه‌رشانی خۆیان، ترسان له‌وه‌ی نه‌توانن جی به‌جیان بکه‌ن، ئهو ئه‌رکه‌ خرا‌نه سه‌رشانی ئاده‌میزاد، هه‌رچه‌نده لاوازو که‌م توانایه‌، قبوولی کردن، بێگومان ئاده‌میزاد سته‌می له‌خۆی کرد به‌وه‌ی ئهو ئه‌رکه‌ گرانه‌ی خسته سه‌رشانی خۆی، نه‌یزانی تواناو وزه‌ی خۆی چه‌نده!

رای په‌سند ئه‌وه‌یه: که مه‌به‌ست به‌(الامانة) له‌نایه‌ته‌که‌دا ته‌قواو خودا په‌رستی‌یه. چونکه له‌راستی‌دا ته‌قوا سه‌رچاوه‌ی هه‌موو خێرو فەرێکه، به‌ته‌قوا ئیمان زیاد ده‌کا، ده‌بێته له‌مپه‌رو ئینسان ده‌پاریزی له‌تاوان، هه‌ر کاتی ئاده‌میزاد ئه‌رکه‌کانی سه‌رشانی به‌جی هێنان مانای ئه‌وه‌یه وه‌فای کردوه به‌نویژوو رۆژوو زه‌کات و حه‌ج و جه‌هاد له‌پێناو ئایینی خودادا.

ناشکراشه له‌پاش ئیمان و عه‌قیده، به‌جیه‌یتانی ئه‌رکه ئیسلامیه‌کان و نه‌کردنی کاره حه‌رامه‌کان ده‌بن به‌پایه‌ی مانه‌وه‌ی ئایین، راستی له‌وتارو واده‌و په‌یمان و به‌ئین و دلسۆزی له‌عیباده‌ت‌دا ده‌کری‌ن به‌ئه‌مانه‌تیا له‌قه‌له‌م به‌ده‌ی، ئهو ئه‌مانه‌ته‌ بن: که خودا رانواند به‌سه‌ر ئاسمانه‌کان و زه‌وی و کێوه‌کان‌دا نه‌یان‌توانی هه‌لیان گرن و شانی خۆیانی به‌ری‌ده‌ن، ئاده‌میزاد قبوولی کردو خسته سه‌رشانی خۆی.

ئه‌جار ئایا ئهو ئه‌مانه‌ته حه‌قیقه‌ته یان جۆرێکه له‌مه‌جاز؟

۱- هندیك له‌زانایانی ئیسلام پییان وایه شه رانواندنی نه‌مانه‌ته
 حقیقه‌ته و له‌سه‌ر مانای خۆیانن، واته: په‌روه‌ر دگار ئیدراك و تیگه‌بیه‌شتنی
 له‌ئاسمانه‌كان و زه‌وی و کتوه‌كاندا دروست کردوه خیطابی ناراسته‌ کردون!

ئیبنو عه‌بباس ده‌فرموئ: مه‌به‌ست به‌نه‌مانه‌ت طاعت و نه‌رکه
 پتویه‌سته‌کانی ئایینه، په‌روه‌ر دگار پیش شه‌وی به‌سه‌ر ئاده‌م دا رایان بنوئینی
 به‌سه‌ر ئاسمان و زه‌وی و کتوه‌کاندا رانواندن و نه‌یان‌توانی هه‌لیان بگرن، نه‌بجار
 به‌ئاده‌می فرموو نه‌من شه‌م نه‌رکانه‌م به‌سه‌ر ئاسمانه‌كان و زه‌وی و کتوه‌كان دا
 رانواندوه نه‌یان‌توانی بچنه‌ ژیری ئایا تو ده‌توانی بچیه‌ ژیریان و هه‌لیان بگری؟
 ئاده‌م فرمووی خودایه! شه‌م نه‌رکانه‌ چییان تیدا‌یه؟ په‌روه‌ر دگار فرمووی
 نه‌گه‌ر چاکه‌ بکه‌ی پاداش وهرده‌گری و نه‌گه‌ر خرابه‌ بکه‌ی سزا ده‌دری. ئیتر
 ئاده‌م خیرا وتی: به‌ئێ ده‌توانم بچمه‌ ژیریان و هه‌لیان بگرم، قورئان: که
 ده‌فرموئ: ﴿وَحَلِّهَا الْإِنْسَانُ أَنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾ ناماژه به‌و سه‌رگوزشته
 ده‌کا. مه‌به‌ست به‌ئینسان له‌نایه‌ته‌که‌دا ئاده‌میزاد و جندۆکه‌یه، بۆیه به‌ته‌نها
 ناوی ئاده‌میزادی هێنا چونکه‌ شوئینه‌که‌ شوئینی ریز کردنی تاوانه‌کانی
 ئاده‌میزاده.

۲- برێکی تر له‌زانایان فرموویانه: نایه‌ته‌که‌ کینایه‌و درکه‌یه‌ له‌وه:
 نه‌گه‌ر زه‌وی و ئاسمان خاوه‌ن فام و ئیدراك بوونایه‌ شه‌م نه‌رکانه‌یان بخرایه‌ته
 نه‌ستۆ مانده‌و ده‌بوون و نه‌یان‌ده‌توانی هه‌لیان بگرن و نه‌نجامیان بده‌ن،
 مه‌به‌سته‌که‌ش شه‌ویه‌ به‌اری نه‌مانه‌ت زۆر قورسه‌و شه‌رکیکی گرانه‌و که‌سیك
 بیه‌وی هه‌لیان بگری ده‌بی خۆیان بۆ ناماده‌ بکاو بۆ نه‌نجامدانیان لێ بپری.

ئه مانه ت زۆر شت ده گرتیهوه: به ندایه تیکردن بۆ خودا، جئ به جئکردنی
 ئه رکه پتویسته کان به شیکن له ئه مانه ت، ههروه ها ده ستپاکی و زمانپاکی و
 داوینپاکی ده گرتیهوه، پابه ندبوون به واده و به لئینه وه، فەرمان به چاکه و نه هی
 له خراپه، راستگویی له قسه و هه لویستدا، دلسۆزی له کارو وه زیفه دا،
 له هاوڕێیه تی و هاوسهری دا، له پهره و ده کردنی منداڵو قوتابی دا، ئه مانه و
 گه لئ شتی تر ده چنه چوارچێوه ی هه لگرتنی ئه مانه ته وه و لقو پۆی
 ئه مانه تن.

ئه بچار پهروه ردار ئاکامی جئ به جئ کره و جئ به جئ نه کردنی ئه و
 ئه رکانه دیاری ده کاو ده فهرموی: ﴿لِیُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتُ وَالْمُشْرِكِينَ
 وَالْمُشْرِكَاتُ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً﴾
 واته: سه ره بچامی هه لگرتنی ئاده میزاد بۆ ته کالیفه شه رعییه کان ئه وه یه
 ئاده میزاد ده بنه دوو پتیر:

۱- کۆمه لئ دوو پرووه کان، ئه و ئافره ت و پیاوانه ی به روا ته ت خۆیان
 به موسو لمان نیشان ده ده و له دلا کافرن، ههروه ها کۆمه لئ هاوه لدانه ران ئه و
 ئافره ت و پیاوانه ی به تاشکرا و نه یئنی کافرن، له دلا بریایان به تاك و ته نهایی
 خودا و راستی په یامی پتغه مبه ر نیه، ئه م تا قم و پتیر، خودا سزایان ده دا
 له سه ر ئه وه خیانه تیان له ئه مانه ت کردوه، بریایان به خودا نیه، پتغه مبه رانیان
 به درۆ خستونه وه، واده و به لئینی خۆیان هه لوه شان دونه وه.

۲- پتیری دووه پتیری موسو لمانانه "ئه وانه ی بریایان به تاك و ته نهایی
 خودا و هه بوونی فریشته و راستی نامه ئاسمانیه کان و په یامی پتغه مبه رانی

خودا ھەيە. ئەوانە خودا تۆبەيان لەتوان لى قبول دەکا ئەگەر تۆبەي راستالانە بکەن، ئەركەکانى سەرشانىان جى بەجى بکەن، بەدلىسۆزى بەندايەتى بۆ خودا بکەن و شوین پەيامى پىغەمبەر بکەن، پەرورەدگار خاوەن لىخۆشبوونى زۆرو رەحم و بەزەبى رەھايە بۆ بەندەکانى ئەگەر تۆبە لەتوانەکانىان بکەن تۆبەيان لى وەرەگیرى و لىيان خوش دەبى.

بەيارمەتى خودا لەراقەکردنى سورەتى (الأحزاب) تەواو بووم

خودا پشتیوانمان بە بۆ تەواو کردنى سورەتەکانى تر...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورة السبأ

به ناوی خودای به خشندهو میهره بان

سوره قی سبأ

ثم سوره ته (جگه له نایه تی شه شه می) مه کییه و په نجاو چوار نایه ته،
دوای سوره تی (لقمان) نازل بووه.

ناوی سده بی لی نراوه چونکه چیوکی (سبأ)ی له خوگرتووه، چیوکی
سده به، رودای پاشاکانی یه مهن ده گپرتووه، نهو پاشاو مدلیکانه ی خودا
نازو نیعمه تی جوړاو جوړی به سهردا رشتبون، باغی جوان و رازاوو میوه جاتی
همه جوړو کانیوای سازگارو زهوی و زاری به پیتو بهر کت و هه وای فده ح
به خشو نه من و ناسایشی ته و او، به لام له جیاتی نه وای سوپاسی خودا بکه و
شوکرانه ژمیر بن، سپله و پینه زان ده چوون و کوفرائی نیعمه تیان کرد. خودا
به لافاوی مه شه وور به (سیل العرم)، له ناوی بردن و بوونه پهن دی زه مانه.

په یوه ندی ثم سوره ته به هی پیشه وه له سی رووه وه یه:

۱- ثم سوره ته ده سته پیکراوه به به یانکردنی نهو صیفاتانه ی: پیویسته
فرمانه وای موته و قو په روه ردگاری بوونه و هر هه یین، که بری لهو صیفاتانه
ده سه لاتی ره هاو گشتگیره، بو نه وای گونجاو بی له گهل کوتایی سوره تی
پیشوو: که سزادانی تاوانباران و پاداشدانه وای خودا په رستانه، چونکه که سی
ده سه لاتی ره های نه بی ناتوانی تو له له تاوانباران بستینی و پاداشی
چاکه کاران بداته وه.

۲- کۆتایی سوره‌تی (الأحزاب) رسته‌ی ﴿وكان الله غفوراً رحيماً﴾ بوو
کۆتایی نایه‌تی دووه‌می سوره‌تای سوره‌تی (سبأ) یش به‌رسته‌ی ﴿وهو الرحيم
الغفور﴾ ته‌واو بووه.

۳- له‌سوره‌تی (الأحزاب) دا باسی شه‌وه ده‌کا: که کافره‌کان به‌لاقرتیوه
پرسیاریان له‌چۆنیه‌تی قیامه‌ت و زه‌مانی هاتنی کردوه، لهم سوره‌ته‌ش دا باسی
شه‌وه ده‌کا: که کافره‌کان به‌صراحت و ره‌په‌روو ئینکاری هاتنی قیامه‌ت
ده‌که‌ن.

ناوه‌رۆکی سوره‌ته‌که‌ش وه‌کوو هه‌موو سوره‌ته‌ مه‌ککیه‌کانی تر، باسه
سهره‌کیه‌کانی یه‌کتا په‌رستی و پیغه‌مبه‌رایه‌تی و رابوونی قیامه‌ته!

سهره‌تا به‌حه‌مدو ئهنای په‌روه‌ردگار ده‌ست پێ ده‌کا و شه‌وه رون ده‌کاته‌وه:
که هه‌ر خۆی به‌دییه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی و ئینه‌ری فریشته‌کانه بوو
ئه‌نجامدانی زۆر ئیش و کاری په‌یوه‌ست به‌ئاده‌میزاده‌وه.

ئه‌جار به‌شوین شه‌وه‌دا. باسی ئینکاریکردنی موشریکه‌کان ده‌کا: که
پروایان به‌هاتنی قیامه‌ت نه‌بوو، بۆیه به‌جه‌خته‌وه رابوونی قیامه‌ت
ده‌چه‌سپینێ و سویندی گه‌وره‌ی له‌سه‌ر ده‌خواو تۆمه‌ت و بوختانی کافره‌کان: که
پال پیغه‌مبه‌ریان ده‌دا ره‌ت ده‌کاته‌وه، ئه‌جار جه‌خت له‌سه‌ر به‌توانایی
په‌روه‌ردگار ده‌کاته‌وه: که ده‌توانی به‌ناخی زه‌وی‌دا شه‌و سته‌مکاره موشریکانه
رۆبه‌ریته خوارێ، یان ئاسمانیان به‌سه‌ردا بخاته خوارێ.

ئه‌جار باسی نیعمه‌ته‌ جو‌راو جو‌ره‌کانی خودا ده‌کا: که به‌خشینی
به‌حه‌زه‌تی داود و به‌سوله‌یمان و دانیشتوانی سه‌به‌ء، بوو حه‌زه‌تی داود بالنده‌و
په‌له‌وه‌رو کێسێ ژێربار کردبوو، که له‌ته‌کیا ته‌سبیحات بکه‌ن، (با) ی بوو

هه‌زهره‌تی سوله‌یان ژتیریار کردبوو، به‌ویستی نه‌و ده‌هات و ده‌چوو، نه‌گەر سوله‌یان بیویستایه سەفەر بکا خۆی و سوپاکە‌ی لەسەر فەرشیکێ گەورە دادەنیشان و نه‌جار (با) هەلێ ده‌گرتن، هەتا نیوهرۆ مانگە رێهەک رینگای ده‌بهری. لەنیوه‌ی دووه‌هەمی رۆژدا مانگەرێهەک ده‌گەراییه‌وه! بۆ پاشاو دانیشتوانی ولاتی (سەبه‌ه‌) پش نه‌و هەموو باغ و میوه‌جات و زه‌وی و زاری به‌پیت و هه‌وای سازگارو کانیای شیرین و گوارای پێ به‌خشیبون.

نه‌جار دێته سەرباس و راناندنی به‌لگه‌ جۆراو جۆره‌کانی هەبوون و تاک و ته‌نهایی خوداو پوچەل کردنه‌وه‌ی بیروپرای موشریکه‌کان و بته‌پرستی.

هه‌روه‌ها باسی کێشه‌و ده‌مه‌ده‌می نیوان سهرانی کوفرو شوێنکه‌وتوانیان ده‌کا: که له‌روژی قیامه‌تدا ده‌که‌ونه‌ قسه‌ به‌یه‌کتر گوتن و تۆمه‌تبارکردنی یه‌کتری.

نه‌وه‌ش رون ده‌کاته‌وه: که په‌یامی ئیسلامی په‌یامیکێ گشتی و بۆ هه‌موو ئاده‌میزاد و هه‌موو کات و شوێنیکه‌ سزای توندو ریسوایی بۆ سه‌رپێچیکارانە، له‌هه‌موو سه‌رده‌م و رۆژگارێکیشدا ساماندار و به‌نازو په‌روه‌رده‌کان دژی په‌یامی پیغه‌مبه‌ران ده‌بن و کۆسپ و له‌مپه‌ر دروست ده‌که‌ن له‌به‌رامبه‌ر بانگه‌وازانی ئیسلامی‌داو بۆیه‌ خودا خۆشی ناوێن و به‌دۆزه‌خ تۆڵه‌یان لێ ده‌ستێن.

ئاماژه‌ش بۆ ئینکاریکردنی موشریکه‌کان ده‌کا: که قورئانی پیروژ رەت ده‌که‌نه‌وه‌ ده‌لێن: که‌لامی خودا نیه‌و هه‌لبه‌ستراوی موحه‌مه‌ده‌، له‌سه‌ر نه‌مه‌ قورئان لۆمه‌یان ده‌کا و داوایان لێ ده‌کا: که به‌وردی بیر بکه‌نه‌وه‌ تا بزائن: که موحه‌مه‌د ﷺ قسه‌ هه‌لبه‌ست و شیت نیه‌، به‌لکوو ترسینه‌رو به‌ناگاهیتنه‌روه‌ی ئاده‌میزاده‌ پش نه‌وه‌ی عه‌زایی سه‌خت یه‌خه‌یان بگری و له‌هه‌موو لایه‌که‌وه‌

ده‌وریان بدا، موحه‌مد فروستاده‌ی خودایه‌و به‌لیبرانه‌وه بانگه‌وازی خو‌ی
ده‌کا، داوای کرئ و پاداش له‌ئی‌وه ناکاو به‌ته‌ما پاداشی خودایه.

نه‌جار کۆتایی سوره‌ته‌که به‌وه ده‌هینئ: که بانگه‌وازی موشریکه‌کان ده‌کا
بو ئیمان هینان و خوداپه‌رستی، پیش شه‌وی رۆژی قیامت دابی و کافره‌کان
داوای گه‌رانه‌وه بو ژبانی دنیا بکمن.

صیفات‌ی پشایه‌تی و به‌توانایی خودای مه‌زن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَلَمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ
فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١﴾ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ
وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ
الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ﴿٢﴾

﴿الحمد لله الذي له ما في السموات وما في الأرض﴾ حمدو ثنای
هه‌میشه‌و بی نه‌ندازه‌و بی سنور بو خودایته‌که خاوه‌نی ئاسمانه‌کان و زه‌وی و
هه‌رچی تییان‌دایه، هه‌ر شه‌و خوداو خاوه‌نی بوونه‌وه‌ره، هه‌ل‌سوپه‌نه‌رو
به‌رپه‌به‌ری کاروباریه‌تی، هه‌رچی شه‌و بیه‌وی دیته‌ جئ و چۆنی بوئ ئاوا به‌رپه‌

ده‌چی. خاوه‌نی ده‌سه‌لاتی ته‌واوه به‌سهر بوونه‌وهردا، ههرچی نازو نیعمه‌ته هه‌مووی له‌خوداوه‌یه.

﴿وله الحمد في الآخرة﴾ ههر بۆ خودایه همدو سوپاس له‌قیامه‌تدا ههر وه‌کوو چۆن له‌دونیا‌دا ههر نه‌و شیایوی همدو سوپاسه. چونکه ههر خودا خاوه‌ن فه‌ضل و نیعمه‌ته له‌دونیا و قیامه‌تدا. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کاوه‌ده‌رموی: ﴿وهو الله الذي لا اله الا هو له الحمد في الاولى والاخرة، وله الحكم وإليه ترجعون﴾ (التقص: ۷۰) جا: که نه‌و سوپاس‌کراوی هه‌میشه‌و هه‌ردو جیهان بۆ ههر نه‌ویش په‌رستراو و عیباده‌ت بۆ کراوه له‌هه‌موو کاتی‌که‌دا.

﴿وهو الحكيم الخبير﴾ خودا هه‌کیم و دانایه له‌گوفتار و کرداری‌دا، له‌شه‌ریعت دانان و نه‌خشه‌و پلانی‌دا، کاروباری بو‌نه‌وه‌ر به‌گوێره‌ی هه‌کمه‌ت و دانایی خۆی هه‌لده‌سوپێنن، ناگاداری ناوه‌روکی هه‌موو شته‌کانه‌و، هه‌چی لێ گوم نابن.

﴿يعلم ما يلج في الأرض وما يخرج منها﴾ ده‌زانن چی ده‌چیته‌ ناو زه‌وییه‌وه، وه‌کوو باران له‌شوێنیکه‌وه ده‌چیته‌ ناو زه‌وییه‌وه وه‌کوو گه‌نج و خه‌زینه‌و مردوو: که ده‌خه‌ریته‌ ناو زه‌وییه‌وه ده‌زانن چی له‌زه‌وی دێته‌ ده‌ر، وه‌کوو گیانه‌له‌به‌ران و گژوگیان و دره‌خت که له‌زه‌وی دێنه‌ ده‌رن. ﴿وما ينزل من السماء وما يعرج فيها﴾ ده‌زانن چ له‌ئاسمان دێته‌ خوار و وه‌کوو فریشته‌ نیگا‌و سروش و رزق و روژی و باران و هه‌وره‌بروسکه‌و گه‌لێ شتی تر: که ئیمه‌ لیان بۆ ناگاین. هه‌روه‌ها نه‌و شتانه‌ی له‌زه‌وییه‌وه به‌رز ده‌بنه‌و بۆ ئاسمان وه‌کوو فریشته‌ و کرده‌وه‌ی به‌نده‌کانی خودا و گازو دوکه‌لو گه‌لێ شتی تر.

﴿وهو الرحيم الغفور﴾ پەروەردگار خاوەن رەحم و بەزەیییە بۆ بەندەکانی:
 کە تاوانیان کرد خێرا و دەس بەجێ سزایان نادا بەلکوو مۆلەتیان دەدا بۆ
 ئەوەی تۆیە بکەن، لێخۆشبوووە لەو تاوانانەیی تۆیەیان لێ دەکری...

بەراستی ئەم دیمەنە نایەتە کە بەو چەند رەستەیی نەماییشی دەکا دیمەنێکی
 سەرسوڕەینەر و بەربڵاوە، شتانێک لە ئەژمار نایەن و خەیاڵ پەییان پێ نابا،
 جوړەها جم و جۆل و قەبارە و شیوە و دیمەن و مانا و چۆنیەتین، لە هەموو چرکە و
 ساتێکدا بێ ئەژمار رودە دەن و پەیدا دەبن و دینە وجود.

ئەگەر دانیشتوانی سەر زەوی هەموویان هەموو هیژو توانای خۆیان بخەنە
 کارو بیانەوی سەرژمێری ئەو شتانە بکەن: کە لە چرکە یەکدا رودە دەن ناتوانن
 بەتەواوی دەست نیشانیان بکەن و کۆنترۆڵیان بکەن!

دەبێ چەند شت لە چرکە یەکدا بچنە ناو زەویەو؟ چەند شت لێی
 دەرچێ؟ چەند شت لە ئاسمان بێتە خوارەو؟ چەند شت بەرز ببنەو؟ بۆ ئاسمان؟
 چەند شت بەزەوی دا رۆ دەچن؟ چەند دەنکە تۆم دانەویڵە لە زەوی دا نەدیو
 دەبن و دادەپۆشرین؟ چەند کرم و جروجانەو و خۆشک و پیپۆ، دەچنە ژێر گلەو و
 دەخزینە ناو زەویەو؟ چەند دڵۆپە باران و گەردیلە ی گازو تیشکی کارەبا و
 شەپۆلی روناکی دەچنە ناو زەویەو؟ چەند لەم شتانە و غەیری ئەو شتانە
 لە زەوی دینە دەری؟ چەند بورکان دەتەقن و گاز بەرز دەبێتەو؟ چەند داپۆشراو
 دەر دەکەون و پەردە ی لەسەر هەڵدەدرێتەو؟ چەند گیانلەبەر لە لانی خۆی دیتە
 دەرو دەکەوێتە گەڕان؟ چەند شت لە ئاسمانەو دینە خوار؟ چەند دڵۆپە باران؟
 چەند کولەو بەفرو دەنکە تەرزە؟ چەند پارچە ئەستێرە و نە یازیک؟ چەند گرو
 نوورو بلیسە ی خۆرو مانگو و باقی ئەستێرەکانی تر کە هەر خودا ژمارەیان

ده‌زانی؟ چند نازو نیعمه‌ت و به‌لاو موصیبه‌ت و قه‌ضاو قه‌ده‌رو برپاری
یه‌زدانی؟ چند ره‌حمت و میهره‌بانی خودا؟ چند رزق و رۆژی؟

چند شت بۆ ئاسمان به‌رز ده‌بیته‌وه؟ له‌هه‌ناسه‌ی ئاده‌میزاد و باقی
گیانله‌به‌ران، هه‌روا هه‌ناسه‌ی گۆڤگیاو دارو دره‌خت؟ چند نزاو پارانه‌وه و داوای
نهیئو ناشکرا: که جگه له‌خودا کهس نایان بیسی و کهس پتیا نازانی به‌رز
ده‌بنه‌وه؟ چند قه‌تره هه‌لم و بوخار له‌ده‌ریاکانه‌وه به‌رز ده‌بنه‌وه؟ چند گه‌ردیله
گاز له‌قه‌باره‌یه‌ک له‌قه‌باره‌کان به‌رز ده‌بیته‌وه؟ چند له‌مانه‌ی ئاماژه‌یان پی
کراو شتیکیان لی ده‌زانین یان له‌وانه‌ی نایان زانین و لیمان نه‌ینین دینه خوارو
به‌رز ده‌بنه‌وه؟ له‌چرکه‌یه‌کدا، له‌ساتی‌کدا له‌ساتی‌کدا له‌هه‌موو ته‌مه‌نی
بوونه‌وه‌ردا، کی ده‌توانی (غه‌یری خودا) کۆنترۆلیان بکاو سه‌رژمیریان بکا؟
زانپاری ئاده‌میزاد له‌کۆی و سه‌رژمیترکردنی ئه‌و شتانه له‌کۆی؟ ئه‌وه هه‌ر
زانپاری خودایه ده‌توانی ئه‌و سه‌رژمیتریه بکاو که‌سی تر ته‌نانه‌ت جندۆکه‌و
ئاده‌میزاد هه‌موویان به‌پیشکه‌وتووترین ئامیرو له‌دریژترین زه‌مه‌ندا ئه‌و
کاره‌یان بۆ ئه‌نجام نادرئ و په‌ی پی نابهن!!!

بیگومان نایه‌تیکی قورئان لهم جۆره نایه‌تانه به‌سه بۆ ئه‌وه‌ی بیته
به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی: که قورئان له‌خوداوه هاتووه و کهلامی ئاده‌میزاد نیه!
که‌ی ئه‌م ته‌سه‌ووورو خاطیراته به‌ووردی و ره‌هاو گشتگیریه به‌سه‌ر دلی
ئاده‌میزاددا گۆزه‌ر ده‌که‌ن؟ ئاده‌میزاد هه‌رچه‌ند ورده‌کاری بکاو بیر تیزی
هه‌بێ هه‌رگیز ئه‌م جۆره ته‌سه‌ووورانه‌ی به‌خه‌یالدا نایه‌ن! ئه‌مه کهلامی خودایه
له‌و چه‌ند رسته‌نانه‌دا ئه‌و چه‌مکه ئاماژه‌وه ته‌سه‌ووورو چه‌قانیقه‌ی به‌و شیوه
تۆکه‌یه ده‌ربرپوه!!!

کافره کان بروایان به هاتنی قیامت نیه، هه نویستی ئاده میزاد به رامبه ر قوربان دوجوره

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ
 قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَلِيمٌ الْغَيْبُ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ
 ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْفَرُ مِنْ ذَلِكَ
 وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٣﴾ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ
 ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ هُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ
 كَرِيمٌ ﴿٤﴾ وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي ءَايَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ
 لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رَّجْزِ ٱلْأَلَمِ ﴿٥﴾ وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا ٱلْعِلْمَ
 ٱلَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ هُوَ ٱلْحَقُّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ
 ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَمِيدِ ﴿٦﴾

له وه پیش نه وهی چه سپاند: که همدو ثنا هر بۆ خودایه و که سی تر
شیایو همدو سوپاس نیه، نه بچار نه وه بهیان ده کا: که کافره کان نینکاری
رابوونی قیامت ده کمن، یان به لاقرتیو به له له هاتنی عه زاب ده کمن گالته
به هه ره شه و واده ی پیغه مبه ره ده کمن. پاشان نه وه رون ده کاته وه: که ناده میزاد
به رامبه ره به قورئان دوو تا قمن، تا قمیکیان نینکاری نایه ته کانی قورئان
ده کمن و هه ول ده دهن پوچه لای بکه نه وه، به شیعو سیحو چیرۆکه کۆنی
پیشینانی له قه لیم بدهن، سزای نه وانه ناگری دۆزه خه، تا قمیکیشیان ده زانن:
که قورئان له خودا وه هاتو وه که لامیکی حقه و ره هئومایی ناده میزاد ده کا بۆ
ریگای سهر فزازی دونیا و قیامت.

﴿وقال الذين كفروا: لا تأتينا الساعة﴾ نه وانه ی بر وایان به نامه
ناسمانییه کان نیه و نینکاریان ده کمن، گالته به و واده و هه ره شانه ده کمن: که
نامه ناسمانییه کان له خۆیان گرتوون، ده لێن: قیامت رانابو و زیندو بوونه وه
حیساب و لیکۆلینه وه درۆیه و ژیان ته نها ژیا نی دونیا به و بهس! نیت ره وه ردگار
ره دیان ده داته وه و به و باره پریان به پوچ داده نی و ده فره موی: ﴿قل: بلی وری
لتأتینکم﴾ نه ی پیغه مبه ره! پریان بلی: به لای سویندم به خودای خۆم قیامت
دی و گومان له هاتنی دا نیه.

ئیبو که ئیر ده فره موی: نه م نایه ته به کی که له سی نایه ت: که چواره میان
نیه و تیان دا په ره و ردگار فره مان به پیغه مبه ره ده کا: که سویند به خودای مه زن
بخوا و جه خت بکا له سه ره هاتنی رۆژی قیامت و ره دی موشریک و مونا فیه کان
بداته وه، به کیکیان ﴿و یستنبئونک احق هو؟ قل ای وری إنه لحق وما انتم
بمعجزین﴾ (یونس: ۵۳) دو وه میان: نایه ته که ی ئیره یه: که ده فره موی: ﴿وقال
الذين كفروا لا تأتينا الساعة، قل: بلی وری لتأتینکم﴾ نایه تی سیتم

ئەو ھەيە "دەفەرموی: ﴿زعم الذين كفروا ان لن يبعثوا، بلى وربى لتبعثن ثم لتنبؤن بما علمتم، وذلك على الله يسير﴾ (التغابن: ۷).

ئەجار پەرورەدگار وەصفی خۆی دەکا بەو: کە زانیاری تەواوی ھەيە بەسەر ھەموو شتێکدا، ھەبوونی ئەو زانیارییە رەھایەش بەلگەيە لەسەر ھاتنی قیامەت. دەفەرموی: ﴿عالم الغیب لا یعزب عنه مثقال ذرة في السموات ولا في الأرض ولا أصغر من ذلك ولا أكبر إلا في کتاب مبين﴾ بێگومان ئەو خودایە کە دەتوانی قیامەت ھەلسیتن، ئاگادارە بەسەر ئەوەی، ھێچ شتێکی لەبوونە وەردا لێ نادیار نیە، تەنانت ئەگەر ئەو شتە سەندازەیی ئەردیلەيە کیش بێ، یان لەگەردیلەش پچوکتربێ یان گەورەتر بێ، ئیلا ئەگەر ھەبێ لەئەحوڵەحفوظدا تۆمار کراوە چەسپاوە، زانیاری بەو شیوەش داخاوی ئەو ھەيە: کە رابوونی قیامەت مومکینە.

حیکمەت و بایسی رابوونی قیامەتیش پاداشدانەو و تۆلەستاندنەو ھەيە لەسەر کردنەو بیرو باوە. دەفەرموی: ﴿ليجزى الذين آمنوا وعملوا الصالحات﴾ واتە: قیامەت رادەبێ و زیندوبوونەو ھەيە دوا مردن دیتە جێ، بۆ ئەو ھەيە خودا پاداشی باشی ئەوانە بداتەو: کە برپایان بەخودا بەپیغەمبەران و بەھاتنی رۆژی قیامەت ھەيە، ئەو کەسانە و پیرای ھەبوونی بیرو باوەری پەسەند کردەو ھەيە چاک دەکەن، ئەو ئەمرکانە بەجێ دەھێنن کە فرمانیان پێ کراوە ئەنجامی بدەن، خۆیان دەپارێزن لەو شتانە جێ و گۆرییان لێ کراوە، ﴿أولئك لهم مغفرة ورزق كريم﴾ ئەوانە لێخۆشبوونیان بۆ ھەيە، خودا لەتوانەکانیان خۆش دەبێ، رزق و رۆژی بەھەشتیان دەدریت، بێ ماندوبوون و مەنت بەسەرکردن بۆیان دەستەبەر دەبێ.

نهمیه ناکامی پیتری خاوهن باوه پان و خوداپیداوان، دهریاره پیتری کافرو
 دوو پرووه کانیش ده فرموی: ﴿والذین سعوا في آياتنا معاجزين﴾ نهوانه ی کافرو
 بی پروان، ههول ده دهن قورئان پهک بجهنو به لگه و راستی هاتنی قیامت رت
 بکهنه وهو پییان وایه ده توانن به ربیره کانی نیمه بکهنو ده توانن له ده ستمان
 رزگاریان بی، ﴿أولئك لهم عذاب من رجز الیم﴾ نهوانه سزای به نیشیان بو
 دانراوه له ناو ناگری دۆزه خ دا، سزایه کی داد په روانه و پراو پری بیرو باوه پرو
 کرده وه کانیانه. پاداشدانه وهی چاکه کاران به به ههشت و سزادانی تاوانباران
 به دۆزه خ حق و عداله ته و بو نه وهیه چاکه کارو خراپه کار به یهک چاو سهیر
 نه کرین. وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فرموی: ﴿ام نجعل الذین آمنوا وعملوا
 الصالحات كالمفسدين في الأرض، ام نجعل المتقين كالفجار﴾ (ص: ۲۸) یان
 ده فرموی: ﴿لا یستوي اصحاب النار واصحاب الجنة اصحاب الجنة هم
 الفائزون﴾ (المشر: ۲۰).

به کورتی:

مدهست له هیتانی قیامت نه وهیه: چاکه کاران به مزار بگهنو کافرو
 تاوانباران سزا بدرین به ناگری دۆزه خ.

نه مجار به بۆنه ی دلتیا بونی کافره کان له نه هاتنی قیامت،: که نه یی یه که
 له نه یی یه کانی خوداو جهت کردنه وهی خودا له سهر هاتنی و بو خویشی (عالم
 الغیب) وه پیغه مبه ریش که فروستاده ی خودایه نه وهی راگه یاننده: که قیامت
 راده بی، راستییه کی زانیاری ده چه سپین و نه وه رون ده کاته وه: که نهوانه ی
 خاوهنی زانیاری تهوان پروایان به وه هیه: که نه قورئانه حقه و له خودا وه
 هاتوه و ناده میزاد هیدایهت ده دا بو ریازی حق و راست.

ده فەرموی: ﴿ویری الذین أوتوا العلم الذي أنزل إليك من ربك هو الحق ويهدي إلى صراط العزيز الحميد﴾ بیگومان ئەوانە ی ئیمانیا ن بەو نامانە هەیه: کە نێردراون بۆ پێغه مبه ران بە گشتی لە موسو لمان و ئەه لی کیتاب، بۆ نمونە ه ی وە کوو عە بدو للای کو پری سە لام و کە عبو هاوە لانیان و کەسانی دیکە ش، هەر کاتی رابوونی قیامە تیان بین ی، پاداشی چاکە کاران و تۆلە ستان دن لە تاوانبارانیان دیت، د ئیابوون ئەو ی: کە لە دو نیادا لە قورئان دا پێیان را گەیان درابوو، بە چاوی خۆیان بینیان و لێیان مە علوم بوو نیت بۆیان دەو د ب ئ قورئان حە قو لە حە قەو ه هاتو وە. ئەو رۆژە دە لێن: بیگومان ئەو ی پێ مبه ران ه ی نا بوویان بۆ گە لە کانیان حە ق و راست بوو، ئەو قورئانە ی بۆ تۆ نازل کرا وە شارە زایی ئا دە میزاد دە کا بۆ رێبازی خودای بالا دە ست و خا وە ن دە سە لات و سوپاسکرا و.

یان دە توانین بە شە ه به کی کورت مانای نایه ته که بکهین و بلیین: ئەوانە ی خودا نیعە سی ر یی پێ بە خشیون ئە مثالی عە بدو للای کو پری سە لام و هاوە لانی، دە زانن و د ئیان: کە ئەو قورئانە ی لە خودای خۆ تە وە بۆ تۆ نازل کرا وە، کە لام یکی حە ق و راست و گومانی تێ دا نی و ئا دە میزاد ه یدایە ت دە دا بۆ رێبازی پە سە ند لە لای ئەو خودایە ی بە سەر هە موو شتێ کدا بالا دە سته و شیایوی هە موو حە مد و سوپاسێ کە.

کافرە کان هاتنی قیامە ت بە دوور دە زانن و گالته به پێغه مبه ر دە که ن

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ

يُنَبِّئُكُمْ إِذَا مُزِقْتُمْ كُلٌّ مِّنْكُمْ إِنِّكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿٧﴾

أَفْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
 فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ﴿٨﴾ أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ
 وَمَا خَلْفَهُمْ مِنْ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ نَاشِئًا خَفِيفٌ بِهِمْ
 الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطُ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنَّ فِي ذَلِكَ
 لَآيَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ ﴿٩﴾

دوای نه‌وی هه‌والی له‌تینکاریکردنی کافره‌کاندا: که قیامه‌تیا به‌لاوه
 راست نیه، پاداش و سزای چاکه‌کارو خراپه‌کارانی ده‌ست نیشان کرد،
 بیروبوچونی کافره‌کان ده‌رباره‌ی رابوونی قیامت به‌یان ده‌کا و قسه‌و تانه‌دانیا
 له‌په‌یامی پیغه‌مبه‌رو بوختانکردنیا به‌پیغه‌مبه‌رو په‌یامه‌که‌ی، نه‌جار به‌لگه
 ده‌هینیتنه‌وه له‌سهر رابوونی قیامت به‌وه که ناسمانه‌کان و زه‌وی به‌دی هیناون،
 نه‌وه ده‌چه‌سپینن: که که‌سیک بتوانن ناسمان و زه‌وی دروست بکا ده‌شتوانن
 قیامت هه‌ل‌سپینن و مردوان زیندو بکاته‌وه پاداش بداته‌وه و توله‌بستینن.
 نه‌جار هه‌ره‌شه له‌کافره‌کان ده‌کا به‌عه‌زایی سه‌خت و دژوار، بو‌نه‌وی له‌کوفرو
 بیدینی خویان بگه‌رینه‌وه.

ده‌فرموی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَرْجَمٍ إِذَا مَزَقَ
 كُلُّ مَرْجَمٍ لَكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ﴾ بړیک له‌کافره‌کان به‌بړیکیان ده‌گوت
 به‌شیوه‌ی سه‌رسوږمان و گاته‌پیکردن نه‌رئ کابرایه‌کتان پئ نه‌لین: ناوی
 موچه‌مه‌ده و لافی پیغه‌مبه‌ریتن لئ ده‌دا، بانگه‌وازی نه‌وه ده‌کا: که هر
 کاتن ئیوه مردن و جه‌سته‌تان رزی و بوونه‌وه به‌گل و خول و لیک بلاو‌بوون

جاریکی تر سەرله نوێ زیندوو ده کرێنه وه!! وه کوو له نایه تیکی تردا ده فرموی:
﴿وَضَرْبَ لَنَا مِثْلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ وَقَالَ مَنْ يَحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ﴾ (یس: ۷۸).

تا نه و نه ندازه یه سهرسورمان رویان تی ده کاو ده لێن: ﴿أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جُنَّةٌ﴾ نایا له سهر خودا درۆ هه لده به ستی یان شیته بووه؟! واته:
حالی لهم دوو شیوه به ده ر نیه، یان به نه نقه ست درۆ هه لده به ستی و ده لێ
له خوداوه نیگام بۆ هاتوه، یان شیته کی وه های پتویه نازانی ده لێ: چی و
نالی چی؟ و پێنه ده کاو لاتیاردی قسه ده رده به ریتن.

ئه بجا خودا ره دیان ده داته وه ده فرموی: ﴿بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ﴾ وایه وه کوو نه وان ده لێن، به لکوو موحه مه د
پیاویکی راستگۆو دلسۆزو فروستاده یه، حه قی هینا وه حه ق بلاو ده کاته وه،
نه وان درۆزن و بوختانکه رن، گیل و نه فام و تینه گه یشتون، بر وایان به قیامه ت
نیه و کافرن، بۆیه له قیامه تدا له عه زابی دژواردا ده بن و نه مپۆش له دونیادا
له ناو گومراییدا ژیان به سهر ده به ن و له حه ق دوور که وتوو نه وه!

ئه بجا په روه ردا گار سهرنجیان راده کیشتی بۆ نه وه ی بیر له ده سه لاتی خودا
بکه نه وه تیبه فکرن، خودا چۆن ئاسمانه کان و زهوی دروست کردون و هه لیان
ده سوو پیتن، ده فرموی: ﴿أَقْلَمَ يَوْمَ الْإِنشَاءِ إِلَى مَابَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾ نه وه بۆ نا پوان و بیر له دروستکردنی ئاسمانه کان و زهوی ناکه نه وه؟
بۆ سه یری ده ورو به ری خۆیان ناکه ن؟ تا نه و شته سهرسور هینه رانه ببینن که
نیشانمو به لگهی ده سه لاتی خودان، نیشانه ی تاک و ته نهایی خودان، نه وان
نه گهر سه یری ئاسمان بکه ن ده زانن ده بی به دیه ی نه ریکی به توانای هه بی،
زه ویش نه گهر تی بفرکن به ناشکرا هه بوونی خودا ده گه یه ن و نیشانه ی تاک و
ته نهایی به دیه ی نه ره.

بیگومان نه‌گەر به‌وردی سه‌یری ئاسمان و زه‌وی بکه‌ن ده‌زانن
به‌دییه‌نه‌ره‌کیان ده‌توانی به‌زوترین کات عه‌زابیان بۆ بیئنی ﴿ان نشأ نخسف
بهم الأرض، أو نسقط عليهم كسفاً من السماء﴾ نه‌گەر بانه‌وی به‌زه‌وی‌دا
ده‌یانبه‌ینه‌ خوارئ، وه‌کوو چۆن قارونمان به‌زه‌وی‌دا رۆچواند، یان پارچه‌یه‌کیان
له‌ئاسمان به‌سه‌ردا ده‌ده‌یین، وه‌کوو چۆن هه‌ندی له‌ئاسمانمان به‌سه‌ر
ئه‌صحاب‌ولنه‌یکه‌دا خسته‌ خوار.

به‌کورتی نه‌گەر بانه‌وی به‌هۆی سته‌مکارییان ئهو عه‌زابانه‌یان به‌سه‌ردا
ده‌ده‌یین، وه‌لئ مۆله‌تیاان ده‌ده‌یین تا کاتی خۆی.

﴿ان في ذلك لآية لكل عبد منيب﴾ بیگومان له‌تیتفکرین له‌ئاسمانه‌کان و
زه‌وی به‌لگه‌و نیشانه‌ هه‌ن بۆ هه‌موو به‌نده‌یه‌کی تۆبه‌کار و گه‌راوه‌ بۆ لای خودا،
به‌لگه‌و نیشانه‌ هه‌ن له‌سه‌ر به‌توانایی خودا و ده‌سه‌لاتی ره‌های له‌سه‌ر زیندو
کردنه‌وه‌ی ئاده‌میزاد و رابوونی قیامه‌ت، چونکه‌ که‌سیک به‌توانی ئاسمانه‌کان به‌و
هه‌موو به‌رزوی و به‌رفراوانیانه‌وه‌، ئهم زه‌وییه‌ پان و پۆره‌ به‌هه‌موو ئهو شتانه‌ی
له‌خۆی گرتوون دروست بکاوه‌ به‌دییاان بیئنی، بیگومان ده‌توانی جه‌سته‌کان پاش
مردن و رزین سه‌رله‌نوێ دروست بکاته‌وه‌، وه‌کوو له‌نایه‌تیکێ تردا ئاماژه‌ به‌وه
ده‌کاوه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿خلق السموات والأرض أكبر من خلق الناس ولكن أكثر
الناس لا يعلمون﴾ (غافر: ۵۷) یان ده‌فه‌رموی: ﴿أو ليس الذي خلق السموات
والأرض بقادر على أن يخلق مثلهم؟ بلئ﴾ (یس: ۸۱).

به‌روا به‌قیامه‌ت ره‌حه‌ت و نيعمه‌ته‌، خودا ده‌یه‌ه‌خشئ به‌که‌سانیک
له‌به‌نده‌کانی: که‌ شیاوی ئهو ره‌حه‌ت و نيعمه‌ته‌ بن، دل‌سۆزو حه‌قخواز بن،
حه‌زیاان له‌هیدایه‌ت و خودا په‌رستی بئ. بۆیه‌ هه‌ر که‌سێ به‌روای به‌قیامه‌ت نه‌بئ

له گومر این دایه سزای قیامه‌تی بۆ ناماده‌یه. هەر که سۆ تۆیه بکاو بۆ
لای خودا بگه‌رێته‌وه نه‌وه رزگار بووه.

نیعمه‌ته‌که‌نی خودا: ﴿ به‌خشییوونی به‌داود عليه السلام

﴿ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا

يَجِبَالُ أَوْبَىٰ مَعَهُ وَالطَّيْرُ ۖ وَأَلْنَا لَهُ الْحَدِيدَ ﴿١٠﴾ أَنْ أَعْمَلَ
سَيِّغَتٍ وَقَدَّرَ فِي السَّرْدِ ۖ وَأَعْمَلُوا صَٰلِحًا ۖ إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصِيرٌ ﴿١١﴾

له‌وه‌پێش په‌روه‌ردگار باسی نه‌وانه‌ی کرد: که بۆ لای خودا ۱۰ گه‌رێته‌وه،
نه‌جار نمونه‌ی هه‌ندێک که‌س له‌وانه ده‌هێنێته‌وه: که بۆ لای خودا گه‌راونه‌وه،
یه‌کیک له‌وانه هه‌زه‌تی داوده عليه السلام. نه‌وه به‌یان ده‌کا: که خودا له‌پاسای
گه‌راوه‌ی دا بۆ لای خودا، پله‌ی پێغه‌مبه‌رایه‌تی و پاشایه‌تی و سوپای به‌هێزو
نامه‌ی ئاسمانی و ده‌نگی خۆشی پێ به‌خشییوو، هەر کاتێک ته‌سبیحاتی
بکهدایه‌ کێوه‌کان و بالنده‌کانیش هاوکارییان ده‌کردو له‌گه‌ڵی دا ته‌سبیحاتیان
ته‌نجام ده‌دا، هه‌روه‌ها خودا فێری دروستکردنی زرێ کرد.

ده‌فه‌رموی: ﴿ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا ۖ يٰجِبَالُ أَوْبَىٰ مَعَهُ وَالطَّيْرُ ۖ
بِی‌گومان به‌خشیمان به‌داود له‌لایه‌ن خۆمانه‌وه فه‌ضلو ریزی تایبه‌تی. پله‌و

پایه‌ی پیغه‌مبهرتی و ملک و سه‌لته‌ن‌تی پاشایه‌تی، ده‌نگی خوش و کاریگر
به‌جۆریک هەر کاتی‌ک ته‌سییحاتی کردبئی کتوه‌کان و بالنده‌کان له‌گه‌ل‌دا
ه‌یانگوتوه.

له‌ص‌حیحی بوخاری دا هاتوو ده‌فرموی: پیغه‌مبهر ﷺ شه‌ویک گوئی
له‌ده‌نگی نه‌بو موسای نه‌شعه‌ری بوو قورئانی ده‌خویند، پیغه‌مبهر ﷺ
هه‌ل‌وت‌سته‌یه‌کی کردو گوئی له‌قورئان خویندنه‌کی راگرت و فرموی:
بیگومان نه‌مه جۆریک له‌میزماره‌کانی داودی پێ به‌خشاوه.

﴿وَأَلْنَا لَهُ الْحَدِيدَ﴾ ئیمه تاسنمان بۆ داود نهرم کرد، به‌ئاره‌زۆی خۆی شتی
لی دروست ده‌کرد. به‌بێ نه‌وی چه‌کوش و ئاگر به‌کاریین، به‌ل‌کوو نه‌و ئاسنه
ره‌ق و پته‌وه‌مان له‌ده‌ستی‌دا وه‌کوو داوه‌ده‌زو یان وه‌کوو هه‌ویرو میوو رۆنو
قوپی ص‌ناعی نهرم و به‌یده‌ست کردبوو، فرماغان پێ کرد ﴿أَنْ أَعْمَلَ
سَابِغَاتٍ وَقَدِّرَ فِي السَّرْدِ﴾ که چه‌ند کراسیکی زری ره‌ساو گونجاو بۆ
جه‌سته‌ی شه‌رکه‌ران دروست بکه، نه‌ندازه‌ی هه‌لقه‌کانیان مام ناوه‌ندی بن نه‌زۆر
گه‌وره‌ نه‌زۆر پچوک بن، هه‌روه‌ها داوه‌کان نه‌ه‌نده‌ باریک و ره‌ویله‌ نه‌بن
مه‌به‌ستی پاراستنه‌که نه‌گه‌یه‌نن، نه‌ه‌نده‌ش نه‌ستوو گه‌وره‌ نه‌بن
جه‌نگاوه‌ره‌کان نه‌توانن له‌به‌ریان بکه‌ن.

هه‌زهره‌تی داود ﷺ یه‌که‌م ک‌س بووه به‌و شیوه‌ی زری بۆ
جه‌نگاوه‌ران داھێناوه.

قه‌تاده ده‌فرموی: له‌پیش سه‌رده‌می داودا زری له‌سه‌ر شیوه‌ی (له‌وحه)
دروست ده‌کران جه‌نگاوه‌ر نه‌یده‌توانی له‌به‌ری بکا، نه‌گه‌ر له‌به‌ریشی بک‌ردایه
زۆر پێی مانه‌وده‌بوو. بۆیه په‌روه‌ردگار پێی فرموو: نه‌ندازه‌ی بگه‌ر نه‌ه‌نده
ته‌نکی دروست بکه: که جه‌سته‌ نه‌پاریزی، نه‌ نه‌ه‌نده‌ نه‌ستوریشی دروست
بکه: که نه‌تواندری له‌به‌ر بک‌ری.

﴿واعملوا صالحاً ای بما تعملون بصیر﴾ نهی خانه‌وادهی داود! کردهی چاک بکه‌نو دلسوزانه نه‌نجامی بدهن، سوپاسی نیعمه‌ته‌کانی خودا بکه‌ن به‌سهرتانه‌وه. سپله‌یی مه‌نوینن ﴿ای بما تعملون بصیر﴾ من چاودیرم به‌سهرتانه‌وه، کرده‌وه کانتان ده‌یینم و ته‌کانتان ده‌بیسم، هیچ شتیکم لئی گوم نابیی، ناگاداری هه‌موو شتیکم.

نایه‌ته‌که ناماژه به‌وه ده‌کا: که کرده‌وهی چاک و دلسوزانه به‌سوپاس‌گوزاری و نیعمه‌ت ده‌ژمیردری، چونکه کرده‌وهی چاک نه‌فس پالته‌و گیان مشت و مال ده‌کا و له‌هه‌ل‌خسلیکان و لادان ده‌یانباریزی.

نیعمه‌تی خودا به‌سهر سوله‌یمان‌دا

وَلِسَلِّمَنَّ الرِّيحُ غُدُوَهَا شَهْرًا وَرَوَاحُهَا شَهْرًا

وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِنِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ

وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿١٢﴾

يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَّحْرِبٍ وَتَمَثِيلٍ وَجَفَانٍ كَالْجَوَابِ

وَقُدُورٍ رَّاسِيَتٍ أَعْمَلُوا ءَالَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ

الشَّاكِرِينَ ﴿١٣﴾ فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِ

إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنَّ
 أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿١٤﴾

دوای نه‌وی باسی نه‌و نیعمه‌تانه‌ی کرد: که به‌خشیبوونی به‌حه‌زرتی داود
 ﷺ له‌پلمو پایه‌ی پیغه‌مبه‌رتی و ده‌سه‌لاتی فرمان‌پوایی، نه‌جار باسی نه‌و
 نیعمه‌تانه‌ ده‌کا: که به‌خشیبوونی به‌حه‌زرتی سوله‌یمان: که بریتی بوون نه‌وی
 بای بؤ ژتیار کرد بوو، به‌نیوه رۆژیک مانگه‌رتیه‌کی ده‌بری، هر کاتی
 بیویستایه خۆی و سوپاکه‌ی سواری فخرشه‌که ده‌بوون و با به‌نیو رۆژ
 مانگه‌رتیه‌کی ده‌گواسته‌نده‌و تاقی ئیواره‌ش مانگه‌رتیه‌کی ده‌بری و
 ده‌یه‌ینانه‌وه شوینی خۆیان. کانی مسمان بؤ رام کردبوو به‌ناره‌زوی خۆی
 به‌کاری ده‌هینا. جندۆکه‌ی بؤ ژتیار کرابوون چی بیویستایه بۆیان نه‌نجام ده‌دا.
 بالنده‌مان بؤ رام کردبوون به‌ویستی نه‌و هه‌لس و کهوتیان ده‌کرد. ده‌فهرموی:
 ﴿وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحُ غَدُوها شَهْرٌ وَرَوَّاحُها شَهْرٌ﴾ واته: هر وه‌کوو
 به‌میه‌ره‌بانی خۆمان نه‌و نیعمه‌تانه‌مان به‌حه‌زرتی داود به‌خشیبوون، بؤ
 سوله‌یمانیش چهند نیعمه‌تیکی به‌رچاوو گه‌وره‌مان تهرخان کردبوو.

۱- هیزیک‌ی هه‌وایی تاییه‌تمان دابوویه، بامان بؤ رام کردبوو، تاقی
 به‌یانی مانگه‌رتیه‌ک ده‌یگواسته‌وه، تاقی ئیواره‌ش مانگه‌رتیه‌ی «ده‌یه‌ینانه‌وه
 شوینی خۆی».

حه‌سه‌نی به‌صری ده‌فهرموی: حه‌زرت سوله‌یمان خۆی و داروده‌سته‌ی
 ده‌چوونه سهر فخرشه‌که‌و له‌دیمه‌شقه‌وه با هه‌لی ده‌گرتن له‌شاری نیسته‌خر
 داده‌به‌زین بؤ ناخواردنی نیوه‌رپۆ، نه‌جار له‌نیسته‌خره‌وه بؤ ئیواره‌ ده‌یگه‌یاندنه
 شاری (کابل)ی نه‌فغانستان، له‌نیوان دیمه‌شق و کابل‌دا مانگه‌رتیه‌ک بوو. نیوان
 نیسته‌خرو کابولیش مانگه‌رتیه‌ک بوو.

۲- نیعمه تی مس توانه وه. ده فهرموی: ﴿وَأَسْلَمْنَا لَهُ عَيْنَ الْقَطْرِ﴾ کانی ناسنمان بۆ رام کردبوو، به ناره زۆی خۆی بۆ ههر شتیک بیویستایه دروستی بکاو پیویستی به ناسنی تاوه بویه له لای ناماده بوو، به بیئ شهوهی پیویستی به کورهی ناگرو چه کوچ هه بیئ، شهو مسه تاوهی له ژیر دهستا بوو چۆنی بیویستایه ئاوا به کاری دههینا، وه کوو چۆن بۆ هه زهره تی داود ناسنمان بۆ نهرم کردبوو!!

۳- ژیریار کردنی جندۆکه بۆ سلیمان. ده فهرموی: ﴿وَمِنَ الْجِنِّ مَن يَعْمَل بِنَ يَدَيْهِ بِأَدْنِ رَبِّهِ﴾ بۆ سوله یماغان ژیریار کردبوو له جندۆکه که سانییک: که راستو فهرمانی شهو کاریان ده کردو میحراب و قهصرو باله خانه و مه نجه ل و قازان و شتی تریان بۆ دروست ده کرد. به فهرمان و ویستی شهو جینیانه گوپرایه لی سوله یمان بوون ﴿وَمَن يَزَعْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نَذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ﴾ ههر که سیک لهو جندۆکانه سه ریچی فهرمانی ئیمه یان بکردایه و گوپرایه لی مانای سوله یمان نه بویه، به سزای ناگر سزامان ده دان، له دونیا و له قیامتدا تووشی سزای سهخت و دژوارمان ده کردن.

﴿يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبٍ وَتَمَائِيلٍ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ﴾ شهو جندۆکانه هه میسه گوپرایه ل و ملکه چ کاریان بۆ هه زهره تی سوله یمان ده کردو هه رچی بیویستایه له دروستکردنی کۆشک و ته لار و مزگه و ت و مینه و مناره و قه ل و باله خانه، په یکه ری گیانه به و مه نجه ل و قازانی گه و ره ی و هه ها له بهر گه و ره یی و فراوانی له شوینی خۆیاندا داده مه زریندان و جو له یان پی نه ده کرا، هه و ره ها گه لی شتی تریان بۆ دروست ده کرد و هه کوو گۆزه و دیزه و کاسه و که و چک و سهعه ندو له گهن و ده وری و به له م. نه مانه یان بۆ دروست ده کرد له مس و شوشه و روخام و مه رمه و گه لی کانی تری به نرخ.

﴿اعلموا آل داود شكراً وقليل من عبادي الشكور﴾ خطابمان ناراستی خانه‌وادی داود کردو پیمان گوتن تهی بنه‌مالهی داود، بهره‌وام بن له‌سەر سوپاسگوزاری نازو نیعمه‌ته‌کانی خودا، هه‌میشه سوپاسی خودا بکه‌ن: که پله‌و پایهی پیغه‌مبه‌ریتی و ده‌سه‌لات و فەرمانپه‌وایی پی به‌خشیون، له‌دونیاو قیامه‌تدا سه‌رفرازو به‌خته‌وهرن، بینگومان به‌نده‌ی سوپاسگوزار که‌من، زۆر که‌من نه‌وانه‌ی صیفه‌تی (شکور) بیان هه‌یه، چونکه (شکور) صیفه‌ی موباله‌غیه‌سو نه‌وه ده‌گه‌یه‌نێ له‌هه‌موو حالو وه‌زعیکی دا، له‌خۆشی و ناخۆشی‌دا سوپاسی خودا ده‌کا. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تر ناماژه به‌وه ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿إلا الذين آمنوا وعملوا الصالحات وقليل ما هم﴾ (ص: ۲۴).

له‌سه‌حیه‌ینی موسلیم و بخاری دا هاتوه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: (ان أحب الصلاة إلى الله تعالى صلاة داود، كان ينام نصف الليل، ويقوم سدسه، وأحب الصيام إلى الله تعالى صيام داود كان يصوم يوما ويفطر يوما، ولا يضر إذا لاقى) خۆشه‌یستین نوژی به‌لای خودای مه‌زنه‌وه نوژی داوده، نه‌وه بوو نیوه‌ی شه‌و ده‌نوست و شه‌یه‌کیشی نوژی ده‌کرد، خۆشه‌یستین رۆژو به‌لای خوداوه رۆژوگرتنی داود بوو، رۆژیک به‌رۆژو ده‌بوو رۆژیک پی نه‌ده‌بوو، هه‌ر کاتیکیش به‌ره‌نگاری دۆژمن ببوایه‌وه هه‌لنه‌ده‌هات و خۆی ده‌گرت.

لێره‌دا چهند تیبینتییه‌ک هه‌یه موفه‌سسرين لێی دواون:

۱- نه‌و بایه‌ی: که خودا بۆ هه‌زه‌تی سوله‌یمانی رام کردبوو نایا بایه‌کی تاییه‌تی بووه هه‌ر کاتی هه‌زه‌تی سوله‌یمان ویستیه‌تی ناماده‌بوو؟ یان نه‌و بایه‌ عاده‌تی بووه، وه‌ک نه‌وه بایه‌ی که ئیمه هه‌ستی پی ده‌که‌ین؟ بۆ نه‌و به‌و جۆره موسه‌خه‌ر بوو؟!

۲- سەرچاوه‌ی ناسنه‌تواوه‌که شاری سه‌به‌ء بووه، یان شوینیکی تربوو؟

۳- ئەو جندۆکانه‌ی بۆ سوله‌یمان ژێربار بوون نایا سوله‌یمان بۆخۆی بینیسونی و خه‌لکی تر نه‌یدیون؟

هه‌موو ئەم تێبینی‌یانە راو بۆچونی رافه‌که‌رانی قورئانن و به‌دورو درێژی لێی دواون و نامانه‌وێ راکوێزی ئێره‌یان بکه‌ین.

۴- دروستکردنی په‌یکه‌ری گیانله‌به‌ر له‌نایینی ئەواندا ره‌وابوو، به‌ویستی سوله‌یمان جۆره‌ها په‌یکه‌ریان بۆ دروست ده‌کردن!

تیرمیدی له‌ئەبو هورەپرەوه رێبایەت دەکا: دەلێ پیغەمبەر ﷺ چوو هه‌ر دوانگه‌و ئەم نایه‌ته‌ی خوێنده‌وه پاشان فەرمووی: (ثلاث من أوتيهن فقد أوتي مثل ما أوتي آل داود) سێ خه‌صله‌ت هه‌ن که‌سێک ئەو خه‌سله‌تانه‌ی پێ دران، ئەوه وه‌کوو خانه‌واده‌ی داود فەضل و ریزی پێدراوه، هاوه‌لان عه‌رزبان کرد ئەو سێ خه‌سله‌ته‌ چین؟ پیغەمبەر ﷺ فەرمووی: (العدل في الرضا والغضب، والقصد في الفقر والغني وخشية الله في السر والعلانية) میانه‌په‌وی ئه‌ره‌زامه‌ندی و رق هه‌ڵساندا، میانه‌په‌وی له‌هه‌ژاری و ده‌وله‌مه‌ندی‌دا، ترسان له‌خودا به‌ناشکراو نه‌یێتی.

وێرایی ئەو هه‌موو ده‌سه‌لات و رێزه‌ی درابوو به‌سوله‌یمان له‌ده‌ستی مردن رزگاری نه‌بوو، بۆیه قورئان ناماژه‌ به‌دیمه‌نی کۆتایی ژبانی هه‌زره‌تی سوله‌یمان ده‌کا و ده‌فرمووی: ﴿فلما قضينا عليه الموت ما دلهم على موته إلا دابة الأرض تأكل منسأته، فلما خرت تبنت الجن أن لو كانوا يعلمون الغيب ما لبثوا في العذاب المهين﴾ کاتێ بپارماندا مه‌رگ به‌سه‌ر سوله‌یماندا بده‌ین و مراندمان، له‌حاله‌که‌دا مرد: که به‌راواستانه‌وه خۆی به‌سه‌ر عه‌صاکه‌ی‌دا دابوو،

جندۆکه کان به مردنه کهی سوله یانیان نه زانیبوو، له ترسانی هه ر خه ریکی نیش کردن بوون و نه یانده وێرا پشوتێک بدەن، نه یانزانی: که مردوه هه تا مۆرانه له گۆچانه کهی دا گۆچانه کهی: که خۆی به سه ردا دابوو کرمۆل بوو، خۆی بۆ نه گیراو که و ته سه رزه وی، نیت ته و کاته جندۆکه بۆیان ده رکه وت: که نه ینی نازانن، چونکه ته گه ر نه ینیان بزانیایه ته و هه موو ماوه دورو درێژه له ژیریاری بیتگاری سوله یان دا نه ده مانه وه، هه ر له گه ل حه زره تی سوله یان گیانی ده رچوو خێرا پێیان ده زانی و له و هه موو ماندو بوونه ی ته و ماوه درێژه ی دوا مردنی سوله یان رزگاریان ده بوو، ته و سوخره کیشیه یان له کۆل ده بووه.

تێبینی:

له وه پێش وه کوو زانیمان نایه ته که به ناشکرا نه وه ی لی وه رگیرا که جندۆکه کان په یکه ری گیانله به رانیان بۆ حه زره تی سوله یان بۆ دروست ده کردن و نه ویش له شوینی تایبه تی غمایشی ده کردن. ته مه ش ته وه ده گه یه نێ که وینه دروست کردن و په یکه رتاشی له سه رده می ته ودا ره وای بووه و ئایینی ئیسلام ته و شه ریه ته ی نه سخ کردۆته وه و په یکه رتاشی و وینه کیشانی حه رامکردوه، هۆی نه م حه رامکردنه ش ده گه پتته وه بۆ ته وه ی ره گو ریشه و تارمایی بته پرستی له بێخ هه لکه نێ و دیارده ی دزیوی ته و سه نه م نه مینێ.

ئێبنو لعه ره بی له (أحكام القرآن) دا پێنج فه رموده ی سه حیحی هینا و نو کردونی به به لگه له سه ر ته وه: که وینه کیشان و په یکه رتاشی حه رامه:

۱- فه رموده یه که موسلیم له ته بو طه له وه ریوایه تی کرده وه ده فه رموی: پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (لا تدخل الملائكة بیتا فيه کلب ولا صورة) فریشه کان ناچه ماییکه وه سه گی تیدا بی، یان وینه ی تیدایی. زهیدی کوپی خالیدی

جوهه نی: که نهو فرموده یه ریوایت کردوه رسته ی (الا ماكان رقماً فی ثوب) ی لسی زیاد کردوه. نهو چهرتکرده نهو ده گه یه نی: که وینه له سهو قوماش حرام نیه، وه لسی ریوایتی تر هن نهو ده گه یه نی که وینه ی سهو قوماش مه کروهه. ههروه ها فرموده ی تر هن: که نه سخی مه منع کردنی (وینه کی شان و پیکرتاشی) یان کردو ته وه زانیانی نیسلام دوا ی پیک گرتن و بهرام بهری کردنی فرموده کان بهیه کتری، هاتوونه سهو نهو: که وینه کی شان و پیکرتاشی به هه موو جوړه کانیوه حرامه.

۴- فرموده یه کی تر نهو فرمودانه: نهو یه: که بوخاری و موسلیم نه عایشه ریوایتیان کردوه ده فرمو ی: په ده یه کمان به سهو ده رگا که وه بوو وینه ی بالنده ی له سهو بوو، هه که سی بجویایه ژوره وه په ده که بهرو روی ده بوو، پیغه مبه ر ﷺ فرمو ی: (حولي هذا فاني كلما دخلت فرايته ذكرت الدنيا) په ده که نهو دیواودیو بکه، چونکه من هه کاتی: دیمه ژوره وه دونیام بهر ده که ویتته وه... فرموده یه کی تر له خاتو عایشه وه ریوایت کراوه ده فرمو ی: پیغه مبه ر ﷺ هاته لام من به پارچه قوماشیکی ته نک خوم داپوشیبوو هندی وینه ی تیدا بوو، نیر که پیغه مبه ر منی بینی رهنگی گورا، دوا یی پارچه قوماشه که ی ده ست دایه وینه کانی شیواند، پاشان فرمو ی: (ان من اشد الناس عذابا يوم القيامة الذين يشبهون بخلق الله عز وجل) بیگومان کوشنده ترین سزای رژی قیامت بو نهو که سانه یه: که لاسایی دروستکردنی خودا ده که نه وه.

بهم جوړه ټیښلوله‌ره‌بی^(۱) و قورطوبی^(۲) پییان وایه به‌شیوه‌یه‌کی گشتی وینه‌کی‌شان حه‌رامه، نه‌جار له‌م قاعیده‌و یاسا گشتی‌یه چه‌ند شتیکیان چه‌رت کرده‌و فهرموویانه حه‌رام نین، بۆ نمونه من‌دال خافلینه‌ی وه‌کوو بوو‌که شوشه‌و نه‌م جوړه شتانه، ناماژه به‌و فهرموده‌یه‌ی له‌عائیشه‌و ریوایه‌ت کراوه ده‌فهرموی: پیغه‌مبهر ﷺ عائیشه‌ی ماره کرد ته‌مه‌نی حه‌وت سال بوو، گواسته‌یه‌و ته‌مه‌نی نو سال بوو، بوو‌که شوشه‌و من‌دال خافلینه‌کانی له‌گه‌ل خوی برد.^(۳)

هر خاتو عائیشه ده‌فهرموی: من لای پیغه‌مبهر ﷺ یاریم به‌بوو‌که شوشه ده‌کردو کۆمه‌لیک ده‌سته‌خوشکم هه‌بوون یاریان له‌گه‌ل ده‌کردم: که پیغه‌مبهر ﷺ وه‌ژوور ده‌که‌وت شه‌رمیان ده‌کرد وازیان لی ده‌هیتا، پیغه‌مبهر ﷺ هه‌لیده‌نان بۆ نه‌وه‌ی به‌رده‌وام بن نه‌وانیش ده‌ستیان ده‌کرده‌وه به‌یاری کردن له‌گه‌ل من‌دا.^(۴) بری له‌زانایان فهرموویانه نه‌و ده‌قانه‌ی وینه‌کی‌شان حه‌رام ده‌که‌ن مه‌به‌ست لییان وینه‌ی گیانله‌به‌ران به‌شیوه‌یه‌ک: که ریک و پیک کرابی تنه‌ا گیانی تیدانه‌بی، ناماژه به‌و فهرموده‌یه‌ی: که ده‌فهرموی: (اشد الناس عذابا یوم القیامة الذین یشبهون خلق الله) له‌ریوایه‌تیکی تردا ده‌فهرموی: (یقال لهم احيوا ما خلقتهم) که‌وابی مه‌نع کردنی وینه‌کی‌شان که روده‌کاته کی‌شانی وینه‌ی گیانله‌به‌ران به‌مه‌به‌ستی لاسایی کردنه‌وه‌ی دروستکردنی خودا، نه‌مه‌ش کاتیک وا ده‌بی که وینه‌که که‌مو کوپی نه‌بن و هر گیانی که‌م بی! که‌وابو وینه‌کی‌شانی کتو دارو دره‌خت و هر شتیک که بی گیان بی نه‌وه حه‌رام نیه.

(۱) احکام القرآن ج ۴/ ۱۵۸۹.

(۲) تفسیر القرطبی ج ۱۴/ ۲۷۲-۲۷۴.

(۳) نیمامی موسلیم له‌باسی (النکاح) دا ۷/ ۱۴۲۲ باب ۱۰ ده‌سه‌لاتی باوک ماره‌کردنی کچی پچکۆله‌دا ریوایه‌تی کرده‌.

(۴) نیمامی بوخاری له‌(الادب) دا (۶۱۳۰ باب/ ۸۱) ریوایه‌تی کرده‌.

همروه‌ها هم‌موو وینه‌یه‌ک که‌وا دابنری قه‌صدی ریزلی گرتنی لی نه‌کری.

به‌گورتی وینه‌کیشانی هم‌موو گیانله‌بدریک حرامه جگه له‌من‌دال خافیندی وه‌کوو بووکه‌شوشه، به‌لام تصویری شه‌مسی و فوتوغرافی چ خرابیه‌کیان تیدا نیمو به‌حرام حسیب ناکرین، به‌لکوو له‌واقیع‌دا نه‌و جوره وینه‌کیشان نین به‌لکوو حبس‌کردنی شیویه‌کیه یان بلتین به‌ند کردنی سیبهره‌کیه. وه‌کوو حبس‌کردنی وینه‌وایه له‌نالو تاودا یان له‌ناوینه‌دا.

جبرؤکی سله‌ه و لافاوه‌که‌ی

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ
كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُمْ بَلَدَهُ طَيِّبَةً وَرَبٌّ غَفُورٌ
﴿١٥﴾ فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ
جَنَّتَيْنِ ذَوَاتِ أُغْمُصٍ خَمْطٍ وَأَثَلٍ وَشَيْءٍ مِّن سِدْرٍ قَلِيلٍ
﴿١٦﴾ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُم بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ نُجْزِي إِلَّا الْكَفُورَ ﴿١٧﴾
وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا قُرًى ظَاهِرَةً
وَقَدَرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا لِيَالِي وَأَيَّامًا آمِنِينَ ﴿١٨﴾

فَقَالُوا رَبَّنَا بَعْدَ بَيْنِ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ
 أَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَرِّقٍ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ
 شَكُورٍ ﴿١٩﴾ وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا
 فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾ وَمَا كَانَ لَهُمْ عَلَيْهِمْ مِّن سُلْطَانٍ
 إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُّؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ
 عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِیْظٌ ﴿٢١﴾

له‌وه پیش باسی سوپاسگوزارانی نیعمه‌تی خودای کرد، پاداشی
 توبه‌کاران و پابه‌ندبوانی فرمانی خودای دیاری کرد: که بریک له‌و خوداپیداوانه
 حه‌زرتی داود و حه‌زرتی سوله‌یمان بوون.

نه‌جار دوا به‌دوای نه‌وه حالی نه‌و کافرانه رون ده‌کاته‌وه: که سپله‌و
 پینه‌زانن به‌نیعمه‌ته‌کانی خودا، چیرۆکی خیللی سه‌به‌ئیش ده‌کاته‌و ناوینه‌ی
 بالانوما و نمونه‌ی نه‌و کافرانه‌ی خودا له‌دونیا دا قارئ لی گرتن و نازو نیعمه‌تی
 لی ستاندنه‌وه، به‌مه‌ش هه‌ره‌شه له‌قورپه‌یشیه‌کان ده‌کاوه‌مو نه‌وانه
 ده‌ترسینه‌ی: که سپله‌ن به‌رامبه‌ر به‌نیعمه‌تی خودا. بابزانین (سبأ) کینه‌و چون
 بوون و چییان به‌سه‌ر هات؟

سەبەء ناوہ بۆگەل و ھۆزیک لەباشوری یەمەندا نیشتەجی بوون،
تەبابیعیەکان لەمان بوون، ھەروەھا بەلقیسیش لەمانە. لەزەوی و زاریکی پەر
پیت و بەرەکەتدا دەژیان، تا ئەمرۆش زەوی و زارەکیان و شوێنەواریکی ئەم
پیت و فەرەی پتوہەدیارە، پشکەوتنیان بەدەست ھێناو لەبۆاری ژێاردا
گەییشتنە ئاستیکە بتوانن سەیتەرە بەسەر ئاوی روبارو بارانی زۆردا بکەن،
توانیان بەریەستی قایم و بەرفراوان لەبەردەم ئەو روبارانەدا بکەن: کە لەلای
باشوورو خۆرھەلاتوہ بۆیان دەھاتن. ئەوہ بوو بەریەستیکی سروشتیان لەنیوان
دوو کێودا لەسەر روبارە کە دروست کرد، لەناو دەریەندە کەدا بەریەستەکیان
ھەلچنی و ھەندێ کونیان لێ ھێشتەوہ بۆ ئەوہی بەئەندازە پتووست ئاویان
بۆ بۆ ھەر کاتی پتووستیان بەئاوی زۆر بۆایە ئاویان زۆتر بەرەدایەوہ و
پتووستیشیان نەبۆایە ئاوەکیان دەگرەوہ، بەم جۆرە توانیان ئەندازەیکە زۆر
ئەو پەزەندە بکەن و بەگۆرە پتووستی خۆیان لێ کار بکەن. بەم جۆرە
بەحراویکی باش ان بۆخۆیان دروست کردبوو، ئەم بەنداوہ بەبەندای مەئرب
مەشھوورە، بەھۆی ئەم بەریەستەوہ ئاوی روبارو لافاوو باران کۆدەبۆوہ و
لەکاتی پتووستدا کشت و کاتی خۆیان پتووستێر دەکردو بۆبۆ ھۆی خێرو
فەرۆ ھاتی ئەو ولاتە.

ئەم بەنداوہ کەوتبوہ ولاتی مەئرب: کە سێ قۆناغ لەشاری صەنعاء
دووورە. سالی ۱۹۸۷ی ئەم بەریەستە میژووینی یە سەرلەنوێ تازەکرایەوہ.
دە ی با گۆی بۆ قورئانی پیرۆز بگرین بزانی چۆن وەصفی ولاتی سەبەء
دەکا و وێنە کشت و کالو دارو درەختی جۆراو جۆری ئەو دەقەرە بەیان دەکا؟.

ده‌فرموی: ﴿لقد كان لسبأ في مسكنهم آية جنتان عن يمين وشمال، كلوا من رزق ربكم، واشكروا له بلدة طيبة ورب غفور﴾ بیگومان ه‌بوو بۆ گ‌لی س‌ب‌ء ل‌ز‌ئ‌دو ن‌ی‌ش‌ت‌م‌ان‌ی خ‌و‌ی‌ان‌دا، ئ‌ا‌و‌ه‌دان‌ی و خ‌ی‌رو ف‌ه‌رو ژ‌ی‌ان‌ی خ‌و‌ش و ش‌ان و ش‌ه‌و‌ک‌ه‌وت و د‌ه‌س‌ه‌ل‌اتی ف‌ه‌ر‌مان‌پ‌ه‌وایی: ک‌ه ب‌ه‌ل‌گ‌ه‌بوو ل‌ه‌س‌ه‌ر ب‌ه‌ت‌وانایی خ‌ودا: ک‌ه ئ‌ه‌و ه‌ه‌موو د‌ه‌س‌ه‌ل‌ات و ن‌ازو ن‌ی‌ع‌م‌ه‌ت‌ه‌ی پ‌ئ‌ ب‌ه‌خ‌ش‌ی‌بوون د‌ه‌ول‌ت و ح‌و‌ک‌م‌ه‌ت‌ی‌ان ه‌ه‌بوو، ک‌شت و ک‌ال و ب‌ه‌رو‌ی‌و‌می ز‌و‌رو ئ‌اوو ه‌ه‌وای س‌از‌گ‌ارو م‌ی‌و‌ه‌ج‌اتی ز‌و‌رو ج‌و‌راو ج‌و‌ری‌ان بۆ ف‌ه‌را‌ه‌م ه‌ات‌بوو، ب‌ه‌ه‌و‌ی ئ‌اوی پ‌ه‌ز‌م‌ن‌ده‌ک‌راوی ئ‌ه‌و ب‌ه‌ند‌اوه: ک‌ه ب‌ه‌ب‌ه‌ند‌اوی م‌ه‌ث‌ر‌ه‌ب ب‌ه‌نا‌و‌ب‌ان‌گ‌ه ه‌ه‌موو خ‌ی‌رو ف‌ه‌ر‌ت‌کی‌ان بۆ ه‌ات‌بوو دی.

ل‌ه‌ن‌ز‌ی‌کی پ‌ای‌ت‌ه‌خ‌ت‌ی خ‌و‌ی‌ان دوو ب‌اخ‌ی ز‌و‌ر گ‌ه‌وره‌و ف‌را‌وان و س‌ه‌رن‌ج ر‌اک‌ی‌ش‌ی‌ان د‌رو‌ست ک‌رد‌بوو، ی‌ه‌ک‌ی‌کی‌ان ل‌ه‌ل‌ای ر‌است‌ی ش‌اره‌ک‌م‌وه بوو، ئ‌ه‌وی ت‌ری‌ان ل‌ه‌ل‌ای چ‌ه‌پی ش‌اره‌ک‌ه‌ی‌ان بوو، ل‌ه‌م ب‌ا‌خ‌ان‌ده‌ا ج‌و‌ره‌ها م‌ی‌وه ه‌ه‌بوو، ز‌مان‌ی ح‌الی و‌ل‌ات و ب‌ان‌گ‌ک‌ه‌ری م‌ه‌ع‌ن‌ه‌وی، ی‌ان پ‌ه‌ی‌ر‌ه‌و‌کار‌انی پ‌ی‌غ‌ه‌م‌ب‌ه‌ره‌ک‌ه‌ی‌ان ف‌ه‌ر‌مان‌ی‌ان پ‌ئ‌ ک‌رد‌ن: ک‌ه ل‌ه‌ز‌ز‌ه‌ت و خ‌و‌شی و ه‌ر‌ی‌گ‌رن ل‌ه‌و ن‌ازو ن‌ی‌ع‌م‌ه‌ت‌ه‌ی خ‌ودا بۆ‌ی ف‌ه‌را‌ه‌م ه‌ی‌ن‌اون و س‌و‌پ‌اس‌ی ب‌ک‌ه‌ن و ی‌ه‌ک‌ت‌اپ‌ه‌ر‌س‌تی ب‌ک‌ه‌ن و گ‌و‌ی‌پ‌رای‌ه‌ل‌ی ف‌ه‌ر‌مان و ج‌ل‌ه‌و‌گ‌ی‌ر‌ی‌ه‌ک‌انی ب‌ن. پ‌ی‌ی‌ان گ‌وت‌را: ئ‌ه‌م ش‌و‌ئ‌ن‌ه‌ی ک‌ه ئ‌ی‌وه ت‌ی‌ی‌دا ن‌ی‌ش‌ت‌ه‌ج‌ئ‌ ب‌وون ش‌اری‌کی خ‌و‌ش و ه‌ه‌و س‌ازو خ‌ا‌وه‌ن پ‌ی‌ت و ب‌ه‌ره‌ک‌ه‌ت و ر‌زق و ر‌و‌ژی ز‌و‌رو ه‌ه‌م‌ه ج‌و‌ره، خ‌ودای‌ه‌کی م‌ی‌ه‌ره‌بان و تا‌وان‌ب‌ه‌خ‌ش‌تان ه‌م‌ی‌ه، ل‌ه‌تا‌وان‌ت‌ان خ‌و‌ش د‌ه‌ب‌ئ‌ ن‌ه‌گ‌ر ب‌ه‌ر‌ده‌وام ب‌ن ل‌ه‌س‌ه‌ر ی‌ه‌ک‌ت‌اپ‌ه‌ر‌س‌تی» ف‌ه‌ر‌مان‌ب‌ه‌رد‌اری.

و‌ه‌ل‌ئ‌ ئ‌ه‌و گ‌ه‌لو ه‌و‌زه س‌ی‌ل‌ه‌بوون و س‌و‌پ‌اس‌ی پ‌ه‌رو‌ه‌ر‌د‌گ‌اری‌ان ن‌ه‌ک‌ر ﴿ف‌اع‌رض‌وا ف‌ار‌سل‌نا ع‌ل‌ی‌ه‌م س‌ی‌ل‌ الع‌رم، و‌ب‌دل‌نا‌ه‌م ب‌ج‌ن‌ت‌ی‌ه‌م ج‌ن‌ت‌ی‌ن ذ‌و‌ال‌ی‌ ا‌ک‌ل خ‌ط، و‌أ‌ث‌ل و‌ش‌ی‌ء م‌ن س‌در ق‌ل‌ی‌ل﴾ پ‌ش‌ت‌ی‌ان ل‌ه‌ی‌ه‌ک‌ت‌اپ‌ه‌ر‌س‌تی و خ‌ودا‌ناس‌ی

هه‌لگرد، گوێپایه‌لی فه‌رمان و جله‌وگیری په‌روه‌ردگاریان نه‌بوون رویان کرده
 بیدینی و خۆپه‌رستن و شوین په‌یامی شه‌یتان که‌وتن، گومرپابوون و ریبازی
 ژیانیان لێ تیکچوو و ه‌کوو له‌چهند نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کا و له‌سه‌ر
 زوبانی په‌پوسلیتمانکه‌ی سوله‌یمان ده‌فهرموئ: ﴿وَجئتک من سبأ نبأ یقین،
 انی وجدت امرأة تملکهم، واولیت من کل شیء ولها عرش عظیم، وجدتها
 وقومها یسجدون للشمس من دون الله، وزین لهم الشیطان اعمالهم فصدهم
 عن السبیل فهم لایهتدون﴾ (النمل: ۲۲-۲۴).

نێتر له‌تۆله‌ی کوفرانی نیعمه‌ت و سپله‌ییاندا به‌هۆی سه‌رپێچی فه‌رمانی
 په‌روه‌ردگاریان ژیاغان لێ تال کردن، پیت و فه‌رو به‌ره‌که‌تمان لێ گرتنه‌وه، نه‌و
 به‌نداوه‌ی: که‌ سه‌رچاوه‌ی خێرو خۆشییان بوو تیکمان دا، به‌ربه‌سته‌که‌یمان
 روخاند، لافاوی به‌نداوی به‌ربه‌ست روخاو کشت و کال و ملک و مائی تیک و پێک
 دان و هه‌موو زه‌وی و زاری داپۆشین و خانوبه‌ره‌ی رامالین و خۆشیان تیدا چون و
 خنکان، مه‌گه‌ر تاقاقه‌یمان نه‌بی: که‌ رزگاریان بوو ره‌هه‌نده‌ی ولاتان بوون و
 بوونه په‌ندی زمانه‌و، خه‌لکی به‌غونه‌و په‌ندو مه‌ثل باسی په‌راگه‌نده‌یی
 دانیه‌شتوانی سه‌به‌ه ده‌هیننه‌وه. ده‌لین: (تفرقت أیدی سبأ)! له‌شوینی نه‌و
 کیشه‌ره‌ خۆش و رازاوه‌ نه‌و باخ و باخاته‌ جوان و دلگیرو خاوه‌ن به‌رو
 میوه‌جاته، باخ و باخاتی سوته‌مه‌رۆو بی به‌رو چقلاوی و ناشیرینمان پیدان
 ده‌لین: ته‌نها دره‌ختی ته‌پاک و نه‌ثل و سیدری تیدا بوو، که‌ بیه‌رو که‌مبه‌رو بی
 سود بوون. نه‌دیمه‌نیان جوان بوو نه‌به‌روبوومیان هه‌بوو.

﴿ذلک جزیناهم بما کفروا و هل نجازی إلا الکفور﴾ نه‌م گۆپانکارییه‌ی
 له‌ژبانی نه‌و گه‌له‌ سته‌مکاره‌ سپله‌یه‌دا کردمان و به‌و شیوه‌ سزیمان دان به‌هۆی
 نه‌وه‌ بوو کوفرانی نیعمه‌تیان کرد، هاوه‌لیان بۆ خودا داناو حه‌قیان به‌درۆ

خسته‌وهو لایان‌دا بۆ لای باطل و گومرا بوون، له‌سه‌ر کوفریان سزامان دان، نایا
ئیمه جگه له‌کافرو سته‌مکار سزای که‌سی تر ده‌ده‌ین؟

ئه‌جار په‌روه‌ردگار دواي ژماردنی نيعمه‌ته‌کانی خوئی به‌سه‌ر
سه‌به‌نییه‌کان‌دا له‌شوینی خۆيان، چەند نيعمه‌تیکی تریان باس ده‌کا: که خودا
بۆی فەراهم هێنا بوون، له‌کاتی گەشت و گوزارو بازەرگانی کردن و هاتوچۆیان‌دا
بۆیان ده‌سته‌به‌ریو بو ده‌فرموی: ﴿وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا
قُرَى ظَاهِرَةً﴾ له‌نیوان سه‌به‌نییه‌کان و گونده‌کانی ولاتی شام و خاکی خاوه‌ن
فه‌رو به‌ره‌که‌ت‌دا، چەند گوندیکی به‌رزو به‌رچاوو نزیک له‌یه‌کتری و خاوه‌ن باغ و
باغات و سه‌رچاوه‌ی ئاوی سارد و سازگار کشت و کالێ به‌پیت و فه‌رو میوه‌ی
جۆراو جۆرو به‌تام و له‌ززه‌ت هه‌بوو، به‌جۆرێک رێبار له‌وولات و هه‌رێمانه
پێویستی به‌ئاو هه‌لگرتن و تیشوو نه‌ده‌بوو به‌لکوو له‌هه‌ر شوێنێک بپوێستایه
ئاو خواره‌مه‌نی ناماده‌بووه.

﴿وَقَدَرْنَا فِيهَا السَّيْرَ﴾ رێگا و بانه‌کانی نیوان ولاتی سه‌به‌نو شام قۆناغ
قۆناغ و مه‌نزل مه‌نزل کردبوو، به‌گوێره‌ی پێویستیاتی رێباره‌کان نه‌ندازه‌دار
کرا بوون، نیوه‌رێ له‌گوندێک پشوویان ده‌داو ئێواره له‌گوندیکی ترو به‌م جۆره تا
ده‌گه‌یشته‌ن شام.

﴿سَيَرُوا فِيهَا لِيَالِي وَأَيَّامًا آمَنِينَ﴾ به‌زویانی حال یان به‌شیوه‌ی راسته‌وخۆ
گفتار، پێیان گوته‌را: به‌دڵنیایی و دڵخۆشی به‌شه‌وو به‌روژ هاتوچۆ بکه‌ن،
له‌که‌س مه‌ترسن غه‌می برسپیه‌تی و تینوايه‌تی ترسی چه‌ته‌و رێگرتان نه‌بێ.

به‌کورتی دوو هۆکاری سه‌ره‌کی ژیاخۆشییان بۆ ده‌سته‌به‌ر بویوو، دڵنیایی
له‌ژیان و مالت و تێرو ته‌سه‌لی و ره‌وینه‌وه‌ی تارمایی برسپايه‌تی.

که چی بهو نیعمه تانهش وهندهی تر له خۆیان بایی بوونو ئەو ژیانە نەرمو
 نۆلەیان بەخۆیان رهوانه بینی و ﴿فَقَالُوا: رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا، وَظَلَمُوا
 أَنْفُسَهُمْ﴾ له نازو نیعمه قی جۆراو جۆرو ژیانی نەرمو نۆل وەرژ بوونو وتیان:
 خودایه نیتوان ئیعمو ئەو ولاتهی بۆی دهچین دورور بجمه رهوه، چۆله وانی و بیابانی
 تیدا دروست بکه بۆ ئەوهی جوداوازی نیتوان هه ژارو دهوله مهنده هه بی، بابای
 دهوله مهنده دهتوانی ئاوی ساردو تیشوو باش بۆ خۆی دابین بکا، هه ژاریش
 به کوله مهرگی ئەو ریگایه ده بری. به مهش دهوله مهنده کانیاں دهیانتوانی
 ته که ببورو شانازی به سهر هه ژاره کانیاں دا بکهن، ئەمه نیشانهی ئەوه پیری بی
 عه قلییان بوو: ئەو ژیانە خۆشهیاں بۆ دهسته بهر بویوو که چی ئاواته خوازی
 ژیانی کوله مهرگی و چه ره مه سهری بوون، هه ره کوو چۆن نه ته وهی ئیسرا ئیل
 خۆشترین خواره مه نییان بۆ دهسته بهر بویوو، که گۆشتی بالندهی شه لاقه و
 گه زۆ بوو، که چی داوای خواره مه نی پاقله و خه یارو نیسکو پیازو ئەم جۆره
 خواره مه نییانیهان ده کرد.

ئەو نه فامانهی سه به ئیش، ئەو ژیانە خۆشو ولاته ئاوه دان و پرپیست و
 به ره کهت و ئاوه دان و قۆناغ لیک نزیکانه یان هه بوون، گونددیان لیک نزیکو
 ریگای سه فهر و هاتو چۆیان ئارامو بی ترس، که چی داوای ئەوه یان ده کرد
 گونده کانیاں لیک دورور بکه ونه وه، ریگای هاتو و چۆی سه فهر یان ناخۆش بی و
 پتو یستیان به تیشوو ولاغی سواری و باره بهر هه بی و وای لسی بی هه موو کهس
 نهتوانی سه فهر بکا. بۆیه خودا به سه ته مکاری ناو بردون، چونکه له سروشت
 لایان داو هه ولتی وێران کردنی ولاتی خۆیان دا، خۆیان خسته بهر قارو غه زه بی
 خودا و به ده به خت و چاره رهش بوون!

ده فەرموی: ﴿وجعلناهم أحاديث ومزقناهم كل ممزق﴾ کەردماننە پەندی
زەمانە و پەرتەوازەمان کەردن، بەسەرھاتی ئەوان بوو و چیرۆکی بەرناگەردان و
حیکایەتخوێنان کۆر. ئەنجومەنیان پێ گەرم دەکەن. ﴿ان في ذلك لآيات لكل صابر صبور﴾
بێگومان لەبەسەرھات و رودای گەل و ئەوێ سەبەدا
نامۆزگاری ھەیە بۆ ھەموو ئەوانی خۆگرو پشوو درێژن لەسەر بەلا و تەنگانە و
سوپاسگوزارن لەسەر نێعمەتە جۆراو جۆرەکانی پەروەردگاریان.

نایەتە کە ئادەمیزاد ھەلدەنێ بۆ سوپاسگوزاری لەسەر نێعمەت و خۆگری
لەبەرەمبەر نێعمەتدا.

لەسەحیحەیندا فەرمودەیک ھەیکە ئەبو ھورەیرە دەیکێرێتەو:
دەفەرموی: پێغەمبەر فەرموویەتی: (عجبا للمؤمن، لا يقضي الله تعالى له قضاء
إلا كان خيرا له، ان أصابته سراء شكر، فكان خيرا له، وان أصابته ضراء صبر
فكان خيرا له وليس ذلك لأحد إلا للمؤمن) کاری موسوڵمان سەیرە، خودا ھەر
قەزاو قەدەرێکی بەسەر بێت بۆ دەبێتە خێر و بێر، ئەگەر تووشی خۆشی بوو
سوپاسی خودای کرد، ئەو دەبێتە خێر بۆی. ئەگەر تووشی ناخۆشییەک بوو
خۆی راگرت و بەصەبر بوو ئەو دەبێتە خێر بۆی. ئەم حال و ھەزەش تەنھا
بۆ موسوڵمان دەستەبەر دەبێ.

بەئێ بەندە ی باش و نمونەیی ئەو کەسە: ھەر کاتێک نێعمەتی بەسەردا
رژان سوپاسگوزار بێ، ئەگەر بەلایەکی توش بوو بەصەبر و خۆپاگر بێ.

دوابەدوای چیرۆکی ئەھلی سەبە ئەوەمان پێ رادەگەیەنێ کە ئەوان و
وێنە ئەوان کەسانێکن شۆن شەیتان کەوتون و ملکەچی ھەوا و ھەوەسبازی
خۆیان بوون و لەرێگەیی ھەق و راستی لایان داو، دەفەرموی: ﴿ولقد صدق
عليهم إبليس ظنه فاتبعوه إلا فريقا من المؤمنين﴾ واتە: شەیتان گومانی وابوو

ئەگەر ھەول بەدا دەتوانىڭ سەبەئىيە كان لەخشتەبەرئ و گومپرايان بكا،
گومانەكەى راست دەرچوو، ملكەچى گومپرايى كردنەكەى بوون، لەخوداى
خۆيان ياخى بوون كۆمەلنىكى كەمیان نەبى، دەستيان كرد بەخۆرپەرستى و
بەندایدەتى كردنیاں بۆ خودا وەلا ناو بوونە شوئىنكەوتەى شەیتانى نەگرس!

﴿وما كان له عليهم من سلطان إلا لنعلم من يؤمن بالآخرة﴾ من هو
منها في شك وربك على كل شيء حفيظ ﴿ شەیتان ھىچ دەسەلاتىكى نەبوو
بەسەر ئەو گەلەستەمكارەى سەبەئدا، ھىچ بەلگەيەكى پى نەبوو بتوانى
لەرتگەى بەلگەو دەلیلەو ئەوان گومپرا بكا، بەلگوو تەنھا ختوكەو
ھەلخەلەتاندنى پى دەكرى، بەو سەسەو جوانكردنى كارى ناشیرین بۆیان
گومپراى كردن، دەسەلاتى شەیتان بەسەر ئادەمیزاددا ھەر ئەوئەندەيەو زەختى
پى لەكەس ناکرى.

حەسەنى بەصرى دەفەرموى: بەخودا شەیتان كوتەكى نیو بەتۆپزى
تاوانى بەكەس نەكردو، بەلگوو تاوانى لەپیش چاو جوان كردون و دەرە دەنە
داون بۆ ئەفغامدانى، ئەوانیش بەپیر بانگەوازییەكەيەو ھاتوون.

خودا دەفەرموى: ئیمەیش ئەوانمان بەتاقىكردو، بەو سەسەو ختوكەى
شەیتان، بۆ ئەو دەرى بھەین كى ئیمانى پتەوى بەخودا ھەيەو كى گومانى
ھەيە، ویستمان بەو ختوكەدان وھەلخەلەتاندنەى شەیتان واقعی ئادەمیزاد بۆ
خۆیان دەریكەوى، خاوەن باوەرو بى باوەر لىك جودا ببنەو، ئەگینا خودا بۆ
خۆى ھەموو شتێك دەزانى پىش ئەو دەى بۆ خەلگى دەریكەوى. دەزانى كى
ئیمانى بەخودا و بەھاتنى رۆژى قیامت ھەيەو كار دەكا بۆ سەرورەى ئەو
دونیايەو كى پرۆای پى نیو بەتەمای پاداشى باش لەسەر كردهو، چاك و
سزای دۆزدخ لەسەر تاوانكردن نیو.

بینگومان خودای تو تهی موحه مده! ناگادارو زانایه به سهر هه موو
شتیئداو هیچی لی گوم نابئی، کرده وهی کافرو سته مکارانیش بی شک له ژیر
کۆنتۆلی زانیاری خودا دهرناچن.

خودا درۆزنه ی موشریکه کان شه فاعه تیان بوچه و نه گهر بیشی که ن لیان وه رناگیرئ

قُلْ اَدْعُوا الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُوْنِ
اَللّٰهِ لَا يَمْلِكُوْنَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي
اَلْاَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيْهِمَا مِنْ شِرْكٍَ وَمَا لَهُمْ مِنْهُمْ مِنْ ظٰهِرٍ ﴿٢٢﴾
وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ اِلَّا لِمَنْ اُذِنَ لَهُ حَتّٰى اِذَا فُرِجَ عَنْ
قُلُوْبِهِمْ قَالُوْا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوْا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيْرُ

له وه پیش باسی سوپاسگوزارانی کردو پاداش و شواییانی رونکرده وه،
داود و سوله یانی کرده نمونه ی شوکرانه ژمیتران و حالی کافرو سپله و پینه زانانی
وه کوو سه به تو هه لۆیست و کرده وه کانیانی وه کوو نمونه هینایه وه، نه بچار
سهرله نوئ خیطاب ناراسته ی موشریکه کان ده کاو موناقه شه یان له گهل ده کاو
به لاقرتیو داویان لی ده کا که هانا بو خودا کانیان بهرن، بو ته وهی سزایان

له‌سەر لابه‌رن، ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ ئەى موحه‌مه‌دا! به‌و موشریکانه‌ی قورپه‌یش بلی: بانگی ئەو خودا درۆزنانه‌تان بکه‌ن: که پیتان وایه شیایوی په‌رستو به‌ندایه‌تی بۆ کردنو له‌جیاتى خودای گه‌وره‌و میه‌ره‌بان عیباده‌تیان بۆ ده‌که‌ن، داویان لی بکه‌ن با ئەو برسیایه‌تی و قات و قریه‌ی تووشتان بووه له‌سه‌رتان لابه‌رن، یان سودو قازانجتان بۆ کیش بکه‌ن.

ئه‌جار په‌روه‌ردگار بۆ خۆی ولامیان ده‌داته‌وه‌و ده‌فه‌رموی: ﴿لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ﴾ ئەو شتانه‌ی ئیوه به‌خودایان ده‌زانن دارایی هیچ شتیک نین، له‌ناسمانه‌کان و زه‌وی‌دا، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر به‌ته‌ندازه‌ی گه‌ردیله‌یه‌کیش بێ، توانای هیچ خێرو شه‌رێکیان نیه‌، هیچیان پێ ناکرێ، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی ترده‌ ده‌فه‌رموی: ﴿وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ﴾ (فاطر: ۱۳).

﴿وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شَرْكٍَ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ﴾ ئەو بت و سه‌نه‌مانه‌ی ئیوه به‌خودایان ده‌زانن ده‌سه‌لاتی هیچیان نیه‌، نه‌ به‌هاویه‌شی و نه‌ به‌سه‌رخۆیی، نه‌خۆیان به‌دییه‌نه‌رن نه‌هاویه‌شن له‌به‌دییه‌نه‌نان‌دا، به‌دییه‌نه‌ر هه‌ر خودایه‌، که‌س هاوه‌لو هاویه‌ش و یارمه‌تیده‌ری نیه‌، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی ترده‌ ده‌فه‌رموی: ﴿مَا أَشْهَدْتُهُمْ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ، وَمَا كُنْتُ مَتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا﴾ (الكهف: ۵۱).

ئه‌جار نه‌فی شه‌فاعه‌ت له‌و خودا درۆزنانه‌ ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ﴾ له‌لای په‌روه‌ردگار شه‌فاعه‌ت سودی نیه‌، مه‌گه‌ر شه‌فاعه‌تی که‌سیک: که له‌لایه‌ن خوداوه رتگای شه‌فاعه‌تکردنی پێ درابێ. وه‌کوو شه‌فاعه‌تی فریشته‌و پیغه‌مبه‌ران و راستگۆیان و شه‌هیدان و پیاوچاکان... هتد. نه‌مانه‌ش: رتگه‌ی شه‌فاعه‌تکردنیان پێ دراوه‌، شه‌فاعه‌ت بۆ که‌سیک ده‌که‌ن شیایوی شه‌فاعه‌ت بۆ کردن بێ، که‌سیک کافرو موشریک

بووبى له ژيانى دونياى دا، خودا ئيزن نادا شه فاعه تى بو بکرى، نه وانيش شه فاعه تى بو ناکه ن، وه کوو له نايه تى کى تر دا ناماژه به وه ده کاو ده فهرموى: ﴿من ذا الذي يشفع عنده إلا بإذنه﴾ (البقرة: ۲۵۵) يان ده فهرموى: ﴿وكم من ملك في السموات﴾ تغني شفاعتهم شيئاً إلا من بعد أن يأذن الله لمن يشاء ويرضى﴾ (النجم: ۲۶). يان ده فهرموى: ﴿ولا يشفعون إلا لمن ارتضى﴾، وهم من خشيته مشفقون﴾ (الانبيا: ۲۸) يان ده فهرموى: ﴿لا يتكلمون إلا لمن أذن له الرحمن وقال صواباً﴾ (النبأ: ۳۸).

به کورتى نايه ته کان نه وه ده گيه ن: که شه فاعه ت پابه نده به وهى خودا ره زامه ندى له سهر بى، هو کارو نه سبابى شه فاعه ته که ش حق و راستو به جى بى. له صه حيه ن دا به چهن د جوړى ک له باره ی شه فاعه ته وه فهرموده ی پیغه مبه ر ﷺ ه ن، يه کيک له وه فهرمودانه نه وه يه: له و کاته دا په روه ردگار ده يه وي بر يارى خو ی ده ر باره ی ناده ميزاد ده ربکا، پیغه مبه ر ﷺ فهرمو يه تى: من له و کاته دا (فأسجد لله تعالى فيدعني ما شاء الله ان يدعني، ويفتح على بمحمد لا أحصيها الآن ثم يقال: يا محمد ارفع رأسك وقل تسمع وقل تعطه واشفع تشفع) له و کاته دا من ده چمه سوژده، وه نديکى خودا خو ی حمز بکا له سوژده دا ده مه يلى ته وه، له نيعمه ت وه ضلى خو ی نه وه نده م به سهر دا ده ريژى ئيستا بوم هه ژمار ناکرى، پاشان پيم ده گوتري: نهى موحه مبه دا سهرت هه لپه، بلئى و قسه ت وه ده گيرى، داوا بکه و داوا که ت ديته جى، شه فاعه ت بکه و شه فاعه تت قبو له. نه مجار دواى نه وهى: که خودا ئيزنى شه فاعه تکردن ده دا به وان هى شه فاعه تيان وه ده گيرى، مه و قيفه که هه ر به سامناکى ده مي ني ته وه، ديمه نه که تا بلئى سهرنج را کيشه و پره له هه يبه ت وه جه لال، ده فهرموى: ﴿حتى إذا فرغ عن قلوبهم قالوا: ماذا قال ربكم؟ قالوا: الحق وهو العلي الكبير﴾ واته: ناده ميزادو فريشته کان له ساراي مه حشه ردا راده وه ست دله کوته يانه و ترسو بيم دا يپوشيون، چاوه پروانى ئيزنى شه فاعه ت وه رگرتن، جا: که ريگه

به‌شه‌فارتکاران درا بۆ شه‌فاعه‌ت و شه‌و ترسو له‌رزه ره‌وییه‌وه، هه‌ندیکیان به‌هه‌ندیکیان ده‌لێن: شه‌ری خودای مه‌زن ده‌رباره‌ی شه‌فاعه‌ت چی فهرموو؟ له‌وه‌لامبدا ته‌وانی تر ده‌لێن: خودای ئیمه، فهرموده‌ی حه‌قی فهرموو: ئیزنی ته‌وانه‌ی دا: که شه‌فاعه‌تیان وه‌رده‌گیرێ شه‌فاعه‌ت بکه‌ن، هه‌لبه‌ته‌ خودا خۆی تا‌ک و ته‌نهایه له‌به‌رزێ و شکۆمه‌ندی و گه‌وره‌یی دا، هیچ که‌س هاوشانی شه‌و نیه‌و له‌و رۆژه‌دا به‌بێ رێگه‌پێدانی خودا هیچ که‌س بۆی نیه‌ قسه‌ بکا.

به‌راستی دیمه‌نیکی سه‌رنج راکی شه‌ له‌روژتکی ترسناکه‌دا“ له‌روژتکه‌دا، ئاده‌میزاد راوه‌ستێنراوه، شه‌فاعه‌تکارو شه‌فاعه‌ت بۆ کراو چاوه‌پوان، چاوه‌پوان چییان، ده‌رباره ده‌رده‌چی له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگاری شکۆمه‌نده‌وه، چاوه‌پوانی درێژه ده‌کیشێ و به‌ته‌ما بوون ده‌خایه‌نی، هه‌موو سه‌ریان داده‌نوێن، هه‌موو که‌س بێ ده‌نگ و سه‌نگه‌و خوسته‌یان لێ ده‌بێ، دلێان له‌ترسان ده‌له‌رزێ و به‌ترسه‌وه چاوه‌پوانی رێگه‌پێدانی شه‌فاعه‌تن. پاشان فهرمان ده‌رده‌چی و ره‌هه‌ت شه‌فاعه‌تکارو شه‌فاعه‌ت بۆ کراو داده‌گرێ، هه‌ستیان له‌هه‌ستکردن ده‌که‌وێ، شه‌و فه‌زه‌ع و ترسه‌ی له‌دلێان دایه‌ ئاشکرا ده‌بێ. سه‌رسامییان نامێنێ و واق و پرمانیان به‌سه‌رده‌چی، هه‌ندیک له‌و خه‌لکه‌ ترساوه به‌تاگا هاتوه به‌هه‌ندیکیان ده‌لێن: په‌روه‌ردگارتان چی فهرموو؟ چی بپاردا؟ پرسیارلیکراوه‌کان ده‌لێن: حه‌قی فهرموو، حه‌قی بپاردا، وێده‌چی ولامه‌ده‌ره‌وه‌کان فریشته‌ نزیکه‌کانی باره‌گای ئه‌قده‌س بن و ته‌وان ئهم ولامه‌ کورته‌ پڕ ره‌هه‌به‌ته‌ به‌ده‌نه‌وه، مه‌وقیفه‌که‌ هێنده ره‌هه‌ببه‌ ته‌نیا ده‌توانێ یه‌ک وشه‌ی تێدا بگوترێ. شه‌وه مه‌وقیفی شه‌فاعه‌تی ترسناک و سه‌رسوپه‌ینه‌ره، شه‌وه دیمه‌نی فریشته‌کانه ده‌سته‌و نه‌ظمه‌وه‌ستان، هه‌موو چاوه‌پوانی بپاری یه‌زدانین، نایا دوا‌ی دیتنی ئهم دیمه‌نه که‌سیک هه‌یه پێی وابێ ته‌وان هاوبه‌شی خودان؟ که‌سیک هه‌یه خۆی به‌هاوه‌لی خودا بزانی؟

دانانی موشریکه کان بهوه: که ههر خودا رزق روژی دهره

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ﴾
 وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٤﴾ قُلْ
 لَا تَسْأَلُونَنَا عَمَّا أَجْرَمْنَا وَلَا نَسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٥﴾ قُلْ
 يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ
 ﴿٢٦﴾ قُلْ أَرُونِي الَّذِينَ أَهَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ
 الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ
 بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾
 وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٩﴾
 قُلْ لَّكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَعِجِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَغْنُونَ

لەۋەپىش پەرۋەردگار ئەۋەي بەيانكرد: كە ئەو خودا درۆزنانى
 موشرىكەكان پەرستىشان بۆ دەكەن ھىچ دەسلەتتىكىيان نىيە لەۋونەۋەردا،
 ئەجار لىرەدا پەرۋەردگار ئەۋە رون دەكاتەۋە: كە ئەو موشرىكانە بەناچارى دان
 بەۋەدا دەنن: كە رزقو رۆژىدەرۋ روپنەرى كشتو كالۋ بەدەپنەرى كانو
 ھەرچى لەزەۋى و لەئاسمان دايە خوداى پەرۋەردگارە. دەي كەۋابى پىۋىستە
 برۋايان وا بى: كە جگە لەخودا خوداى تر نىن، بزانن و دلىابن: كە پەرۋەردگار
 رۆژى قىامت بەحقو وعدالەت دادۋەرى ئادەمىزادان دەكا. دەفەرمۋى:
 ﴿قُل: مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ هُوَ يَتَغَمَّبُكُمْ
 بِرِزْقِهِمْ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ سَعْرَ زَنْشَتَهُۥ بِهٖ مَوْشَرِكُۙ وَبِطَّهْرَسْتَانِہٖ بَلَى: كَى
 رزقو رۆژى ئىۋە دابن دەكا بەھۆى باران بارانن لەبەرزايىيەۋە بۆ سەر زەۋى؟
 كى لەسەر زەۋى كشتو كالۋ دەپوئىنىۋ كانو سەرچاۋەى ژيان بەدى دىنى؟ جا
 ئەگەر ۋلاميان نەبۋ، تۆ بلى: ئەو كەسەى داراى ئەم جۆرە شتانەيە تەنھا
 خودايە، ھەرچەندە ۋ ۋەلامى تريان نىۋ ناچارن بۆ خۇشيان دان بەۋەدا
 بنن، چۈنكى ۋەلامى تر نىيە.

ۋەكوو لەئايەتتىكى تردا ئامازە بەۋە دەكاو دەفەرمۋى: ﴿قُل: مَنْ يَرْزُقُكُمْ
 مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، أَمْ مَنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ، وَمَنْ يَخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ
 الْمَيِّتِ، وَيَخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ، وَمَنْ يَدْبِرُ الْأُمُورَ؟ فَيَقُولُونَ: اللَّهُ، فَقُلْ أَفَلَا
 تَتَّقُونَ؟﴾ (يونس: ۳۱).

جا كە ئىۋە ئەي گروھى موشرىك و بى برۋا، بەدەمى خۇتان دان بەۋەدا
 دەنن: كە ھەر خودا رزقو رۆژىدەرە، ئەي بۆچىو بەچ عەقلىك عىبادەت بۆ
 شتىك دەكەن: كە داراى رزقو رۆژى نىيە؟ بەچ عەقلىك ئەو بت و صەنەمانە
 ۋ پەرستى: كە ھىچيان لەدەست نايە، چۈن رىگە بەخۇتان دەدەن ئەو شتە بى

دهسه لآت و هیچ لهبارا نه بوانه بکهنه هاوه لئی خودای خاوهن دهسه لآت و توانا؟
خو نه گهر نه وان لهروی سهره قی و نه فامییانه وه دانیان به وه دا نه نا: که (الله)
خاوهن و پروه ردگاری ئاسمانه کان و زهوییه، هر شو رزق و روژیده ره، تو بوخوت
وه لامی خوت بده ره وه، بلئی: خودا پروه ردگاری ئاسمانه کان و زهوییه، وه کوو
له نایه تیکی تردا به شیوه ی لومو سهره نهشت ده مبهستی کافره کان ده کاو
بۆریان ده دا، ده فهرموی: ﴿قل: من رب السموات والأرض؟ قل: الله، قل:
افاتخذتم من دونه اولیاء لا یملکون لأنفسهم نفعا ولا ضرا﴾ (الرعد: ۱۶).

نه مجار پروه ردگار باری خیطابه که نهرم ده کاته وه به نوسلووییکی هیدی و
هیمنانه بانگه وازیان ده کا بو ئیمانیه تیان و ده فهرموی: ﴿وانا او ایاکم لعلی
هدی او فی ضلال مبین﴾ ئه ی موحه مه د پییان بلئی: ئیمه ی موسولمان و
یه کتاپه رست، یان ئیه ی موشریک و بتپه رست، له سه ر رینگای راست و راستین،
یان له گومرایی ئاشکراداین. یان ئیمه یان ئیه له سه ر هیدایه تین و لایه نه که ی
ترمان له گومرایی دایه. یه کی کمان له سه ر حه قین و یه کی کمان له سه ر به تالین.
ئه مه جوژی که له نوسلوویی موناقه شه و گفت و گو، ئه ده وه و هیمنی
له خو گرتوه، بو کی شکردنی به رامبه ر بو شه ی له مالی خو ی و حالی خه لکی
تر وردیته وه، جو ره ئازادی یه که ده درئ به رامبه ر بو شه ی تیبه فکری و
به قه ناعته وه بزانی: که ئه وه له یه به رامبه ر که ی له سه ر حه قه، وه کوو چۆن
جاری و ده بی پیاو به هاوه لئی خو ی ده لئی: خودا ده زانی من و تو کامان
راست ده که یین.

نه مجار پروه ردگار شه و راده گیه نی: که جو داوازی سه ره کی و بنه ره تی
هیه له نیوان هه ردوو پیه کان دا، هر که سه تاوانی خو ی له سه ر خو ی و چاکه ی
خو ی بو خو ی. به هه مان نوسلوویی پتیشو به شیوه یه کی نهرم نیان ده فهرموی:

﴿قُلْ: لَا تَسْأَلُونَ عَمَّا أُجْرَمْنَا، وَلَا نَسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ﴾ نەى پىغەمبەر! دووبارە بەو موشرىكانە بلى: نەگەر خوداپەرستى و بەندايەتيکردغان بۆ خودا تاوان بى و بەتاوان حسيب بکرى، ئەو ئەو ئەو بەرپرسىار نىن. ئىمەش لەکردهوى ئىو بەرپرس نىن و خىرو شەرى خۆتان بۆ خۆتان و خۆتان بەرپرسىارن لى، وەکوو لەنایەتیکى تردا نامازە بەو دەکاو دەفەرموى: ﴿فَانْ كَذِبُكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ، أَنْتُمْ بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ﴾ (يونس: ۴۱).

ئەجار خودا ھەرپەشەيان لى دەکا بەو کە لەروژى قىامەتدا حىسابيان لەگەل دەکا و ھەر کەسە بەگۆرەى چاکە و خراپەى خۆى سزا و پاداشى دادوەرانە وەردەگریتەو. دەفەرموى: ﴿قُلْ: يَجْمَعُ بَيْنَا رَبْنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ، وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ﴾ نەى پىغەمبەر! پىيان بلى: بىگومان خوداى ئىمە لەدەشتى مەحشەردا ئىمەو ئىو کۆ دەکاتەو، پاشان بەحق و عدالت برپار دەربارەى ھەردوولامان دەردەکا، خودا حوکمى نىوان حق و بەتال لەروانگەى زانىارىيەو دەکا، ناگادارى ھەموو شتیکە ھىچى لى گوم نابى، حوکم و برپارى لەزانپارى موطلمەو ھەلدەقولى!

بىگومان پەرورەدگار لەسەرەتاو ئەھلى حق و ئەھلى بەتال کۆ دەکاتەو، بۆ ئەو روبروى يەکتەر بىنەو ھەقخوازن بانگەوازی بۆ حق بکەن و لەپىناوى دا تىبکۆشن، بانگخوازنى ئىسلام ئەركى سەرشانى خۆيان ئەنجام بەن، ھەلبەتە لەسەرەتادا حق و بەتال تىکەلاو دەبن، بەبەرىک ھەلدەوستان، زۆرانبازيان دەکویتە نىوانەو، شوبھەو شک و گومان حق دادەپۆشن و دەبنە لەمپەر لەبەردەم بەلگەو نیشانەکانى ھەقدا، بەلام ھەموو ئەمانە تاماویەکەو بۆ تاقىکردنەویە، پاشان خودا فەصل دەخاتە نىوان حق و بەتالەو، ھەموو شتیک يەکالا دەکاتەو، چاک و خراپ لىک جیا

ده کاته‌وه، جا ئه‌و رۆژه ده‌زانن عیززه‌ت و سه‌ریه‌زی بۆ کئی‌یه، کێمان به‌خته‌وه‌ری هه‌تا هه‌تاییمان ده‌ست ده‌که‌وێ. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌وه ده‌کاوه‌مۆی: ﴿وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُومِئذٍ يَتَفَرَّقُونَ، فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ، وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ، فَأُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ﴾ (الروم: ۱۴-۱۶).

ئه‌جار په‌روه‌ردگار فەرمان به‌پێغه‌مبه‌ر ده‌کا: که داوا له‌موشریکه‌کان بکا ده‌سه‌لات و دارایی خودا درۆزنه‌کانیان ده‌رخه‌ن و بزانی چییان له‌بارایه. ده‌فه‌رمۆی: ﴿قُلْ: أَرُونِي الَّذِينَ أَلْحَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ، كَلَّا، بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر! قسه‌ی کۆتایی و یه‌کاڵاکه‌ره‌وه به‌و موشریکانه بلی: پێنیشانم بده‌ن ئه‌م بت و سه‌نه‌مانه‌ی ئێوه کردوتان به‌خودا و په‌رستشیان بۆ ده‌که‌ن، نیشانم بده‌ن چییان له‌بارایه و ده‌سه‌لاتی چییان هه‌یه و چییان پێ ده‌کرێ؟ ئێوه هه‌ل‌ه‌ن، حق ئاشکرا و نومايانه وه‌کوو ئێوه ده‌لێن وایه، به‌خۆتاندا بچنه‌وه و پێ له‌که‌لل‌ه‌ی شه‌یتان به‌پننه‌ خوار، چی دی بانگه‌شه‌ی بته‌رستی مه‌که‌ن، هاوه‌ل بۆ خودا دامه‌نێن. خودا بێ هاوه‌ل و هاوشان و هاویه‌شه. به‌ل‌کوو خودا تا‌ک و فەرد و سه‌مه‌ده، هه‌ر خۆی خودایه‌و هه‌ر ئه‌و شیاوی په‌رستش بۆ کردنه، بال‌اده‌ست و غالب و عه‌زیز و قه‌هه‌اره، هه‌موو شتێک ملکه‌چی و یست و فەرمانیه‌تی. هه‌رچی بیه‌وێ ببێ ده‌بێ، دانایه له‌کردار و گوشتاری‌دا، له‌شه‌ریعه‌ت دانان و مه‌زن‌ده‌کردنی کار و کرده‌وه‌ی به‌نده‌کان. دا، داناییه‌که‌ی ره‌هایه و شیاوی خودایه‌تی، له‌روانگه‌ی ئه‌و دانایینییه ره‌هایه و بونه‌وه‌ر هه‌ل‌ده‌سوڕێتی، ده‌ژێنی و ده‌مرێنی، ده‌به‌خشی و ده‌ستێنی!

دوای سه لماندنې په کتاپه رستی، نه وه روڼ ده کاته وه: که په یامی پیغه مبهري نیسلام په یامه بڼو گشت ئاده میزاد، تایبته نیه به گهلو نه ته وه یه ک و گهلو نه ته وه یه کی تر نه گریته وه، بڼو گشت کات و شوینیکه، بڼو هموو چینو تویتیکه، تایبته نیه به عه ره بو بڼو نه وان پاوان نه کراوه.

بڼیه ده فهرموئ: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ نهی پیغه مبهري، نیمه تو مان ره وانه نه کردوه بڼو سر گه لی عه ره ب به تایبته تی، به لکوو نار دومانې بڼو سر هموو ئاده میزاد به گشتی به عه ره بو ناعه ره بییه وه، به سو رو ره شو سپیه وه، پیغه مبهري ئاده میزادو جندو که ی، پیغه مبهري هموو چینو تویتیکې، موژده دده ی به وانه ی خوا په رستن به به هه شتی رازاوه، سه ریچیکارانی ش ده تر سی نی له ناگری دوزه خ، وه کوو له نایه تی کی تر دا ئامازه به وه ده کاو ده فهرموئ: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾ (الاعراف: ۱۵۸). له نایه تی کی تر دا ده فهرموئ: ﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾ (الفرقان: ۱)

له صه حی موسلیم و بخاری. دا فهرموو ده یه کی (مرفوع) هدی ه: پیغه مبهري (ﷺ) فهرموو یه تی: (اعطیت خمساً لم يعطهن أحد من الأنبياء قبلي) پینج شتم دراوه تی نه دراوڼ به هیچ پیغه مبهري کی پی ش من، یه کی ک له و پینج شتانه نه مده یه: که ده فهرموئ: (وكان النبي يبعث الى قومه خاصة، وبعث الى الناس عامة) نه وه بوو پیغه مبهري نی پی شوو هه ری ه کیان ده نی ردرا بو سر گه لی خو ی به تایبته تی. وه لی من بڼو لای گشت ئاده میزاد ره وانه کراوم.

ئەمە چوار چۆە پەيامی پێغەمبەرە، پێغەمبەری ھەموو ئادەمیزاد،
ئەركی سەرشانی موزدەدان و ترساندنە، موزدە بە ھەشت بەخودا پەرستان و
ترساندن سەرپێچیکاران لە ناگری دۆزەخ. وەلی زۆری زۆری ئەو خەلکە
نازانن: کە پەيامی پێغەمبەر گشتی یەو ئەركی سەرشانیشی
موزدەپێدان و ترساندنە..

نازانن ئەوان چەند ھەلەن کە بروایان وایە "ئەو بت و سەنەمانە ھاوێلی
خودان! بێ ناگان لە گومراپیی و سەرلی شێواوی خۆیان، بروایان بە ھاتنی
قیامت نیە بەشتیکی دووری دەزانن، ﴿و يقولون متى هذا الوعد ان كنتم
صادقين﴾ ئەو موشریکە نەفامانە بە گالتەو لاقرتی پێکردنەو دەلێن: ئەو
کەمی ئەو قیامتە ھەر پەشەمان پێ لی دەکەن رادەبێ؟ دەپێمان بلێن: با
کاتە کەمی بزانی ئەگەر ئێوە راستگۆن لە قسەو گوشتارتان دا، لە
وادەپێدان و ھەر پەشەلێکردندا. ﴿قل: لکم ميعاد يوم لا تستأخرون عنه ساعة
ولا تستقدمون﴾ ئەو پێغەمبەر "ولامیان بدەرەو: بلی: ئێوە لە زانیاری
خودادا ماوێ کە دیاریکراوتان ھەیە، رابوونی قیامت کاتیکی بۆ مەزندانە
کراوە پاش و پێش نا، ھەموو کاروباریک لە کاتی خۆی دا دیتە جێ و
بەگۆڕە نەخشە بۆ دانانی خودا دیتە کایەو، بە ویستی کەس نە پێش
دەکوێ نە دواوە کوێ، بەلکوو لەو کاتە خودا بۆی دیاری کردو رادەبێ و
شک و گومانێ تێدا نیە، پەلە کردنیان لە ھەلسانی قیامت و ھاتنەدی وادەو
ھەر پەشە نیشانە نەزانیانە، نیشانە ھەست نەکردنیانە بەو حەقیقەتە
کوللیە موطەلەقە، پتویستە بزانی ھیچ شتێکمان بە ھەواتنە دروست
نەکردو، ھەموو کارە کامان پەيوەندیان بە یەکتەرەو ھەیە، قەزاو قەدەری
خودا روداوە کان رێک دەخاو کات و ئەجەلە کان نەخشە کێش دەکا، ھەموو ئەم
کارانە بە گۆڕە ھیکمەتی بێ سنووری خۆی کە لە ئێمە نا دیارە ئەنجام دەداو
رێکیان دەخا.

موشریکه کان ئینکاری قورئان ده‌که‌ن، حیواری نیوان گومراییان و گومرپاکاران
له روژی قیامه‌ت دا.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُؤْمِنَ بِهِذَا الْقُرْآنَ وَلَا
بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ
رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ
أَسْضَعُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿٣١﴾
قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْضَعُوا أَنْخُنْ صَدَدْنَاكُمْ
عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ شُجْرَمِينَ ﴿٣٢﴾ وَقَالَ الَّذِينَ
أَسْضَعُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ الْيَلِ وَالنَّهَارِ إِذْ
تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ
لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَلَ فِي آعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا
هَلْ يَحْزَنُونَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٣﴾

وه‌کوو چەند جاری تر گوتوومانە بنەمای ئیمان سی شتی سەرەکین:
یەکتاپەرستی، پێغەمبەراییەتی، زیندوبوونەوه. قورئانی پیرۆز زۆر جار جەخت
لەسەر ئەم سی بنەمایانە دەکاتەوهو دەیانچەسپێتی، جا: کەلەوهو پێش لەم
سورەتەدا ئەم سی بوارە ی رۆن کردنەوهو ئەوهی راگەیاندا کە کافرەکان بپروایان
پێیان نیه، ئەجار دێتە سەر باسی ئەوه: کە تاقمێک لەو موشریکانە بپروایان بە
قورئان و بەرنامە ئاسمانییەکانی پێشوو نیه، هەرچی تی‌یدایە لە باسی حەشرو
حیساب و لیکۆلینەوهو پاداشت و سزا، بە درۆو ئەفسانە ی دەزانن.

ئەجار دیمە نێکی گەت و گۆی نیوان سەرانی کوفرو شوێنکەوتوانیان نمایش
دەکات و دەفرموی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: لَنْ نؤمن بهذا القرآن ولا بالذي
بين يديه﴾ کۆمەلێک لە موشریکەکانی قورەیش و غەیری قورەیشیش بە
تاشکرا و تیان: ئە ی موحمەد، ئیمە بپروامان بەم قورئانە نیه: کە دەلێ ی لە
خوداوه بۆم نێردراوه، هەر وه‌ها بپروامان بە وه‌ش نیه: کە دەلێن: پێش قورئان
نامە ی تری وه‌کوو تەوورت و ئینجیل و زەبوور و صوحوف بۆ پێغەمبەری تر
نێردراون، بپروامان ئە فرمان و جلە و گیریا نەش نیه کە تیان دایە، ئەو
باس و خواستە ی لە خۆیان گرتووه دەربارە ی زیندوبوونەوهو حەشرو نەشرو حەق و
حیساب و بەهەشت و دۆزەخ هەمووی بە ئەفسانە دەزانن بپروامان بە هیچی نیه.

ئێنکە بەری و عینادێکی بێ پەر وایە، هەر لە سەرەتاوه هیدایەت وەرناگرن
و بانگەوازیی رەتدەکەنەوه، لە هەر سەرچاوه یە کەو «ئامۆژگاریان ئاواستە
بکری ئەوان پەشتی لی هەلە کەن» لە قورئانەوه بێ لە تەورات و ئینجیل و
زەبوورەوه بێ، هەر نامە ئاسمانییە کە پەشتگیری قورئان بکا، ئەوان بە دووری
دەزانن، نامادە باشی ئیماننێتانیان تێدا نیه، سوورن لەسەر کوفرو ئیلحاد، بە
هیچ شتوێهە کە بە لگەو نیشانە ی ئیماننێتانیان ورد نابنەوه!

نه مجاره په‌روه‌ردگار سه‌ره‌نجامی وه‌زعو حالیان به‌یان ده‌کاو ده‌فه‌رموئ:
﴿ولو ترى اذ الظالمون موقوفون عند ربهم، يرجع بعضهم الى بعض القول﴾
ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! نه‌گه‌ر تو ده‌بینی نه‌و کاته‌ی کافرو سته‌مکاران له‌سارای
مه‌حشه‌ردا به‌زه‌لیل و بئ‌نرخ‌ی راده‌گیرین، هیچ ده‌ره‌تانیکیان نیه، جا له‌ناو
خۆیان‌دا لییان ده‌بیته‌ کیشه‌وده‌مه‌ده‌می، هه‌ریه‌که‌یان ده‌یه‌وئ نه‌و‌یتریان
تاوانباریکا، به‌یه‌کدا هه‌لده‌شاخین و سه‌رزه‌نشتی یه‌کتر ده‌که‌ن، نه‌گه‌ر تو ئه‌ی
پیغه‌مبه‌ر، ئه‌م حالته‌ ده‌بینی نه‌وه‌ شتیکی ترسناک و سه‌رسوپه‌ینه‌ر ده‌بینی،
وینه‌ی ئه‌م ده‌مه‌ده‌میته‌یان نه‌وه‌یه: که ﴿يقول الذين استضعفوا للذين
استكبروا: لو لا اُنتم لکنا مؤمنين﴾ شوین که‌وتوه‌ گومپا‌کراوه‌ ژیر ده‌سته‌کان،
به‌سه‌رانی کوفرو گومپا‌که‌ران ده‌لین: خودا بتان‌گرئ“ نه‌گه‌ر ئیوه‌ نه‌بوونایه‌ به‌
له‌مپه‌ر لیمان و مه‌نعتان نه‌کردینایه‌ له‌ ئیمان‌ه‌یتان به‌خوداو په‌یره‌وی کردنی
پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی، ئیمه‌ ده‌مه‌ده‌ست ئیمانان به‌تاک‌وته‌نهایی خودا ده‌ه‌یتناو
شوین پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ده‌که‌وتین و شه‌ریعه‌ته‌که‌یان ده‌کرده‌ په‌یره‌وو پرۆگرامی
خۆمان. سه‌رانی کوفرو خۆبه‌زلزان و مله‌وره‌کان و لامیان ده‌ده‌نه‌وه‌ دا‌کوکی له‌
خۆیان ده‌که‌ن و ئه‌م تاوانه‌ له‌سه‌ر خۆیان لاده‌بن ﴿قال الذين استكبروا للذين
استضعفوا: انحن صددناکم عن الهدی بعد اذ جاءکم، بل کنتم مجرمين﴾
ئه‌وانه‌ی خۆ به‌زلزان و مله‌ورپوون، ئینکاری نه‌وه‌ ده‌که‌ن نه‌و تۆمه‌ته‌ له‌خۆیان
دور ده‌خه‌نه‌وه‌ ده‌لین: ئایا ئیمه‌ نه‌مانه‌یشتوون ئیمان به‌یتن و شوین ریبازی
هیدایه‌ت بکه‌ون، دوا‌ی نه‌وه‌ له‌خوداو به‌تان هاتوه‌؟ نه‌خه‌یر وا نیه، ئیمه‌
نه‌بووینه‌ له‌مپه‌ر له‌به‌رده‌متان، به‌لکوو ئیوه‌ بۆخۆتان خۆتان گومپا‌کرده‌،
به‌وه‌ که‌ سوور بوون له‌سه‌ر کوفرو بی‌دیتی و سه‌رپی‌چیکردنی فه‌رمانی خودا،
ئیوه‌ بۆ خۆتان له‌گومپا‌ین‌دا نوغزو بووون خه‌تای ئیمه‌ چیه‌؟

نه جار مسکین و ژیرده سته کان و لامیان ده ده نه وه و تاوانباریان ده کهن، ﴿وقال الذين استضعفوا للذين استكبروا بل مكر الليل والنهار اذ تأمرونا ان نكفر بالله و نجعل له اندادا﴾ بن ده سه لاته ژیرده سته کان روده کهنه مله پرو طاغوته کانی دونیاو ده لیتن: به لکوو مه کرو فرت و فیلی نیوه به شه و ورژ: که له گه ل نیمه دا به کارتان هینا، بوو به هوی گومرپا بونی نیمه، هه میشه داواتان له نیمه ده کرد که له سه ر بیرو باوه ری کوفرو هاوه لاندانان بو خدا به رده و ام بین، بت و صه نه م بکهینه هاویه شی له عیبادهت بو کردن دا.

به لئ به و جوړه ژیرده سته کان زمانیان ده کرتیه وه له به رام بهر مله پوره کان دا شوولی لی هه لده کیشن و له رویان هه لده گه پرتیه وه، خو نه گه له دنیادا بوونایه نه یانده ویرا ده م هه لپچرن و خوسته یان لی نه ده هات. به لام نه وان له روژی قیامت دان کک ش و فشی ده سه لاته کارتو نیه ککانی جیهان باوی نه ماوه، چاویه سته کی له کس ناکرئ و کس هه لئاخه لته تی. راستیه شارد راوه کان دهرده کهن و هه موو شتیک غایانه، بویه مسکینه کان سه ر کز ناکهن و چیدی بی ده نگ نابن، هه لو یسته مله پوره کانیان به رودا ده ده نه وه، فرت و فیلی و له خشته بردنه کانیان و به سه ر ده هیننه وه، هه و لو ته قه لابه رده و امه کانیان بو گومرپا کردنی ژیرده سته کانیان ده خه نه وه به رچاوا!

نه جار هه ردو لایان سه رانی مله پرو مسکینی ژیرده سته گومرپا که رو گومرپا که او بویان دهرده که وی: که نه م ده مه ده مییه بی ناکامه، هیچیان سوودی لی نابینن، موسته کبیرن و موسته ضعفین له ناگر رزگار ناکا. هه ریه کدیان تاوانی خوی هه یه و سزای تاوانی خوی و ده ده گرتیه وه، سه رانی کوفرو طاغوته کان تاوانی کوفری خویان و گومرپا کردنی ژیرده سته کانیان له سه ره، شوینکه و توه کانیش تاوانی شوینکه و تنه کدیان له سه ره، نه وان به رپر سن له وه:

که شوین طاغوته کان که وتوون، به وه رزگاریان نابی که له دونیادا ژێردهسته بوون، چونکه پهروه ردگار ههستی پی به خشی بوون، نازادی پیدابوون، که چی نهوان به ویستی خۆیان ههسته کانیا له کار خستبوو، نازادی که سایه قی خۆیان له دهست دابوو، رازی بوون بینه کلک و چلکاوخۆری ملهوپره کان، رازی بوون بینه ژێردهسته، بۆیه شیاوی سزای سهختن!

﴿وأسروا الندامة لما رأوا العذاب﴾ ههردولایان مسکین و ژێردهسته کان و سه رانی کوفرو ملهوپره کانیاان په شیمانی خۆیان له یه کتر دده شیرنه وه، ههردولایان په نجهی په شیمانی ده گهنو له هه لۆیست و کرده وهی رابردووی خۆیان په شیمانی به لام ده ری نابن، پیتیان ناخۆشه کهسانی دیکه پیتیان خۆش بن، په شیمانی له سه ر ده م وچاویان ده رده که وهی کاتیك: که عه زاب ده بینن ده وهی داو، له و کاته ه دا: زنجیری ناگرین ده کهینه ده ست و ملیان و ده یاخه ینه ناو دۆزه خه وه، هه لبه ته نه و سزا سامنا که شیاان پراوپری کرده وه و هه لۆیستیانه ﴿هل يجوزون الا ما كانوا يعملون﴾ نایا نه وانه سزایان ده دریته وه مه گه ر به گوێه ی کرده وه کانیاان نه بی؟ واته: نێمه سزای نه وانه به نه ندازه ی کرده وه کانیاان ده ده ینه وه، سته م له که س نا که ین. هه ردولایان سته مکارن، نه میان سته مکاره چو که به هیزو ده سه لاتی خۆی سه رباری کوفرو گو مپرای خۆی، کهسانی دیکه شی گو مپرا کرده، نه ویشیاان سته مکاره چونکه که رامه ت و که سایه قی خۆی له ده ست داوه و ملکه چی سته مکارو ملهوپران بووه، هه ردولایان ده بی سزای کرده وه و هه لۆیستیان به چیژن!

دلداره وهی بیغه مبهدر

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ

مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٣٤﴾

وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَدًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٣٥﴾

قُلْ إِن رَّبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ

لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾ وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِندَنَا

زُلْفَىٰ إِلَّا مَنَ عَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعِيفِ

بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ ءَامِنُونَ ﴿٣٧﴾ وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي

ءَايَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٨﴾ قُلْ

إِنَّ رَّبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا

أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٣٩﴾

دەربارەى سەبەب نزولى نایەتى ژمار (۰۳۴) ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّبِيٍّ مِّنذِيرٍ مِّنْ يَّبْنُوْنَ بَوْحَاتِهِمْ لَهْ تَهْبُورَهْ زَيْنَهْ رِيوایەت دەکەن دەتێ: دوو پیاو ھاوبەش بوون لە بازرگانى و مامەلەدا، یەکیان رویشت بۆ شام و ئەوێتریان لە مەککە مایەو، چاکە حەزەرەتى موحەممەد کرایە پێغەمبەر و رەوانە کرا، کابرای لە شام بوو، نامەى بۆ ئەوێتر نووسى دەربارەى پێغەمبەر پرسىاری لى کرد، ئەویش بۆى نووسى: کە تەنھا مسکین و ھەژار شویتى کە وتوون و ئیمانیاں پێھێناو، کابرای شامى بازرگانىیە کەى جێھێشت و ھا تەو بۆ لای ھاوێلە کەى و وتى: شویت و جێگای ئەو پێغەمبەرەم پێ بلى: ئەویش شارەزای کرد، چوو بۆ لای پێغەمبەر (ﷺ) عەرزى کرد بانگەوازی تۆ بۆ چى؟ پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی بۆ ئەو و ئەو، کابرا وتى: مەن شاىەتى دەدەم: کە تۆ پێغەمبەرى خودای، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی بە چى دەزانى؟ کابرا گوتى: بێگومان هیچ پێغەمبەرێک رەوانە نە کراو، ئیلا: کە رەوانە کرابێ ھەژار و مسکین شویتى کە وتوون. ئیتر دواى نایەتى ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا: إِنَّا بِمَا أُرْسَلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ﴾ نازل کرد، ئەمجار پێغەمبەر (ﷺ) بە دوى دا نارد و فەرمووی پەروردار نایەتێکی نازل کردو پشەتگیری قسەکەى تۆ دەکا.

پەيوەندى ئەم کۆمەلە نایەتە بە ھى پێشەو لەم روو وەى: کە لەو و پێش باسى ھەلس و کەوتى موشىرێکە کانی کرد بەرامبەر قورئان و کتێبە ئاسمانىیە کانی تر، ئەمجار لێرەدا دڵنەواى پێغەمبەر دەکا و دەفەرموێ: ئەو داب و نەرىتى ھەموو پێغەمبەرێکی پێش تۆیە. ھەر پێغەمبەرێکمان رەوانە کردبێ، لە لایەن ملھور طاعوتە کانی بە درۆ خراوە تەو و ئەوانەى شویتى کە وتوون لات و ھەژار بێ دەسلەلات بوون. چونکە ئەو داب و داخوایى

ته که ببورو شریتن نه که و تنی بانگه وازی حق و راستیی ده کا خزّه لئانه وه و
 په یوه ست بوونه به زه رق و به ره قی که مبابه خی دونیا وه، رۆچون له شه هوه ت و
 ناره زوداو به که مزانینی نه وانه ی ژبانی خو شو و ناز و نیعمه تیان بو
 به یده ست نه بوه.

نه بچار په روه ردگار بیرو بو چونه کان پوچ ده کاته وه و نه وه یان بو رون
 ده کاته وه: که ده وله مهنډیی و هه ژاری په یوه نډیکیان به نیمان و کوفره وه
 نیه، وای ده که وی رزق و رۆزی زور به سهر کافرکی خودانه ناس دا ده پرتی،
 موسولماننیکي راستالیش به کوله مهرگی ژبان به سهر ده با، هه روا به
 پیچه وانه شه وه. نه مهش به پیی حیکمه ت و به رژه و هندییه ک: که هه خودا خوی
 ده یزانی و به س. به لام له قیامه ت دا پاداش و سزای عادل ده درینه وه،
 خودا په رستان به به هه شت شاد ده بن و کافرو سته مکاران ده خرینه ناو دۆزه خه وه.

بهم جۆره په روه ردگار دلنه وایی پیغه مبه ر (ﷺ) ده کا و ته سه لای ده داته وه
 بو شه وی خفه ت نه خوا به وه: که نه ته وه که ی پشت له بانگه وازییه که ی
 هه لده که ن و په یامه که ی رت ده که نه وه، فهرمانی پی ده کا به وه: که چاو له
 پیغه مبه رانی پیش خوی بکا و سور بی له سهر گه یان دنی په یامی خوی.
 ده فهرموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أَرْسَلْتُمْ بِهِ
 كَافِرُونَ﴾ واته ئیمه پیغه مبه رو فروستاده ی خو مان نه ناردون بو سهر
 دانیش توانی هیچ گوندو شارک بو ترساندنیان له عه زابی خودا، ئیللا: که
 ناردومانن، ده وله مهنډو ده ست رۆیشتو مله وړه کانیان پشتیان له بانگه وازی
 نه و پیغه مبه رانه هه لکړدوه به ناشکرا پییان گوتوون ئیمه بپرومان به و
 په یامه ی ئتوه نیه، به درۆزن و جادو گهرتان ده زانین و تیمانتان پی ناهیتن.

هەر له مانای ئەم نایه‌تەدا چەند نایه‌تیکی تر هەن وەکوو دەفەر موی:
﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مَّجْرُمٍهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا﴾ (الأنعام: نایه‌تی ۱۲۳)
یان دەفەر موی: ﴿وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَرْنَاهَا تَدْمِيرًا﴾ (الاسراء: ۱۶)
ئەم جوړه هه‌لۆیسته‌ی مله‌پور ده‌وله‌مەندو خاوه‌ن ده‌سه‌لاته‌كان ديارده‌یه‌کی هه‌میشه‌یی گه‌لو نه‌توه‌كان بووه
له‌ روژگاری کۆن و نوێدا، هه‌میشه‌ خۆش‌را‌پواردن و ژيانی نه‌رم و نۆز دل ره‌ق
ده‌كاو هه‌سته‌كاني ئاده‌میزاد ده‌كوژنیتیه‌وه. به‌ چلکی ماده‌ده‌ شه‌فافیه‌تی
گیان داده‌پۆش‌ری نیشه‌انی هیدایه‌ت نابین، له‌وه‌رگرتنی هیدایه‌ت
هه‌لده‌په‌نگینه‌وه‌و سوور ده‌بن له‌سه‌ر به‌تال و دلیان بو نووری
خوداناسی ناکه‌نه‌وه.

به‌ مال و مندال له‌ خۆیان بایی ده‌بن ﴿وقالوا: نحن اكثر اموالا واولادا،
وما نحن بمعذبين﴾ به‌ناز په‌روه‌رده‌و خۆیسه‌روه‌ه‌ کافره‌كان به‌ پێغه‌مبه‌ران و
شوینکه‌وتوانیان ده‌گوت: خودا ئیمه‌ی به‌سه‌ر ئیوه‌دا ته‌فضیل داوه‌،
مال و سامان و مندالی زۆری پێ‌به‌خشیوین، دياره‌ خۆشی ده‌وێن بۆیه‌ ئەم ژيانه‌
خۆشه‌و ته‌و هه‌موو سامان و ده‌سه‌لات و منداله‌ی پێ‌داوین. ئیوه‌شی ئاوا هه‌زارو
زه‌بوون کردوه‌، ته‌مه‌ نیه‌ شانه‌ی پایه‌به‌رزایی ئیمه‌و په‌ستی ئیوه‌یه‌، به‌لگه‌یه‌
له‌سه‌ر ته‌وه‌: که‌ خودا ئیمه‌ی خۆش ده‌وێ و له‌بیروباوه‌ری ئیمه‌ رازییه‌، هه‌رگیز
ناشگونجی له‌دونیادا ته‌و نازو نیعمه‌ته‌مان بداتی و له‌ قیامه‌ت دا به‌ناگر
سزیمان بدا!!

وه‌لێ ئەم بیرو بۆ‌چونه‌یان هه‌ر له‌ بناغه‌وه‌ هه‌له‌یه‌، به‌راورد کردنیکی
پوچ و قیاسیکی به‌تاله‌، چونکه‌ مندال و مال و سامان پێ‌دان زۆریه‌ی کات بو
ئیه‌ستیدراج و له‌خشته‌ بردنه‌، بۆ ئەزمون و تاقیکردنه‌وه‌یه‌. وە‌کوو له‌ نایه‌تیکی

تردا ده فەرموئ: ﴿أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مَّالٍ وَبَنِينَ نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ (المؤمنون: ۵۶، ۵۵) یان ده فەرموئ: ﴿فَلَا تُغْنِكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ﴾ (التوبة: ۵۵).

ئەجار پەرورەدگار رەدیان دەداتەووە دە فەرموئ: ﴿قل﴾ ئەمە پێغه مەبەر پێیان بڵێ: ﴿إِنَّ رَبِّي يَسْتَطِيعُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ﴾ بێگومان خودای من رزق و رۆژی دەبەخشێ بەو کەسەمی خۆشی دەوێ و بەو هی خۆشی ناوێ، بە ویستی خۆی ئەم دەوڵە مەند دەکا و ئەو هەزار، ئەم دەکاتە خاوەن منداڵ و وەچەو خزم و کەس و کار و ئەو نەزۆک و بێکەس دەکا. ئە دەوڵە مەند کردن و منداڵ پێدان لەبەر خۆشەویستی، ئە هەزار کردن و وەجاخ کوێری لەبەر رق لێبون و خۆش نەویستنه، بە لکوو ئەو لەبەر حیکمەتێکی یەزدانییەو هەر خودا بۆ خۆی هۆکارە کەمی دەزانێ. چونکە دویا لای خودا نرخی بالە می شولە یەکی نیە، کەوابێ چون دەوڵە مەندی و هەزاری دەکەنە تەرازوی خۆشەویستی و ناخۆشەویستی خودا بۆیان.

تیرمیژی لە سەهلی کۆری سەعدەووە رێوایەت دەکا دەلێ: پێغه مەبەر ﴿قُلْ﴾ فەرمووی (لو كانت الدنيا تعدل عند الله جناح بعوضة ما سقى كافرا منها شربة ماء). ئە گەر دویا لای خودا نرخی بالە می شولە یەکی هەبوا یە، قومە ناوێکی نەدەدا بە کافرەکان. ﴿وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ وەلێ زۆریەمی ئادە می زاد نازانن حەقیقەتی داب و نە پیتی خودا لە بونە وەردا چۆنەو چۆن نیە. هەر لە خۆیانەو رەمڵ دەهاون.

پهروهردگار لهم نایه تدها نهوه دهچه سپینن: که رزق ورژئی فراوان دهکا به ویستی خوی بۆ کهسانیک بیهوی دهوله مەندیان بکا، هر به ویستی خوی کهسانی تر دهستکورت دهکا. دهوله مەندی و هه ژاری مهسه لهیه کهو خوشه ویستی خودا بۆیان، یان رق لیبونیان مهسه لهیه کی تره و هیچ په یوه ندیان بهیه کتره و نه، واده بی خودا رزق ورژئی زۆروه بنده به کهسانیک دهدا: که رقی لیانه، یان خوشی دهوین، جاری وایش دهبی رزق ورژئی له تاوانباران دهگریتهوه، وهکوو چۆن خودا په رستان هه ژار دهکا! وهلی به لگه و مه بهسته کان جودا وازن و له هه موو حالتیک دا چون یهک نین.

جاری واهیه خودا رزق ورژئی ده به خشی به کافرو خودانه ناسان بۆ نیستیدراج و له خشته بردن و کیشکردنی زیاتر بۆ تاوان نه نجامدان، بۆ نهوهی په زمه ندهی خراپکاریان که له که بی و نه مجار خودا له دونیادا یان له قیامت دا به گویرهی حکمهت و دانایی خوی به و هه موو تاوانه و بیانگری، جاری وایش دهبی هه ژارو دهستکورت و به ده به ختیان دهکا، ژیانیکی کوله مهرگی و نه مرو نه ژینیان پی دهدا بۆ نهوهی زیاتر پی دین بن و تاوان نه نجام بدهن و له رهحمهت و به زهیی خودا دوور بکه ونهوه، رصیدیان له گومرای و شهرو نه گبه تی دا دوو چه ندانه بیتهوه.

له لایه کی تره وه واده بی خودای مهزن رزق و وژی زۆرو نازونیه ته جۆراوجۆر به سهر خودا په رستان دا ده پریژنین بۆ نهوهی بتوانن کاری زۆرو باش نه نجام بدهن، شوکرو سوپاسی خودای له سهر بکهن، به مهش و نه دهی تر ره صیدی خیر و چاکه یان زۆر بی، شیاوی زۆرتر نیعمهت و خوشه ویستی خودا بن.

وایش دهبی خودا خودا په رستان هه ژارو بی ناز دهکا، به بون و نه بوونی مال و مندال و له شماغی و به نه خوشی تاقییان دهکاتهوه، له بۆته یان دهدا، تا

دهری بخا چەند بەصەبر! ئارامن، تاج ئەندازەیکە خۆیان بۆ دەگیرێ! بەمەش رەصیدیان لە خێرو رەزامەندیی خودا بۆ دوو چەندانە دەبیتەوه.

جا ئەگەر کەسێک خودا نازو نیعمەتی زۆرو هەمەجۆری پێدا، ئەویش بە جوانی هەلسو کەوتی کردو سوپاسگوزار بوو، ئەوه خودا پاداش و شەوابی بۆ دووچەندانە دەکاتەوه، کەوابوو خودی مال و سامان و مندال ئادەمیزاد نە لە خودا نزیک دەکاتەوه نە دووری دەخاتەوه، بەلکوو هەلسو کەوت و کار کردەوه لەو نازو نیعمەتەدا پاداش و شەواب زیاد دەکاو دەبیتە جینگای رەزامەندیی خودا!

بەم پێیە دەردەکەوی: کە بیرو بۆچوونی ئەو بەنازپرەورەوه کافرو بێدینانە کە پێیان وایە دەولەمەندی و هەژاری نیشانەی خۆشەویستی و ناخۆشەویستی خودایە، بیرو بۆچونێکی هەلەیهو بێ بناغەو ئەساسە.. بەلکوو لە تەرازوی خودادا ئەوهی: کە روۆی هەیه ئیمان و کردەوهی چاکە!!

ئەوه‌تا پرەوه‌دگار بە رونی ئەم حەقیقەتە رادەگەیەنێ و ئەم راستییە رون دەکاتەوه و دەفەرموێ: ﴿وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ، إِلَّا مَنْ آمَنَ وَ عَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جِزَاءُ الْغُرَفَاتِ أَمْنُونَ﴾ ئەم ئادەمیزادینە زۆریی مال و سامانتان، هەبوونی مندال و نازو نیعمەت بۆتان، نیشانەی ئەو نیه ئیمە خۆشان دەوێن و لیستان رازین، وامەزانن دەولەمەندی و مندالداریتان لە ئیمەتان نزیک دەکەنەوه، نەخێر وانیه‌و بە هەلە چوون، مال و مندال بۆ بە تاقیکردنەوهی ئێوه‌یه، بۆ ئەوه‌یه دەری بخەین کێ لە خودا پرستیدا بە کاریان دینێ و کێ لە بێدینیدا بە کاریان دینێ.

وله لی که سیك برپای به تاك و ته نهایی خوداو به راستیی پیغه مبه رانی
خوداو نامه ناسمانییه کان و رژی قیامت هه بی، ویرای ئیمانی ته وای،
کرده وهی باش نه نجام بداو مالو سامانی له پیناو خودا په رستی دا سهرف بکا،
ته وه بیتگومان ئیمان و کرده وه که ی له خودای نزیک ده که نه وه، ره زامه ندی
په روه ردگاری بۆ دهسته بهر ده بی و پاداشی بۆ چند چندانه ده بیتته وه، تا
ده گاته یه که به حوت سه د، ته وانه رژی قیامت سهر فرازن و ده خرینه
به هه شتی به رینه وه به دنیایی تیدا ده میتنه وه.

ئیمانی نه حه دو موسلیم و ئیبنوماجه له ته به و هره ریه وه ریوایه ت ده که ن
ده لی: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: (ان الله لا ينظر الى صوركم و اموالكم ولكن انما
ينظر الى قلوبكم و اعمالكم) بیتگومان خودا ناروانیته شیوه سهر و سیماتان،
ته ماشای مال و مندالتان ناکاو ته شتانه ناکاته ته رازی ریزو نرخی ئیوه
له لای خودا، به لکوو سه یری ئیمان و کرده وه تان ده کاو ته دوو شته ده کاته
پیوه ری باشی و خراپیتان!

له فه رموده یه کی تر دا: که ته بو حاتم له ئیمانی عه لییه وه ریوایه تی
کر دو وه ده فه رموی: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویه تی: (ان فی الجنة لغرفا تری
ظهورها من بطونها و بطونها من ظهورها، فقال اعرابی لمن هی؟ قال (ﷺ) لمن
طیب الکلام، و اطعم الطعام و ادا م الصیام و صلی باللیل و الناس نیام.) واته: له
به هه شت دا چند ژوریک هیه له ناوه وه ده روه یان ده بیند ری و له ده روه
ناوه وه یان ده بیند ری، عه ره بیکی ده شته کی وتی: ته وه بۆ کی ده بی؟ پیغه مبه ر
(ﷺ) فه رموی: بۆ که سیك ده و گف تی شیرین بی، نان به ده بی، زۆر به ی سال
به ر ژو بی، شه و نوژی هه بی، نه و نوژی بکا و خه لکیی نوو ستووبن .

نه مجار په‌روه‌ره‌گار هه‌ره‌شه له کافره‌کان ده‌کاو حالو سهره‌نجامی رۆژی
 دواپیان دیاری ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿والذین یسعون فی آیاتنا معاجزین فأؤلئک
 فی العذاب محضرون﴾ نه‌وانه‌ی هه‌ولۆ ته‌قه‌للای ره‌تکرده‌وه‌ی نایاتی ئیمه
 ده‌ده‌ن و ده‌یان‌ه‌وی^۲ قورئان به‌درۆ بجه‌نه‌وه، تانه‌ی لی^۳ بده‌ن و به‌تالی بکه‌نه‌وه،
 هه‌ولۆ ده‌ده‌ن خه‌لکی له ریبازه‌که‌ی دوور بجه‌نه‌وه. نه‌هیلن: که‌سانی دیکه ئیمان
 به‌یئن، پییان وایه: نه‌وان له‌ده‌ست عه‌زابی ئیمه رزگاربان ده‌بی و ده‌ره‌قه‌تیان
 نایه‌ین، چاک بزائن: که به هه‌له‌چون، چونکه هه‌رگیز نه‌وان و غه‌یری نه‌وانیش
 له چنگ سزای ئیمه قوتاریان نابو و سزاو پاداشتی کرده‌وه‌کانیان وهرده‌گرته‌وه.
 فریشته به‌رپرسه‌کانی دۆزه‌خ کیشیان ده‌که‌ن و راپیتچی ناو دۆزه‌خیان ده‌که‌ن و
 له‌ناو چرقه‌ی عه‌زاب دا حازر ده‌کرتن.

نه مجار په‌روه‌ردگار له باره‌ی رزق و رۆژی‌هه‌وه حه‌قیقه‌ت رون ده‌کاته‌وه و نه‌وه
 راده‌گه‌یه‌نی که هه‌ر خودا خۆی سه‌رچاوه‌ی رزق و رۆژی‌هه‌وه به‌گوێره‌ی وێست و
 حیکمه‌تی خودایانه‌ی خۆی ده‌یدا به‌بهنده‌کانی، ده‌فرموی: ﴿ان ربی یسط
 الرزق لمن یشاء من عباده ویقدر له﴾ نه‌ی پتغه‌مبه‌ره‌! به و موشریکانه بلێ:
 بیگومان خودای من به وێستی خۆی رزق و رۆژی‌هه‌وه بۆ بهنده‌کانی زیاده‌و کم
 ده‌کا، به‌گوێره‌ی حیکمه‌تی خۆی بۆ هه‌ندیک زیاده‌ی ده‌کاو له
 هه‌ندیکیش ده‌یگرته‌وه.

﴿وما أنفقتم من شیء فهو یخلفه وهو خیر الرازقین﴾ واته بیگومان
 به‌خشش و عه‌طای خودا به‌رده‌وام تازه ده‌یته‌وه و کم و زیاد ده‌کا، جال‌م
 روانگه‌وه هه‌ر شتیک ببه‌خشن، هه‌ر کارێکی باش شه‌نجام بده‌ن، به‌گوێره‌ی
 قورئان و سوننه‌تی پتغه‌مبه‌ره‌ هه‌لس و که‌وت بکه‌ن، نه‌وه‌خودا پاداشتان
 ده‌داته‌وه، له‌دنیادا یان له‌قیامت دا یان له‌هه‌ردوکیان دا، له‌دنیادا

شوینی پر ده کاته وه له قیامت دا به نازو نیعمه تی به ههشت پاداشستان ده داته وه. له راستیش دا رزق ورژیدر هر خودایه، ههول و کۆششی بهنده کان هۆکاری رواله تین و بهس.

له صحیحی موسلیم دا فرموده یه كه له نه بهوهره یه وه ریوایهت كراوه، ده فرموی: پیغه مبه ر (ﷺ) فرمویه تی (ما من يوم یصبح العباد فیہ الا ملكان ینزلان فیقول احدهما اللهم اعط منفقا خلفا واعط ممسكا تلفا)^(۱) تیمامی رازی له سهر رسته ی (وهو خیر الرازقین) فرمویه تی: چاکی رزق له وه دایه له کاتی پتویست دابی، به نه ندازه ی پتویست بی و کهم و کورتی تیدا نه بی، نه حیساب بکری و نه داوای پاداش و ثوابی له سهر بکری.

سه رزه نشت و لومه کردنی کافره کان له رۆزی قیامت داو سه رکوتانه وه یان له بهردهم

به رستراوه کان یان دا.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَكِ أَهْؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٤٠﴾ قَالُوا سُبْحَنَكَ أَنْتَ وَلِئْنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾ فَأَلْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ

^(۱) رواه مسلم فی الزکاة ۳۷/۹۹۳ باب (۱۱) الحث علی النفقة ورواه البخاری فی النفقات (۵۳۵۲) باب (۱) فضل

النفقة علی الاهل من حدیث ابی هریره ان رسول الله (ﷺ) قال (قال الله: أنفق یا ابن آدم أنفق علیک)

بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفَعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ
النَّارِ الَّتِي كُنتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿٤٢﴾

له‌وه پیتش په‌روه‌ردگار شه‌وه‌ی رونکرده‌وه: که وه‌زعو حالی پیغه‌مبه‌ر
(ﷺ) وه‌کوو وه‌زعو حالی پیغه‌مبه‌رانی پیتش خویه‌تی، هه‌لویتست و دیدو
بۆ‌چونی گه‌له‌که‌شی چه‌شنی حالی گه‌له‌ کافره‌کانی رابوردوه، نه‌جار شه‌وه
راده‌گه‌ینه‌ئێ که موشریکه‌کان به‌ هه‌له‌دا چوون له‌وه‌دا: که به‌ ده‌وله‌مهن‌دی و
مندال‌داری خۆیان ده‌نازن، دوا به‌ دوا‌ی شه‌وه وه‌زعو حالی په‌شیواوی قیامه‌تیان
رون ده‌کاته‌وه: که چۆن خودای مه‌زن له‌ رۆژی قیامه‌ت دا بۆ زنده‌ ریسوایی و
سه‌رکوتانه‌وه‌یان پرسیار ناراسته‌ی فریشته‌کان ده‌کا: ناخۆ شه‌وان عیباده‌تی
نیوه‌یان کردوه؟ ده‌فه‌رموئ: ﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا﴾ شه‌و رۆژه‌ی: که خودای
بالاده‌ست هه‌موو مه‌خلوقات کۆ ده‌کاته‌وه له‌ سارای مه‌حشر دا رایان
ده‌گرئ، په‌رستشکارو په‌رستراوه‌کان به‌ره‌و‌روی یه‌کیان ده‌کاته‌وه طاغوت و
مله‌و‌رو مسکین و هه‌زاره‌کان به‌ره‌و‌روی یه‌که‌تر ده‌کاته‌وه، ﴿ثُمَّ يَقُولُ
لِلْمَلَائِكَةِ﴾ نه‌جار پرسیار له‌و فریشتانه‌ ده‌کا: که موشریکه‌کان پێیان وابوو:
هاوه‌لی خودان، کچی خودان، په‌رستشیان بۆ ده‌کردن تا له‌ خودایان نزیک
بکه‌نه‌وه، شه‌فاعه‌تیان بۆ بکه‌ن، پێیان ده‌فه‌رموئ: ﴿أَهَؤْلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا
يَعْبُدُونَ﴾ شه‌رئ نیوه‌ فه‌رمانتان به‌مانه‌ کرد په‌رستشکاریتان بۆ بکه‌ن؟ نیوه
پیتان گوتن نیمه‌ به‌رستن؟ هه‌لبه‌ته‌ په‌روه‌ردگار بۆ خۆی باش ده‌زانئ و ناگای
له‌ هه‌موو واقیعه‌که‌ هه‌یه‌و هیچی لی گوم نابئ، وه‌لی شه‌م پرسیاره‌ بۆ زنده
سه‌رکۆنه‌ کردن و سه‌رکوتانه‌وه‌یانه، بۆ ریسواکردن و نا‌ئومید کردنیانه، نه‌مه
ده‌ق ده‌شریعه‌ته‌ شه‌و نایه‌ته‌ی که ده‌فه‌رموئ: ﴿أَأَنْتُمْ أَضَلُّتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ

هم ضلوا السبیل؟ ﴿الفرقان: ۱۷﴾ هر له چه شنی نهو پرسیاره یه: که ناراسته ی
 حه زره تی عیسای ده کاو ده فهرموی: ﴿اانت قلت للناس اتخذونی و امی الهین
 من دون الله؟ قال: سبحانک ما یكون لی ان اقول ما لیس لی بحق﴾ (المائدة: ۱۱۶)
 خودا بۆ خۆی ده زانی: که فریشته کانو عیسا لهو تاوانه به رین و هرگیز نهوان
 داوای نهو هیان له ناده میزاد نه کرده به لکوو نهو پرسیارو وه لآمه بۆ
 سه رکوتانه وهو ریسوا کردنی موشریکه کانه.

﴿قَالُوا سُبْحَانَكَ اَلْتَ وَلِئِنَّا مِنْ دُونِهِمْ﴾ فریشته کان دینه زوبانو ده لئین:
 پاکو بئی هاوه لی بۆ تویه نهی پهروه ردگار، زاتی پاکت بئی هاوه لی و کس
 رایه ی ناکه وی بیته هاوشانت، ئیمه به نده ی ملکه چی تۆین، هیچ
 په یوه ندیکمان به نهوانه نیه، نه تو پهروه ردگاری ئیمه ی « هرگیز ئیمه نهوانان
 نه کرده به په رستشکاری خۆمان و هیچ دۆستایه تی و خۆشه ویستی یه ک نیه له
 نتوان ئیمه و نهوان دا، نهوان عیباده تیان بۆ ئیمه نه کرده ﴿بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ
 الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ﴾ به لکوو نهوان عیباده تیان بۆ شهیتان و پیره که ی
 کرده وه، شهیتان و دارو دهسته که ی ریبازی بپه رستی یان له پیش چاو جوان
 کردبوون و گومرایان کردبوون.

زۆریه ی زۆری موشریک و خودانه ناسان بروا به وه سه وه و درۆو ده له سه ی
 جندۆکه و شه یاتینی ده که ن!

﴿فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعاً وَلَا ضَرّاً﴾ له روژی قیامت دا
 هیچ سودو قازانجیکیان لهو بت و سه نه مانه ده ست ناکه وی، نهوانه ی هیوایان
 پییانو به ندایه تیان بۆ ده که ن، نه سودو نه قازانج هیچیان له ده ست نایه و
 شه فاعه تیان لی «ره ناگیرئ و له ئیوه بئی ده سه لات ترن.

﴿وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ﴾ له
روزی قیامت دا به موشریک و ستمکاران ده لئین بجیژن عه زابی نهو
دوزه خه ی به دروتان ده زانی، پرواتان پیی نه بوو، نهو نیستا له ناوه پاستی
ناگردان و رزگار بونتان لئی نابی.

هوکاری عه زابدانی کافره کان

وَإِذَا نَتَلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَاتُنَا بَيِّنَاتٍ
قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانُوا يَعْبُدُونَ أَبَاؤُكُمْ
وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا إِفْكٌ مُّفْتَرٍ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا
جَاءَهُمْ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٤٣﴾ وَمَا ءَايَاتُهُمْ مِنْ كُتُبٍ
يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ ﴿٤٤﴾ وَكَذَّبَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَغُوا مِعْشَارَ مَا ءَايَاتُهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي
فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٥﴾ قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ
تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِيَالِكُمْ وَقَدْ أَعِظْتُكُمْ أَنْ تُكْفِرُوا بِاللَّهِ إِنَّكُمْ تَكْفِرُونَ
مَنْ جِنَّةٌ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٤٦﴾

قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنَّ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى
 كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٤٧﴾ قُلْ إِنَّ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَمَ الْغُيُوبِ ﴿٤٨﴾
 قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِيُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ ﴿٤٩﴾ قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ
 فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي وَإِنِ اهْتَدَيْتُ فِيمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ
 سَمِيعٌ قَرِيبٌ ﴿٥٠﴾

لهم چند نایه‌تدا په‌روه‌ردگار هۆکاری عه‌زابدانی کافره‌کان رون
 ده‌کاته‌وه ده‌فهرموی: ﴿وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ
 يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤَكُمْ﴾ کاتی نایاتی قورنانی نیه به‌سه‌ر
 شه کافران‌ده ده‌خویندریت‌ته‌وه، باسی یه‌کتابه‌رستی و زیندوبونه‌وه عه‌زابد
 پاداشیان بۆ ده‌کری، ده‌لین: شه پیاه (واته: محمد) پیایکه ده‌یه‌وی نیه منع
 بکا له نایینی باوک و باپیرتان، ده‌یه‌وی واز له بته‌رستی بیتن، هیچ به‌لگه‌و
 نیشانه‌یه‌کیشی پی نیه، ﴿وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا إِفْكٌ مُفْتَرٍ﴾ هه‌روه‌ها ده‌لین: شه
 قورنانه جگه له درۆ ده‌له‌سه‌یه‌کی هه‌لبه‌ستراو به‌ولاهه هیچی تر نیه،
 درۆیه‌که به‌دهم خوداوه هه‌لبه‌ستراوه، بۆ شه‌وه‌ی شاده‌میزادی پی له خسته‌به‌ری
 گومرایان بکا. ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ﴾
 هه‌روه‌ها کافره‌کان ده‌لین: شه نایینه‌ی موحه‌مه‌د بانگه‌شه‌ی بۆ ده‌کا، شه
 په‌یام و شه‌ریعه‌ته‌ی هیتاویه‌تی و خه‌لکی پی شه‌ژاندوه، سیحرو جادویه‌کی
 ناشکراو نمایانه، کهس نیه شه‌وه‌ی نه‌زانینی.

نه مجار خودا ره دیان ده داته‌وه ده فهرموی: ﴿وَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ﴾ تیمه له‌وه پیش بۆ گه‌لی عه‌ره‌ب نامه‌ی ئاسمانیمان بۆ نه‌ناردون تا بیخویننه‌وه، نایینی‌کمان بۆ بریار نه‌داون، تاپه‌یره‌وی بکه‌ن و له‌وئ دا پیمان گوتبن هاوه‌ل بۆخودا دابینین و بتپه‌رستی بکه‌ن، پیش تویش نه‌ی پیغه‌مبه‌ر! ره‌ه‌به‌ری‌کمان بۆ نه‌ناردون بانگه‌وازیان بکاو بیانترسین له‌لادان له‌ نایینی خوئی، هه‌تا نه‌مپۆ له‌وه بترسن و بلین: ناویرین نایینی خویمان واز لئی یینین! ده‌ی که‌وابی بۆچی نه‌و نه‌فامانه‌ ریگه‌ی کوفرو بی‌دینیان گرتۆته به‌رو دژایه‌تی په‌یامی حق ده‌که‌ن: که‌ئیسلامه‌!؟ جا: که‌ نایینی ص‌حیح ته‌نها به‌ نیگا و س‌روش له‌ خوداوه بزانری به‌ه‌وی نامه‌ی ئاسمانی نازل کراو بۆ سه‌ر پیغه‌مبه‌ره‌وه نه‌بی دیاری نه‌کری، بی‌گومان ئیدیعی موشریکه‌کان: که‌ ده‌لین: هاوه‌لدانان بۆ خودا نایینیکی حق و راسته‌، ئیدیعی‌ه‌کی بی بناخه‌و به‌تالو پووجه. نمونه‌ی نه‌م نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تره‌: که‌ ده‌فهرموی: ﴿أَمْ أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَا كَانُوا بِهِ يُشْرِكُونَ﴾ (الروم: ۳۵) یان ده‌فهرموی: ﴿أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ﴾ (الزخرف: ۲۱) یان ده‌فهرموی: ﴿أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ إِنْ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ﴾ (القلم: ۳۸-۳۹) نه‌مجار هه‌ره‌شه‌ی توند ناراسته‌ی کافره‌کان ده‌کاو ده‌فهرموی: ﴿وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا تَلَوْا مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فَاَتَيْنَاهُمْ مَكِيدًا فَكَاذِبُوا رُسُلِي فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ﴾؟ بی‌گومان گه‌له‌ پیشینه‌کانی پیش ئیوه‌ بۆ نمونه‌ گه‌لی نوح و عاد و ثمود پیغه‌مبه‌ران و نیگا و س‌روشی ئاسمانیان به‌ درۆ خسته‌وه، ئیمانیان به‌ پیغه‌مبه‌ره‌کانیان نه‌هیتا و له‌ خودا یاخ‌ی بوون، نه‌و گه‌ل و نه‌ته‌وانه‌ له‌ دونیادا زۆر له‌ موشریکه‌کانی قوره‌یش به‌ هیزو توانا‌تر بوون، به‌لکو قوره‌یش و غه‌یری قوره‌یشیش نه‌گه‌یشتونه‌ ده‌یه‌کی نه‌و هیزو توانا و مال و ده‌سه‌لاته‌ی دابوومان به‌ ته‌وان، ده‌ی نه‌و هه‌موو هیزو توانا و

مال و سامان و دهسه لاتهیان له چنگ عه زابی خودا رزگاری نه کردن، نه یانتوانی
 عه زابی ریشه کی شکمر له خویان دوور بجه نه وه، به لکوو تارومار کران و بوونه
 پهنی زه مانه، شوینه وارو گوندو شاری تارومار کراوی هندیك لهو نه ته وانه
 له مه لپهنی موشریکه کانی مه ککه دور نیه و له گشت و گوزاریان دا نیوارو
 به یانی به لایان دا تیده پهن و به چاوی خویان که لاهو کۆن و شاره روخاوی نه وان
 ده بینن وه کوو له نایه تیکی تردا ناماژه به وه ده کاو ده فهرموی: ﴿أَقْلَمُ يَسِيرُوا
 فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ
 قُوَّةً﴾ (الایه ۸۲) دهی نه وهی به سهر نه و گهل و نه ته وانه هات دوور نیه
 به سهر نه مانیش بی نه گهر سوور بن له سهر کوفرو نیلحادو ره تکرده وهی
 په یامی قورئان.

نه جار قورئان بانگه وازیان ده کا بو به خودا چوونه وهو تیفکرین و
 ورد بوونه وه له په یامی قورئان و حال و وه زعی پیغه مبه (ﷺ) ده فهرموی: ﴿قُلْ
 إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِيَ وَفَرَادَى ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ
 مِنْ جَنَّةٍ﴾ نهی پیغه مبه، ناموزگاریان بکهو پییان بلای: من ده تانترسیتم له
 ناکام و سهره نجامی نه م هه لویستهی سورن له سهری، فهرمانتان پی ده که م و
 ناموزگاریتان ده که م به وهی به ورد بینتییه وه، به دل سوژییه وه هه ول بدهن
 بگه نه حه قیقه و راستی دوو دوو یان هه ریه که تان بکه ویتته بیر کردنه وه و به
 خودا چوونه وهو تیفکرین، چونکه بیر کردنه وهی به کۆمه لو له ناو کۆمه لو دا
 فیکرو هوش ده شیوینی و ریگای راست نادوژیتته وه، نه جار پاش بیر کردنه وه و
 تیفکرین هندیکتان ناموزگاری هندیکتان بکه و هه ول بدهن حه قیقه تی
 که سایه تی پیغه مبه بناسن و له ناوه رۆکی په یامه کهی حالی بن" جا نه و کاته
 ده زانن: که پیغه مبه رتان شیت نیه و ساحرو جادوباز نیه، هیچ هه لئس و

که‌وت و گوفتار و کرداری له‌هی شیئت و جادوباز ناچی، به‌لکوو نه‌و پیغه‌مبه‌ریکی حقه‌و له‌خوداوه پشتگیری ده‌کری و موعجیزه‌ی قورنانی پی دراوه و گه‌لی موعجیزه‌ی تری پی به‌خشاوه، هه‌موویان نیشانه‌ی راستیی پیغه‌مبه‌ریتین. ﴿إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُمْ يَبْنِي يَدِي عَذَابٍ شَدِيدٍ﴾ نه‌و پیغه‌مبه‌ره ته‌نها ترسینه‌رو به‌ناگاهینه‌ره‌و‌هی ئیوه‌یه بۆ خو رزگارکردن له‌عه‌زاییکی سامناکی داهاتوو: که‌روژی قیامت تووشتان دئ و تریکه‌یه‌خه‌تان بگری.

نیمای بوخاری له‌ئینبوعه‌بباسه‌وه خودایان لی رازی بی، ریوایدت ده‌کاو ده‌فرموی: روژتیک پیغه‌مبه‌ر ﴿يَا صَاحِبَ﴾ چوه‌سه‌ر ته‌پۆلکه‌ی صفاو به‌ده‌نگی به‌رز فرموی (یا صبا‌حاه) ئای بۆ ته‌نگانه‌ی به‌یانی. ئیت قوره‌یشیه‌کان لیتی کۆبوونه‌وه و تیان نه‌وه چیه؟ پیغه‌مبه‌ر ﴿يَا صَاحِبَ﴾ فرموی: ئایا نه‌گه‌ر من هه‌والتان بده‌می: که‌به‌یانی یان ئیواره‌ دوژمن غافلگیرتان ده‌کاو شه‌به‌یخوتان ده‌کا، نه‌ری بپوام پی ده‌کن؟ هه‌موویان و تیان به‌لی پروات پی ده‌کین، نه‌جار پیغه‌مبه‌ر ﴿يَا صَاحِبَ﴾ فرموی (فانی نذیر لکم بین یدی عذاب شدید) ئیت ته‌بوله‌هب و تی: ده‌ک له‌ناو بجی، نه‌وه بۆ نه‌مه‌کووت کردینه‌وه، ئیت په‌روه‌ردگار سوره‌تی ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ﴾ نازل کرد.

نه‌جار: که‌ره‌وشتی شیئیی لی دوور خسته‌وه پیغه‌مبه‌رایه‌تی بۆچه‌سپاند، هۆکاریکی تری پیغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌زه‌تی موحه‌مه‌د باس ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿قُلْ:﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر "به‌و موشریکانه‌ بلئ: ﴿مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ﴾ نه‌من له‌پاساری نه‌م بانگه‌وازییه‌م دا داوای کری و پاداشتان لی ناکه‌م ﴿إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ﴾ به‌لکوو پاداش و کری من لای خودایه، من داوای پاداش هه‌ر له‌نه‌و ده‌که‌م. ﴿وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ په‌روه‌ردگار زاناو ناگادار به‌سه‌ر هه‌موو شتیک دا، ده‌زانی من چه‌ند دلسۆزم بۆ ئیوه‌و چه‌ند

به دل بانگه‌وازی‌تان ده‌کم و چون نهرکی سهرشانی خوم نه‌نجام ده‌دهم. هه‌روا ناگاداری حال و وه‌زعی نیوه‌شه و هیچی لی گوم نابی .

﴿قُلْ إِنْ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ، عَلَامُ الْغُيُوبِ﴾ نهای پیغه‌مبهر به و موشریکانه بلی: بیگومان خودای من به فریشته‌دا نیگاو سروس ده‌نیتری بۆ لای نه و به‌ندانای خوی: که هه‌لیان ده‌بۆتری بۆ نه و نهرکه گرنگ و پیروزه، زاتی پاکي نه‌وپه‌ری زانیاری هه‌یه به‌سهر په‌نامه‌کییه‌کان‌دا، له نه‌رزو ناسمانه‌کان دا هیچی لی گوم نابی، هه‌ر له ذه‌ره تا مه‌جه‌ره‌ی کۆنترۆل کردوه.

﴿قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِي الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ﴾ نهای پیغه‌مبهر، به موشریکه‌کان بلی: نایینی حه‌ق و راست: که نایینی نی‌سلامه، نایینی یه‌کتاپه‌رستی‌یه هاتۆته کایه‌وه، نه‌من بانگه‌وازیی بۆ ده‌کم، دل‌نیاش بن نه‌م نایینه حه‌قه و سهر ده‌که‌وی به‌سهر هه‌موو نایینه‌کان دا بالاده‌س ده‌بی، به‌تال قه‌لاچۆ ده‌کاو ده‌یوکی‌نیته‌وه و ناسه‌واری ناهیلی. وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فهرموئ: ﴿بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ﴾ (الانبیاء: ۱۸).

نیمامی بوخاری و موسلیم و تیرمیزی و نه‌سانی ریوایه‌ت ده‌که‌ن، ده‌فهرموون: که رۆژی فه‌تی مه‌که‌که پیغه‌مبهر (ﷺ) چوه ناو مه‌سجید و لخرامه‌وه و به‌ته‌کان به‌ده‌وری کابه‌دا دانرابوون به‌پژوهه ریزکرابوون بۆ په‌رستن، به‌سهری که‌وانه‌که‌ی تیوه‌ی ده‌ژهنین و نایه‌تی ﴿وَقُلْ: جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ، إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا﴾ (الاسراء: ۸۱) ی ده‌خوینه‌ده‌وه، نه‌مجار په‌روه‌ردگار جاریکی تر پیغه‌مبهرایه‌تی حه‌زهره‌تی موحه‌مه‌د ده‌چه‌سپینی و کی‌شه‌ی نیوان پیغه‌مبهر و موشریکه‌کان یه‌کالاده‌کاته‌وه و ده‌فهرموئ: ﴿قُلْ: إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي﴾ نهای پیغه‌مبهر به‌و موشریکه نه‌فامانه بلی: نه‌گه‌ر من

ریتی هیدایهت و راستیم لی گوم ببی، نهوه تاوانی گومرایی و لادانم له
 ریگای حق، له نهستی خومه. ﴿وَإِنْ اهْتَدَيْتُمْ فِيمَا يُوحِي إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ سَمِيعٌ
 قَرِيبٌ﴾ خو نه گهر ریگای هیدایه تم گرتبیته بهر، نهوه به هوی نهو نیگا و
 سروشه وهیه: که خودا بوی ناردوم، نهوه نهو خپرو فهری پنبه خشیوم،
 بیگومان پهروه ردگار قسه و گفتی منیش و ئیوهش ده بیسی، له منیش و
 له ئیوهش نزیکه، ده زانی کی گومراییه و کی له سهر هیدایه ته، پاداش و سزای
 هه موو کس به گویره ی کرده وه کانی دونیای ده داته وه. خپرو فهر هه مووی له
 خودا وهیه، به هوی شوینکه و تنی قورنانه وهیه. که سیکیش گومراییه ببی نهوه
 سوچ له خویه تی و بۆ خوی بهر پر سیاره.

هه ره شه ی توند له کافره کان و ئیمانینانیا ن له رۆژی قیامهت دا.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ فَرَغُوا فَلَا قُوَّةَ وَاتَّخَذُوا مِنْ
 مَّكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٥١﴾ وَقَالُوا ءَامَنَّا بِهِ وَأَنَّىٰ لَهُمُ التَّنَافُثُ مِنْ
 مَّكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٥٢﴾ وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْذِفُونَ
 بِالْغَيْبِ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾ وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ
 كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُرِيبٍ ﴿٥٤﴾

لهوه پيش هۆکاری عهزایی کافره کانی بهیان کرد، شوبهه و گومانی
 ره تکر دنه وه، هه ره شه ی توندی لی کردن به عهزایی به ئیش له رۆژی قیامهت

دا، نه‌جار نه‌وه راده‌گه‌یه‌نی: که نه‌و بی پروایانه روژی قیامت کاتی عذاب ده‌بینن تیمان ده‌هینن، به‌لام نه‌و کاته تیمان بو سووده، ده‌فرموی: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْفِرْعَوْنُ فَلَا قُوَّةَ، وَأَخَذُوا مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ه‌روه‌ها ه‌رکه‌سیک ه‌ستی دیتنی تیدابن) نه‌گه‌ر تو نه‌و موشریکانه بیننی له کاتی زیندوبونه‌وهو رابوون له گۆره‌کانیانو عذاب‌ی سامناک ده‌بینن، نه‌گه‌ر له‌و حالانه‌دا بیان بیننی شتیکی سه‌رسوپه‌ینه‌ر ده‌بیننی، ریگای ه‌ه‌لاتن و قوتار بوونیان نیه، به‌هیچ شیوه‌یه‌ک مه‌جالی خو رزگارکردنیان له عذاب نیه، ه‌ر له نه‌وه‌ل جاره‌وه: که له گۆر راست ده‌کرینه‌وه ترسو بیمی عذاب دایانده‌گرئو به‌بی ده‌سه‌لاتی ده‌برین بو ساری مه‌حش‌وه ده‌خرینه به‌ر حیسابو لیک‌کۆلینه‌وه. وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ اذِ الْمَجْرَمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسَهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ، رَبَّنَا ابْصُرْنَا و سَمْعُنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا اِنَّا مَوْقِنُونَ﴾ (السجدة: ۱۲) .

﴿وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ وَاَلَيْ لَهُمُ التَّوَّابُ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ﴾ کافره‌کان نه‌و کاته ده‌لین: تیمانان به‌خودا ه‌یه به‌فریشته‌کانی، به‌نامه‌ناسمانیه‌کانو به‌پیغه‌مبه‌رانی، تیمانان هینا به‌قورئان و به‌پیغه‌مبه‌ریتی موحه‌مه‌د، چۆن تیمانیان ده‌دریتن و وه‌ری ده‌گرن؟ له حالیک دا نه‌وان له جیهانی تیمان قبول بوون: که دونیایه، دوور که‌وتونه‌ته‌وه، چونکه قیامت خانووی سزا وه‌رگرتنه‌وه‌یه، جیهانی ته‌کلیف و تاقیکردنه‌وه نیه، ژبانی دونیا تپه‌پری و به‌سه‌ر چووا! یان چۆن نه‌وان به‌مراز ده‌گه‌نو تیمانیان لی و ه‌رده‌گیرئ؟ خو تیمانو کرده‌وه‌ی چاک له دونیادا ده‌بن و ئیستا نه‌وان له قیامت دان و دونیاش له قیامت زور دوور که‌وتۆته‌وه.

﴿وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَكَانَ بَعِيدٍ﴾ نهوان چۆن له قیامت دا ئیمانیان بۆ پیدایا ده بێ؟ خو نهوان بزویان به حق نه بوو، به ههواته رهملیان ده هاویشتنو گومانیان پیدایا ده کرد، به بێ به لگه قسهیان ده کردو پیغه مبه رانیان به درۆ ده خستنه وه، نه وه تا موشریکه کانی قسورهش ده رباره ی پیغه مبه ر هه ر رۆه شتیکیان ده گوت. ده میک ده یانگوت: شاعیره، وه ختیك ده یانگوت: کاهینه، چه لێك ده یانگوت: شیتته، کاتیکیش بوو به ساحیرو جادوبازیان له قه لهم ده دا، به هه مان شیوه ده رباره ی قورئان ده یانگوت سیحره، یان شیعره، یان سیحرو جادووه، یان درۆ هه لبه ستراوه، کاتی وایش ده بوو ده یانگوت زیندو بوونه وه به هه شتو دۆزه خو حیسابو لیکۆلینه وه پاداش سزا هیچ کامی له مانه راست نیه نینو نابن!!

﴿وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ﴾ له مپه رو کۆسپ خراونه نیوان نهوانو ئاواته کانیان، په رده ی حجابو مانع دامه زرتندرا له نیوان نهوانو نهو شتانه ی: که بریتییه له رزگار بوون له سزاو زه هه متو گه یشتن به به هشتو ره زامه ندی خودا، یان گه رانه وه بۆ دونیا، یان هه زی نه وه: که مالو سامانیان له گه ل دا بۆو بیده ن به فیدی به رزگار بوون.

﴿كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُرِيبٍ﴾ وه کوو چۆن نهو په رده لی درا له گه ل گه له پێشینه هاو وینه کانیان دا، نه مثالی گه لی نوح و گه لی عادو ثعمو، نه وانیش کاتیك په شیمان بوونه وه که کاتی په شیمان بوونه وه نه بوو، بێگومان نهوان کاتی خو ی له ژبانی دونیا یاندا له ده ربای دوودتسو گومانی وه هادا بسوون: که خاوه نه که ی هه خسته په ریشانی و ناره حه تییه وه.

ئەمە دابو نەریتی خودایە لە بوونەوه‌ردا دەرحەق بە بەندەکانی لە
 ھەموو چەرخ و زەمانیکا، ھۆی عەزابدانیان لە قیامت دا رەتکردنەوہیان بوو
 بۆ بانگەوازی پیغەمبەرەکان لە ژیاڵی دونیایاندا.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره‌تی فاطر

ئەم سۆرەتە ناو نراوە (فاطر) چونکە لە سەرەتایدا ئەو وەصفە ی بۆ
خودا چەسپاندووە، وەصفی بەدیھێنان و دەستپەرەنگینی و کاربەدەستیی لە
بوونەوێردا، پێشی دەگوتی: سۆرەتی (الملائكة) چونکە لە سەرەتاکەیدا
ئەو دەگەیهێنی: کە پەروردگار فریشتەکانی کردووە سەفیر و ناوەند بۆ لای
پێغەمبەرانی، بۆ ئەوێ فەرمانی پەروردگاریان پێ بگەیهێن.

ئەم سۆرەتە مەکییە و توسلوب و شیوازیکی تایبەتی ھەیە و زۆر لە
نەسەقی سۆرەتی (الرعد) دەکا. لە سەرەتاوە تا کۆتایی لە ئەوێ دڵ دەدا و
ھەستەکان دەھەژێنی و ھەخەریان دێنی، جۆرەھا دیمەنی سەرنج راکێش و
ھەست بزۆپین نمایش دەکا. ھەموو کارەکان دەگێژێتەوە بۆ لای پەروردگار و
■ موو سەرە دەزووێکان و جەمسەرەکان دەخاتەوێ دەستی قودرەت و بوونەوێ
بەویستی خۆی ھەلەسۆرێنی، لە ھەموو شتێکی بوونەوێردا، لە ھەموو
ھەلس و کەوت و جەو و جۆر و گۆرانکاری ئەم بوونەوێردا دەستی قودرەتی یەزدان
خۆی دەنویێ و رۆژی خۆی دەگێژێ، داوێ دەزووێکان کۆ دەکاتەوێ، بلاویان
دەکاتەوێ توندیان دەکا و شلیان دەکاتەوێ، ھەموو شتێک بە دەست خۆیەتی و
بێ شەریک و مانەندە. ھەموو شتێک لە ژێر کۆنترۆلی خودا داوە و ھیچ شتێک بێ
ویستی ئەو نایەتە دی.

سۆرەتەکە لە سەرەتاوە ھەتا کۆتایی بەلگەی بەھێزو بۆردەری تێدان
لەسەر دانایی و بە توانایی خودا، لەسەر کار دروستی و دەست رەنگینی
پەروردگار لە ھەموو کاروباریک دا، لە بارینی باران دا، لەرواندنی رووێ و

دارودرهخت دا، له دروستکردنی ئاده میزادا، له جیاکردنه وهی ده ریای سویر له
 ده ریای شیرین، له گۆرینی شه ووژژدا، له رامکردنی خوړو مانگو
 ته ستیره کان داو هاتووچوین له فلهك و مهودایی خوین دا، له جیاوازیی
 دیاردهی کیوه کان و ساراكان، هندی کیتو بهرزن و هندی نهوی، هندی روتنه و
 هندی درهختاوی و زه نویر، هندی سارا پر گیاو به پیت و بهره كهت، هندی
 لمبه لان و سوته مهرۆ. ئه مانه و هه زاران هه زارو زیاتریش له دیارده كانی
 بوونه وهر: كه ئیمه ده یانزانین یان نایانزانین و هه زانیاری خودا ده توانی
 كۆنترۆلیان بكا نیشانهی تاك و ته نهایی زاتی پهروهردگاران و بهلگه ن له
 هه بوونی خودای زانا و داناو بالا دهست و كار دروست.

ئیسستاش دئینه سه راقه کردنی سوره ته كه و به سه ر یانزه سه ره باسو
 كۆپله دا دابه شی ده كهین، هه رچه نده سوره ته كه بۆ خوئی برگه و مه قته عه كانی
 لیك ده چن و له سه ره تاوه بۆ كۆتایی به موو ناكوکی له نیوان ئایهت و
 رسته كانی دا نابیندری و یهك نه سهق و ته رزه!

هه‌ندی له به‌لگه‌و نیشانه‌کانی قودره‌تی خوداو چه‌سیاندنی تاک و نه‌نهایی خوداو
بی‌غه‌مبه‌رایه‌تی موحه‌مه‌د

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكِ رُسُلًا أُولَى
أَجْنَحَةٍ مِّثْنَى وَثُلُثَ وَرُبْعٍ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا
وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾ يَتَأَيَّأُ
النَّاسُ أَذْكَرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَلْقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ
مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَآفٍ تُؤْفِكُونَ ﴿٣﴾
وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ وَإِلَى اللَّهِ تَرْجَعُ الْأُمُورُ

سوره‌ته‌که به‌وه ده‌ست پێ ده‌کا: که چه‌مدو سوپاس هه‌ر بۆ خودایه‌و
هه‌ر نه‌و شیاوی چه‌مدی چه‌قیقییه، سوپاسی بۆ پیاوان و دڵسۆزانه‌و خالیص بۆ
خودایه له پاساوی نیعمه‌ته‌کانی‌دا، له‌سه‌ر نه‌وه: که خاوه‌ن ده‌سه‌لات و به‌رزو

پیرۆزو شکۆمهنده، ده‌سته‌نگینی کاردرسته. ئاسمانه‌کان و زه‌وی به‌دییه‌ناوه، به‌لکوو هه‌موو بوونه‌وه‌ری له‌ نه‌بووه و هیئاوه‌ته وجود و یاسای تۆکمه‌ی بۆ داناوه به‌وپه‌ری لیزانی و تواناو ده‌سه‌لاته‌وه هه‌لیده‌سوپێتی و کاره‌کانی ته‌نجام ده‌دا! هه‌موو شتیکی به‌ نه‌ندازه و پلانه‌و که‌م و کوپری له‌ کاره‌کانیدا نیه.

ده‌فه‌رموی: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ هه‌مدو سوپاس بۆ ئه‌و خودایه‌یه‌به‌دییه‌نه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وییه، ئه‌و بوونه‌وه‌ره فراوانه‌ی له‌ نه‌بووه هیئاوه‌ته کایه‌وه، ئه‌و بوونه‌وه‌ره‌ی که هه‌ندیکی ده‌بینین و زۆر که‌می لی ده‌زانین و به‌ خه‌یالی‌ش بۆمان ته‌ی نا‌کری و زانیاری ئی‌مه ناتوانی کۆنترۆلی بکا. دایه زه‌ویان: که له‌ چاو قه‌باره‌کانی تری بوونه‌وه‌ردا وه‌کوو گه‌ردیله‌یه‌ک وایه له‌ فه‌ضای پانو پۆردا، تا ئیستا ئاده‌میزاد نه‌یتوانیوه به‌پشکنی و زانیاری ته‌واو ده‌رباره‌ی وه‌ ده‌ست بپێتی، چ جایی هه‌ساره‌کانی ترو شاره ته‌ستیره و فه‌ضای به‌رفراوان! ئه‌و خودایه هه‌موو ئه‌م بوونه‌وه‌ره‌ی پێکه‌وه گونجاندوه و هه‌گه‌ری خستوه.

هه‌لبه‌ته دلی زیندوو هۆشیارو په‌یوه‌ست به‌ خوداوه پێوستی به‌ زانیاری وردو قول نیه ده‌رباره‌ی شوێنی ته‌ه‌ستیره و چه‌ندییه‌ت و چۆنیه‌تیان و رێژه‌یان و رێژه‌ی فه‌ضای ده‌ورو به‌ریان و چۆنیه‌تی هاتوچۆ و رینگاو جه‌مسه‌ریان و په‌یوه‌ندیان به‌ یه‌ک‌ت‌ره‌وه به‌ شیوه‌یه‌کی زانستی و ورد. به‌لکوو دیمه‌نیکی ته‌ستیره‌ی بلا‌وه‌بوو به‌ ئاسمان دا له‌ شه‌ویکی تاریکی ته‌نگ‌سته‌چاودا، یان وردبوونه‌وه له‌ نوورو روناکی مانگه‌شه‌وی چوارده، یان ده‌رکه‌وتنی روناکی به‌ره‌به‌یان، یان داها‌تنی شه‌وو پۆشینی بۆ بوونه‌وه‌ری به‌رچاو، به‌لکوو تی‌فک‌رین له‌ زه‌وی و ئه‌وه‌ی تی‌یدا‌یه‌تی له‌ جۆره‌ها دیمه‌نی جیا‌جیای وه‌های که به‌ درێژایی ته‌مه‌ن ئاده‌میزاد ناتوانی بگاته‌ بنج و بناوانی جۆریک له‌ جۆره‌کانی، ته‌نانه‌ت

نه‌گه‌ر به دریزایی ته‌مه‌ن ناده‌میزاد له تاقه گولیک ورد بییته‌وه سه‌یری
ره‌نگو شیوه‌و روخساری بکاو لی‌کولینه‌وه‌ی ده‌رباره‌ی نه‌نجام بدا، ته‌مه‌ن
به‌سه‌ر ده‌چی و هیشتا له لی‌کولینه‌وه‌که نه‌بوته‌وه.

مه‌به‌ست نه‌وه‌یه خودایه‌ک بتوانی له نه‌پونه‌وه‌وه ته‌م مه‌خلوقاته زۆرو
هه‌مه‌جۆرو سه‌رسوپه‌ینه‌رانه دروست بکا، به ئاسانی ده‌توانی دوا‌ی مردن
ناده‌میزاد زیندو بکاته‌وه.

﴿جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا﴾ په‌روه‌ردگار فریشته‌ی کردوون به فرستاده‌و
ناوه‌ند له نیوان خۆ‌ی‌داو نیوان پیغه‌مبه‌راتی‌دا، هه‌روا بو‌گه‌لی ته‌رک‌و
به‌پر‌سیاری تریشیان پی ده‌سپیری.

﴿أُولِي الْأُجُنْحَةِ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ﴾ نه‌و فریشتانه خاوه‌ن بالن، هه‌یانه
دوبالی هه‌ن، هه‌یانه سی باله، هه‌یانه خاوه‌نی چوار باله، هه‌ندی‌کیشیان زیاد
له‌وه بالیان پیوه‌ن، به‌هۆی نه‌و بالانه‌وه له ته‌سمانه‌وه داده‌به‌زنه سه‌ر زه‌وی‌به‌رز
ده‌بنه‌وه بو‌ئاسمان. له فه‌رموده‌ی سه‌حیحی موس‌لیم دا هاتوه‌،
ئین‌ومه‌سه‌عود ریوایه‌تی کردوه‌و ده‌ته‌لی: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) جو‌برائیلی له‌سه‌ر
حالی خۆی بینیه‌ شه‌ش سه‌د بالی هه‌بوه، نیوان هه‌ردوو بالی به ته‌ندازه‌ی
نیوان خۆره‌لات و خۆرئاوا بووه.^(۱)

(۱) بوخاری له ترفه‌می (سوره‌ النجم) (۴۸۵۷) باب (فاوحی الی عبده ما أوحی) ریوایه‌تی کردوه، موس‌لیم
له (الایمان) ۱۷۴/ باب (۷۶) له باسی (سدره‌ المنتهی) دا ریوایه‌تی کردوه له تفسیر (۳۲۷۷) باب (۵۳)
سوره‌تی (النجم) دا ریوایه‌تی کردوه.

﴿يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ په‌روه‌ردگار له خه‌لقی مه‌لانیکه‌دا چه‌ندیکی بوئی بالی تر زیاد ده‌کا، هه‌روه‌ها له‌خه‌لقی شتی تریش دا وه‌ندیکی بیه‌وئ شت زیاد ده‌کا، چاو جوان ده‌کا، ده‌م و لوت و روخسار ده‌رازی‌نیت‌ه‌وه، ده‌نگ خو‌ش ده‌کا. بی‌گومان خودا ده‌سه‌لاتی ره‌های هه‌یه به سهر هه‌موو شتی‌ک داو هیچ شتی‌کی لی عاسی نابی.

شایانی باسه له سه‌ره‌تای قورئانه‌وه تا ئیره نه‌مه یه‌که‌عجاره وه‌صفی فریشته کرابی به جوړتی‌ک: که تایب‌ت بی به شی‌وه‌یانه‌وه، نه‌و شی‌وه‌یه‌ی نه‌وانی له‌سهرن: که شی‌وه‌ی بال‌داریه، له‌وه پیش وه‌صفی خو‌وره‌وشتیان کراوه، باسی نه‌رک و وه‌زیه‌یان چه‌ند جار له قورئان دا دووبال‌ره بو‌ته‌وه: که ته‌که‌ببوریان نیه، هه‌میشه سه‌رگه‌رمی ته‌سبیحاتی خودان، سو‌جده ده‌بن... هتد وه‌کوو له نایه‌تی‌کی تر‌دا ناما‌زه به‌وه ده‌کا بو‌غو‌ونه: که ده‌فه‌رموئ: ﴿وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ يَسْبَحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ﴾ (الانبیاء: ۱۹-۲۰) یان ده‌فه‌رموئ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْبَحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ﴾ (الاعراف: ۲۰۶) یان له باسی دۆزه‌خ دا ده‌فه‌رموئ: ﴿عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غُلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾ (التحریم: ۶)

به‌لام لی‌ره‌دا باسی هه‌یه‌ت و شی‌وه و شکیان ده‌کا “نه‌وه به‌یان ده‌کا: که خاوه‌نی چه‌ند بال‌ن بر‌تی‌کیان دوو دوو، باز‌تی‌کیان سی‌سی، هه‌ندی‌کیان چوار چوار، وه‌لی ئی‌مه ناتوانین (تصور) یان بکه‌ین، چونکه نازانین نه‌وانه چۆن و بال‌ه‌کانی^۱ چین، به‌هه‌ر جوړتی‌ک (تصور) یان بکه‌ین له‌وانه‌یه وانه‌بی و بکه‌وینه هه‌له‌وه. که‌وابوو پی‌ویسته له چوار چی‌وه‌ی نه‌و وه‌صفی قورئان بوئی کردون ده‌رنه‌چین و له‌و نه‌ندازه تی‌په‌ر نه‌که‌ین، چونکه قورئان وینه‌یه‌کی ماد‌دی‌یان

ناکیشی نیتمه بتوانین له ریگهی شه وینه ماددییهوه (تصور) بیان بکه‌ین، شه
 فهرموده‌یه‌ش که ده‌فهرموی: پیغه‌مبهر (ﷺ) (رئی جبریل فی صورته
 مرتین) له ریوایه‌تیکیشا ده‌فهرموی: (له ستمائة جناح)^(۱) هه‌مدیسان شکل و
 هه‌ینه‌ت دیاریی ناکا. که‌وابوو پیویست ناکا نیتمه خۆمان ماندو بکه‌ین به
 هه‌ولدان بۆ زانینی شکل و شیوه‌یان، شه باس و خواسه ئیسرائیلییاتانه‌ی له‌م
 باره‌وه له‌ناو بری له‌ ته‌فسیره‌کان دا هاتوون پیویسته وه‌لایان بجه‌ین و گوئیان پی
 نه‌ه‌ین. ته‌گهر زانینی شه‌وه پیویست بوایه‌ قورئان و هه‌دیثی سه‌حیح
 رونیان ده‌کرده‌وه.

ئه‌جار دوا‌ی به‌یانکردنی شه‌وه‌سه‌لاته ره‌هاو موته‌قه په‌روه‌ردگار شه‌وه
 به‌یان ده‌کا: که‌ ویست و ئیراده‌ی جی به‌جی ده‌بی و هیچ له‌مپه‌رو سنووریک
 ناتوانی به‌ربه‌ستیان بکا، هه‌رچی بیه‌وی بیی ده‌بی بیی « هه‌رچی نه‌یه‌وی بیی
 نابێ. ده‌فهرموی: ﴿مَا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ
 فَلَا يُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ شه‌وه‌ی: که‌ خودا ده‌بیه‌خشێ له
 نیعمه‌ته‌کانی حیسی بن بیان مه‌عنه‌وی، له‌ رزق و روژی و باران و به‌فرو هه‌وا،
 له‌ شس‌اغی و شه‌من و ناسایش و زانیاری و پیغه‌مبه‌رایه‌تی و حیکه‌ت و عه‌قل و
 هۆش، شه‌وه‌ که‌س نیه‌ بتوانی بیته‌ له‌مپه‌رو نه‌هێلی بیته‌ دی، هه‌ر کاتی
 خودا شه‌وه‌ نیعمه‌تانه‌ی گرتنه‌وه‌ که‌س ناتوانی فه‌راهه‌میان بیته‌، هه‌موو خێرو
 فه‌رێک به‌ده‌ست خودا خۆیه‌تی، هه‌رچی خودا بیه‌وی بیی ده‌بی، هه‌رچی
 بشیه‌وی نه‌بی نابێ، هه‌رچی خودا بیه‌خشێ که‌س نیه‌ مه‌نعی بکا، هه‌رچی
 خودا بیپێی که‌س نیه‌ بیه‌خشێ.

(۱) فه‌رموده‌ که‌ ئیبنه‌مسعود ریوایه‌تی کردوه‌ (متفق علیه‌) بیه‌ وه‌کوو له‌وه‌ پیش رابورد.

ئیمام نه حمده و ههردوو پیری فهرموده له موغهی پیری کوری شو عبه وه
ریوایهت ده کهن، ده گپرتیه وه ده فهرموئ: پیغه مبهه (ﷺ) که له نویژ ده به وه
دهی فهرموو: (لا اله الا الله وحده لا شریک له ، له الملك و له الحمد وهو على كل
شیء قدير، اللهم لا مانع لما أعطيت ولا معطى لما منعت ولا ينفع ذا الجد منك الجد.)

ئیمامی موسلیم له نه بو سه عیدی خودرییه وه ریوایهت ده کا ده لئ:
پیغه مبهه: که له روکوع راست ده به وه دهی فهرموو (سمع الله لمن حمده، اللهم
ربنا لك الحمد ملء السماء والأرض وملء ما شئت من شيء بعد ، اللهم اهل الثناء
والمجد، أحق ما قال العبد و كلنا لك عبد، الله لا مانع لما أعطيت، ولا معطى لما
، ولا ينفع ذا الجد منك الجد.)

نه عجار دوای به یانکردنی نه وه: که خودا سه چاوهی رزق ورژژی و نیعمه ته،
فرمان به ئاده میزاد ده کا: که یادی نیعمه ته کانی خودا بکه نه وه، دان به تا کو
ته نهایی خودادا بنین، فهرموو: **يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ**
هَلْ مِنْ خَلْقٍ خَيْرٌ لِّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَآئِي
تُؤَفِّرُونَ نهی ئاده میزادینه، هه مووتان به گشتی یادی نیعمه ته کانی خودا
بکه نه وه به سه رتانه وه، بهرچاویان بگرن و شوکرانه ژمییری خاوهن نیعمهت بن و
دان به فضل و به خششی خودادا بنین، ته نها به ندایه تی بو نه و بکه نه و نه و به
په ره ردگاری خوتان بزنان، هه نه و رزق ورژژیده رتانه، له ئاسمانه وه بارانتان بو
ده بارینی، له زهوی کشتو کالتان بو ده پوینسی، تا کو ته نهایی نه و رابگه یه نن،
بزنان جگه له نه و هیهچ خودای تر نین، جا: که دانتان به وه دا نا، ئیتر چۆن دوای
نه و راگه یاندن و به لگه ئاشکراو جۆراو جۆرانه و نه و دان بیانانه ، ئیتر چۆن له
حهق لاده دن، چۆن رو له یه کتا په رستی و هه ده گپرن و ده ست
ده کهن به بته سستی؟ .

نه‌جار دواي چه‌سپاندنی بنه‌مای یه‌که‌م که یه‌کتابه‌رستی‌یه بنه‌مای دووهم ده‌چه‌سپیننی که مه‌وضووعی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی‌یه، بۆ چه‌سپاندنی شه‌و بنه‌مایه‌و دل‌دانه‌وی پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌فرموی: ﴿وَإِنْ يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ﴾ نه‌گه‌ر شه‌و موشریکانه به‌ درۆت بجه‌نه‌وه شه‌ی موچه‌مه‌دا به‌ری‌ره‌کانی په‌یامه‌که‌ت بکه‌ن و ره‌تی بکه‌نه‌وه، گوئی نه‌گرن بۆ بانگه‌وازی‌یه‌که‌ت-که بنه‌مایه‌کی سه‌ره‌کی، یه‌کتابه‌رستی‌یه‌و به‌به‌لگه‌و نیشانه چه‌سپاوه، شه‌وه پی‌ی غه‌مناک مه‌به‌و چاو له پی‌غه‌مبه‌رانی پی‌ش خۆت بکه، شه‌وانیش وه‌کوو تۆ به مو‌عجیزه‌و به‌لگه‌ی راستی‌یه‌و چوونه سه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانیان، فه‌رمانیان پی‌ کردن به یه‌کتابه‌رستی‌یه‌و به‌ندایه‌تی کردنی دل‌سۆزانه بۆ خودا، که‌چی به‌ گوئی‌ان نه‌کردن و به‌درۆیان خستنه‌وه، خۆیان تووشی قارو غه‌زه‌بی خودا کرد، ﴿وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ﴾ سه‌ره‌نجامی هه‌موو که‌س بۆلای خودایه‌و به‌ گویره‌ی کرده‌وه‌کانیانه سزاو پاداشیان ده‌داته‌وه، شه‌ی موچه‌مه‌دا پاداشی تۆ ده‌داته‌وه له‌سه‌ر سه‌ه‌برو خۆراگری‌ت سزای شه‌وانیش ده‌دا له‌سه‌ر به‌درۆخستنه‌وه‌یان بۆ په‌یامی تۆ!

نه‌رکی سه‌رشانی ناده‌میزاده یه‌کتابه‌رست بن، خودا به‌ تا‌ک‌وته‌نها بناسن. تا‌ک‌وته‌نهایی خودا شتی‌کی چه‌سپاوه، بوونه‌هر شایه‌ته، له هه‌موو شتی‌ک دا نیشانه‌ی تا‌ک‌وته‌نهایی خودا نمایانه، ویژدان و عه‌قل و هۆشی ساغ، تا‌ک‌وته‌نهایی خودا راده‌گه‌یه‌نن.

له‌ دیبا‌جه‌ی حوسنی عالم هه‌ر وه‌ره‌ق لاده‌م
ده‌یینم مه‌بجه‌شی وه‌صفت له‌هه‌ر فه‌صلی له‌هه‌ر بابی
(بی‌توشی)

چه سپاندنی حشر و ترساندنی ناده میزاد له فرت و فیلی شهیتان و پاداش ■ سزای

موسلمان ■ کافر

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا
وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿٥﴾ إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُذَّابٌ فَاتَّخِذُوهُ
عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿٦﴾ الَّذِينَ
كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾ أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا
فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ
عَلَيْهِمْ حَسْرَتٍ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٨﴾

له وه پیش بنه مای یه که م و دو وه می له سئ کوچکه ■ بنه ما سه ره کیه کانی
نیمان رون کرده وه، نه مجار دیتنه سه ر رون کرده وه ی بنه مای سییهم: که
زیندو و بونه وه حشر نه شرو حیساب و سزا و پاداشه. جه دخت ده کاته وه له سه ر
نه وه: که زیندو و بونه وه و رودا وه کانی قیامت حقیقه ته و گومانی تیدا نیه،
خوی بؤ ناماده بکه ن و چا وه روانی هاتنی بن. له هه مان کات دا ناده میزاد
ده ترسیتنی له وه سه وه و ختو که ی شهیتان و شرتن که وتنی، نه مجار ناده میزاد

ده کاته دوو تاقم و پیرو لیکیان جیا ده کاته مه ده یانکاته دوو حیزب: حیزی شهیتان و سزای به ئیشیان بۆ بریار ده دا، حیزی ره حمان و لیخۆشبوون و پاداشی نه براوه یان پی ده به خشی، نه عجار نه مه راده گیه نی: که گومرا بون و هیدایهت به ده ست خودایه و نه و خه لقیان ده کا. سه ره تا خیطاب ناراسته ی ناده میزاد ده کا و ده فهرموی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ﴾ نه ی ناده میزادینه هه مووتان بزانن و دلییا بن: که واده و به لئنی خودا به زیندو بوونه وه و حیساب و لیکو لینه وه حقه و چه سپاره، قیامت راده بی و شکو گومانی تیدا نیه، قیامت حقه و حقه ده بی بیته جی، حقه نافه وتی و به فیرو ناپوا و به تال نایته وه و ناپو چیتته وه، ﴿فَلَا تُغْرِکُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا﴾ به زه خاریف و زه رق و به ره قی دنیا هه لمه خه له تین، له ززهت و خوخی کاتی دنیا نیوه له هه ولدان بۆ قیامت غافل نه کا، ژیا نی دنیا له خسته به ره و پیویسته وریای خۆتان بن.

﴿وَلَا يَغْرِکُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ﴾ وریا بن شهیتان له خسته تان نه با، واتان لی نه کا به خه یال و هیوای بۆش بژین و وای بخاته دلتانه وه: که هه تاوانیک بکه ن خودا لیتان خو ش ده بی، له م ریگه وه له خسته تان به ری و بکه ونه ناو زلکاوی تاوان و گومرا پیی مه وه، نه هیلن زه فهرتان پی به ری ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ﴾ بیگومان شهیتان دوژمنی سه ره کی نیوه یه و دوژمنایه تی خو ی بۆ نیوه راگه یاندوه ﴿فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا﴾ نیوه ش به دوژمنی خۆتانی حسیب بکه ن، نه و له کۆنه وه دژی به تی نیوه ی راگه یاندوه، نیوه ش به توندی دژی به تی بکه ن، مه یکه نه ناموژگاری که ری خۆتان، شوینی مه که ون، نه و دوژمنتانه، دوژمنیش نه که ره عه قلی به بی شوین ده ژمنی خو ی نا که وی، شهیتان بانگه وازی نیوه نا کا بۆ خیر و خو شی و سه رفرازی ﴿إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ نه و ته نیا ده یه وی گومرا تان بکا بۆ نه وه ی له که ل خو ی دا بتانباته ناو دۆزه خ ده ی که سیك عه قلی هه بی، چۆن به پیر بانگه وازی که سیکه وه ده چی بانگه وازی بکا بۆ ناو دۆزه خ.

نه مجار په روه ردگار سزای پټی شهیتان و پاداشی حیزی ره همان دهست
 نیشان ده کاو ده فهرموی: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ﴾ نه وانهی کافرن به
 خوداو پروایان به پیغه مبه ریتی پیغه مبه ره کدی نیه، ټینکاری زیندوبونه و هیان
 کرده و ده کهن و شوین و هسوه سهی شهیتان ده کهن، نه وانه عه زابی به ټیشیان
 بؤ ناماده کراوه ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾
 نه وانهی پروایان به تاک و ته نهایی خودا هیناوه، پروایان به پیغه مبه ریتی
 پیغه مبه ره هیده، قیامت به راست ده زانن و پرای پروای دهرونیان، کرده و هی
 باشیان نه نجام داوه، پابه ندی فهرمان و جله و گریه کانی په روه ردگار بوون،
 پیچه وانهی ویستی شهیتان و نفوس و ناره زوی خویشان جولوا و نه و، نه وانه
 لیخوځه خودا له تاوان و به هه شتی رازاوه یان بؤ بریار دراوه.

نه مجار په روه ردگار جوداوازیی ده خاته نیوان هه ردو و تا قم و له پیش دا
 کرده و هی شهیتان دیاریی ده کاو ده فهرموی: ﴿أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ
 حَسَنًا؟﴾ چوڼ یه کسانن خرابه کارو چاکه کار؟ چوڼ ده گوځی نه و کافره
 سهره قانهی: که شهیتان کرده و هی ناشیرینی له لا جوان کردبن، بت و صه نه م
 ده په رسته و پییان وایه: کاری باش ده کهن، چوڼ ده گوځی له گه ل
 هیدایه تدر اوه کان دا یه کسان بن ؟؟

به راستی کاره ساته کابرا کاری ناشیرین بکاو پی و ابی کاری جوان و باش
 نه نجام ده دا، موعجب ب بی به هه لویست و بیرواوه پری خو و پی و ابی هه له
 ناکاو تا بینه قاقاشی له هه له و تاوان دابی.

نایه ته که: ده فهرموی: ﴿أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا؟﴾ به شیوه ی
 پرسیار ناراسته ی کرده و پرسیاره کدی بی و هلام هیشتو ته و، بؤ نه و هی هه مو
 ولایمیک بگریته و، و هکو نه و بلی ی: نایا نه و هه چاوه پوانی صه لاح و توبه و

گه پانهوهی لی ده کری؟ نایا نهوه وه کوو که سیتک وایه حیساب له گهل خوی بکاو
ترسی خودای له دلدا بی؟ نایا نمونهی نهوه نمونهی صالحان یه کسان؟

نه جار قورئان نه به شیوهیه کی ناراسته وخو وه لامی پرسییاره که ده داته وه
ده فرموی: ﴿فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ بیگومان خودا
گومرا ده کا نهوانه بیهوی گومرایان بکا، هیدایه تی نهوانه بيش ده دا: که
بیهوی هیدایه تیان بدا.

به کورتی نهوه که سانهی که له لایه نه نفس و شهیتانه وه کرده وه خراپه کانیا
بو جوان کراوه، شک و خه یالاتی پرپوچ زال بووه به سدریان دا، وه کوو نهوه
که سانه نین: که خاوهن بیروباوه پری خودا په سهندن و عه قلیان به سر نه فسیان دا
زاله و ختو که و گومانی شهیتان له خویان دوور ده خه نه وه، هه رگیز نهوه دوو
تاقمه وه کوو یه که نین و ناچنه ریزی یه کتره وه. نهوه تاقمه یان، خودا گومرای
کردون چونکه سروشتی خویان داخوازی گومراییه، نهوه تاقمه شیان خودا
هیدایه تی داو، چونکه ناماده باشی وه گرتنی هیدایه تیان تیدایه، نه مه یه
دوورپانی لیک جیابوونه وهی خودا په رستان و خودانه ناسان. دهی که وایه ﴿فَلَا
تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَاتٍ﴾ نهی پیغه مبهری خو شه ویست خه فته
به سه رکه شی و کوفرو بیدینی نهوه گومرایانه مه خو، وریا به نه فسی خوت له بهر
نیش و خه فته و خه غواردن بو نهوان به زایه نه چی، ﴿إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا
يَصْنَعُونَ﴾ بیگومان خودا زانایه و ده زانی چی ده که نه. هیچی لی گوم نابی و له
قیامت دا به گویره ی تاوانه کانیا سزایان ده دا.

نهوه حاله تی خه فته خواردنه له گوی پی نه دانی بانگ کراوان بو
خودا په رستی، حاله تیکه زور جار توشی بانگ خوازانی نیسلام ده بی، کاتیک به
دلسوزی بانگه وازی خه لکی ده که نه و ده زانن په یامه که یان چهند پیروزه و چهند

به كه لكه بۆيان، له هه مان كات دا ده ببن كه سانیك گوتی پێ ناده نو
 روی خۆیانی لێ و ده ده گێرن و نهو به خته وه ریه به خۆیان رهوا ناببن، بۆیه
 پتویسته داعییانی ئیسلام نهه حه قیقه ته بزانه و ته سه لای دلی خۆیان بهه
 فرمانه یه زدانیه به نه وه، بانگه وازی خۆیان بگه یه نه، نه رکی سه رشان
 خۆیان نه نجام به نه، نه وه پری هێز و توانای خۆیان خه رج بکه نه، دوا ی نه وه
 خه فته به وه نه خۆن: كه بانگه را وه كان به پیر بانگه وازی به یانه وه نه هاته نه.
 خه فته نه خۆن به وه: كه خودا هیدایه ته و رزگار بوونی له گومپایی بۆ پرپار
 نه داو نه. مه روزو عی هیدایه ته و گومپا سوون به ده سه ته خودایه وه نه وه ده سه ته
 نیشانی ده كا! چه نه ده جار نموونه ی نهه نایه ته له قورئان دا دووباره بۆته وه،
 وه كه رو ده فه رمو ی: ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسًا عَلَىٰ آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا
 الْحَدِيثِ اِسْفَا﴾ (الكهف: ۶) یان ده فه رمو ی: ﴿لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسًا اِلا يَكُونُوا
 مُؤْمِنِينَ﴾ (الشعراء: ۳) .

هه نه دی به ئگه له سه ره به توانایی خودا و چه سپاندنی هاته ی روژی قیامه ته

وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ

الرِّيحَ فَثِيرٌ سَحَابًا فُسْقِنَهُ إِلَىٰ بَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ
 مَوْتِهَا كَذَلِكَ النُّشُورُ ﴿٩﴾ مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا
 إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ
 يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَٰئِكَ هُوَ يُسَوِّرُ

﴿۱۰﴾ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا
وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمِّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ
وَلَا يُنْقِصُ مِنْ عُمرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿۱۱﴾

لهوه پیش هه‌ره‌شه‌ی توندی له کافره‌کان کرد، لیخوشبون و پاداشی باشی
بۆ موسولمانان بریار دا له قیامت دا، نه‌جار به‌لگه‌ی جۆراوجۆر ده‌هینیته‌وه
له‌سه‌ر هاتنی قیامت و زیندووبونه‌وه‌ی زه‌وی و روانه‌وه‌ی گژوگیا دوا‌ی
و شکبون و بوون به‌پوش، هه‌روا دروستبونی ئاده‌میزاد سه‌ره‌تا له‌گل و دوا‌یی
له‌ دلۆبه‌ ناویک و تیپه‌ر بوونی به‌چهند قۆناغیک دا تا ده‌بیته‌ ئاده‌میزادیکی
ریک و پیتک و ته‌واو.

زۆرجار په‌روه‌ردگار له‌ قورئان دا زیندووبونه‌وه‌ی گژوگیا دوا‌ی مردن و
و شکبونی، ده‌کاته به‌لگه‌ له‌سه‌ر هاتنی قیامت و زیندووبونه‌وه‌. هه‌ر له‌م
روانگه‌وه‌ لی‌ره‌دا ده‌فرمو‌ی: ﴿وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ فَثِيرٌ سَحَابًا فَسُقْنَاهُ
إِلَى بَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ النَّشُورُ﴾ په‌روه‌ردگار
خودایه‌کی وایه‌ با هه‌ل‌ده‌کا هه‌ور و هه‌م‌وجۆل ده‌خا‌و رایان ده‌دا بۆ شوینیکی: که
خودا بیه‌و‌ی، لی‌یان ده‌خو‌پ‌ی بۆ ولاتیکی که وشک هه‌لات‌بی و گژوگیای لی
نه‌روایی، جا باران له‌و هه‌وران‌وه‌ ده‌بار‌ئین، زه‌وی زیندو و ده‌که‌ینه‌وه‌، به
گیاوگژو زه‌نو‌یر ده‌بیته‌وه‌، روه‌ک دره‌ختی تی‌دا سه‌وز ده‌بنه‌وه‌، هه‌ر به‌و شی‌وه‌یه
روژی قیامت ئاده‌میزاد زیندووده‌که‌ینه‌وه‌،

نه بوروزه‌ینی عه‌قیلی ده‌لی: به پیغه‌مبهرم گوت: نه‌ی ره‌وانه‌ کرای
خودا، خودا چۆن مردوه‌کان زیندو ده‌کاته‌وه، نیشانه‌ی زیندو بوونه‌وه چیه؟ له
ولام دا پیغه‌مبهر (ﷺ) فەرمووی: ته‌تۆ به‌لای زه‌وی و زاری که‌له‌کت دا
تینه‌په‌ریوی؟ سه‌ره‌تا ماوه‌یه‌ک به‌لای دا تیده‌په‌ری زه‌ویه‌کی فشه‌ل بووه‌و
گژوگیایه‌که‌ی چه‌که‌ره‌ی کرده‌و، پاش ماوه‌یه‌ک هه‌مووی سه‌ری ده‌ره‌یناوه‌و
سه‌وز بووه‌و. نه‌بوروزه‌ین ده‌لی: منیش گوتم: به‌لی، پیغه‌مبهر (ﷺ)
فه‌رمووه‌ی: هه‌ر به‌و جۆره‌ خودا مردوان زیندو ده‌کاته‌وه. ^(۱)

ئه‌جار په‌روه‌ردگار هه‌ر شه‌ له‌ بیروبو‌چونی کافره‌کان ده‌کا، خۆبه‌زلزانی و
لوتبه‌رزیا‌ن ر‌ه‌ت ده‌کاته‌وه، ده‌فه‌رموی: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ
جَمِيعًا﴾ و: که‌سێک بیه‌وئ شه‌ره‌فو شکۆمه‌ندیی به‌ده‌ست بێنێ، با له
ریگه‌ی به‌ندایه‌تیکردن بۆ خودا وه‌ده‌ستی بێنێ، با هه‌ر له‌ خودا داوای
عیززه‌ت و شکۆمه‌ندیی بکا، چونکه‌ سه‌رچاوه‌ی عیززه‌ت و تواناو بالا‌ده‌ستی بۆ
خودای مه‌زنه‌، هه‌ر شه‌و شکۆمه‌ندیی و به‌خت و تیقبال ده‌به‌خشێ به‌ که‌سانێک
بیه‌وئ پێیان به‌خشێ، په‌روه‌ردگار به‌مه‌ ره‌دی کافره‌کانی دایه‌وه: که‌ پێیان
وابوو بته‌رستی شکۆمه‌ندییان بۆ ده‌سته‌به‌ر ده‌کا، وه‌کو له‌ نایه‌تیکی تر‌دا
ناما‌ژه به‌وه ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿وَاتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهًا لِيَكُونَ لَهُمْ
عِزًّا﴾ (مریم: ۸۱) یان موشریکه‌کانی مه‌که‌که‌ دۆستایه‌تی کافریی تریان ده‌کرد بۆ
شه‌وه‌ی هێزو سه‌ل‌ات په‌یدا بکه‌ن، وه‌کو له‌ نایه‌تیکی تر‌دا ناما‌ژه به‌وه
ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ
أَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ﴾ (نساء: ۱۳۹).

جا پهروه ردگار بهم نایه تهی ئیره ره دی دانه وه و فهرمووی: نه گهر ئیوه بهم کافریونه تان به ته مای عیززه ت و شکومه ندین نه وه باش بزنان عیززه ت و شکومه ندیی لای خودایه، که سیک گهر دنکه چی خودا بی و به ندایه تی بۆ بکا نه وه عیززه، که سیک لیتی یاخی بی، نه وه زه لیله و توشی ریسوایی و زه لیلی زیاتر دی. ده که ویتته چالی هیلاکه ته وه و کس فریای ناکه وئ، بهم له شساغی و ژبانه کورت و که مای دنیا باغر مهن، بهم تۆزه هیزو توانا رواله تیه ی هه تانه هه لمه خه له تین. عیززه ت هه مووی بۆ خودایه و هه ر لای خودا ده ست ده که وئ و هه ر له و داوای عیززه ت بکه ن و هه ر به ته مای نه و بن عیززه ت شکومه ندیتان پی ببه خشن. عیززه ت و شکومه ندیی بریتی نیه له خۆیه زلزانو و ده رچون له حق و به تالریستی، بریتی نیه له که ش و فش و ئاره زۆبازی، بریتی نیه له چه و ساندنه و ی بی نه وایان و فرمانه وایی به شیوه ی زولم و سته مکاری، پیشیل کردنی مافی مرۆڤو پهیره و نه کردنی عه دآله ت، نه خهیر نه مانه هیچیان عیززه ت نین، به لکوو عیززه تی حه قیقی بریتییه له زالبون به سه ر نه فس و ئاره زۆبازی، بریتییه له سه ر دانه واندن بۆ خودا و پا به ندبون به فه رمان و جله و و گیریه کانی شه ریعه تی خودا و ترسان له خودا و مورا قبه کردنی خودا و سوپاسگوزاری له سه ر نیعه ته کانی و سه برو ئارامیی له کاتی به لا و کاره سات دا.

نه عجار بۆ ره تدانه و ی کافره کان: که ده یانگوت: ئیمه شتیک ناپه رستین نه ی بینین و نه توانین بچینه لای، هه ندیک دیارده ی عیززه ت و شکومه ندیی خۆی باس ده کاو ده فهرمووی: ﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ﴾ نه گهر ئیوه خودا نابین و ناگه نه لای، نه وه باش بزنان خودا ئاخاوتنی ئیچوه ده بیستی، قسه ی پاک و خاوین و هه رده گری، یه کتا په رستی و ذیکرو ته سبیحات و فه رمان به چاکه و نه هی له خراپه و پارانه وه له خودا و قورئان خو ئندن په سه ند

ده کاو قبوله لای. وتنی (سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله والله اکبر) له
گه وره ترین ذیکرو ته سبیحاته، کرده وهی باش و پسه ند وشه ی باش بهرز
ده کاته وه بۆ لای خۆی!

هه لته ته پهروه دگار قسه ی باش وهر ناگرئ نه گهر کرده وهی باشی له گه
دا نه بی، کرده وهی باش به وه ده بی ئیخلاصی تیدابن، خودا نویژو رۆژوو
زه کات و هه موو جوړه عیباد ته یکی تر قبولناکا نه گهر خالصانه بۆ خودا
نه بی و نه نجامدانه که ی له بهر خاتری خودا نه بی.

تین وعه بباس ده فهرموئ (الکلم الطیب) بریتیه له ذیکری خودا، (العمل
الصالح) یش ته نجامدانی فهرزه کانه.

﴿وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَٰئِكَ هُوَ يُورُ﴾
ته وانه پیلانی خراپه و سه ریچی کردنی خودا داده رتژن، کرده وهی خراپ و بهد،
ته نجام دده دن، وه کوو ته وانه ی پیلانی کوشتنی پیغه مبهریان دارشت، ههروه ها
ته وانه ی هه ولی لاوازیوونی ئایینی ئیسلام دده دن و له مپهر دروست ده که ن بۆ
ته وهی خه لکی موسولمان نه بی، وایش نیشان دده دن: که ته وان عیباد ته ی
خودا ده که ن و کاریک ته نجام دده دن خودا لی رازییه، نانه وانه عه زابی به
ئیش و سامناکیان بۆ داندراوه، پیلان و هه ول و تیکۆ شانیشیان هه لوه شاوه و بی
ناکامن، رهنج به خه سارو کرده وه پوچن، چونکه هه موو کارو کرده وه یه
ته ندازه دار کراوه و به فرت و فیل هه لئاوه شیته وه، ههروه ها ریابازو درۆزنه کان
زوو کاره کانیان ناشکرا ده بن و خه ونه وه نه وشه یی به کانیان نایه نه دی و گیل و
نه فام نه بی، که سی تریان پی هه لئاوه ته تی. ناتوانن ته و چاوو راوه یان به سه ر
موسولمانان دا تیپه بهر بکه ن، خو نه گهر هه ندی جار بتوانن مه به ست و مه رامیان
له موسولمانان بشارنه وه، ته وه به ته نکید ناتوان هیچ شتیک له خودا هه شار
بدن، خودا هه موو په نامه کییه که ده زانی و هیچی لی گوم نابن.

نه‌جار دیمه‌نی پیدابوونی ئاده‌میزاد ده‌کاته به‌لگه له‌سه‌ر رابوونی
قیامت و ده‌فرموی: ﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ
أَزْوَاجًا﴾ په‌روه‌ردگار سه‌ره‌تا ئاده‌میزادی له‌گل دروست کردوه، بابه‌گه‌وره‌ی
ئاده‌میزاد: که باوه ئاده‌مه له‌گل دروست کراوه گل‌یش بو خۆی مادده‌یه‌کی
بی‌گیانه، پاشان ئیوه‌ی ئاده‌میزادی له‌دۆپه‌ ئاوێك دروست کردوه، که مه‌نی
پیاوه و ده‌پژێته ره‌حمی نافرته‌وه و له‌گه‌ل ئاوێ نافرته‌ تێکه‌ل ده‌بی و
ئاده‌میزادی لی پێک ده‌ی.

گل بی‌گیانه‌و (نطفه‌) مادده‌یه‌که‌ گیانی تێدا‌یه. موعجیزه‌ی
سه‌رسو‌په‌ینه‌رو هه‌ره‌گرنگ موعجیزه‌ی نه‌و گیانه‌یه، جگه‌ له‌خودا که‌س
نازانێ چۆن هاتووه‌وچۆن په‌یوه‌ندی به‌و ماده‌ بی‌گیانه‌وه کردوه. ته‌مه‌ نه‌ینی و
په‌نامه‌کیه‌که‌ تا ئیستا جگه‌ له‌خودا که‌س په‌ی پێ نه‌بردوه! ئاده‌میزاد له
نطفه‌ (تۆماو) پیدای ده‌بی، نطفه‌ خۆراک پیدای ده‌بی، خوراک‌یش له‌ ئاووگل
دێته‌ کایه‌وه، که‌وابوو خودا به‌قودره‌ت و ده‌سه‌لاتی له‌بن نه‌هاتووی خۆی، گل
ده‌کاته‌ تۆماو...!! نه‌جار ئاده‌میزادی کردوونه‌ دوو ره‌گه‌زی سه‌ره‌کی، نیوه‌یان
نێرینه‌و نیوه‌یان مێینه‌ن، ته‌م گۆرانکاریانه‌و برینی ته‌م قۆناغانه‌ له‌ ته‌مه‌نی
ئاده‌میزادا له‌گه‌لی بی‌گیانه‌و بو نطفه‌و له‌ نطفه‌وه‌ تا ده‌بیته‌
ئاده‌میزادیکی جه‌سته‌ رێکوپێک، به‌لگه‌یه‌کی به‌هێزه‌ له‌سه‌ر رابوونی
قیامت و زیندبوونه‌وه‌ی مه‌خلوقات!

نه‌جار به‌لگه‌ له‌سه‌ر که‌مالی زانیاری خودا ده‌هێتێته‌وه‌و ده‌فرموی:
﴿وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ﴾ هیچ مێینه‌یه‌ک به‌ ئاده‌میزاد و
غه‌یری ئاده‌میزاده‌وه‌ کۆرپه‌یه‌ک له‌ منداڵێدا هه‌لناگرێ و داینانێ ئیلا به
زانستی خودا نه‌ه‌جم ده‌درێن! خودا خه‌لقی ده‌کاوه‌ به‌ قۆناغه‌کانی ژیاڵی‌دا

تیپه‌ری ده‌کا، تهنانت هیلکەش که جۆره حملیکەو له دهره‌وی مندالدان دا به‌هۆی له‌سەر هه‌ئیشتنی دایکەکه، یان به‌هۆی نامیره‌وه، گیانله‌به‌ری لی پەیدا ده‌بی و بیچووی لی هه‌لدی، هه‌مووی به‌ئاگاداری خودایه‌و نه‌و ره‌دامیان دیتی. زانیاری خودا: که ره‌هاو موطله‌قه‌و به‌و جۆره سه‌رسوپه‌ینه‌ره‌یه، که‌ی دهرکی ناده‌میزاد و طبیعه‌تی توانای سنوورداری توانای نه‌وه‌ی هه‌یه ته‌سه‌وری عیلمی خودا بکا، یان ته‌عبیری لی بداته‌وه، زانیاری خودا خۆی له‌خۆی دا به‌لگه‌ی له‌سەر نه‌وه‌یه: که نه‌م قورنانه له‌خوداوه هاتووه‌و نه‌و نازلی کردوه.

﴿وَمَا يُعْمَرُ مِنْ مُّعَمَّرٍ وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمْرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ﴾ له‌ته‌مه‌نی هیچ که درێژ ناکرت، له‌ته‌مه‌نی که‌س که‌م ناکرت‌ه‌وه‌ن ئیلا له‌لاپه‌ره‌ی هه‌موو ناده‌میزادیک دا به‌ دورودریژی و به‌ وردی نه‌و زانیارییه له‌ له‌حواله‌حفوظدا تۆمار کراوه، له‌و نه‌ندازه‌یه‌ی له‌و دا چه‌سپاوه که‌م و زیاد ناکا، درێژ بوونی ته‌مه‌ن و کورت‌بوونی به‌ قه‌ضاوقه‌ده‌ری خودایه، هۆکاری تاییه‌تی خۆی هه‌یه‌و خودا پیشوه‌خت زانیویه‌تی، نه‌و که‌سه‌ی ته‌مه‌نی درێژ ده‌بی، هۆکاره‌که‌ی نه‌وه‌یه کاریک ده‌کا داخوازی ته‌مه‌ندریژی بی، که‌سیکیشس ته‌مه‌نی کورت بی، نه‌وه کاریک ده‌کا داخوازی ته‌مه‌نکورتی بی،

ئیمامی بوخاری و موسلیم و به‌و داود له‌ نه‌نسه‌ی کوری مالیکه‌وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن، ده‌لی له‌ پیغه‌مبه‌رم ژنه‌وت: ده‌یفه‌رمو: (من احب ان يبسط له فی رزقه، وينسأ له فی اثره فليصل رحمه)^(۱) که‌سێک پێی خۆشه رزق ورژێی فراوان بکری، ته‌مه‌نی درێژ بی، با صیله‌ی ره‌حم به‌جێ بێتی،

^(۱) رواه مسلم فی البر والصلة (۲۵۵۷) باب (۶) صلة الرحم وتحريم قطيعتها. ریوایه‌ته‌که‌ی موسلیم له‌گه‌ل شه‌وانی تردا جوداوازییه‌کی وشه‌یی تێدايه‌و هه‌موو ریوایه‌ته‌کان ماناکه‌یان یه‌ک ده‌گرێته‌وه.

﴿إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ جی به جی کردنی ئەو یاساو نیظامه لای خودا کاریکی ناسانه و چ گرانیه کی تیدا نیه . تۆ خه یالی خۆت به ره لالا بکه، با هه واپه رواز بی و تی بفری، سه ریجی ئاده میزادو گیانله به رانی ترو دره خت و گرو گیا بدا، شیوه و روخساریان، جوړو ره گه زو شوین و کاتیان کونترۆل بکا، ئەجار ته صوری هه موو فەردیک لهو حەشاماته زۆرو هه مه جوړه بکه: که هه ر خودا ده زانی چەندن و هه ر خودا ژماره یان ده زانی، ئەمانه هه موو ته مه نیان دیاری کراره، شیوه و روخساریان نه خشه کیش کرانو و زانیاری خودا کونترۆلی کردون، ئەو په لکه گه لایه لهو دره خته، ئەو تاله مووه لهو زینده وهره ئەو په ره لهو بالنده یه یه که یه که خودا ته مه نی دیاری کردوه و چەند به رده وام ده بی و چون پایه دار ده بی چون کۆتایی به ته مه نی دئ هه مووی لای خودا نمایانه و به ناسانی کونترۆلی کردون و تۆقالتیکیش پیانیه وه مانلو نه بوه.

له لایه کی تره وه درێژی ته مه ن وه کوو به ژماردنی سالو ماوه ی، درێژ ده بی، به هه بوونی به رکه ت له ته مه ن و ته و فیک له ژیان دا ده بی، ئەگەر یه کیک ته مه نی شی به سالو مانگ کورت بی، به لام خودا هیدایه تی دابی کارو کرده و ی باشی تیدا نه بجام دابی، ئەو ماوه ژیانیه ی: که خودا پی ی به خشیوه له شتی باش و به سودا خه رچی کردبی، ئەوه به ته مه ن درێژ حسیبه و ده توانین بلین: ته مه نی پان و پۆر بووه.

خۆ ئەگەر یه کیک به سالو مانگ ته مه نی درێژ بووی و به لام له شتی بیته و ده دا خه رچی کردبی، ئاشارو ئاکامیکی باشی له پاش خۆی به جی نه هیشتبی، ئەوه به ته مه ن کورت ده ژمی درێژ و ته مه نیکی ته سک و تروسکی به سه ر برده و. زۆر سات و زۆر مانگی وا هیه به قه ده ر عومریکی درێژ سود به خشه و زۆر ته مه نی درێژی هیه له ته رازوی ژیان دا نه رخ ساتیکی نیه.

کۆمه لو پارت و تاک و گهل و نه ته وه وه کوو فهدر هه موویان ته مه نیان
زیادو کهم ده کا، به لکوو بی گیان و جه ماداتیش ته مه نی کورت و در یژی هیه و
ده قه قورناییه که ده یگری ته وه و شمولی ده کا. به کورتی هه موو زه راتیکی
بوونه وهر، هه موو گیاندارو بی گیانیکی، ته مه نی خۆی هیه و خودا نه و
ته مه نه ی بۆ مەزنده کردوه.

هه ندی له به لگه و ده لیل له سه ر تاک ۱ ته نهایی و به ده سه لاتی خودا

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُمْ وَهَذَا
مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِنْ كُلِّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ
حَبًّا مُبْسُومًا وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاحِرَ لِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ
وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾ يُوَلِّجُ الْلَيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُوَلِّجُ
النَّهَارَ فِي الْلَيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي
لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكَ كُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ
تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾ إِنْ

تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ
وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكْفُرُونَ بَشْرِكَكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَيْرٍ

لهو په پيش به لگي له سهر رابوونی قیامت هیڼانه وه، نه بچار سییاقه که
سهرنجی ناده میزاد راده کیښی بؤ جزړی کی تر له به لگوه دهیلو رایانده نوینی و
دهیانکاته نیشاندی تاك وته نهایی خداو تواناو دهسه لاتی بی سنووری.

جزړه کانی ناو هندی کی شیرین و گوارا، هندی کی تالو سویر، گورانی
شه وورژ، به شوین یه کدی دا هاتنی خورو مانگ نه مانه ده کاته نیشاندی
تاك وته نهایی و قودره تی به رفراوانی خداو ده فرموی: ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ
هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٍ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ﴾ زوری موفه سرین پیان
وايه مدهست به: نایه ته که په ند هیڼانه وه یه ده ریه کی کوفرو نیمان، یان کافرو
موسولمان، هرگیز نیمان له گهل کوفردا چون یه ک نین، وه کوو چوڼ ده ریای
شیرین و خاوه ن ناوی گوارا له گهل ده ریای تفت و تالو سویردا چون یه ک نین،
واته له راستیدا نه و دوده ریانه چون یه ک نین، یه کیکیان ناوی شیرین و
گوارایه، به گویره ی پیوستیاتی ولاته کان به چووم و جوگانان دا جاری ده بی و
زه وی وزارت کشت وکالو ناودیر ده کا، بؤ لی خواردنه وه گونجاوه و، نه ویتریان
تالو سویر و راوه ستاوه، به که لکی خواردنه وه نایه و قوت ناچی و قوپک
ده سوتینن. به ناو همدرو ده ریاکان دا که شتی تیپه رده بن.

جا هه چهنده نهو ده ریایانه جوداوازییان ههیه له تالی و شیرینی دا، له گوارایی و تفتی دا، له چهند شتیکی تردا لیک ده چن نه مهش نیشانهی ده سلات و قودره تی خودایه: که له دوشتی جوداوازا لیک چون ده خولقیینی و له دوو شتی لیک چودا دژایه تی ده ره خستی. وه کوو ده فره موئ: ﴿وَمِنْ كُلِّ تَاكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حَلِيَّةً تَلْبَسُوهَا﴾ له ههردو جزری ده ریایان ماسی راو ده کهن و گوشتی تهرو ناسک ده خۆن و له ههردو کیان دا لوتلوو مهرجان ده ره ده هیسن ده یکه نه خشل و خۆتانی پی ده پازینه وه، وه کوو له نایه تیکی تردا ده فره موئ: ﴿يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللَّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ (الرحمان: ۲۲-۲۳) تاشکرایه ههندی خشل: که لوتلوو مهرجانه و له ده ریای تالو سویر ده ره ده هیندن، تا رۆژگاریکی نزیک خه لکی پی و ابو که نهو جزره خشلانه له ده ریای ئاوی شیرین دا ده رناهیندن، به لام نهو قورئان ههزارو چوارسه دو بیست و نه وهنده سالیه نه مه حقیقه تهی راگه یانده، زانیاری سه دهی بیسته مه واقعی حالیش نهو راستیه یان چه سپانده، لوتلو و وه کوو له ده ریای ده ره ده هیندری، له ههندی سه ده فیاتی چۆمیش ده ره ده هیندری، لوتلو و له ئاوی شیرینی ولاتی وه کوو نینگلته رهو سکۆتله ندهو ئیلزو چیکۆسلۆفاکیا و یابان، ده ره ده هیندری. ههروه ها ههندی له ئاوی چۆمه کان مه عدهی به نرخ له گه ل خۆیان ده هیسن، وه کوو مادهی (ماس) که له پاشماوهی کویره چه مه کان دا ده ره ده هیندری، یاقوتیش له پاشماوهی چۆمه کانی ولاتی (مۆجوک) له نزیک (باندالاس) له بۆرمای سهرو وه ده ست ده کهوئ. له ولاتی سیام و سیلان و به زۆری یاقوت له پاشماوهی چۆمه کان ده ره ده کهوئ. ههروه ها به ردی به قیمه ت: که به به ردی (تۆباز) به ناویانگه له م ولاته ده ست ده کهوئ.

﴿وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاحِرَ لَتَبْتَغُوا مِنْ قُضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾
 هندیکه له نیعمه‌تی خودا به‌سەر ئێوهی شاده‌میزاده‌وه هاتوچۆی که‌شتی و
 گه‌می‌کان به‌ناو ده‌ریا‌کان دا. تۆ ده‌بینی شه‌ی بینه‌را که‌شتی و گه‌می‌کان ناوی
 ده‌ریا‌کان شه‌ق ده‌که‌ن و به‌ گوێره‌ی شه‌و سروشته‌ی: که‌ خودا له‌ ناو ماده
 سه‌رناوه‌کان دا دایناوه‌ دێن و ده‌رۆن، به‌ژیوو جوژه‌ کالای تریان لی بارکراوه‌ له
 ولاتی‌که‌وه‌ ده‌یگوێزنه‌وه‌ بۆ ولاتی‌کی تر، بۆ شه‌وه‌ی: که‌ ئێوه‌ به‌و هاتوچۆیه‌تان
 هه‌ولێ بازراگانی بده‌ن و له‌ هه‌مان کات دا سوپاسی خودا بکه‌ن له‌ سه‌ر ژیریار
 کردنی شه‌و که‌شتی و گه‌می‌انه‌و تواناتان بۆ به‌کاره‌ینانیان، شه‌وه‌تا ئێوه‌ به‌
 ئاره‌زووی خۆتان ده‌توانن به‌ ناو ده‌ریادا ریگه‌ به‌رن و بۆ کویتان بوێ به‌ هۆی شه‌و
 که‌شتی‌انه‌وه‌ ده‌توانن به‌چن و مه‌رامی خۆتان به‌جێ بی‌ن. به‌لکوو په‌روه‌ردگار له‌
 روانگی فه‌ضل و ره‌حمه‌تی خۆیه‌وه‌ به‌ قودره‌تی خۆی هه‌رچی له‌ ئاسمانه‌کان و
 زه‌وی دا هه‌یه‌ بۆ ئێوه‌ی موسه‌خه‌ر کردوه‌.

به‌لگه‌یه‌کی تر له‌سه‌ر تا‌کوته‌نهایی و به‌ توانایی خودا شه‌وه‌یه‌: که‌ ﴿يُولِجُ
 اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ﴾ شه‌و ده‌خاته‌ ناو رۆژه‌وه‌، واته‌ له‌
 شه‌و که‌م ده‌کاته‌وه‌و ده‌یخاته‌ سه‌ر رۆژ، له‌ رۆژ که‌م ده‌کاته‌وه‌و ده‌یخاته‌ سه‌ر شه‌و،
 شه‌م درێژ ده‌کاو شه‌و کورت ده‌بن و به‌ پێچه‌وانه‌وه‌. کاتی وایش ده‌بێ به‌رامبه‌ر ده‌بن.

﴿وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ خۆرو مانگی رام
 کردون، هه‌روا هه‌موو ته‌ستیره‌کانی به‌ گه‌رۆک و وه‌ستاوه‌کانه‌وه‌ رام کردون،
 هه‌ریه‌که‌ له‌ خۆرو مانگ به‌ ته‌ندازه‌ی خۆی و یاسایه‌کی به‌زدانی له‌ هه‌لخولان و
 هاتوچۆدان تا کاتی رابوونی قیامه‌ت، بۆ شه‌وه‌ی ژماره‌ی ساڵ و مانگ و حیسابی
 خۆتان به‌زانن، وه‌رزه‌کانی ساڵ و کاتی چه‌جکردن و مانگی پیرۆزی ره‌مه‌زان
 دیاری بکه‌ن، کاتی نوێژ و جومعه‌و جه‌ماعه‌تتان لا نومايان بێ. ﴿ذَلِكُمْ اللَّهُ
 رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ﴾ شه‌و که‌سه‌ی شه‌وه‌ تواناو ده‌سه‌لاتیه‌تی شه‌وه‌ کرده‌وه‌و

شوینده سیه تی له دروستکردنی ناسمانه کان و زهوی و دروستکردنی ئاده میزاد له گل وهه لئسوراندنی بونه وهر بهو شیوه ریک وپیکه، نه وه (الله) یه، خودای گه وهره ی ئیوه یه، هیچ خودا نین جگه له نهو، خاوه نی بوونه وهره، توانای ره های هه یه به سهر هه موو شتیک دا، هیچ شتیک ی لئ یاخی نابیی، هه رچی بیهوئ بیکا ده یکا و هه رچی بیهوئ ببئ ده بیئ. هه موو شتیک جگه له خوئ دروستکراو بهنده ی نه وه، خودایه کی نه زه لی و نه به دییه هه ربووه و هه ر ده بیئ!

ئه مجار په روهه گار له بهرام بهر نه وه دا نهو شتانه رون ده کاته وه که دزایه تی یان هه یه له گه ل صیقاتی خودایه تی دا ده فهرموئ: ﴿وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ﴾ نهو بت و صه نه مانه ی ئیوه ی موشریک ده یان په رستو پیتان رایه: ده توانن یارمه تیتان بدهن و کاتی ته نگانه فریاتان بکه ون، دلتیا بن له بونه وهره دا ده سه لاتی هیچیان نیه، ته نانه ت ده سه لاتی هیتانه دی شتیکیان نیه: که به ته ندازه ی توئیکله ته نکه ی سهر ده نکه خورمایه ک بیئ.

﴿إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا﴾ نه گهر هاوار بکه نه نهو خودا درۆزنانه: که ئیوه له جیاتی خودا ده یان په رستن، هاواره که تان نابیسن، چونکه ماده یه کی بی گیان و بی ههستن، له فهرزی محال دا نه گهر گویشیان له هاواره که تان بی ناتوانن هیچتان بو بکه نن، هیچ سو دیکتان پی ناگه یه نن، نهو بت و صه نه مانه نه ده توانن زیاتتان پی بگه یه نن نه قازانج، نه دی چون به ندایه تی یان بو ده کهن؟!

﴿وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بَشِرِكُمْ﴾ له رۆژی قیامهت دا: که ئیوه به هیوان فریاتان بکه ون، نهوان ئینکاری نهو په رستش و کرده وانه ی ئیوه ده کهن و ناره زامه ندیی خو یان بهرام بهر کرده وه کانتان ده رده بپن، ده لئین: نه وانه درۆ ده کهن، ئیمه ناگامان له عیباده تکردن یان بو ئیمه نیه، وه کوو له نایه تیکی

تردا ناماژه بهوه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ. وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ﴾ (الاحقاف: ۵-۶) یان ده‌فرموی ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا. كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا﴾ (مریم: ۸۱-۸۲) نهی پیغه‌مبهر، نه‌وی پیئت گوتراو بۆت شی کرایه‌وه واقعی و حقیقه‌ته، له‌لایهن خودای زاناو داناره به سروش بۆت هاتووه، ﴿وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ﴾ هیچ که‌سیک ده‌بارهی حال و وه‌زی نه‌و خودا درۆزنانه له‌ روژی قیامت داو به‌رستشکاره‌کانیان هه‌والی راست و دروستت ناداتی، هه‌ر خودا ده‌توانی هه‌والی راست و سه‌ره‌نجامی واقعی شته‌کانت پی رابگه‌یه‌نی، چونکه هه‌ر خودا نه‌و زانیارییه‌ی لایه‌و هیچ شتیکی لی نادیار نه‌و هیچی لی گوم نابی.

عیباده‌تکردن بۆ خودا مه‌سئولییه‌تیکی شه‌خصییه‌ و هه‌ر که‌سه له‌ خوی به‌رپرسیاره

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ﴾

الْحَمِيدُ ﴿١٥﴾ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٦﴾

وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿١٧﴾ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جَمِلِهَآ لَا يَحْمِلُ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ

إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ

وَمَنْ تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ ۚ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

﴿١٨﴾

جاریکی تر په روه ردگار بانگه وازی ناده میزاد ده کا بۆ ئه وهی به خۆیان دا
 بچنه وه له په یوه نندی نیوان خۆیان و په روه ردگاریان تی بفرنو حقیقه تی
 خۆیان بزائن. وا تینه گن خودا پیوستی به عیاده تی ئه وان هیه. خودا له
 هه موو شتیك بئ تاجه و هه موو کس محتاجی ئه وه، ده فره موئ: ﴿يَا أَيُّهَا
 النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ ئه ی ناده میزادینه
 هه مووتان محتاجی خودان، پیوستیتان به یارمه تی خودا هیه، هه موو
 هه ناسه یه کی هه لی ده مژنو و ده یده نه وه، له هه موو جم و جولو
 هه لئس و که وتی کخان دا پیوستیتان به وه هیه خودا هیزو تواناتان پی بیه خشی،
 هیچ شتی کتان بئ یارمه تیدانی په روه ردگار پی نا کرئ، بۆیه نه رکی
 سه رشا انه به دلسوزی به ندایه تی خودا بکه نو به تاك و ته نه ای بناسنو
 هاوه لی بۆ دانه نین، شوکرانه ژمیری نیعه ته کانی بنو سوپاسگوزار بن، چونکه
 به رو بومی عیاده تکرده کتان بۆ خۆتانه و خۆتان سودی لی وهرده گرن،
 په روه ردگار بئ تاجه له عیاده تکرده تی ئه وه غه یری ئه وه، ئیو به ندایه تی
 بۆ بکه ن یان بۆی نه کهن ئه وه هه ر خودایه و له خودایه تی نا که وئ. هه رچی
 بریاری ده دهیکا ده ی فره موئ حقه و جیگای سوپاسه، خاوه نی توانای
 ره هایه و هه رچی بیه وئ بیکا دهیکا.

﴿إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ. وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ﴾ نه گه ر
 بیویستایه ئیوهی له ناو ده بردو گه لو نه ته وه یه کی تری ده هی نایه کایه وه و
 جوداواز ده بوون له ئیوه، ریک و پیک تر ده بوون له ئیوه، نه بجامدانی کاریکی
 ناوه ها بۆ خودا چ گرانیه کی تییدا نیه، به لکوو زۆر ئاسانو بئ نه رکه، به مه ش
 په روه ردگار ره دی ئه وه هم و خه یالاته ی موشریکه کانی دایه وه: که ده یانگوت:
 نه گه ر خودا ناده میزاد به وه وتی بۆ خۆی له خودایه تی ده که وئ و سه لته نه ت و
 شکۆمه ندی نامی نئ.

نه بچار په‌روه‌ردگار ئاده‌میزاد هه‌لده‌نی بۆ تیفکرین و ورد بوونه‌وه له
 خۆیان و سه‌ره‌نجامیان و، پێیان راده‌گه‌یه‌نی: که روژی قیامت هه‌موو که‌س له
 خۆی به‌رپرسیاره‌و به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌ی خۆی حیسابی له‌گه‌ڵ ده‌کری،
 ده‌فرموی: ﴿وَلَا تُزِرُّ وَازِرَةً وِّزْرَ أُخْرَى﴾ هیچ نه‌فسێکی تاوانبار، تاوانی
 یه‌کیکی تر هه‌لناگری، هه‌ر که‌سه به‌تاوانی خۆیه‌وه هه‌لوه‌گیره و کرده‌وه‌ی
 خراپی خۆی به‌کوێیه‌وه‌یده‌تی. نه‌مه چ دژایه‌تیه‌کی نیه له‌گه‌ڵ نه‌و نایه‌تانه‌ی:
 که نه‌وه ده‌چه‌سه‌پێتن گومراکه‌ران تاوانیان دوچه‌ندانیه‌و سزاشیان دوو
 نه‌وه‌نده‌و زیاتریشه له‌هی گومراکه‌راوان، چونکه نه‌وه‌ش به‌کرده‌وه‌ی خۆیان
 حیساب ده‌کری، بۆ خۆیان گومرا بون و که‌سانی دیکه‌شیان گومرا کرده‌وه. وه‌کوو
 له نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيَسْأَلُنَّ
 يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ﴾ (العنکبوت: ۱۳) روژی قیامت روژی نه‌فسی
 نه‌فسیه، ته‌نگانه‌یه‌و هه‌ر که‌سه خه‌می خۆیه‌تی ﴿وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا
 لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ﴾ نه‌گه‌ر یه‌کیکی کوڵ گران به‌باری
 قورس، داوا له‌یه‌کیکی تر بکا یارمه‌تی بدات هه‌ندیکێ له‌تاوانه‌کانی بخته
 نه‌ستۆی، داوا لیکراو هیچ به‌پریه‌وه نایه‌و ولامی ناداته‌وه، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر
 خزمی نزیکیشی بچ، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿لَا يَخْزِي وَالِدٌ عَنْ
 وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَانٍ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا﴾ (لقمان: ۲۳) یان ده‌فرموی: ﴿يَوْمَ يَفِرُّ
 الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ. لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يَغْنِيهِ﴾

(عبس: ۳۴-۳۷).

نه بچار خیطاب ئاراسته‌ی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿إِنَّمَا تُنذِرُ
 الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ﴾ نه‌ی پێغه‌مبه‌ر نه‌وه‌کوو به
 په‌يامه‌که‌ت په‌ندنامێژ ده‌بی بۆ ئاده‌میزاد، ئیلا بۆ که‌سانێک که به‌نه‌یانی له
 خدا ده‌ترسن، خاوه‌ن عه‌قل و فامن، بریوان به‌شته غه‌یبیه‌کان هه‌یه پێش

نه‌وه‌ی به چاوی خۆیان بیان بینن، هەرچی شه‌ریعت فه‌رمانیان پی بکا نه‌وان به دلسۆزی نه‌نجامی ده‌دهن، نه‌و نوێژانه‌ی له‌سه‌ریان فه‌رز کراوه به رێک‌وپێکی به‌جیی دینن.

نه‌بجار په‌روه‌ردگار نه‌وه رون ده‌کاته‌وه که سودی عیباده‌تکردن ده‌گه‌رێته‌وه بۆ عیباده‌تکه‌ره‌کان و نه‌وان لێی به‌هه‌روه‌ر دبن. ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَنْ تَزَكَّى فَإِنَّمَا يَتَزَكَّى لِنَفْسِهِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ﴾ هه‌رکه‌سیک خو له هاوه‌لدانان بۆ خوداو تاوان پاک ده‌کاته‌وه، سودی طاعه‌تکه‌ی بۆ خۆیه‌تی، سه‌ره‌نجام گه‌رانه‌وه هه‌ر بۆ لای خودایه‌و نه‌و حیساب و لیکۆلینه‌وه‌یان له‌گه‌ڵ ده‌کا، هه‌ر که‌سه به گۆیه‌ی کرده‌وه‌کانی پاداش وه‌رده‌گرێته‌وه و سزا ده‌دری. چاکه به چاکه و خراپه به خراپه.

نموونه‌ی موسوڵمان و کافر رون و ئاشکرایه، هه‌موو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک پیغه‌مه‌به‌ری بۆ

په‌وانه کراوه

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ ﴿١٩﴾ وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ ﴿٢٠﴾ وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ ﴿٢١﴾ وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ ﴿٢٢﴾ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَاءُ وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَّن فِي الْقُبُورِ ﴿٢٣﴾ إِنَّكَ إِنَّمَا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِن مِّن أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٢٤﴾ وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ

مِنْ قَبْلِهِمْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ
الْمُنِيرِ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٢٦﴾

لهوه پیش پهروه ردگار ریگای هیدایهت و ریگای گومرای دیاری کردنو
لیکی جیا کردنهوه، باسی هیدایهتودرگرتنی موسولمانی له خودا ترسیی
کردو، نینکاریکردنی کافری سهرهوه ریگایانده، نهجار لهم کومه له نایهتهدا
نمونه ی کافرو موسولمان، حقو بهتال، بههشت و دوزخ دهینیتتهوه، چهند
نمونه یه کی جیا جیا دهخاتهر، بۆ درخستنی حقیقهتی شهوه: که موسولمان
چاوکراوه بینایه، شارهزای ریگای حقو بهخته ودریسه، کافر کویری ریگایه و
هیچ نابینی، ریگای سهرفرازی نادوزیتتهوه.

شهوه رادهگهینتی: که یمان و باوه به خودا روناکییه و موسولمان لی
بههروهو بووه، کوفر تاریکییه و زیاتر ریوارانی کوفر سهرگردان دهکا. نهجار
سهره نجامی هردوو پیتر، دیاری دهکا و شهوه رادهگهینتی: که موسولمان به هوی
بیروباوه ری حقو راستییهوه له ژیر سیبهر و نارامی دایه، کافر به هوی
کوفره که یهوه له گهرماو ناراحتی دایه، کافر به هوی تاریکی کوفره که یهوه له
کویری موزمه عیل سهرگردانتره، بهلکو و هکوو مردوو ودهایه و هیچی له
دهست نایه، کویر لهوانه یه بههوی هسته کانی تری بتوانی ری درکا و هکوو
چاوساغ بری له مرازه کانی دهسته بهر بکا، بهلام کافر له زلکاوی گومرایند
سهرگردانوه به هیچ جویری پی به ریباری سهرفرازی نابا.

نهجار شهوه رادهگهینتی: که هیدایهت به دهست خودایه و کئی پی
خوشبخت دیداتی. بروییانوی بۆ هیچ که سیش نه هیششتوتهوه بۆ هه موو گهل و
ننه ودهیه که پیغهمبهری رهوانه کرده، بانگه وازیان کردنو و ریگای هیدایه تیان

بۆ رونکردونه‌وه، جا که سێک ئیمانی پێ هێنابن، سهرفرازه که سێکیش پشته
 لێ هه‌لکردن مالتویزانو به فتار چووه. ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى
 وَالْبَصِيرُ وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ. وَلَا الظُّلُّ وَلَا الْحُرُورُ﴾ کوێرو بینا وه‌کوو
 یه‌ک نین هه‌روا تاریکییه‌کانو روناکی جوداوازن، سێبه‌رو گه‌رمایش لێک ناچن،
 له‌ لای په‌روه‌ردگار هه‌رگیز ئیمان و کوفر، خێرو شه‌ر، هیدایه‌ت و گومرایی،
 وه‌کوو یه‌ک نین و به‌ یه‌ک چاو سه‌یریان ناکرێ، وه‌کوو چۆن کوێری و بینایی،
 تاریکی و روناکی، سێبه‌رو به‌ره‌ه‌تاوی گه‌رم، ژیان و مردن لێک جوداوازن و به‌
 هه‌یج عه‌قلێک ناخه‌یته‌ ریزی یه‌ک‌تره‌وه، شه‌و شتانه‌ له‌ سروشت دا جوداوازن و
 دژایه‌تیان له‌ نێوان دایه. په‌یوه‌ندی هه‌یه‌ له‌ نێوان سروشتی کوفر و سروشتی
 هه‌ریه‌کی له‌ کوێری و تاریکی و هه‌لاوی گه‌رمای سوتینه‌رو مردن، هه‌روه‌کوو
 چۆن له‌ نێوان سروشتی ئیمان و سروشتی هه‌ریه‌کی له‌ روناکی و بینایی و
 سێبه‌رو ژیان دا په‌یوه‌ندی پته‌و هه‌یه‌. بێگومان ئیمان نورو روناکییه‌، له‌
 دڵ و ده‌روون دا له‌ هه‌ست و شعوردا، له‌ به‌رو بۆچون دا. ئیمان نورێکه‌ له‌ دڵی
 هه‌ر که‌سێک دا جێگه‌ بوو، هه‌قائیک ده‌زانی، هه‌موو شتێک به‌ گوێره‌ی خۆی
 ده‌رخه‌نێ، هه‌ر کاتێک ئیمان له‌ دڵ دا جێگه‌ بوو خاوه‌نه‌که‌ی به‌و نووره
 ده‌پوانێ و به‌و نووره‌ خوداییه‌، شته‌کان ده‌بینێ و ته‌عامولیان له‌ گه‌ڵ ده‌کا،
 هه‌نگاو ده‌هه‌وێ و به‌رچاو رون، به‌ر ده‌کاته‌وه‌و ئاسۆی فیکری فراوان و رۆشنایه‌،
 هه‌ر کاتێ به‌رپار ده‌دا، دڵنایه‌ و پشتیوانی شه‌و خودایه‌، هه‌ست ده‌کا هه‌تێکی
 له‌ بن نه‌هاتووی له‌ پشته‌و هه‌میشه‌ چاودێرو یارمه‌تیده‌ریه‌تی. ئیمان سێبه‌ری
 فێنکی به‌ر شنه‌بایه‌. دڵ له‌ ژێریا ده‌حه‌سێته‌وه‌. هه‌لاوی هه‌لپه‌رزینه‌ری شک و
 دله‌په‌راوکی و سه‌رگه‌ردانیی له‌ دڵ دوور ده‌خاته‌وه‌

نیمان گیانه له دل دا، له ههست و شعوردا، له مه‌به‌ست و بیرو بۆچون دا.
به پێچه‌وانه‌وه، کوفر کوژییه، کوژی دل و ده‌روونه، حق نه‌بینین و راستی
نه‌زانینه. کوفر تاریکیه، هه‌رکاتێ ئاده‌میزاد له نووری نیمان دوور که‌وتنه‌وه
ده‌که‌ونه ناو تاریکایی جۆراوجۆره‌وه، کوفر هه‌لاوی گه‌رمایه‌و دل
هه‌لده‌قرچینی، قه‌له‌قو ئاشارامی تیدا دروست ده‌کا، سه‌ره‌نجام ئاده‌میزاد
گیرۆده‌ی هه‌لاوی دۆزه‌خ ده‌کا!!

﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ﴾ هه‌رگیز وه‌کوو یه‌ك نین،
موسولمانی دژیندوی خاوه‌ن هه‌ست و کافری دژیه‌تی هه‌ست مردوو، دوو شتی
دژ به‌یه‌کی سروشت جیاوازن و لێك ناچن! وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی:
﴿مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى وَالْأَصْمَى وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ
مَثَلًا﴾ (هود: ۲۴).

ئه‌جار په‌روه‌رگار نه‌وه راده‌گه‌یه‌نی: که هه‌ر خۆی سه‌رچاوه‌ی هیدایه‌ته‌و هه‌ر نه‌و
ده‌توانی هیدایه‌ت بدا، ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي
الْقُبُورِ﴾ بێگومان خودا هیدایه‌تی نه‌وانه ده‌دا که بیه‌وی هیدایه‌ت وه‌ریگرن و به‌لگه‌و
ده‌لیل کاریان تی بکه‌ن، وایان لی ده‌کا به‌لگه‌ بییسن و سودی لی وه‌ریگرن.

ئه‌جار دلنه‌واپی پێغه‌مبه‌ر ده‌کا و چوارچێوه‌ی کاره‌که‌ی دیاری ده‌کا و ده‌فه‌رموی:
﴿وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾ نه‌تۆ ئاده‌میزادی و توانات سنورداره ناتوانی
په‌یامی خۆت به‌ مردوانی ناو گۆز بگه‌یه‌نی، هه‌روا ناتوانی په‌یامی خۆت به‌ که‌سانێک
بگه‌یه‌نی که‌ دلیان مردوه‌و وه‌کوو نه‌هلی گۆرستان و کوفر دلی مراندون، ﴿إِنْ أَنتَ إِلَّا
نَذِيرٌ﴾ نه‌رکی سه‌رشانی تۆ ترساندن و بێدار کردنه‌وه‌یه، نه‌تۆ پێغه‌مبه‌ری و ترساندن و
که‌یاندن له‌سه‌ره، هیدایه‌تدان و گومراکردن به‌ده‌ست خودایه !

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا﴾ ئیمه تۆمان به حق ره‌وانه کرده ئه‌ی پیغه‌مبهر! مزگینسی ده‌ده‌ی به خوداپه‌رستان به‌به‌ه‌شت و کافره‌کان ده‌ترسینسی له ناگری دۆزه‌خ، ئه‌رکی سه‌رشانی تۆ مژده‌دان و ترساندنه، هیدایه‌تی حه‌قیقی به‌ده‌ست خودایه، ناردنی پیغه‌مبهران بۆ سه‌ر گه‌لو نه‌ته‌وه‌کان مه‌نه‌جیگی گشتی‌یه له ئاده‌میزاددا.

﴿وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ﴾ هیچ گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ک نیه پیغه‌مبهری بۆ سه‌ر ره‌وانه نه‌کرای، هه‌ر گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ک هاتییته سه‌ر روی زه‌وی پیغه‌مبهرمان بۆ سه‌ر ناردون، له عه‌زایی سه‌ختی ئیمه ترساندویانن، بیانویان بریون، وه‌کوو له نایه‌تیکی تر ئاماژه به‌مه ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ﴾ (النحل: ۳۶) ئه‌جار دل‌دانه‌وه‌ی پیغه‌مبهر ده‌کاو خه‌م و خه‌فه‌تخواردنی بئ گویایی موشریکه‌کانی قوره‌یشی له‌سه‌ر سوک ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ ئه‌گه‌ر موشریکه‌کانی قوره‌ش: که قه‌ومی خۆتن، به درۆت بجه‌نه‌وه، ئه‌وه تۆ دل‌گران مه‌به، چونکه هه‌ر تۆ به درۆ نه‌خراویتی‌ته‌وه، گه‌لو نه‌ته‌وه‌کانی پیش نه‌وانیش پیغه‌مبهرایی پیش خۆیان به درۆ خستونه‌وه.

﴿جَاءَهُمْ رَسُولُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ﴾ ئه‌و گه‌لو نه‌ته‌وانه‌ش پیغه‌مبهره‌کانیان هاتوونه سه‌ریان به موعجیزه و نیشانه‌ی جیا‌جیا‌وه، به نامه‌و سیپاره‌ی نووسراوه‌وه “وه‌کوو صوحوفی ئیبراهیم و موسا، هه‌روه به کتییی ناشکراو هیدایه‌ت ئامیژه‌وه، وه‌کوو ته‌ورات و ئینجیل.

﴿ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ﴾ ویرای ناردنی نهو
پیغه مبه‌رانه و ناردنی نهو نامو کتیبه ناسمانیانه، گهل و نه‌ته‌وه‌کان
پیغه مبه‌ره‌کانیان به درو خستنه‌وه، په‌یامه‌کانیان ره‌تکرده‌وه، منیش نهو
سهر ره‌قه به‌درو خه‌ره‌وانه‌م به‌عه‌زایی سه‌ختی خوّم گرتن و له‌ناوم بردن ده‌سا
پروانه چیم به‌سهر هیتان و چیم لی کردن!!

زانباریه کرده‌وه‌یه سروش‌تی‌یه‌کان به‌لگه‌یه له‌سهر تاک و ته‌نهایی خودا و

ده‌سه‌لاتی به‌رفراوانی

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُّخْتَلِفًا
الْوَنُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيَضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَنُهَا
وَعَرَابِيٌّ سُودٌ ﴿٢٧﴾ وَمِنَ النَّاسِ وَالْدَّوَابِّ وَالْأَنْعَامِ
مُخْتَلِفٌ أَلْوَنُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ
إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٢٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ
وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً
يَرْجُونَ تَجَرَّةً لَّنْ تَبُورَ ﴿٢٩﴾ لِيُوفِّيَهُمْ أَجُورَهُمْ
وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٠﴾

ئەم کۆمەلە نایەتەش بریتییه لە جەولەیه‌کی خۆیندنه‌وه‌ی کیتابی بونە‌وه‌ر، خۆیندنه‌وه‌ی کیتابی بوونە‌وه‌رە لە فەصل و لاپەرە سەر سوپه‌ینه‌ره‌کاندا، تیفکرینه‌ له‌ رنگ و جوړو ره‌گه‌زی شته‌کانی، له‌ دیمه‌ن و دیارده‌کانی له‌ میوه‌ به‌روبوومی دره‌خت و ره‌که‌کانی، له‌ کێسو و دۆل و ده‌شتایی ره‌نگاوه‌نگی، له‌ ئاده‌میزاد و ئاژەلو باقی گیانه‌به‌رانی، به‌م جوړه‌ سه‌رنجی ئاده‌میزاد راده‌کێشی بۆ وردبوونه‌وه‌ له‌ کتێبی کراوه‌ی بونه‌وه‌ر، له‌ راستیدا ده‌بایه‌ زانایانی جیۆلۆجی و که‌شناسی له‌ هه‌موو که‌س زیاتر هه‌ست به‌ گه‌وره‌یی بونه‌وه‌ر بکه‌ن و له‌ به‌دییه‌نه‌ری بترسن، خاوه‌نی بیه‌رستو به‌ندایه‌تی بۆ بکه‌ن.

ه‌مجار نه‌وه‌ راده‌گه‌یه‌نی: که‌ زانایان له‌ هه‌موو که‌س زیاتر له‌ خودا ده‌ترسن و ملکه‌چی فه‌رمان و جله‌وگیریه‌کانی ده‌بن، ده‌فه‌رموی: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا﴾ نه‌وه‌ تۆ نه‌تبینوه‌ نه‌ی ئاده‌میزاد: که‌ خودای بالاده‌ست و به‌ توانا چه‌ند شتیکی جیا جیا و زۆر، له‌ شتێک دروست ده‌کا؟ نه‌تبینوه‌ له‌ ئاسمانه‌وه‌ ئاوی باراندوه‌ به‌و بار له‌ زه‌وی جوړه‌ها به‌روبومی جیا جیا له‌ تام و چیژو ره‌نگ و سیمادا، له‌ بۆن و سود و ته‌مه‌ن دا به‌دی هێناوه‌، هه‌ندێکی سوڕو برێکی زه‌رد و به‌شیکی ره‌ش و جوړێکی سپی، هه‌میشه‌و تیکه‌لازو ره‌نگاوه‌نگ، هه‌موو ئەم حه‌مکه‌ گژوگیا و دارو دره‌خت و به‌روبوم میوه‌جاته‌ له‌ یه‌ك زه‌وی په‌یدا ده‌کا و یه‌ك ئاو ده‌خۆنه‌وه‌. وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُتَجَاوِرَاتٍ وَجَنَّاتٍ مِّنْ أَعْنَابٍ وَزُرْعٌ وَنَخِيلٌ صِنُونٌ وَغَيْرُ صِنُونٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفِضَ لِّبَعْضِهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ (الرعد: ۴).

نه مجار له رهنگاورهنگی گژوگیاو جوړه کانی بهروبوومو میوه جاته وه
 ده گوږیزته وه بۆ رهنگاورهنگی کیوه کانو ده فهرموئ: ﴿وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيْضٌ
 وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُا﴾ واته: ههروه ها خودا کیوه کانی وا دروست کردون
 رهنگو شپوه یان لیک جیا به، رهنگی بهردو شاخه کانیان جوړاوجوړه، هندیکی
 سپی و جوړیکی ره شو بریکی سوړو لایه کی سهوزو به شیکی رهنگی ترو
 تیکه لار، بۆ نمونه ئیستا تیمه له ناوچه ی سلیمانی دا ده بینن کارگه کانی بهردی
 مەر مەر بهردی جوړاوجوړیان هیه له ناوچه ی قهره داخه و بهردی رهش دینو
 به مشار قاشی ده کهن له پینجوبینه وه بهردی سهوزو له ناوچه ی ماوه ته و
 بهردی سوړو له گوندی دیرتوه بهردی ره صاصو... هتد ده هیئنو قاشیان
 ده کهنو دانیشتوان ته غلیفی ناو مالو دیواری خانوه کانیانی پی ده کهن، بۆ
 رازاندنه وه ی جاده و بازار به کاریان ده هیئنو هندیکی شی لی ده نیرن
 بهم لارو به ولادا.

ئیستا که بهو بهرده رهنگاورهنگانه دانیشتوان، ته ختی ماله کانیان
 کاشی ده کهن، دیمه نیکي جوانو قه شنگ ده نوین ژورو حه وشه و به ربیلایان
 ده لپی باغچه ی گولگولاییه.

ههروه ها له کیوه کان ریگا و ختی جوړاوجوړی دروست کردون، ریگای
 سپی و سوړو رهشی تیدا بهدی هیناون، وه کوو میوه و گژوگیاو دره خته کان
 جوړاوجوړو رهنگاورهنگو و هه موشیان له یهک ناوو گل پیدای بوون، هه بهو
 جوړه شاخو بهرد له یهک ماده: که زانایانی جیولوجیا به
 (الصهاره) و (الحاجا) ده ست نیشانیان کردوه، پیدای بوون و که چی نه و هه موو
 رهنگو شپوه یان لی پیدای بووه.

سہرنج راکیشان بۆ رەنگاورەنگیی شاخ و بەرد و شیوەی جۆراو جۆریان لە چوارچێوەی رەگەزێک دا، دواى باسکردن و رانواندنی رەنگاورەنگی میوەجات و ھەمە جۆری لەتام و بۆن و بەرام دا، خورپە بە دڵ و دەروون^۱ دەھینسێ و ھەست و زەوقی جوانیی دەبزوینسێ، ئەو دەردەخا: کە ئیسلام بە یەک چا و سەیری جوانییەکیان دەکا و لە ھەر شتێکدا جوانیی بپینسێ دەنرخینسێ، وەکوو لە باغچەى گۆل و گۆلزارو باغی پەر میوەدا جوانیی دەپینسێ و سەرنج رادەکیشتی، لەبەردو دەرکەشاخ و شیوو دۆلى روتەنیش دا جوانیی بەدی دەکا. ھەرچەندە سروشتی بەرد و شاخ لەگەڵ سروشتی میوەجات زۆر جوداوازن و نیاوانیان ناسمان و رێسمانە ﴿وَمِنَ النَّاسِ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ﴾ ھەروەھا پەروردگار لە ئادەمیزاد و زیندەوەرەکان دا لە پاتال و ئاژەل دا کە مەر و بزن و حوشت و رەشەولاغە، جۆرەھا شیوەی لییان دروست کردو، جۆرەھا رەگەزی گیانلەبەرانی بەدیھێناو، لە تاقە رەگەزیکیش دا جۆرەھا رەنگ و سەروسیماى خولقاندو، جۆرەھا رەنگ و دەنگی تێدا رسکاندون، ھەزو ئارەزۆی جۆراو جۆر، زمانی جیا جیا، رەنگی زۆر و ھەمە جۆر، وەکوو لە نایەتیکى تردا دەفرموی: ﴿وَمِنَ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ﴾ (الروم: ۲۲) ئەم کیتابە کەونییە جوانە، ئەم بوونەوەرە سەرسوڕھێنەرە لەبارەى پێکھاتەو رەنگاوپرەنگییەدا ، قورئانی پەرۆز دەیکاتەو و لاپەرەکانی ھەڵدەداتەو و ئەو رادەگەیەنێ: کە ئەو زانایانەى قورئان دەخویننەو و تەئى دەفکرن ئەوانەن لە خودا دەترسن، ئادەمیزاد تا زانتر بێ زیاتر لە خودا ترسێ، کەسیک لە خودا نەترسێ زانای ھەقیقی نیە و نەفامە چونکە ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ﴾ ئەو کە لە خودا دەترسێ بە نھینسێ، ئیلا ئەوانە نەبێ کە زانیاریان ھەبە بە خودا، دەزانن چ صیفەتێک شیای زاتی پاکێتە، دەزانن دەسلالت و

توانای ره های هدیو و هرچی بیهوئ بیکا دهیکاو هیچی لی یاخی نابئی،
 هرکه سیك زیاتر خوداناس بی پتر لئی دترسی، که سیك له خودا نترسی به
 زاناحسیب ناکری، هرکه سیك زانابی به زانیارییه سروشتییه کان و نهیئی
 بوونه وهر، حق وایه خودا بناسی و لئی بترسی، تازاناتر بی لهو باره وه، ده بی
 له خوداترس تر بی، ئیبونوعه بباس ده فهرموئ: که سیك هاوهل بق خودا دانهنی و
 حلال و حرام بزانی و پیرهوی بکا "نهوهی خواد به حلالی داناوه نه میش به
 حلالی دابنی، نهوی به حرامی داناوه به حرامی بزانی، پابهندی فرمان و
 جله و گریه کانی خودا بی، دنیا بی: که رژی قیامت به خودا ده گاته وه و
 حساب و لیکولینه وهی له گهل ده کا نهوه به زانا حسیب ده کر.

هوئی ترسانی زانیان له خودا نهویه: پره وردگار تۆلهی له کافران
 سهخت و درواره، لیخوشبوونی بق موسولمانانی تزیه کار ده ریایه کی بی سنوره،
 خودایه تۆله ستینه وه پاداش دهره وه بی، حق وایه ناده میزاد لئی بترسی و
 هه میشه له ناستیدا له حالتهی خوف وره جادا بن، ترسان له عذاب و به
 هیوای ره حه تی.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا
 وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تَجَارَةً لَّنْ تَبُورَ﴾ نهوانهی به رده وامن له سر خوتندنه وهی
 قورئان و پیرهوی کردنی فرمان و جله و گریه کانی، جیبه جی کردنی نه رکی
 سرشانیان، نویژه کانیان به ریک و پیکی و له کاتی خزیدا نه نجام ده دن، لهو
 مال و سامانهی خودا پی بی به خشیون به نهیئی و به ناشکرا به شه و به رۆژ لئی
 ده به خشن، نهوانه به هیوای پاداشی خودان و چاوه پروانی نهوه ده کن خودا له
 پاساوی طاعت و به ندایه تی کردنیان پاداشی باشیان بداته وه، ناشکراشه خودا
 رهنج به خه ساریان ناکا و هیوایان دیتته جی. ﴿لِيُوقِيَهُمْ أَجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّنْ

فَضْلُهُ ﴿پابه‌ندی فەرمان و جله‌وگرییه‌کانی خودان، بۆ شه‌وی خودا پاداشیان بداته‌وه له فەضل و گه‌وره‌یی خۆشیشیه‌وه پاداشیان بۆ زیاد بکا، شتی وایان بداتی به خه‌یالیش په‌ریان پێ نه‌بردی،﴾ اَللّٰهُ غَفُوْرٌ شَكُوْرٌ ﴿بیگومان خودا زۆر لیخۆشبوه له تاوانی به‌نده تۆیه‌کاره‌کانی، سوپاسی نه‌وانه ده‌کا: که به‌نده‌یه‌تی بۆخودا ده‌کن، واته: لییان رازی ده‌بی، وه‌کو له نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی:﴾ فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَيُوَفِّيهِمْ اُجُوْرَهُمْ وَيَزِيْدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ ﴿النساء: ۱۷۳﴾ .

قورئانی پیرۆز پشتگیری نامه ناسمانیه‌کانی پێش خۆی ده‌کا، پاداشدانه‌وه‌ی

موسولمانان به‌به‌هشت راده‌گه‌یه‌نی

وَالَّذِيْٓ اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ مِنَ الْكِتٰبِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ اِنَّ اللّٰهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيْرٌۭۢ بَصِيْرٌ ﴿٣١﴾ ثُمَّ اَوْرَثْنَا الْكِتٰبَ الَّذِيْنَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهٖۚ وَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌۭۢ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرٰتِۙ اِذْۢنَ اللّٰهِ ذٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيْرُ ﴿٣٢﴾ جَنَّتْۢ عَدْنٌۭۢ يَدْخُلُوْنَهَا يُحَلَّلُوْنَ فِيْهَا مِنْۢ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍۭۢ وَلُؤْلُؤًاۭۢ وَلِبَاسُهُمْ فِيْهَا حَرِيْرٌۭۢ ﴿٣٣﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْۤ اَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ اِنَّ رَبَّنَا لَغَفُوْرٌۭۢ

شَكُورٌ ﴿٣٤﴾ الَّذِي أَهْلَنَّا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا

فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ﴿٣٥﴾

لهوه پیش باسی بنه‌مای یه‌کمی کرد له عه‌قیده‌دا: که بریتییه له به‌یه‌ک ناسینو به‌یه‌ک زانینی خودا، به جورده‌ها به‌لگه تاک‌وته‌نهایی خودای چه‌سپاند. نه‌جار لی‌رده‌دا دیتنه‌ سهر بنه‌مای دووه‌می عه‌قیده: که پیغه‌مبه‌رایه‌تییه، جا که له نایه‌تی پیش‌وودا پاداشی خویندنه‌وه و تیغ‌کرین و کارکردن به ناوه‌پوکی قورثانی به‌یان کرد، نه‌وه له‌م نایه‌ته‌دا نه‌وه راده‌گه‌یه‌نی: که نه‌م قورثانه‌ حق و راست و به‌جییه، خویندنه‌وه‌ی شی‌اوی پاداشی باش و نه‌بر‌اوه‌ی یه‌زدانه، قورثان بۆ‌خوی نامه‌ی ناسمانییه و پشتگیریی نامه ناسمانییه‌کانی پیش خوی ده‌کا. نه‌جار هه‌لگرانی په‌یامی قورثان ده‌کاته‌ سی به‌ش و پاداشی هه‌رسیتک تا‌قم رون ده‌کاته‌وه، ده‌فه‌رموی: ﴿وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ﴾ نه‌و په‌یام و سروه‌ی بۆ‌تۆمان ره‌وانه‌ کرده که بریتییه له قورثان حق و چه‌سپاوه، پشتگیریی نامه ناسمانییه‌کانی پیش خوی ده‌کا، ﴿إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ﴾ ینگومان په‌روه‌دگار زانیاری ته‌واوی ده‌باره‌ی کارو پیشه‌ی به‌نده‌کانی هه‌یه، نه‌ینی و ناشکرایانی کۆنترۆل کرده، ناگادارو بینایه به هه‌موو حال و وه‌زعیکیان، هه‌ر له روانگه‌ی نه‌و زانیاری و ناگاداریه‌وه به‌گویره‌ی کات و شوین، یاساو شه‌ریعه‌تیان بۆ داده‌نی.

ده فەرموی: ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بإِذْنِ اللَّهِ﴾ واتە: پاشان بریارمان داو کردمانە حوکمیکی قەطعی: کە قورئان بکەینە میرات بۆ بەندە هەلبژاردە کاغان و بیکەینە بەرنامەی ژیا نیان بۆیان، جا ئەو بەندە هەلبژاردانە مان سێ جۆرن:

۱- هەیانە ستم لە خودی خۆیان دەکەن و سنوور شکێنی ئەنجام دەدەن، هەندێ ئەرکی سەرانیان ئەنجام نادەن بری تاوان دەکەن، (واتە: تاوانی بچوک)

۲- هەیانە مامناوەندییە، واجبات بەجێ دێنی و خۆدەپارێزی لەشتی حەرام بەلام هەندێ شتی سوننەت ناکا و بری کاری مەکروهیش ئەنجام دەدا.

۳- هەیانە هەولێ ئەنجامدانی کاری خێر دەدا و سوورە لەسەر پابەندبوون بە فەرمان و جەلەگیرییەکانی قورئان و ئەرکی سەرانی جێبەجێ دەکا، خۆ دەپارێزی لە شتی حەرام و هەندێ کاری مویاحیش ناکا، ﴿ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ﴾ نائەو: کە قورئانی پێداون و کردووەتی بە بەرنامەی ژیا نتان و هەلبژاردە تان بۆ ئەوێ قورئانتان بۆ بنێری فەضل نیعمەتی خودایە بەسەر ئێوەوە.

﴿جَنَّاتٌ عَدْنٌ يَدْخُلُونَهَا﴾ ئەو هەلبژێراوانە روژی قیامت دەچنە ناو باغچە و باغاتێ بەهەشتەو، بۆ هەتاهەتایی تێیدا دەمێننەو، ﴿يُحَلَّلُونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ﴾ خشلدار دەکری و دەپارێندرێنەو بە بازن و دەستبەندی ئالتون و بە دوری پرتەودار و مرواری، پۆشاکیان لە بەهەشت دا حەریری خالیص و نایاب و ناسکە، بەلام لە دنیادا بۆ پیاو حەرامە، لە فەرمودە صەحیح دا چەسپاوە: پیغەمبەر (ﷺ) فەرمویەتی (من لبس الحرير لم يلبسه في الآخرة) کەسێک لە ژیا نی

دونیادا حریر پیووشی، له قیامهت ناپیووشی، ظاهیری ثابته که نه وه ده گه یه نی: که "فه ضلی گه وره و نازو نیعمه تی به هه شت بۆ هه رسی تاقمه که یه و هه مرویان ده گرتیه وه، زانیانی خودا په رست له هه موو که س زیاتر شیاوی نه و نازو نیعمه تن!!

ئیمام نه هه دو ئه بودا دو تیر می نذی و ئیبنو ماجه له قه یسی کوری (کثیر) وه ریوایهت ده که ن ده لئی پیاویکی دیمه شقی هاته مه دینه و چوه خزمت نه بودا ویدا، وتی: من له دیمه شقه وه هاتووم بۆ ئیره بۆ وه رگرتنی فرموده یه کی پیغه مبه ر (ﷺ) که لای تو یه و له تو وه ریوایه تکراره، هاتووم بگه مه بنج و بناوانی نه و فرموده یه، نه بودا ویدا ئیش وتی، به لئی من بۆ خۆم به گوئی خۆم له پیغه مبه رم شه فتوه ده یه فرموده و (من سلك طريقا يطلب فيها علما سلك الله به طريقا الى الجنة، وان الملائكة لتضع اجنحتها رضا لطالب العلم، وانه ليستغفر للعالم من في السماوات والارض حتى الحيتان في الماء، وفضل العالم على العابد كفضل القمر على سائر الكواكب، ان العلماء هم ورثة الانبياء، وان الانبياء لم يورثوا دينارا ولا درهما، وانما ورثوا العلم، فمن اخذ به بحظ وافر) که سیک به چۆ بۆ شویتیک بۆ فیربوونی زانیاری، خودا ریگای چوونی به هه شتی بۆ خۆش ده کا، له هه مان کات دا فیرشته کان بالی ره زامه ندیی خۆیان بۆ قوتابی ئایینی ده که نه وه، هه رچی له ناسمان و زهوی دا هه یه ته نانهت ماسی ناو ده ریاکانیش داوای لیخۆشبوون بۆ زانی خودا په رست ده که ن، ریزو نرخی زانا به سه ر عیباده تکاردا وه کوو زیده فه ضلی مانگ وایه به سه ر باقی نه ستیره کانی تر دا، بیگومان زانیان میراتگری پیغه مبه رانن، پیغه مبه رانیش دواي خۆیان دینارو دره مه میان به جۆ نه هیشه تو وه، به لکوو زانیاریان به جۆ هیشه تو وه، جا که سیک فیری عیلم ببی نه وه به شی باشی بۆ خۆی له میراتی پیغه مبه ران ده ست که و تو وه.

﴿وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ﴾
 سنی تاقمه هه لبرداردهی به ننده کافان: که ده چنه ناو به هه شته وه و جیگیر ده بن،
 ده لئین: سوپاس و ستایشی بی پایان بوئو خودایه تی ترسی عه زابی له سر
 لابر دین، له غه مو خه فته تی دونیا رزگاری کردین، نه ترسی ناره حه تی
 داهاتوومان هیه، نه پهرۆشی رابواردنی دونیامانه، بیگومان پهروه ردگاری
 ئیمه خاوه نی فاضلو ره حه تی به رفراوانه و لیخو شبووه له تاوانی به ننده کاشی و
 سوپاسی عیباده تکردنیاں ده کاو لییان رازییه.

﴿الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمَقَامَةِ﴾ ده لئین: ئو خودایه تی: که به فاضلو ره حه تی
 خۆی ئه م شوین و جیگایه تی به ئیمه به خشیوه و لیتی ناگوژینه وه، ئه گینا
 کرده وه کانی ئیمه بارتقاو به رامبه ری ئه م نیعمه تانه نین. له فهرمووده ی
 سه حیچی پیغه مبه ردا هاتوه نیمامی موسلیم و نه بوداود له جاییری کوری
 عه بدوللاو ریوایه تیان کرده ده فهرموئی: پیغه مبه ر ﴿﴾ فهرمووی (لن یدخل
 احدا منکم عملہ الجنة، قالوا: ولا انت یا رسول الله؟ قال ولا انا الا ان یتغمدنی
 الله تعالی برحمة منه وفضل) هیچ کس له ئیوه کرده وه کانی نایغه نه
 به هه شته وه، هاوه لان عه رزیان کرد ته نانه ت تۆش ئه ی پیغه مبه ری خودا؟
 فهرمووی منیش، مه گهر خودا به فاضلو ره حه تی خۆی .

﴿لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ﴾ که ش هه واکه هه مووی
 خویشی و رابواردنه، هیچ ناخویشی و ماندوبونیکمان توش نایه، ماندووشه که تی
 جهسته یی و ناره حه تی ده ورونیمان توش نابیی!

حال و وه زعی کافره کان له قیامت داو هه ره شه کردن لیان

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ

نَارُ جَهَنَّمَ لَا يَقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فِيمَوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ

عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ ﴿٣٦﴾ وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ

فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ

أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ

فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ﴿٣٧﴾ إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ

غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُمْ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٣٨﴾

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا

يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ

كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا ﴿٣٩﴾

له وه پیتش باسی پاداشی پدیره و کارانی پدیامی قورئانی کرد، نه مجار دیته
 سر سزادانه وهی کافره کان، نه مه نوسلووییکی همیشهی قورئانه: که باسی
 شتیکی کرد دژه کهی ده هیئی، چونکه بهرام بهرکردن و راناندینی شتیکی و
 دژه کهی و ناکامی هردوکیان، خوشی و نارامی ده خاته ناو دل و دهر و ونه وه،
 لییرهش دا که دوابه دواي نازو نیعمه تی به هشت بۆ موسولمانان باسی سزای
 کافره کان ده کا، خوشی و نارامیه ک به دلی خودا بهرستان ده به خوشی و دنیایان
 ده کا: که فخره خه و نازو نیعمه تی کافره کان له ده نیادا " له قیامت دا بۆیان
 ده بیته غم و ناسو و خوشیایان لی ده بیته ناخ و حسرت و کس نیه له و
 روزه دا یارمه تی ستمکاران بدا، خودا ناگاداری همو شتیکی و هیچی لی
 گوم نابی، پاداش و سزای همو کس به گویره ی کرده و کانیه تی، ده فرموی:
 ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ
 مِنْ عَذَابِهَا﴾ نه وانه ی کافرن و پروایان به هبون و تا و ته نهایی خودا نیه،
 قورئان به راست نازانن، به لگه و نیشانه کانی ئیمان ده شارنه وه، هه و ده دهن
 سر له نهاده میزادان تیک بده و گومرپایان بکه ن، نه وانه ناگری دژه خیایان بۆ
 ناماده کراوه تییدا ده میننه وه بۆ هه تاهه تایه و برپاری مردنیکی تریان بۆ
 نادرئ و برن له و سزا سهخته رزگاریان ببی، عه زابی سه ختیشیان له سر سوک
 ناکری، چاوتروکاندنیک عه زابیایان له کۆل ناکه وی، به لگوو ههرکاتی بلیسه و
 گری دابرکیته وه، وه نیله نیله ده خریته وه، ههرکاتی پیستیایان سوتا، پیستیکی
 تازه یان به بهردا ده کریته وه، بۆ نه وه ی تازاریان زیاتر بی.

له نایه تیکی تر دا ناماژه به مانای نه م نایه ته ده کا و ده فرموی: ﴿وَنَادُوا
 يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَّا كُنْتُمْ﴾ (الزخرف: ۷۷) یان ده فرموی: ﴿إِنَّ
 الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ لَا يُفْتَرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ
 مُبْلِسُونَ﴾ (الزخرف: ۷۴-۷۵)

یان ﴿كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا﴾ (الاسراء: ۹۷) پیغه مبه‌ر ﴿لَهُ﴾
 فەرموودەیه‌کی دا : کە موسلیم ریوایه‌تی کردوه، دەفەرموی: (اما اهل النار
 الذين هم اهلها فلا يموتون فيها ولا يحيون.) دۆزه‌خیه‌کان ئەوانه‌ی شیای
 عەزابن لە دۆزه‌خ دا دەمێننه‌وه، نە دەمرن و رزگاریان ببێ، نە ژانیان ژیانە
 تا بە زیندو بژمێردرێن ﴿كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ﴾ بەو جووره‌ سزای هەموو
 ئەوانە دەدەینەوه: کە زێدەپه‌وی دەکەن لە کوفرو بێدیتێ دا، لە بنکی دۆزه‌خ دا
 بەندیان دەکەین.

﴿وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ﴾
 ئەو کافرانە لەناو دۆزه‌خ دا هاواریان لێ هەلەدەستی و دەکەونه‌ زوپه‌زوپو
 پارانه‌وه و لالانه‌وه و هاوارهاوارو دەلێن: خدایه‌! لەم تەنگانه‌و عەزابه‌
 رزگارمان بکەو لە دۆزه‌خ بانبەرە دەرەوه‌و بمانگێڕه‌وه‌ بۆ ژانی دنیا، نەگەر
 بمانگێڕیه‌وه‌ بۆ ژانی دنیا ئیتر، ئێمه‌ یەکسەر دەست دەکەین بەکاری چاک و
 خوداپه‌رستی و هەرگیز ناگه‌ڕێینه‌وه‌ بۆ سەر ئەو کردوه‌و ناشیرینانه‌ی ئەفمان
 داو، جاریکی‌تر بپرای بپرای هاوێڵ بۆخودا دانانیت،

لە شوێنی کوفرو بێدینی له‌وه‌پێشمان، ئیمان دەهێنین، لە جیات
 یاخی‌بوون و سه‌رپێچی کردن، بەندایه‌تی دەکەین . ئیتر په‌روه‌ردگار ره‌دیکی
 لۆمه‌ نامێزیان دەداتەوه‌و ده‌فەرموی: ﴿أَوَلَمْ نَعْمَرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ
 تَذَكَّرَ﴾ ؟ ئایا ئێمه‌ لە دنیا دا ئەوه‌نده‌مان تەمەن نەدانی: کە بتوانن بیر
 بکەنه‌وه‌ ؟ ئەوه‌نده‌مان لە ژیان دا نەهێشتنه‌وه‌ کە لە حق تێبگەن و سوودی لێ
 وەرگیرن؟ غوونه‌ی ئەم نایه‌ته‌ نایه‌تیکێ تره‌: کە ده‌فەرموی: ﴿فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ
 مِنْ سَبِيلٍ لَكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَخَذَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تُؤْمِنُوا
 فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ﴾ (غافر: ۱۱-۱۲) .

﴿وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ﴾ وه لخال نیتو له ژبانی دونیاتان دا پیغه مبهری ترسینه ر هاتوته ناوتان و بانگه وازی کردن بؤ ئیمانیه تان، په یامی قورشان پئی راگه یاندون، ناگاداری کردونه وه له عه زابی دۆزه خ ترساندونی، وه لئی روتان لئی وهرگپراو پرواتان پئی نه کرد. ﴿فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ﴾ ده سا بجیژن عه زابی نه پراوه ی دۆزه خ له تۆله ی کرده و. ناشیرینه کانی خۆتان، له سهر سهر پیچیکردنتان بؤ په یامی پیغه مبه ران له دونیادا، بیگومان ئیوه به و هلوتستانه تان سته مکار بوون، نه مپړوش سته مکاران بئی پشت وپه نان و که س نیه بتوانی یارمه تی ئیوه ی سته مکار بدا، رزگارتان نابئی و ههر ده بئی عه زابی سهخت و به ئیش بجیژن.

﴿إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ بیگومان په روه ردگار هه موو په نامه کییه کی ناسمانه کان و زهوی ده زانی، هیچ شتیکی لئی گوم نابئی، ناگاداری هه موو هه لئس و که وت و کرده و په کتانه، ده زانی سر شت و خووتان چۆنه، چیتان له ناو دهر وون دا حه شارداوه، ته نانت نه گهر بشتانگپرتیه وه بؤ جیهان، ئیوه هه مان هه لوتستی ناشیرین و بیروپراوه ری ناپاست و ناحه قتان ده بئی، ئیمان ناهینن، کاری چاک نه نجام نادهن، وه کوو له نایه تیکی تردا ده فرموی: ﴿وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾.

نه بچار دیارده یه کی تری زانایی و قودرته و توانایی خوی باس ده کاو ده فرموی: ﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ﴾ په روه ردگارتان خودایه کی وه هایه، ئیوه ی کرده به چین چین له سهر زهوی، چینیکتان دپروا چینیکتی ترسان جینگایان ده گرنه وه، بؤته وه ی هه مووتان سود له خیر و خیراتی زهوی وهر بگرن، سوپاسگوزاری خودا بن، یه کتاپه رستی بکه ن، وه کوو له نایه تیکی تردا ده فرموی: ﴿وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ﴾ (النمل: ۶۳) هه مووتانی

کردوه به جی‌نشین له‌سەر زه‌وی، باوکی شه‌مرۆ کورۆی دویتنی بووه، کورۆی شه‌مرۆ باوکی سبه‌ینێیه، یه‌ك به‌دوا یه‌ك دا ده‌تانه‌ینێته سەر زه‌وی، ده‌تا‌خاته ناو تاقیگه‌ی ژیا‌نه‌وه. عه‌قل و هه‌وش و هی‌زو توانا‌تان پێ ده‌به‌خشی، به‌ ویستی خۆتان هه‌لس و كه‌وت ده‌كهن، جا ﴿فَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ﴾ كه‌سیك سپه‌له‌یی بكا به‌رامبه‌ر نیعه‌ته‌كانی خودا، هه‌لس و كه‌وت و بیروبو‌چونی كو‌فرتا‌میز بێ، شه‌وه زیانی كو‌فره‌كه‌ی له‌سەر خۆیه‌تی و بو‌خۆی خه‌ساره‌مه‌ندو به‌ده‌خت و ماله‌ی‌رانه.

﴿وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا﴾ به‌رده‌وامبوون له‌سەر كو‌فر جگه‌ له‌ قارو غه‌زه‌بی خودا چیتریان بو ده‌سته‌به‌ر ناكا، هه‌تا شه‌وان سوورین له‌سەر كو‌فرو بێ‌دینی، خودا زیاتر رقی لێیان ده‌بێ و عه‌زا‌بیان بو سه‌خت‌تر ده‌كا، ﴿وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا﴾ به‌رده‌وامبو‌نیان له‌سەر كو‌فر جگه‌ له‌ خه‌ساره‌مه‌ندی و ماله‌ی‌رانی هیچی تریان بو زیاد ناكا.

مو‌ناقه‌شه‌ كردنی مو‌شریكه‌كان و بو‌ردانیان ده‌رباره‌ی بته‌به‌ستی ھاوهدانان بو‌خودا

قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ أَمْ آتَيْنَهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْهُ بَلْ إِنَّ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا ﴿٤٠﴾ إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ ۚ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤١﴾

له‌وه پیش پهره‌ردگار باسی تۆله‌و پاداشن موسولمان و کافری کرد،
 هه‌ره‌شه‌ی توندی ناراسته‌ی نه‌وانه کرد: که کافرو سپلن به‌رامبه‌ر خودا، نه‌جار
 لی‌ره‌دا نه‌و به‌لگه‌و ده‌لیلان نه‌ ناراسته ده‌کا: که ده‌بنه هۆی یه‌کتا په‌رستی و
 دوور که وتنه‌وه له‌ هاوه‌لدانان بۆ خودا، ده‌فرموی: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ
 الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ﴾ ته‌ی پیغه‌مبه‌ر
 به‌و موشریکه نه‌فام و سه‌ره‌ره‌قانه بلی: وهرن پی‌م بلی‌ن و تیم بگه‌یه‌نن نه‌و
 بت‌وصه‌نه‌مانه‌ی کردوتانن به‌ هاوه‌لی خودا و به‌ خودایان ده‌زانن، نایا چییان
 له‌زه‌وی دا به‌دی هیناوه؟ کامه‌یه شوینده‌ست و کرده‌ویه‌ان؟ هه‌تا شیایو
 په‌رستش بۆ کردن بن؟

﴿أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ﴾ نایا هاوبه‌شییان هه‌یه له‌که‌ل خودادا له
 دروستکردن و به‌رپوه‌بردن و خاوه‌نیه‌تی ناسانه‌کان دا؟ هه‌تا شیایو نه‌وه بن
 به‌ندایه‌تییان بۆ بکه‌ن؟ ﴿أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْهُ﴾ نایا نازلمان
 کردوه بۆ سه‌ریان نامه‌یه‌کی ناسمانی و هه‌ا پشتگیری شیرک و کوفریان بکا و
 به‌لگه‌ بۆ له‌سه‌ر داواکه‌یان؟! نه‌خیر نامه‌یان بۆ نه‌نیردراوه ﴿بَلْ إِنْ يَعِدُ
 الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا﴾ به‌لکو له‌وه‌دا نه‌وه‌کوو شوین که وتوون
 نیلا شوین هه‌وا و هه‌وه‌س و ناراپا و ناره‌زۆی خۆیان که وتوون، هه‌موو بیروبو‌چون و
 هه‌وه‌س و ناره‌زۆیان بوغراییی و بوختان و به‌تاله، و ه‌کوو چۆن مله‌پوو سته‌مکاران
 واده‌ی بی‌بناغه‌و پرپوسچ ده‌ده‌ن به‌ شوینکه‌وتوانیان، به‌ چا‌وو پا‌و هه‌لیان
 ده‌خه‌له‌تینن، به‌ فاک و فیک له‌ خشته‌یان ده‌به‌ن!

﴿إِنَّ اللَّهَ يُمَسِّكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا﴾ بی‌گومان په‌روه‌ردگار
 به‌ قودره‌ت و توانای خۆی ناسانه‌کان و زه‌وی راگرتوون و ناهیتلی له‌ جه‌مسهری
 خۆیان ده‌رچن و هه‌لخولانی فه‌له‌ک تیک به‌چی، هی‌زی کی‌شنده‌ی تایبه‌تی له‌

نیوان نه‌ستیرو مانگو خوړو باقی قه‌باره‌کانی تردا خولقاندوه، هدریه‌که‌یان به پئی خوړی و له مه‌داری خوړی دا دپوو ده‌چی و هه‌لده‌خولی و تا نه‌و کاته‌ی خدا مه‌زنده‌ی کردوه چرکه‌یه‌ک وه‌ستانیان نیه.

﴿وَلَيْنَ زَالَتَا إِن أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا﴾ خو
ته‌گه‌ر له فەرزی‌کدا خه‌ریک بن له جه‌مه‌سری خوړیان ده‌ریچن، جگه‌ له خدا
که‌سی تر توانای نه‌وه‌ی نیه نه‌هیلای له خه‌ت لابده‌ن، هه‌ر خدا خوړی ده‌توانی
په‌ره به هه‌لسوپان و هاتوچو‌ی نه‌و نه‌فلاک و قه‌بارانه‌ بدا، به فەرمانی خدا
هه‌ریه‌که‌یان به گویره‌ی نه‌خشه‌و پلانی بو دیاری‌کراویان له گه‌ردان و بی وه‌ستان
کاری خوړیان ته‌نجام ده‌ده‌ن، په‌روهردگار و پرای نه‌وه‌ی: که خاوه‌نی نه‌و هی‌زو
تواناو ده‌سه‌لاته ره‌هاو بی‌سنووره‌یه کاری به شی‌نه‌یین و خاوه‌ن صه‌بره، مؤ‌له‌تی
موشریک و سته‌مکاران ده‌دا، زوو به غه‌زه‌بی خوړی نایانگري، لی‌خو‌شبوو
لی‌بورده‌یه له تاوانی نه‌وانه‌ی تو‌یه ده‌که‌ن و له گونا‌هه‌کانیان په‌شیمانن، نه‌مانه
به‌شیکن له صیفاتی خودایه‌تی خوړی. حلیم و لی‌خو‌شبوه، په‌له له سزادانی
تاوانباران ناکا، خه‌تا پو‌شه، هه‌رچه‌نده ده‌یینی به‌نده‌کانی سه‌ری‌چی
فه‌رمانه‌کانی ده‌که‌ن و پئی کافرن، به‌لام نه‌و ناسمان و زه‌وی بو راگرتوون و
ناهیلای بکه‌ون.

موشریکه‌کانی مه‌ککه بر وایان به پیغه مبه‌رایه‌تی جه‌زه‌تی مو حومه‌ده نیه،

په‌روه‌ردگاریش هه‌ره‌شه‌ی توندیان لی ده‌کا

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَنِهِمْ لَئِنْ

جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ

مَا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٢﴾ أَسْتَكْبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ

وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ

الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا

﴿٤٣﴾ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ

قَبْلِهِمْ وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُمْ مِنْ شَيْءٍ

فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ﴿٤٤﴾

وَلَوْ يَوَاسِخُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَىٰ

ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَٰكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَابْتَغِ اللَّهَ كَانِ يَعْبَادُهُ بَصِيرًا ﴿٤٥﴾

ده‌یاره‌ی سبب نزولی نایه‌تی ژماره (۴۲) ئیبنو نه‌بی حاتم له‌ کوری نه‌بو هیلاله‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لی: قوره‌یشیه‌کان پیش ناردنی حه‌زره‌تی موحه‌مه‌د بۆ سه‌ریان ده‌یانگوت: نه‌گهر خودا پیغه‌مبه‌ریک بنی‌ری بۆ سه‌رمان، ئیمه‌ به‌ نه‌ویه‌ری دلسۆزییه‌وه شویتنی ده‌که‌وین، به‌جۆریک هیچ گهل و نه‌ته‌ویه‌که نه‌مانگاتی و که‌س به‌ نه‌ندازه‌ی ئیمه‌ گوێرایه‌لی پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان نابن، ئیتر په‌روه‌ردگار ئهم نایه‌ته‌ی نازل کرد، وه‌کو له‌ نایه‌تیکی تردا ناماژه‌ به‌وه ده‌کا و ده‌فهرموی: ﴿وَإِنْ كَانُوا لَيَقُولُنَّ لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ﴾ (الصافات: ۱۶۷-۱۶۸). هه‌روه‌ها نایه‌تی ﴿لَوْ أَنَّا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ﴾ (الانعام: ۱۵۷). جوله‌که‌کانیش خۆیان هه‌لده‌کیشا و ده‌یانگوت: ئیمه‌ ده‌زانین پیغه‌مبه‌ریک دئو نیشانه‌کانی ده‌زانین، هه‌ر له‌گه‌ل په‌یدا بوو خیرا ده‌ست پیشخه‌ری ده‌که‌ین و ئیمانی پی ده‌هینین.

بیگومان قوره‌یشیه‌کان ده‌یانبینی جوله‌که‌ خاوه‌نی نامه‌ی ناسمانین و له‌ نیوه‌دورگه‌ی عه‌ره‌ب دا جیرانیان بوون، له‌ هه‌مان کات دا ده‌یانبینی نه‌و جووانه‌ چه‌ند ره‌وشت ناشیرین و رۆدو چرۆکن، میژوش زۆر پۆخلاواتی نه‌وانی تۆمار کردبوو، زۆر خووره‌وشتی ناشیرینی روون کردبوونه‌وه، هه‌میشه‌ زۆربه‌ی زۆریان سته‌مکارو سه‌ره‌ه‌ق و سه‌رپێچیکار بوون، جا عه‌ره‌به‌کان خۆیان هه‌لده‌کیشا ده‌یانگوت: نه‌گهر خودا پیغه‌مبه‌ریکمان بۆ بنی‌ری شه‌رت بی یه‌که‌سه‌ر ئیمانی پی به‌هینین، به‌جه‌خته‌وه سویندیان له‌سه‌ر نه‌وه ده‌خواردو جه‌ختیان ده‌کرده‌وه.

ده‌فهرموی: ﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنَ الْإِحْدَىٰ الْأُمَمِ﴾ واته‌ قوره‌یشیه‌کان پیش ره‌وانه‌کردنی حه‌زره‌تی موحه‌مه‌د (ﷺ) بۆ سه‌ریان، سویندی گه‌وره‌یان ده‌خواردو ده‌یانگوت: نه‌گهر

خودا بکا پیغه مبه ریکمان بۆی موژده ده رو ترسینه بئ، شهرت و عهده بئ
له هه موو گهل و نه ته وه یه ک زیاتر به پیر بانگه وازی به کیه وه به چین و یه کسه ر
ئیمانی بئ یئنین و ابکه یین بینه نمونه ی گهل و نه ته وه کان، به ته وای و به
دلسۆزی پابه ندی په یام و نامه ئاسمانی به کی بئ به موو
له فەرمان و جله و گیریه کانی لانه ده یین، نه وه حال و وه عی عه ره به کان بوو، نه وه
سویندو عه ده و په یانیا ن بوو، خه لکیان له خۆیان ده کرده شایه ت و نه م واده و
به ئینانه یان ده دان، که چی ﴿فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا﴾: که
ئاو ته که یان ها ته چی و خودا ترسینه ری له ره گه زی خۆیان بۆ ناردن، به زمانی
خۆیان قورئانی بۆ پیغه مبه ر ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ نارد پئیان رابگه یه نی، زیاتر سوربوون
له سه ر کوفرو بته رستی پئشوویان، نه وه نده ی تر کوفره که یان زیادی کردو پتر
له رتبا زی ئیمان دوور که و تنه وه هه ئیان تیزاند، ﴿اسْتَكْبَارًا فِي الْأَرْضِ﴾ له به ر
خۆیه زلزان و لوتبه رزی کردن له سه ر زه وی، نه گینا به لگه و ده لیلیکیان
به ده سته و نه بوو پشتی بئ به ستن!!

﴿وَمَكْرُ السَّيِّئِ﴾ هه روا له به ر مه کری خراب و فرت و فیللی نابه چی، به م جو ره
خۆیان به گرمپایی هیشته وه و خه لکی تریشیان گو مپا ده کردو نه یانده هیشت
به پیر بانگه وازی به کی پیغه مبه ره وه به چن، به راستی هه لوتستیکی ناشیرین و
نال به بار بوو نواندیان، له پئش دا نه وه موو واده و به ئین و سویندو جه خت
کردنه وه یان راگه یانندن و دوا ییش ئاوا لئی پاشگه ز بوونه وه، ﴿وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ
السَّيِّئُ إِلَّا بِالْأَهْلِ﴾ تاوان و ئاکامی فرت و فیللی ناشیرین و کوفرو ئیلحاد هه ر
ده گه رپته وه بۆ خودی خۆیان و له ته ستۆی خۆیان دایه، چونکه داب و نه ریتی
خودا وایه له بوونه و هردا، هه ر گهل و نه ته وه یه ک به پیر په یامی
پیغه مبه ره که یانه وه نه چووین خودا له ناوی بردون و توشی سزای سه ختی
دۆزه خیان ده کا، ﴿فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سَنَةَ الْأُولَیْنِ﴾ نایا قورپه شییه کان جگه له

عذاب و تۆله لیستاندهوه له سهر بیروباوه و ههلو یستیان، چاوه پروانی چی ترن؟
 ههردیهی چاوه پروانی نهوه بن نهوهی تووشی گهل و نهتهوه رابواردوه کان هات
 تووشی نه مانیش بی، نهوه یاساو دابو نه ریتی خدایه ﴿فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ
 تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا﴾ دلنیا به دابو نه ریتی خودا گۆرانی
 به سهردا نایه، ههركه سۆ پیغه مبهری خودا به درۆ بخاتهوه خودا سزای دهداو
 جوداوازی تییدا نیه، ههركیز ره جهت ناخریتته شوینی عهزابو به
 پیچه وانه شهوه ههركیز خودا عهزابی خۆی له سهر به درۆ خه رهوه کان هه لئاگری
 بۆ نهوهی بیخاته سهر بی تاوانیک.

نه جار سهرنجی قورپه شیشه کان و کهسانی تریش راده کیشتی بۆ شوینه وارو
 پاشاوهی گهل و نهتهوه به درۆ خه رهوه کان رابردو و دهه فرموی ﴿أَوَلَمْ يَسِيرُوا
 فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكُنُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ
 قُوَّةً﴾ نهوه نه گهراون به سهر زهوی دا، له کاروان کردن و هاتووچویان بۆ ولاتی
 شامو یه مهن شوینه واری گهل و نهتهوه پتشینه کانیان نه دیوه "چۆن خودا ولاتی
 به سهردا خاپور کردون و خۆیان له ناوچون و کهلاوه کۆنی شارو گوندی وێران بوویان
 به بهر چاوه وهیه، ئیواره و بهیانی له گهشت و هاتووچویان دا دهیانبینن.
 ههركه نهده نهوان زۆر له قورپه شیشه کان زۆرترو هیزدارتریون، سامان و
 مندالیان له هی نهوان زۆرتربوو، دهی کاتیک عهزابی خودا هاته سهریان و
 یه خهی گرتن هیچ شتیک دادی نه دان، ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي
 السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا﴾ هیچ شتیک نیه له
 ئاسمانه کان و زهوی دا بتوانی خودا دهسه و سهان بکا، ههركاتیک پهروه ردگار
 ویستی کاریک بکا له ئاسمانه کان و زهوی دا، هیچ له مپهریک نیه بتوانی نه هیلئ
 ویسته کهی بیته دی، دهی به ته تکیده نهو موشریکه قورپه شیشه نهی
 پیغه مبهره کهی به درۆ ده خه نهوه، له دهست عهزابی خودا رزگاریان نابۆ هیچ

شتیک نیه بتوانی عه زابی خودایان لی بگپرتته وه، بیگومان خودا زانایه به حالو وه زعی هه موو کس هیچ شتیکی لی گوم نابی و ده زانی کی شیای سزادانه، خاوهن ده سه لات و توانایه هه کاتی بیه وی و چونی بوی ناوا تۆله ده ستینی.

ئه عجار پهروه ردگار دابو نه ری تی خوی له باره ی تۆله ستاندنه وه له تاوانباران دیاری ده کاو کارشینیه ی خوی و حکمه ت و لی زانی خوی راده گیه نی و ده فرموی: ﴿وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكُوا عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ﴾ نه گه پهروه ردگار به په له بویه له سزادانی تاوانباران و هه له گه تاوانیکیان کرد، خیرا بیگرتنایه، له سه رروی بوونه وه پیرۆیه کی نه ده هیشته وه، هه موو نه ده میزاد و ناژه و پاتالیانی له ناو ده برد، سه رچاوه ی رزق و رۆزی تارومار ده کردن و سه رزه وی ده بو سارایه کی سوته مه روی بی زینده وه.

﴿وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ وه لی تۆله لی ستاندن و عه زابدانه که یان هه لده گری بۆ کاتیکی دیاریکراو: که رۆزی قیامه ته، جا ﴿فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ﴾ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا که رۆزی قیامه ت هات، نه و کاته زۆر به عه داله تکاری سزایان ده داو، هه که سه به گویره ی کرده وه کانی سزاو پاداش وهرده گریته وه و کس سته می لی ناگری، بیگومان خودا به کرده وه ی بهنده کانی بینایه و هیچی لی گوم نابی و تیک ناچی.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره‌تی یس

ئەم سوره‌ته ناوئراوه (یس) چونکه بهو دوو پیتە هيجائیه دەستی پئ
کراوه، ئەم وشەیه دەبی بە پچر پچری بخویندریتەوه واتە (یا: سین)
بخویندریتەوه. هەندیک پێیان وایە: ئەم وشە بە مانا (یا انسان) ئەمەش بە
گوێرهی زاراوهی هۆزی (طی) چونکه تەصغیری (انسان) (انیسین)ە، ئیتر نیوهی
یەکه‌می وشەکه قرتیندراوه و ئەوی تری هیلندراوه‌تەوه، بەم پێیه دەلێن ئەمە
خیطابە لەگەڵ پێغه‌مبەر و بانگ لێکراو ئەوه، چونکه دوابەدوای ئەوه
دەفەرموی: ﴿إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾. مونسەبهی هێنانی سوره‌تی (یس) بە
شوین سوره‌تی (فاطر) دا لەم روه‌یه:

یەکه‌م: ئە سوره‌تی (فاطر) دا فەرموی: ﴿وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ﴾ (۳۷) هەر وه‌ها
لە ئایەتیکێ تردا فەرموی: ﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ
لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنَ الْإِثْمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ﴾ (۴۲) مەبەستیش بەو
ترسینەرە حەزەرەتی موحەممەدە، هەلبەتە وه‌کوو لە شوینی خۆی باسکرا: ئەو
عەرەبانە‌ی وادهو بەلێنیان داو سویندیان خوارد: که هەركاتێ ترسینەرەیان بو
سەر ره‌وانه بکری یە‌ک‌سەر ئیمانی پئ دەهینن، واده‌ی خۆیان نە‌برده سەر و
حەزەرەتی موحەممەدیان بە درۆخستەوه. بۆیه لەسەرەتای ئەم سوره‌تە‌دا
پەرورەدگار سویند دەخواو تە‌ئکید دەکاتەوه: لەسەر راستی پێغه‌مبەراییه‌تی
حەزەرەتی موحەممەدو ئەوه راده‌گەیه‌نن: که ئەو لەسەر رێبازی حەق و راستەو

رهوانه کراوه بو شهوی سهره تا په یامی په روه ردگار به گهل ونه ته وه کسې بگه یه نیو له سزای دژواری دوزخ بیان ترسیږي.

دوهم: لیکچونیکي ته وواو هدی به له نیتوان به لگه که ونییه کانی رانویښدراو له ناو هه ردو سوره ته کاندې " له سوره قی (فاطر) دا فهرمووی: ﴿وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكُمُ اللَّهُ﴾ (۱۳) له سوره قی (یس) یش دا ده فهرمووی: ﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ﴾ (یس: ۳۸-۳۹).

سییم: له سوره قی (فاطر) دا فهرمووی: ﴿وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَآخِرَ﴾ (۱۲)، له سوره قی (یس) یش دا ده فهرمووی: ﴿وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ﴾ (۴۱).

نهم سوره ته به کژپای زانایان مه ککویه واته: له پیش کژچکردنی پیغه مبر (ﷺ) بو مه دینه نازل بووه، ژماره ی نایه ته کانی هشتاوسی نایه ته، ناوهر وکی نایه ته کانی وه کوو باقی سوره ته مه ککویه کانی تر له جغزی بنه ما کانی عه قیده دا ده سوړینه وه، باسی ته وحیدو پیغه مبرایه ته و زیندو بوونه وهی تیدایه، به گه وره زانینی قورئان و به توانایی په روه ردگارو تاك و ته نهایی زاتی پاکی راده نویږي، نه رکی سهرشانی پیغه مبر (ﷺ): که بریتیه له موژده دان، ترساندن، هه روه ها سه لماندنې زیندو بوونه وه و هاتنی قیامت باس ده کاو به لگه و نیشانه ی مساددی له سهر ده هیڅیته وه! مه به سته سهره ککویه کسې دامه زراندنې بیرو باوه ری ئیسلامیه له دل وده رون دا هه ر له سهره تاوه باسی نیگا و سروسو پیغه مبرایه ته حه زره تی موحه مه د به سویندو جه خت له سهر کردن ده چه سپیږي، ناکامی نه وانه دیاری ده کا: که برپا به په یامی پیغه مبران ده کهن و نه وانه ش که برپایان پی ناکهن و به درویان

دهخه نه وه، ههروه هه موه ووهی خودایه تی خوداو تاك و ته نهایی له زات و
صیفات دا له سه زامانی نه و پیاوه موسولمانه ی: كه یه كیكه له
نه كته ره كانی چیرۆكی فروستاده كانی عیسا: كه له ژور شاره كه وه به هه له داوان
هات نه ته وه كه ی هه لهنی بۆ نیمانه ینان، راده نوینن و غایشی ده كا. نه جار نه وه
رون ده كاته وه: كه ساده میزادان له بهرام بهر په یامی پیغه مبهردا بوون به دوو
تاقم و گرو، تاقم كیان سه ره ره قو بی باوه رن، هیوای نیمانه ینانیان لی ناكری،
به شیکیشیان هیوای خیریان لی ده كری و نیمان ده هیئن، كرده وه ی هه ردوولا له
زانباری نه زه لی خودادا تو مار كراوه هه كه سه ش به گویره ی كرده وه كانی
پاداشی ده دریتته وه.

دوا به دوا ی نه وه باسی دانیش توانی نه و شاره ده كا: كه فروستاده كانی
عیسا چون بۆ لایان و بانگه وازیان كردن، نه وانیش نیمانیان پی نه هیئن،
كابرایه كه له خزیان هات نامۆزگاریان بكاو كوشتیان، نه و چووه به هه شت و
نه وانیش دۆزه خ جیگایانه.

نه جار دیتته سه به یان كردنی چۆنیه تی زیندو بوونه وه به توانایی خودا
له سه زیندو كردنه وه ی زهوی سوتته مه رۆ، هه روا ده سه لاتی خودا له
هه له سوپاندنی بوونه وه ردا، له هیئانی شه وو رۆژ به شوین یه كتردا، له
رام كردنی خۆرو هه یق و باقی نه ستیره كانی تر: كه هه ریه كه یان له مه داری
خۆی دا دین و ده چن هیچیان ری به هیچیان ناگرن و لیك ناخشین و
ده عم ناكهن.

سوره ته كه به زۆری جهخت له سه ر روداوی زیندو بوونه وه ده كا و چه ند
جاریك به بزنه ی جیا جیا وه نه و باسه راده نوینن. له سه ره تا وه به ئوسلوبی
ته نكید نامیزه وه نه و مه ووه دینن و ده فهرموی: ﴿إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى

وَتَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَرَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ ﴿١٠﴾
 له سرگورشته‌ی دانیش‌توانی نهو شاره‌ی فروستاده‌کانی عیسا چونه سهریان
 باسی پیاره ناموژگاریکهره که ده‌کاو همدوا مردنی پاداشه‌کهی دیاری ده‌کاو
 ده‌فهرموی: ﴿قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي
 وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ﴾ له‌ناوه‌راستی سوره‌ته‌که‌ش دانهو باسه بهم شیوه
 ده‌هینئ: که ده‌فهرموی: ﴿وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ مَا
 يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً
 وَلَا إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ﴾.

نه‌جار سییاقی سوره‌ته‌که دیمه‌نیک له دیمه‌نه‌کانی قیامت راده‌نوئنی له
 کو‌تایی سوره‌ته‌که‌ش دا مه‌وضوعی زیندوبوونه‌وه له شیوهو حیوارو گفت‌وگودا
 ده‌خاته‌روو، ده‌فهرموی: ﴿وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ
 وَهِيَ رَمِيمٌ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ﴾
 چو‌نیه‌تی دروست‌بوونی ئاده‌میزاد هر له نوط‌فیس‌یه‌وه تا ده‌بیته
 ئاده‌میزادیکی ته‌واوو خاوه‌ن عه‌قل و هو‌ش. چو‌نیه‌تی داری ته‌رو سه‌وز: که
 ناگری تیدایه، دیمه‌نی که‌شتی پر له ئاده‌میزادو کالایان که ده‌ریا ده‌بری و
 خو‌یان و شت‌ومه‌کیانی پی بگو‌یزنه‌وه. دیمه‌نی مانگو و خو‌رو شه‌وو رو‌ژو گه‌لی
 شتی تر ده‌کاته‌نیشان‌هی ده‌سه‌لانی بی سنووری په‌روه‌ردگارو به‌لگه له‌سر
 نه‌وه‌ی: که ده‌توانئ پاش مردن زیندوبوونه‌وه نه‌نجام بدا. به‌کورتی سوره‌ته‌که
 هه‌مووی له ده‌رگای دل ده‌داو هه‌ست و شعور ده‌بزو‌ینئ و هی‌زو‌توانا‌کانو،
 جم‌وجو‌ول ده‌خا بو‌نه‌وه‌ی ئاده‌میزاد دان به‌خودایه‌تی خوداو تا‌ک‌وته‌نهایی‌دا
 بنئ و پروا به‌زیندوبوونه‌وهو هاتنی قیامت بکه‌ن.

پیغمبرایه تی چه زه تی موحه ممد (ﷺ) و هه لوئستی ناده میزاد بهرام بهر به یامه که ی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یس ۱ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ۲ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۳ عَلَى
 صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۴ تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ۵ لِنُنْذِرَ قَوْمًا
 مَا أُنْذِرَ آبَاؤَهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ ۶ لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ
 فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۷ إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلًا فِیهِی إِلَى
 الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ ۸ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا
 وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ۹ وَسَوَاءٌ
 عَلَيْهِمْ أُنْذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۱۰ إِنَّمَا نُنْذِرُ
 مَنْ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَيْبَ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ
 وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ۱۱ إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ
 مَا قَدَّمُوا وَآخَرَهُمْ وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ ۱۲

﴿یس﴾، نهم وشه‌یه ده‌بی به پچرپچری بخویندریتسه واته: بخویندریتسه وه یاسین. ﴿وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ﴾. اَلْكَ لَمِنْ الْمُرْسَلِينَ. عَلٰی صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ. ﴿سویند به قورثانی پر حیکمه‌ت و ریک و پیک له‌روی ماناو وشه‌وه، شه‌تۆ شه‌ی موحومه‌د، پیغه‌مبه‌ریکی له پیغه‌مبه‌ران، له خوداوه ره‌وانه‌کراوی، له‌سه‌ر په‌یره‌وو پرۆگرامی‌کی حق و راست و بی‌عهیب، نایینه‌ک‌ت تۆکم‌ه و بی‌خه‌وش و که‌م و کو‌ریه، شه‌ریعه‌ت‌ک‌ت ته‌واوو گو‌نج‌اوه، به‌که‌لکی هه‌موو ئاده‌میزادی‌ک دئیو بۆ هه‌موو رۆژگارێک و جیگا و شوینیک ده‌بی، به‌رنامه‌ی ژیا‌نه و هه‌ر که‌سی‌ک په‌یره‌وی بکا به‌خته‌وه‌ره.

﴿تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ﴾ نهم قورثان و ئایین و شه‌ریعه‌ته‌ی تۆ بانگه‌وازیی بۆ ده‌که‌ی، نازل‌کراوی خودای خاوه‌ن عیززه‌ت و شانه، خودای خاوه‌ن ره‌حم و به‌زه‌یی بۆ به‌نده‌ خاوه‌ن باوه‌ره‌کان. ئیمه‌ تۆمان ره‌وانه‌ کرده‌ شه‌ی موحه‌مه‌د! ﴿لِنُنْذِرَ قَوْمًا مَّا أُنْذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ﴾ بۆ شه‌وه‌ی عه‌ره‌به‌کان بترسی‌نی، شه‌و عه‌ره‌بان‌ه‌ی له‌وه‌پیش پیغه‌مبه‌ریان بۆ نه‌هات‌وه، باوک و باپیریان نه‌ترسی‌ندراون، به‌ شه‌ریعه‌ت و یاسای خودا ناشنا نه‌بوون، که‌س نه‌بوه بیروباوه‌ری حق و شه‌ریعه‌تی خودایان بۆ رون بکا‌ته‌وه، شه‌وان غافل و بی‌ئاگان له ناسین و زانی‌نی ئایینی حق و شه‌ریعه‌ت و یاسایه‌ک: که‌ مایه‌ی به‌خته‌وه‌ریی دونیا و قیامه‌تیانه. ئه‌مه‌ ته‌گه‌ر و شه‌ی (ما) نافیه‌ بی، خو‌ته‌گه‌ر (موصوله) یان (مصدریه) بی شه‌و مانای تری هه‌یه و به‌شی‌وه‌یه‌کی تر ئاراسته‌ ده‌کری.

له‌لایه‌کی تره‌وه ناوه‌ینانی عه‌ره‌ب به‌ تایبه‌تی ئاراسته‌کردنی خیطاب بۆیان، شه‌و ناگه‌یه‌نی: که‌ هه‌زه‌تی موحه‌مه‌د هه‌ر پیغه‌مبه‌ری شه‌وانه‌و به‌س، پیغه‌مبه‌ری هه‌موو ئاده‌میزاد نه‌، چونکه‌ نایاتی ترو فەرمووده‌ی سه‌حیح هه‌ن له‌سه‌ر گشت‌گیریی پیغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌زه‌تی موحه‌مه‌د (ﷺ) بۆ هه‌موو

ناده‌میزاد، یه‌کیتک لهو نایه‌تانه نه‌ویه: ده‌فرموی: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعاً﴾ (الأعراف: ۱۵۸) یان نهو فرموده صهیحه: که هردوو پیری فرموده نه‌ساتی له جابیره‌وه ریوایه‌تیاں کردوه ده‌فرموی: پیغمبر (ﷺ) فرموی: (وكان النبي يبعث الى قومه خاصة، وبعثت الى الناس عامة).

نه‌جار سهره‌نجامی نهو قومه غافل و بی‌ناگایه دیاری ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ بیگومان بریاری سزاو عه‌زایی دۆزه‌خ بۆ زوریهی نهو عه‌ربه‌وه قوریه‌شییانه چه‌سپاوه، له زانیاری خودادا تۆمار کراوه و پراوته‌وه: که نه‌وانه تیمان به ناوه‌پۆکی قورشان ناهیتن و هه‌زهره‌تی موحه‌مه‌د به پیغمبر (ﷺ) نازانن، خودا زانیویه‌تی نه‌وانه به‌ویست و نیختیاری خۆیان سوور ده‌بن له‌سه‌ر کوفرو بانگه‌وازی پیغمبر ره‌ت ده‌که‌نه‌وه. خودا سروشتی نه‌وان ده‌ناسی و ده‌زانی: که تیمان ناهیتن نه‌وه ناکام و سهره‌نجامی زوریهی زۆریانه، چونکه له نیتوان نه‌وان و هیدایه‌ت دا په‌رده هیده، به‌لگه‌وه نیشانه‌کانی تاک و ته‌نهایی خوداو راستیی پیغمبرایه‌تی هه‌زهره‌تی موحه‌مه‌د هه‌ست پێ ناکه‌ن، دلایان له ناستیاں دا کوێرو نابینایه.

نه‌جار په‌روه‌ردگار غم‌ونه و نه‌زیله‌یه‌کی تر ده‌هیتیته‌وه له‌سه‌ر سوربوونیان له‌سه‌ر کوفرو بێ‌دینی. ده‌فرموی: ﴿إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالاً فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ﴾ نیت له ملی نه‌وانه‌دا چه‌ند زنجیریکی وه‌هامان داناوه: که گه‌ردنی پر کردون و نه‌وه زنجیرانه گه‌یشته‌وه چه‌ناگیان و سه‌ریان بۆ نه‌وی ناکرێ و ناتوانن بۆ به‌رده‌می خۆیان به‌پوانن، له‌هه‌مان کات دا ده‌ستیانمان به‌و زنجیرانه به ملیانه‌وه شه‌ته‌ک داوه، هیچیان بۆ ناکرێ، سه‌ریان بۆ هه‌واو چاویان بۆ خواره‌وه، به‌م جوړه سه‌یری هیچ لایه‌کی خۆیان بۆ ناکرێ، هیچ شتیک

نابینن! ﴿وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ﴾ له بهرده میان دا له مپه پرو بهرده مان داناوه، له دوايشيانوه بهر بهرست و له مپه پرمان داناوه، وه کوو که سیک وان که وتبیته نیوان دوو بهر بهرسته وه و هیچ نه بینن، به ته وای به بهرده ی گومرایی دامان پویشیون و هیچ نابینن، له هیچ شتیک سود وهرناگرن،

واته: نهو کافره قوره یشیا نه وه ها له کوفرو گومرایی دا روچون، مله مای هیدایه تیان لی پراوه، وه کوو که سیک وان هردوستی به ملیه وه شه ته که درایی و نه مجار پراوپر گهردنی زنجیری تی هالابی و هیچ نه بینن. نه وانش وهان.

نایه ته که ته شییهو ته مثیله، بو بهر بهرستی ماددی و حیسی. غوونه یه کی ریک و پیسک و گونجاوه وه کوو ناوتنه یه کی بالانما وه زع و حالی نهو نه فام و سه رره قانه رون ده کاته وه: که ههست و شعوری خوین له کار خستون، له هیچ شتیک حالی نابن.

﴿وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَأْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ یه کسانه بوین بیانترستی یان نه یانترستی نه وان فیمان ناهینن، هه له سهه کوفری خوین سوورن، ناگادار کردن و ترساندن کاریان تی ناکا، ناماده باشی نه وه یان تییدا نیه قبولی حق بکهن.

﴿إِنَّمَا تُنْذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَيْبَ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ﴾ ترساندنن تو هه بو نهو که سانه سودی هیه: که پروایان به خودا هیه و پابه ندی نه حکامه کانی دهن، شوین شه ریهت و یاسای خودا ده که ون، پیش وخت ترسی عه زابی خودایان هیه، نه دیده له خودا ده ترسن، نه وانه مزگینسی لیخوشبون له تاوانه کانیان بدهیه.. وه کوو له نایه تیکی ترده ده فرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ (الملك: ۱۲).

نه بجار په‌روهر دگار ته‌ئکید له‌سهر هاتنی قیامت ده‌کاته‌وه، وردیسی
 حیساب و لیکولینه‌وهی نه‌و روزه غایش ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي
 الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ﴾ ئیمه مردو زیندو ده‌که‌ینه‌وه، له
 گۆره‌کانیان ده‌ریان ده‌هینین، هر ئیمه کارو کرده‌وه‌یان ده‌نوسین، چیان
 کرده‌و چیان به‌جی هیشتوه، لای ئیمه عه‌یان و ناشکرایه. سزاو پاداشیان به
 گویره‌ی کرده‌وه‌کانیان ده‌دینه‌وه، پیغه‌مبهر (ﷺ) له‌ فرموده‌یه‌کی‌دا:
 که‌موسلیم له‌ جه‌ریری کوری عه‌بدوللای به‌جه‌لنی‌یه‌وه-ریوایه‌تی‌کردوه
 «فرموی: (من سن فی الاسلام سنة حسنة کان له اجرها واجر من عمل بها
 من بعده، من غیر ان ینقص من اجورهم شیئا، ومن سن فی الاسلام سنة سیئة
 کان علیه وزرها ووزر من عمل بها من بعده من غیر ان ینقص من اوزارهم
 شیئا). که‌سێک داب‌ونه‌پرتیکی جوانو به‌سود له‌ ئیسلام دا دابه‌یننی پاداشی
 خۆی و پاداشی نه‌وانه‌ش: که‌ په‌یره‌وی ده‌که‌ن له‌ پاش خۆی وهرده‌گری، به‌بی
 نه‌وه‌ی له‌ پاداشی شوینکه‌وتوه‌کان که‌م بکا، که‌سی‌کیش داب‌ونه‌پرتیکی خراب
 دابه‌یننی له‌ ئیسلام دا، نه‌وه‌ تاوانی خۆی و تاوانی نه‌وانه‌ش که‌ دوا‌ی خۆی
 په‌یره‌وی ریبازه‌که‌ی ده‌که‌ن له‌سه‌ریه‌تی به‌بی نه‌وه‌ی هیچ له‌ تاوانی نه‌وان که‌م بکا.

نیمامی موسلیم له‌ نه‌بو‌هوره‌یره‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لێ: پیغه‌مبهر (ﷺ)
 فرمویه‌تی (اذا مات ابن آدم انقطع عمله الا من ثلاث؛ علم ینتفع به، او ولد
 صالح یدعوا له، او صدقة جاریة من بعده) که‌ ئاده‌میزاد مرد له‌ هه‌موو
 کرده‌وه‌کانی داده‌به‌ی و هیچ شتیک سودی پی‌ ناگه‌یه‌نی مه‌گه‌ر سی شت نه‌بی
 زانیاریه‌ک سودی هه‌بی، یان مندا‌لێکی صالح و خوداناس دوعای بو‌ بکا،
 خیریک‌ی به‌رده‌وام و هه‌میشه، به‌م جو‌ره مه‌شروع‌یکی دروست کرد‌بی
 دروژ‌خایه‌ن بی.

﴿وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ﴾ هه موو شتی کمان هه ژمارو کونترول کرده، کرده وهی شاده میزادو هه موو شتی کی ترمان له له حوله حفظدا تو مار کرده، سه ژمیری وردو درستی بوونه وه لای خودا دیارو عه یانه و هیچی لی گوم نابیی، وه کوو له نایه تی کی تردا ده فه رموی: ﴿عَلَّمَهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى﴾ (طه: ۵۲) یان ده فه رموی: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ﴾ وکل صغیر و کبیر مستطری (القمر: ۵۲-۵۳) وی چو و ترو گونجا و ترین ته فسیر بو مه فهومی (امام مبین) (اللوح المحفوظ)، ثم جو ره ته عبیرانه زانیاری خودایه نه و زانیاریه نه زله نیسه ی گورانی به سه ردا نایه و هیچی لی گوم نابیی و دیارو نادیا ری لا چون یه که.

جیروکی (اصحاب القرية) دانیش توانی شاری نه نطا کیه

وَأَضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿١٣﴾
 إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَهُكُم مُّرْسَلُونَ ﴿١٤﴾ قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ﴿١٥﴾ قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ ﴿١٦﴾ وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٧﴾
 قَالُوا إِنَّا نَطِيرُنَا بِكُمْ لَيْنَ لَمْ تَنْتَهُوا لَزَجَمْنَاكُمْ وَلَمَسَّنَاكُمْ

مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۱۸﴾ قَالُوا طَئِرُكُمْ مَعَكُمْ أَيْنَ ذُكِّرْتُمْ
 بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿۱۹﴾ وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ
 يَّسْعَى قَالَ يَنْقُورِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ ﴿۲۰﴾ اتَّبِعُوا مَنْ
 لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿۲۱﴾ وَمَا لِيَ لَا أَعْبُدُ الَّذِي
 فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ رُجْعُونَ ﴿۲۲﴾ أَأَخِذُ مِنْ دُونِهِ ۖ ءَالِهَةٌ إِنْ
 يُرِيدِ الرَّحْمَنُ بَضْرًا لَا تَغْنِ عَنِّي شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا
 يُنْقِذُونَ ﴿۲۳﴾ إِنِّي إِذَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿۲۴﴾ إِنْ تَأْمَنْتَ
 بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ ﴿۲۵﴾ قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَلَيْتَ قَوْمِي
 يَعْلَمُونَ ﴿۲۶﴾ بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ ﴿۲۷﴾

له دواى رانواندنې (قضیه) ى نیگا و سر و شو جه ختکردنه وه له سر
 پیغه مبهرایه تی حه زره تی موحه ممد (ﷺ)، ههروه ها (قضیه) ى رابوونى
 قیامت و حیساب و لیکن لینه وه، دواى به یانکردنى حال و وه زعى
 موشریکه کانی مه ککه و تیمان نه هیتانیان و سورونیان له سر کوفرو شيرک،
 سییاقى نایه ته کان ده گه پرتنه وه بوسه رانواندنې شه (قضیه) ى پی شو له
 چوارچینه ى چیرۆکیكى حیوار نامیزدا رایانده نویتى و ده یاغاته ناخى دله وه،

په ندو نه زیله ده هیئتیه وه بۆ شوبه اندنی حال و هه لویستی کافره کانی قوره یش به حال و هه لویستی دانیشتونی شاری نه نطاکییه شیمالی سوریا و سهرکه ناری ده ریای ناوهراست، به و تیره چهند نیشانه یه ک ده پیک و چهند مه به ستیک وه دی دینی: هه ره شه له کافره کان و دلدانه وه ی پیغه مبه ره، چه سپاندنی پیغه مبه رایه تی هه زره تی موحه مده و رابوونی قیامه ته. راگه یاندنی ثاکامی تیمانه یتان به پیغه مبه ران و به درۆ خستنه وه یانه.

ده فهرموی: ﴿واضرب لهم مثلا اصحاب القرية اذ جاءها المرسلون﴾ نه ی پیغه مبه را! به په ندو نه زیله بۆ کافره کانی مه ککه، چیرۆکی دانیشتوانی شاری نه نطاکیه بگپه وه، نه و حیارو ده مه ده می یه نیوان فروستاده کانی عیسا و نه و دانیشته نه فامانه ی نه و شاره بۆ قوره یشیه کان باس بکه. کاتیک له سهر فهرمانی خودا عیسا سی فروستاده ی خۆی ناره سهریان و بانگه وازیان کردن بۆ تیمان هیتان، نه وانیش وه کوو قوره یشیه کان پیغه مبه ره کانیا ن به درۆ خستنه وه و په یامه که یانیا ن ره ت کرده وه!!

به پای زوریه ی موفه سسیرین، نه و شاره ی لیره دا ناوی هاتوه شاری نه نطاکییه و مه به ستیش به (مرسلون) فروستاده کانی هه زره تی عیسا یه: هه زره تی عیسا ناردنی بۆ نه وه ی شه ریعه ت و په یامی نه و بلا و بکه نه وه، بۆ خۆیا ن پیغه مبه ری سهریه خۆ نه بوون.

نه مجار ژماره ی فروستاده کان و چۆنیه تی چوونیا ن بۆ نه و شاره به یان ده کاو ده فهرموی: ﴿اِذْ اَرْسَلْنَا اِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا اِنَّا اِلَيْكُمْ مُّرْسَلُونَ﴾ نه و ده مه ی ناردمان بۆ سهر دانیشتوانی نه نطاکیه دو فروستاده، بانگه وازیان کردن بۆ تیمانه یتان و خودا په رستی، نه وانیش به درۆیا ن خستنه وه، تیمه یش پشتگیریا ن کردن به وه: که فهرمانان به عیسا کرد فروستاده یه کی

تریش بنیریتسه سهریان، بۆ ئه‌وه‌ی فروستاده‌کان بینه سی که‌س و به کۆمه‌ل بانگه‌وازیان بکه‌ن بۆ خوداپه‌رستی، پێیان گوتن: ئیمه له لایه‌ن خوداوه ره‌وانه کراوین بۆ لای ئیوه، بانگه‌وازیان ده‌که‌ین بۆ یه‌کتاپه‌رستی و وازه‌ینان له بته‌رستی، ئا لی‌رده‌ا دانیشتوانه‌کان ره‌خنه‌یان گرت و به‌گژیان دا چوونه‌وه، هه‌مان هه‌لۆیسته و قسه‌ سواوه‌که‌ی که‌له‌ سته‌مکاره‌کانی رابوردیان کاویژکرده‌وه، ﴿قَالُوا مَا أَنتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَمَا أَنزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ﴾ دانیشتوانی شاره‌که‌ که‌ زافیان کیشاو تیکرا هاتنه‌ ده‌نگ و وتیان: ئیوه‌ش هه‌ر ئاده‌میزادن وه‌کوو ئیمه، چیتان له ئیمه زیاد نیه، جه‌سته و روخسارتان وه‌کوو ئیمه وایه، وه‌کوو ئیمه ده‌خۆن و ده‌خۆنه‌وه، به‌ناو بازارو کۆلانیان دا ده‌که‌رین، ئیتر ئیوه چ زیده‌و جوداوازییه‌کتان له‌که‌ل ئیمه هه‌یه؟؟ به چ رویه‌که‌وه لافی پێغه‌مبه‌رایه‌تی لی ده‌ده‌ن؟ درۆ ده‌که‌ن خودا هیچی بۆ ئیوه نه‌ناردوه و هیچ نامه‌ی ئاسمانی و په‌یامی خوداییتان بۆ نه‌نیردراوه! له خۆتانه‌وه ئه‌م داوایه ده‌که‌ن و بوختانیکه هه‌لتان به‌ستوه.

ئهم جۆره هه‌لۆیسته داب و نه‌ریتی هه‌موو که‌ل و نه‌ته‌وه به درۆخه‌ره‌وه‌کان بووه، له دێر زه‌مانه‌وه به‌م جۆره هه‌لۆیسته وه‌لامی پێغه‌مبه‌ران دراوه‌ته‌وه، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا نامه‌ژ به‌وه ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ، فَقَالُوا: أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا﴾ (التغابن: ۶).

ئه‌جار پێغه‌مبه‌ره‌کان هه‌ر سێکیان وه‌لامیان دانه‌وه‌و ﴿قَالُوا: رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ﴾ وتیان: په‌روه‌ردگاری ئیمه ئاگاداره و ده‌زانی ئیمه فروستاده‌ین و بۆ لای ئیوه ره‌وانه کراوین، ئه‌که‌ر ئیمه درۆزن بوینیایه، خودا تۆله‌ی درواری لی ده‌ستاندین، وه‌لی یارمه‌تیمان ده‌دا و به‌سه‌ر ئیوه‌دا زالممان ده‌کا، ئه‌وه به‌ولاوه بۆتان ده‌رده‌که‌وی کێ ده‌بیاته‌وه!!

﴿وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾ نه‌وه‌ی نه‌رکی سه‌رشانی ئیمه‌یه ته‌نها بریتیه له‌وه په‌یامی خۆمانتان پی رابگه‌یه‌نین، جگه له گه‌یاندنی په‌یام، ئیمه هیچی ترمان له نه‌ستۆدا نه‌، جا نه‌گه‌ر به‌ پیر بانگه‌وازییه که‌مانه‌وه هاتن نه‌وه به‌خته‌وه‌ری هه‌ردو دونیا بو ئیوه مسۆگه‌ره. نه‌گه‌ر برواشمان پی نه‌که‌ن نه‌وه خۆتان ده‌زانی له‌وه‌وه‌دا چۆن تووشی هیلاکت ده‌بن و سه‌ره‌نجامی به‌درۆخستنه‌وه‌تان چهند سامناکه!

ئیت ته‌هلی گوند هه‌ره‌شه‌یان لی‌کردن و ﴿قَالُوا إِنْ تَطِيرُوا بِكُمْ لَسْنَا نَذَرَكُمْ وَلَئِنْ لَمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ وتیان: ئیمه به‌هۆی ئیوه‌وه تووشی نه‌گه‌ته‌ی بوین، له‌وه‌تای روخساری ئیوه‌مان دیوه، خیرمان له‌خۆ نه‌دیوه. دووبه‌ره‌کی و درایه‌تیتان خستۆته ناومانه‌وه، نه‌گه‌ر ئیوه‌واز له‌و بانگه‌وازییه‌ی خۆتان نه‌هینن، به‌رده‌بارانتان ده‌که‌ین، نازارو ته‌شکه‌نجه‌تان ده‌ده‌ین، واته: به‌رده‌بارانکردنه‌که‌تان تاویک نابێ و بپیته‌وه، به‌لکوو تا گیانتان تیدابی به‌رده‌بارانکردنه‌که‌مان به‌رده‌وام ده‌بێ، نه‌مه نه‌گه‌ر (وا‌ی (ولیمسکم) وا‌ی عه‌طف بێ، هه‌ندێ پێیان وایه (وا‌) که‌ به‌مانا (وا‌) نه‌و کاته مانا که به‌م جو‌ره ده‌بێ. یان ده‌تانکوژین، یان ده‌تاغ‌ه‌ینه به‌ندیخانه‌وه‌و له‌وه‌دا نازارتان ده‌ده‌ین!

پێغه‌مبه‌ره‌کان ره‌دی‌ان دانه‌وه‌و ﴿قَالُوا: طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ﴾ فه‌رمو‌یان: نه‌گه‌ته‌ی خۆتان به‌ خۆتانه‌وه‌یه، سوچ سوچی خۆتانه، هۆی نه‌گه‌ته‌یتان نه‌وه‌یه: ئیمه‌تان به‌درۆ خسته‌وه، کو‌فرو بیدینی‌تانه، پشت هه‌ل‌کردن و سه‌رپێچ‌کردنتانه. هه‌ره‌شه‌تان لی‌کردین، وتان: ئیوه هۆی نه‌گه‌ته‌ین بو ئیمه، ئیوه به‌هه‌له‌ چون، به‌لکوو له‌ راستیدا ئیوه گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌کی زی‌ده‌ره‌وو حه‌ق نه‌ویست و گو‌م‌ران، سه‌رپێچ‌کارو سه‌مه‌کارن!

جا وه نه بی نه مه تاکه هه لوئستیک بووی و نهو گه له سته مکاره
 نواند بیتیان، به لکوو هه مان هه لوئستو به هه مان تینو تهوژمه وه له گه لو
 نه تهوژمه کانی پیشووش دا هه بووه دیارده یه کی نه تهوژمه سته مکاره کان بووه،
 بوغموونه گه لی فیرعه ون بهرام بهر حه زره تی موسا هه مان هه لئس و کهوتیان بووه،
 وه کوو له نایه تی کی تردا ناماژه بو نهو ده کاو ده فهرموئ: ﴿فَإِذَا جَاءَهُمْ
 الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَلَا إِنَّمَا
 طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ﴾ (الاعراف: ۱۳۱) یان گه لی شهمود رویه روی حه زره تی صالح
 بوونه وه ﴿قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ قَالَ طَائِرُكُمْ عِنْدَ اللَّهِ﴾ (النمل: ۴۷) .

نه جار پهروه ردگار یارمه تی فروستاده کانی دا به شایه تی که له شهلی
 شاره که، ده فهرموئ: ﴿وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى﴾ پیاوی که
 له و په ری شاره که به هه له داوان خوی کوتا بو ناو قهره بالغیه که، ده لئین: نه
 پیاوه ناوی حه بی بی نه جار بووه: که هه والی هاتنی پیغه مبه ره کانی بیستوه
 به خیرایی هاتوه بو نه وهی گه له که ی هه لئین بو نیمانه یتان، هه که گه یشته
 ناو قهره بالغیه که، خوی برده پیشه وه دهستی کرد به ناموژگاری کردنیان
 ﴿قَالَ يَا قَوْمِ اَتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ﴾ وتی: نهی خه لکینه شوین نه فرؤستادانه
 بکه ون، که هاتوون بو لاتان و بانگه وازیستان ده کهن بو تیمانه یتان و دئسوزن
 بو تان و هه وئ ده دن له گومرایی رزگارتان بکه ون، ﴿اَتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا
 وَهُمْ مُهْتَدُونَ﴾ شوین بانگه وازی که سانی که بکه ون: که له پاساری ماندوبون و
 هه وئ دانیان بو رزگاریونتان داوای کریتان لی ناکه ن، نه وان له سه ر رتیبازی حه قو
 راستن، نه وه شاره زا ده کهن بو پهیره و کردنی نهو رتیباز خوداپه سه ندنه: که
 به کتاپه رستی و به ندایه تی کردنی پهروه ردگاره .

نه مجار بیروباوه‌ری خوئی راده‌گه‌یه‌نی و هوکاری تیمانه‌ینانی خوئی رون ده‌کاته‌وه، هه‌ول ده‌دا له‌ناخیان دا هه‌ستیان بیزوئنی و سروشتیان وه‌ناگا بینن. ﴿وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ چ شتیک هه‌یه من له تیمانه‌ینان لابداو دورم بخاته‌وه له‌م مهنه‌جه سروشتیه؟ چ شتیک من مهنه ده‌کا له عیباده‌تکردن بوئو خودایه‌ی دروستی کردوم و پی‌ی گه‌یان‌دوم؟ منیش و ئیوه‌ش و هه‌موو ئاده‌میزاد بوئو لای ئه‌و ده‌گه‌پ‌ئینه‌وه، پاداش و سزای هه‌موو به‌نده‌کانی ده‌داته‌وه، چاکه به‌چاکه و خراپه به‌سزای دۆزه‌خ. به‌مه‌ش هه‌لینان بوئو تیمانه‌ینان و هه‌ره‌شه‌ی لی کردن به‌سزای سه‌خت.

نه مجار راستیی مهنه‌ج و پرۆگرامی خوئی راده‌گه‌یه‌نی و به‌شیوه‌ی ئیستیفه‌امی ئینکار نامیز رویان تیده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿أَتَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً إِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَا تُغْنِي عَنْهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُونَ﴾ من چۆن ده‌جم-له‌غیره‌ز خودا- خودای تر ده‌په‌رستم؟ خوئنه‌گه‌ر هه‌رگا خودا بیه‌وی به‌لایه‌کم به‌سه‌ر بینن، تکا و شه‌فاعه‌تی ئه‌وان هیچ به‌هه‌یه‌کم پی نادا، ناتوان له‌چنگ عه‌زابی خودا رزگارم بکه‌ن، هه‌رگیز من شتی وانا‌که‌م و بیروباوه‌ری وه‌ها په‌یره‌و ناکه‌م و جگه له‌خودای مه‌زن به‌ندایه‌تی بۆکه‌ستی تر ناکه‌م، ﴿إِنِّي إِذَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ نه‌گه‌ر من ئه‌و بتانه به‌خودا بزنام و به‌ندایه‌تی بیان بکه‌م ته‌وه من به‌ناشکرا له‌زلکاوی گوپایی دام.

﴿إِنِّي آمَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ﴾ من تیمانم به‌خودای مه‌زن هه‌ناوه، بیروام به‌و خودایه هه‌یه به‌دییه‌ینه‌ری من و ئیوه‌شه، هه‌ر ئه‌و ده‌په‌رستم و به‌س، ده‌یسا بۆنه‌ون و چاکه بچیتته گویتانه‌وه.

ئیبنوعه‌بباس ده‌فرموی: که حەیب ئەم قسانە ی کردن و بە‌وجۆره
بەرپاوه‌ری خۆی راگەیانند، هەموویان تێکرا پەلاماریان داو کوشتیان،
کەس نەبوو دەستیان بگرێ. قەتادە دە‌ئێ: بە‌رده‌بارانیان کرد، لەو
کاتەش دا هەر دە‌یگوت: (اللهم اهد قومی فانهم لا یعلمون) هەتا گیانی
دەرچوو هەر ئەوێ دە‌گوت.

﴿قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ﴾ گوترا: وەرە ناو بە‌هەشتەوه، چونکە تۆ لە
پێناو ئایینی حەق دا شەهید بووی. چوووە ناو بە‌هەشتەوه و بە
نازونیعمەتەکانی شاد بوو. ﴿قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ﴾ فرموی:
بریا گە‌لە‌کە‌شم بیانزانایه، سەر‌نجام و هە‌زع و حە‌الی ئێ‌ستای منیان
بدیایه! بۆ ئەوێ وە‌کوو من ئیمانیا‌ن بە‌ئینایه و ئە‌وانیش سەر‌ه‌نجام بە‌م
نازونیعمە‌تانه شاد بوونایه.

﴿بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ﴾ خۆزگە بیانزانایه
بە‌وێ: کە خودا لێ‌م خۆ‌ش‌بووه و خستومیه ریزی بە‌رێزان و لە پێ‌ری
شە‌هیدان و پیا‌و‌چاکان دا تۆ‌ماری کردوم و وە‌کوو ئە‌وان شو‌ئینی خۆ‌ش و پێ‌ر
نازونیعمە‌تی پێ‌ بە‌خشیوم.

بە‌یارمە‌تی خودا لە‌پاک‌نووسی جزمی (۲۲) بوومە‌وه

خودا تۆ‌فی‌ق‌مان بدات بۆ تە‌وا‌و کردنی جزمە‌کانی تر

لا پهره	بابه ب
۳	تایبه تهنندی خانه وادهی پیغه مبهەر (د.خ)
۱۰	یه کسانى نیتوان پار ئافرهت بۆ پاداشتی قیامت
۱۷	چیرۆکی زهیدی کوری حاریشه و زهینه بی کچی جهش
۳۴	به گهوره زانینی خوداو تهسبیح و یادکردنی
۳۹	ئهرکی سهر شانی پیغه مبهەر (د.خ) و رییازو په یامی
۴۹	ئهو ئافره تانهی ماره کردنیان بۆ پیغه مبهەر (د.خ) حه لال بووه
۶۵	ئاداب و چۆنیه تی دیدنی کردنی مائی پیغه مبهەر (د.خ)
۷۴	ریزو قه دری پیغه مبهەر (د.خ) و سزای توند بۆ ئهوانه ی ئه زیه تی پیغه مبهرو موسولمانان ده دهن
۸۳	باسی په چهو چارشوو بالا پۆشی ئافرهت
۸۵	هه ره شه له دووره کان و تۆله لی ستاندنیان
۸۸	هه ره شه کردن له دووره کان به نزیکبونه وهی قیامت و دهست نیشانکردنی جوۆی سزاکه یان
۹۰	هه موو ئه زیه تدانه که نه گاته راده ی کوفر
۹۳	پاپه ند بوون به جی به جیکردنی ئهرکه شه رعیه کان
۹۸	سهره تای سوهرتی سبا
۱۰۱	صیفاتی پاشایه تی و به توانایی خودای مه زن
۱۰۵	کافره کان بروایان به هاتنی قیامت نیه ، هه لویستی ئاده میزاد به رامبهەر قورئان دوو جوۆه
۱۰۹	کافره کان هاتنی قیامت به دوور ده زانن و گالته به پیغه مبهەر ده کهن
۱۱۳	نیعمه ته کانی خودا : که به خشیبوونی به داود (علیه السلام)
۱۱۵	نیعمه ته کانی خودا به سهر سوله یمان دا
۱۲۳	چیرۆکی سه به ، لافاره که
۱۲۳	خودا درۆزنه ی موشریکه کان شه فاعه تیان بۆ چهو نه گهر بیشی کهن لییان وهرناگیری
۱۳۶	دانانی موشریکه کان به وه . که ههر خودا رزق روۆی ده ره
۱۴۳	موشریکه کان ئینکاری قورئان ده کهن ، حیواری نیتوان گومرایان و گومراکان له روۆی قیامت دا

لا پەرە	باب
۱۴۸	دلدانه و هی پیغه مبه‌ر
۱۵۷	سهرزه‌نشت و لومه‌کردنی کافره‌کان له‌ روژی قیامت داو سهرکوتانه‌وه‌یان له‌ به‌رده‌م به‌رستراوه‌کانیان
۱۶۰	هۆکاری عه‌زابدانی کافره‌کان
۱۶۶	هه‌ره‌شه‌ی توند له‌ کافره‌کان و ئیمانیه‌تانیان له‌ روژی قیامتدا
۱۷۰	سوره‌تی فاطر
۱۷۲	هه‌ندی له‌ به‌لگه‌و نیشانه‌کانی قودره‌تی خوداو چه‌سپاندنی تاك و ته‌نهایی خوداو پیغه‌مبه‌رایه‌تی موحه‌مه‌د
۱۷۹	چه‌سپاندنی هه‌شو ترساندنێ ئاده‌میزاد له‌ فرت و فیتی شه‌یتان و پاداش و سزای موسلمان و کافر
۱۸۳	هه‌ندی به‌لگه‌ له‌ سهر به‌ توانایی خوداو چه‌سپاندنی هاتنی روژی قیامته‌تی
۱۹۱	هه‌ندی له‌ به‌لگه‌و ده‌لیل له‌سهر تاك و ته‌نهایی به‌ ده‌سه‌لاتیی خودا
۱۹۶	عیباتکردنی بۆ خودا مه‌سئولییه‌تیکی شه‌خصی یه‌ و هه‌ر که‌سه‌ له‌ خۆی به‌ر پرسیاره‌
۱۹۹	نمونه‌ی موسولمانان و کافر روون و ئاشکرایه‌، هه‌موو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌ك پیغه‌مبه‌ری بۆ ره‌وانه‌ کراوه‌
۲۰۴	زانباریه‌ کرده‌ویه‌ سه‌روشی یه‌کان به‌لگه‌یه‌ له‌ سهر تاك و ته‌نهایی خوداو ده‌سه‌لاتی به‌رفراوانی
۲۰۹	قورئانی پیوژ په‌شتگیری نامه‌ ئاسمانیه‌کانی پیش خۆی ده‌کا، پاداشدانه‌وه‌ی موسولمانان به‌ به‌هه‌شت راده‌گه‌یه‌نی
۲۱۴	حال و وه‌زی کافره‌کان له‌ قیامت داو هه‌ره‌شه‌ کردن لییان
۲۲۱	موشریکه‌کانی مه‌ککه‌ برۆایان به‌ پیغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌زه‌ره‌تی موحه‌مه‌د نیه‌، په‌روه‌دگاریش هه‌ره‌شه‌ی توندیان لی ده‌کا.
۲۲۶	سوره‌تی یس
۲۳۰	پیغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌زه‌ره‌تی موحه‌مه‌د (د.خ) و هه‌لوێستی ئاده‌میزاد به‌رامبه‌ر په‌یامه‌که‌ی
۲۳۵	چیوکی (اصحاب القریه‌) دانیه‌شتوانی شاری ئه‌نظاکیه‌
	ناوه‌روک